

KARAVANA

ANDRÉ LAURIE

TAJEMNÁ ATLANTIS

47

7 Kčs

UVNITŘ: Sen Ikarův • Záhadná říše • Bago dědečka Pieta • Experiment s časem •
Výrobci života • další pokračování románu J. Verna Podivuhodné setkání v džungli

ANDRÉ LAURIE, vlastním jménem Paschal Grousset (1845—1909), je uznávaným klasikem francouzské literatury dobrodružného žánru. Byl to současník a také spolupracovník ještě známějšího a populárnějšího Julese Verna. Spolu napsali například napínavý román TROSEČNÍK Z CYNTHIE, který v KARAVANĚ už vyšel. André Laurie, tento snílek a bouřlivák, byl v roce 1871 odsouzen jako člen Pařížské komuny na galeje, odkud se mu podařilo po dvou letech šťastně uprchnout. Musil se pak skrývat v mnoha zemích pod nepravým jménem, než mu amnestie umožnila vrátit se zpět do Francie. Je autorem celé desítky dobrodružných příběhů, které se čestně řadí po bok svazků jeho velkého přítele Julese Verna. KARAVANA přináší svým čtenářům jeden z nejlepších Laurieho románů Je to TAJEMNÁ ATLANTIS, jež vypráví o objevu zbytků dávno zmizelého kontinentu a o setkání s jeho posledními obyvateli.

SEN IKARŮV

Každým rokem přichází jaro a ptáci zabýdlují nebe nad námi. Skřívan stojí jako malý bod v éteru a vlaštovky krouží hladkým letem kolem našich oken. Tehdy se nás zmocní touha vylétnout vysoko — jako

pták — nad pole, lesy a jezera.

ČLOVĚK!

Odedávna snil o tom, aby mohl vzlétnout! Tvrdou kresbou vyrýval svou touhu do kamenů v jeskyních Sahary. Klínovým písmem vyprávěl budoucím pokolením zkazku o hrdinovi Etanovi, který se i s orlem zřítíl do propasti pod sebou. Uchoval v paměti jméno krétského inženýra Daidala a nevymazal z mysli osudný pád nešťastného Ikaru. A přesto — se nikdy nevzdal!

Blížil se konec světa a proroci hlásali příchod Spasitele. V té době se narodil v

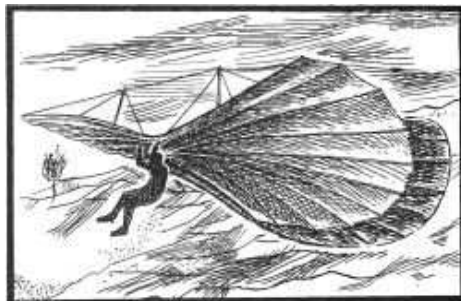
Samaře chlapec Simon. Když dospěl, napsal knihu o pravé víře v Boha. A záviděl Ježíši jeho jméno. Proto zašel za apoštolem Petrem, aby mu — za peníze — prozradil tajemství sil, jimiž Ježíš probouzí k životu zdánlivě mrtvé a léčí nemocné. Neuspěl.

Byť mrtev, sláva Ježíše šla zemí. Sektář Simon se rozhodl. Vypíchne svého rivala jiným způsobem! Bude létat!

Až vzlétne, všichni uvěří v jeho Boha. — Takový zázrak musel však vidět sám císař. Stalo se r. 67 po n. l. v Římě. Mág Simon se zřítíl mrtev k nohám císaře Neronu.

Podobný pokus se odehrál r. 1161 při návštěvě sultána u císaře v Konstantinopolu. Tehdy

se vyšplhal neznámý ztratil výhled i klid,

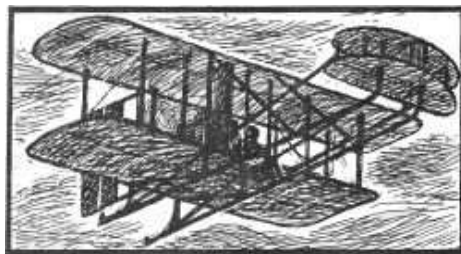

mladík na věž jízdní. Měl široký a dlouhý bílý oděv, vypjatý obloukem vrbové tyče. Za pomoci tohoto oděvu a větru chtěl přeletět dráhu jízdní. Když skočil z věže, zdálo se že letí, ale pak se zřítíl jako kámen k zemi a vypustil duši.

začal zoufale klátit ve vzduchu nohama i rukama a zřítíl se na střechu domu. Naštěstí, byť mírně pomlácen, vyváznuł životem.

V té době už působil v Itálii génius, který zaplňoval stránky svých rukopisů nejrůznějšími technickými vynálezy — Leonardo da Vinci. Slavný malíř vykupoval po celý život uvězněné ptáky a pouštěl je na svobodu, aby pochopil a vyřešil problém letu. V nesčetných kresbách zachycoval pohyby křídla a sestavil stroj, při jehož konstrukci se řídil letem netopýrů. Leonardo byl ale člověk s překypujícím geniálním talentem, který žádnou věc nedokončil. Jeho skici zůstaly neznámé po celá tři století až do příchodu Napoleona, který odvezl 16 svazků jeho rukopisu jako válečnou kořist do Paříže. Rukopis byl však zveřejněn — a to ještě jen částečně — až v letech 1893—1903.

Mezitím přemýšleli a konstruovali své fantazie další snílci.

ANDRÉ LAURIE **Tajemná Atlantis**

I **MUŽ PŘES PALUBU**

Dne 19. října onoho roku došlo na palubě křižníku *Herkules* k podivné a tragické příhodě, když loď po dlouhé zastávce v Beninském zálivu plula do Lorientu.

Bylo to na širém Atlantiku poblíž Azor, přesně na 25° západní délky a na 36° severní šířky. Loď prchala plnou parou k severoseverovýchodu před cyklónem, který ji však k šesté hodině večerní dohnal. V sedm hodin se setmělo a bezhvězdná noc ještě zvýšila hrůzy vichřice, když náhle prudké stočení kormidla – nebo snad náraz vichru – vystavilo na okamžik bok křižníku mohutné vlně, která se přihnala od západu.

Celá ta tekutá hora udeřila jako strašný buchar do zadní třetiny *Herkula*, cestou vše rozdrtila a smetla, včetně děla na pravoboku i s lafetou, pak se jako vodopád přelila do moře a zanechala na palubě třicet zcela holých čtverečních metrů.

Okamžik poté pokračovala loď ve správném směru a prchala znovu před cyklónem, když se náhle z hlídkového koše ozvaly dva výkřiky:

„Na pravoboku muž přes palubu!“

„Na palubě zraněný muž!“

Na první výkřik spadla na pravoboku do vody světelná bóje, uvolněná sekerou, a velitel lodi Haraucourt se vrhl k hlásné trubici, aby dal do strojovny povel k zastavení. Ve dvou minutách byl spuštěn jeden z připravených záchranných člunů, který se ihned pustil doprostřed vřavy rozpoutaných vln a zmizel v nočním temnu.

Zatím za chmurného řevu vichru a pod zuřivými nárazy moře jakoby rozběsněného zpomalenou plavbou křižníku podával službu konající důstojník hlášení veliteli.

Důstojník smetený vlnou i s dělem na pravoboku byl námořní podporučík Caoudal. Muž zraněný na stehně odštěpem pažení byl lodník druhé třídy Yvon Kermadek.

Po tomto smutném hlášení všichni čekali, co bude dál. Tak uplynula půlhodina úzkostného ticha.

Pak se ozval signál vracejícího se člunu. Jeho hledání skončilo neúspěchem. Byl vytažen na palubu a promočená posádka byla odměněna dávkou čaje s rumem.

Všichni si musili se sevřeným srdcem přiznat, že se už nedá nic dělat. Moře svou kořist drželo a nechtělo ji vydat. *Herkules* proto pokračoval k lítosti celé posádky v plavbě. Všem bylo hořko při pomýšlení, že tu nechávají v hlubinách mladého a statečného člověka, důstojníka, který zemřel bez slávy a bez užitku, při pevném zdraví, pln nadějí do budoucna, v nejkrásnějším rozkvětu života. René Caoudal patřil mezi nejoblíbenější kamarády a nejspravedlivější velitele. Na křižníku nebyl žádný námořník tak otrlý, aby pro něho neprolil slzu.

Co se Yvona Kermadeka týče, ten se při vstupu velitele lodi do nemocniční kajuty probral právě z hlubokého bezvědomí, díky energickému úsilí doktora Patrice. V jeho opálené a poctivé tváři Bretonce zazářily dvě vyděšené modré oči. Brzy si vše uvědomil a se značnými ještě bolestmi vysvětlil; co se stalo:

„Byl jsem právě opřen o přední stožár. Pan Caoudal kolem mne přecházel sem a tam, jakoby udiven změnou ve směru větru, když se náhle zprava přímo na nás vrhla obrovská vlna. Nikdy jsem nic podobného neviděl od doby, co jsem před pěti roky opustil –

Paimpo! – a ani předtím ne, dokud jsem se ještě plavil na lov tresek. Lze říci, že se na *Herkula* řítila hora tekuté litiny. Všechno bylo naráz rozdrceno, rozbito a odneseno. V jakémsi horečném vidění jsem spatřil pana Caoudala vrženého na lafetu dělá při pravoboku a

smeteného pak se všim všudy do moře. V té chvíli to se mnou zatřásl jako s vlajkou na stožáru, o který jsem se opíral, obrovský kus dřeva mě udeřil do levé nohy... a já jsem ztratil vědomí...

Možná že by bylo bývalo lepší, kdybych byl zahynul, pokračoval ten statečný chlapík sklesle. „K čemu je život bez nohy? Teď už nebudu k ničemu... Že jsem raději nebyl sražen do moře místo pana Caoudala! Důstojník jako on se hned tak brzy nenajde!“

Lodníkův tón byl tak upřímný, že mladého doktora nesmírně dojal. Nikdo nevěděl lépe než doktor Patrice, že francouzské námořnictvo utrpělo smrtí Reného Caoudala dala nenahraditelnou ztrátu. Byl to totiž doktorův přítel a jeho druh z dětských let. Uznání člověku, jehož pokládá za svého bratra, dojalo ho do té míry, že ztratil svou obvyklou pevnost a jistotu ruky. Musil na chvíli přerušit pečlivé ošetřování, které právě prováděl.

„Nono, jen žádnou slabost, Kermadeku,“ řekl lodníkovi. „Tvá noha není ještě ztracena. Já pevně doufám, že ti ji zachráním. Ale i kdyby se to nepodařilo, měl bys ještě tisíc možností, jak prožít svůj život pěkně a užitečně. Ovšem tvá lítost nad předčasnou smrtí pana Caoudala je jistě velmi oprávněná. Tak statečné srdce, tak inteligentního a dobrého důstojníka už nikdo nikde nenajde!“

„Jeho ubohá matka bude nesmírně zarmoucena,“ pokračoval lodník, navazující na doktorovu myšlenku. „To je právě v našem povolání to nejhorší, že odcházíme s vědomím hoře těch, kteří nás tam v dáli očekávají... Mockrát jsem si pomyslel, že by bylo spravedlivé, aby milující se lidé umírali společně... Ubohý pan René! To on mi dokázal, že je pitomost nosit peníze do hospod, jak to děláme při každém vystoupení na zem... Jsem šťasten, že jsem se toho zvyku zbavil... Ale kdo mi teď bude tak dobře radit? Kdo se bude starat o mou správnou cestu? Ač byl pan Caoudal tak vzdělaný, neodmítal hovořit se mnou a naučil mě spoustě věcí. Říkal mi kamaráde! Ach, věřte mi, že bych se byl pro něho vrhnul dvacetkrát do ohně... A pak jsem se musel dívat, jak přímo přede mnou je sražen do moře, aniž jsem mohl pro jeho záchranu hnout prstem!“

Hořem zkrušený lodník zmlkl. Doktor byl stejně dojat jako zraněný, a ani on nemohl hezkou chvíli promluvit.

„Ty přece víš, jak jsem ho měl rád, Kermadeku,“ řekl konečně. „Pokusím se nahradit ti ho. Budeš-li někdy potřebovat pomoc nebo

René Caoudal

radu, obrat se s důvěrou na mne! Při vzpomínce na něho budu vždy šťasten, budu-li ti moci posloužit...“

Ošetření rány bylo skončeno. Velitel Haraucourt a lékař stiskli srdečně ruku zraněného a vyšli na palubu. Chvilí ještě hovořili o strašném neštěstí, které *Herkula* právě postihlo smrtí nejlepšího důstojníka, a rozešli se. Velitel šel napsat své hlášení a lékař odešel do kajuty důstojníků.

Tam už na doktora Patrice netrpělivě čekali. Ač byl doktor tak mladý, velmi mnoho znal. Byl to skromný, veselý a ochotný kamarád, kterého měli všichni rádi. Žádná společnost nebyla bez něho úplná. Ale dnes se všichni snažili chovat se k němu s nadobytou

srdečností. Znali hluboké přátelství, které ho pojilo s Reném Caoudalem.

S největším zájmem vyslechli podrobnosti, které se lékař právě dověděl od Kermadeka, i onu naivní, ale upřímnou chválu, kterou lodník uctil památku mrtvého:

„To, co říkáte, naši bolest ještě zvyšuje,“ prohlásil poručík Briant, čtyřicetiletý důstojník s velkým, vystouplým, krátkozrakým očima a s vážnou, drsnou tvář. „Já sám bych jen stěží vyjádřil lítost, kterou ve mně vzbudil jeho předčasný konec.“

„Caoudal byl statečný a milý kamarád,“ zvolal praporčík des Bruyères. „Byl dobrým pomocníkem všech slabších a stejně i jejich nejlepším přítelem. Kdo nám nahradí u stolu jeho duchaplnost, jeho veselost a jeho živou fantazii? Prostě nikdo!“

Přirozeným způsobem přešel hovor na rodinu Reného Caoudala. Doktor uvedl vše, čím mohl uspokojit úctyplnou zvědavost svých společníků.

„Víte přece,“ řekl, „že René byl synem a vnukem námořníka. Ale jeho dědeček a otec zahynuli stejně jako on na moři. Proto byla ubohá paní Caoudalová tak nešťastná, když si její syn vybral zaměstnání tak kruté. Po celý dlouhý čas se snažila potlačit v něm sebemenší náklonnost ke krutému moři, k němuž sama cítila smrtelnou nenávisť. Upozornila na to i všechny přátele a služebnictvo. Pečlivě vybírala knihy synovy četby, z níž systematicky vyřazovala všechny námořní povídky a vzpomínky. Její opatření však byla marná. Spíš by byla dokázala zabránit rybě v plavání. René byl námořníkem už od svého narození. Žádná výchova z něho nemohla udělat nic jiného než námořníka. Nemohli mu zabránit zablédnout občas pobřeží, siluety vyplouvajících lodí. To, co mu nikdo neřekl, prostě uhořelo. Mezi jeho hračkami se nikdy neobjevila loď. Ale když mu bylo sedm let, přistihli ho, jak si jednu dělá. Jak mu to mohlo napadnout? Snad z nějakého atavismu? Fakt je, že od té doby myslel jen na daleké plavby k němé hrůze své matky, před jejímž zrakem se v něm rodila strašná síla, proti níž byla bezmocná.“

Ještě horší to však bylo, když se k nim přistěhovala jeho malá sestřenice Helena. Byla to dcera poručíka Rieux a její matka ji vychovávala v úctě k námořnickému zaměstnání a ke žhavému obdivu námořních výzkumů. Ale dítě náhle osiřelo a paní Caoudalová mu

poskytla přístřeší ve svém domě. Ale s příchodem malé neteře padly i poslední slabé překážky, které se matka snažila postavit mezi Reného a jeho neodolatelné puzení.

Oběma dětem bylo v té době dvanáct let. Předtím se vůbec neznaly. Děvče žilo trvale v Alžírsku. Ale od prvního dne se spřátelily. Měly stejné zájmy, stejnou ctižádost: Jejich hovory se točily neustále kolem jediného: kolem námořních bitev a kolem objevů neznámých zemí. Helena hořce litovala, že je jen děvče, ale teď se trochu utěšovala, že její sny se s bratrancovou pomocí uskuteční. Zatím se obě děti připravovaly na příští výzkumy zcela nerozvážnými kousky. Oba příští mořeplavci si umínili, že prozkoumají zatím každý kout svého kraje na březích Loiry. Prožili nesčetná dobrodružství na zemi i na vodě. Neuplynul jediný den, aby se nevraceli domů s boulí na čele nebo s více méně pochroumanou rukou nebo nohou a s potrhaným oděvem. Pro Reného teď neexistovalo žádné jiné zaměstnání kromě námořnického. Paní Caoudalová, která byla matkou stejně něžnou jako spravedlivou, poznala konečně pravý stav věcí, zřekla se tak dlouho živené naděje na udržení syna doma a ve své šlechetnosti se vzdala všeho odporu.

Otevřela dokonce oběma dětem dlouho zavřenou skříň, kde schovávala památky po otci a dědovi. Od té chvíle se stalo pro děti svátostí vše, co se týkalo námořnictví.

Teď už jim nešlo o robinzonovská dobrodružství, ale o skutečnou přípravu ke zkouškám na námořní školu. Já jsem dokončil lékařská studia v roce, kdy byl René přijat do školy. Ačkoli byl mezi námi rozdíl šesti let – v onom věku rozdíl značný –, ačkoli mezi námi nebylo ono důvěrné přátelství dětí, stali se z nás dobří kamarádi. Bydlili jsme vedle sebe a naše matky se úzce spřátelily. Proto jednou z mých velkých životních radostí bylo nalodění na *Herkula*... Čekal jsem od toho rozeného námořníka velké věci... Víte však, jak žalostně byly mé naděje zklamány...“

Celá důstojnická kajuta naslouchala prostému líčení s hlubokou účastí. Poručík Briant vyjádřil jménem svých kamarádů poděkování doktorovi slovy:

„Podrobnosti, které jste nám právě o zemřelém uvedl, učiní nám jeho památku ještě dražší, je-li to vůbec možné... Vám taky, doktore, případně asi chmurná povinnost přinést nešťastné matce tu strašnou

zprávu. Řekněte jí, pokud vás bude moci vyslechnout, v jaké úctě a vážnosti ho tady všichni chováme.“

„Bude to strašná rána i pro jeho sestřenici,“ řekl dost neuváženě des Bruyères. „Nebyla s ním snad zasnoubena?“

„Ne,“ odpověděl trochu suše doktor. „Slečna Helena Rieuxová a Caoudal nebyli zasnoubeni. Jsme tu sami mezi sebou a můžeme si tedy říci, že paní Caoudalová možná počítala se sňatkem obou mladých lidí. Ale stejně jako s námořnickým povoláním syna byla ubohá matka zklamána i v tomto svém přání. Obě děti se proti jejímu návrhu postavily velmi ostře. Helena a René byli jako bratr a sestra, či spíš jeden vůči druhému jako bratr k bratru.“

Zatímco v důstojnické kajutě se vedl rozhovor, zatímco velitel zapisoval do palubního deníku podrobnosti smutné události, uragán počal ztrácet na síle a brzy se zcela utišil. Strašné vlnobití ustoupilo rozvlněnému moři, které tak krutě napadlo *Herkula*. V obvyklou hodinu došlo ke střídání posádky. Na směnu nastoupili noví lidé a jejich kamarádi šli do svých visutých lůžek za zaslouženým odpočinkem.

Křižník se po celou noc houpal na hučících vlnách jako korková zátka.

K ránu se však i moře uklidnilo, a když se nad obzorem objevilo slunce, ozářilo hladinu hladkou jako zrcadlo. *Herkules* pokračoval v plavbě. Brzy dorazil do Lisabonu, kde si opravil všechna poškození. Pak vyplul znovu na moře a za tři dny byl v Lorientu. Od Caoudalovy smrti uplynulo už patnáct dní, ale strašnou událost měli dosud všichni na mysli. Kermadek byl už na nejlepší cestě k uzdravení. S pomocí páru berlí už dokonce vycházel na palubu. Doktor Patrice měl v srdci olověnou tíhu při každém pomyšlení na smutnou povinnost, která ho přivede k nešťastné přítelově matce. Velitel lodi z taktních ohledů nechtěl posílat z Lisabonu tak smutný telegram a ponechal to raději doktorovi.

Přistavní člun přistal u boku *Herkula* s dopisy tak netrpělivě očekávanými všemi členy posádky. Náhle se objevil velitel lodi se zářícím obličejem a s modrým listem v ruce.

„Výborná, krásná zpráva, pánové!“ volal. „Podporučík René Caoudal je živ a zdrav. Byl zachráněn na moři poštovní lodí z La Platy. Je už dva dny v lorientské nemocnici jako rekonvalescent...!“

II

NEOBYČEJNÉ DOBRODRUŽSTVÍ

Jak velký žal zakoušel doktor Patrice v posledních čtrnácti dnech, tak velkou radost pocítil při zprávě, že jeho přítel je živ. Jaká to byla úleva, že mu tím odpadla i smutná povinnost zpravit paní Caoudalovou, že se už nemusel děsit zoufalství matky a děvčete, dvou tak strašně postižených osob! I pro něho samotného bylo nezměrným štěstím, že se zase shledá s nejlepším kamarádem. Říkal si, že René bude žít ještě dlouho, aby zamotával hlavu všem, kdo ho mají rádi, aby svými kousky ještě tisíckrát vyvolal falešnou zprávu o své smrti a byl přes všechno všemi milován.

Slyšel však někdy někdo o takovém štěstí? Spadnout do moře za strašné vichřice na hloubce několika tisíc metrů, pak se klidně octnout v lorientském přístavu a své kamarády tam dokonce o dva dny předstihnout? Takového dobrodružství byl schopen jedině René Caoudal! Ten darebák! Už aby ho mohl doktor obejmout! Patrice už spěchal, aby se od něho dověděl, za jakých neslýchaných okolností se z toho vlastně dostal.

Sotva se doktor vylodil na břeh, spěchal do námořní nemocnice.

O deset minut později vstupoval do pokoje, kde podporučík ležel. Po prvních výlevech radosti si mladého muže pozorně prohlédl. Proklepal ho a prohmatával, aby se přesvědčil, že na něm není nic zlomeného. Po skončení prohlídky byl doktor velmi překvapen, protože René byl zřejmě v tak dobrém stavu, že pobyt na lůžku jako po dlouhé nemoci zdál se zcela zbytečný. Přesto však musil doktor konstatovat podivnou změnu v duševním stavu mladého námořníka. Byl zamyšlený, smutný, v obličeji bledý, s roztržitým pohledem... Zdálo se, že se jen s námahou nutí k pozornosti a na naléhavé přítelovy dotazy odpovídal jen váhavě. Po pravdě řečeno vypadal, jako by mu byla návštěva na obtíž..

„Tak co ti vlastně je?“ zeptal se Patrice starostlivě. „Nezdá se, že bys byl tím pádem do moře nějak utrpěl... A musím ti říci, že vůbec nechápu, proč jsi tu zůstal ležet jako kus dřeva... Nu tak, seber se trochu! Pojď se ven projít! To tě okamžitě postaví na nohy...“

„Ach... jít na procházku Lorientem?“ řekl pohrdavým tónem René.

„Nemusíš Lorientem tak pohrdat!“ zvolal doktor. „Rozhodně by to bylo pro tebe lepší než tady mrzoutit... Protože tady opravdu mrzoutíš... Nu tak, nad čím se zamýšlíš?“

René místo odpovědi pokrčil sklíčeně rameny.

„Nejsi nemocen?“

„Nemocen? Ne... snad ne.“

„Tak co ti je? Cítíš svalové vyčerpání? Nejsi jako rozlámaný? Máš všechny údy v pořádku? Jak dlouho jsi byl ve vodě?“ pokračoval doktor.

René zase jen pokrčil rameny.

„Copak vím? Na tom ostatně nezáleží...“, šeptal netrpělivě.

Otočil se ke zdi a zakryl si tvář paží, jako by ho hovor namáhal. Doktor se na něho překvapeně podíval. Jeho úžas přešel rychle v obavy. Co je s Reném? Byl vždycky tak přímý, veselý a sdílný, možno říci průhledný. Nenarazil při pádu do moře hlavou na nějaké skalisko? Nejsou jeho zamlklost a nebývalá nevrlost důsledkem otřesu mozku?

„Jakže, ty to nevíš?“ zvolal doktor, rozhodnut přimět přítele k hovoru. „Musíš si přece vzpomenout, co se s tebou dělo, když ses zas vynořil na hladinu. Pod vodou jsi snad, dlouho nebyl, ne? Kolik minut myslíš?“

Místo odpovědi trosečník zhluboka vzdychl.

„Neztratil jsi snad vědomí?“

René mlčel.

„Jsem-li dobře informován,“ pokračoval Patrice, „našli tě přivázaného k sudu. Trvalo dlouho, než jsi sud našel? A co provazy? Kde jsi je vzal?“

Nové pokrčení ramen a netrpělivý pohyb hlavou, jako by chtěl nemocný zahnat obtížný hluk. Zdálo se, že mu jde přítelův hlas na nervy tak jako skřípot pily na mramoru. Doktor na něho několik minut dotíral otázkami, aniž z něho dostal odpověď.

„Poslyš, kamaráde,“ řekl konečně, unaven Reného postojem, „ta tvá studená lázeň ti zřejmě velmi mrzutým způsobem pokazila náladu... Nemocný snad nejsi, ale zato velmi nevrlý... Jestliže tě obtěžují, musíš mi to říci... A já hned odejdu, to je docela prosté.“

A zamířil ke dveřím. René učinil pokus probrat se ze své ochablosti.

„Patrici!“ zvolal. „Nezlob se! Vrať se! Víš přece, že tě vidím rád. Myslím, že se ti nemusím vrhat kolem krku, abych ti to dokázal...“

„Hrome, nemyslíš, že mezi skokem na krk a takovýmto přijetím je trochu rozdíl?“

René si podruhé vzdychl a zavrtěl truchlivě hlavou. „No no,“ zvolal doktor. „Už zase začínáš? Co, k čertu, znamenají ty tvé vzdechy a krčení ramen? Jako by tě tížilo nějaké strašné tajemství! Neobjevil jsi snad mezi příšerami hlubin nějaké spiknutí? Nebo jsi snad slyšel na dně oceánu zpívat Sirény a toužíš teď jenom po jejich zpěvu?“

K velikému doktorovu překvapení Reného obličej náhle prudce zčervenal, v očích mu zajiskřilo a na rtech se mu objevil lehký úsměv.

Oba přátelé se na sebe chvíli mlčky dívali.

„Nu tak, vysvětli mi to, prosím tě,“ řekl konečně doktor se založenýma rukama.

René se však znovu poddal své skleslosti.

„K čemu by to bylo dobré?“ řekl unaveně. „Stejně bys mi nevěřil.“

„Proč?“

„Kdybych promluvil, musil bych hovořit o neuvěřitelných věcech... O věcech tak šílených, že bys mi nevěřil! A byl bys asi v právu, kdyby tu nebyl nezvratný důkaz... hmotný důkaz...“

„Důkaz...? O čem?“

„O tom, co se událo.“

„Kde? Kdy? Co? Ty bys svými náznaky přiměl i světce k zaklení. Mám chuť předepsat ti studenou sprchu!“

René na chvíli zmlkl. Pak jako by se byl náhle rozhodl.

„Poslyš, Štěpáne, zjisti mi puls!“ řekl. „Nemám horečku?“

„Ani stín horečky! Kůži máš chladnou a puls klidnější než já sám.“

„Podívej se na mne dobře! Nemám lesklé oči a horké čelo? Nevypadám jako člověk otupený deliriem?“

„Vůbec ne. Podobáš se jednomu z mých kamarádů, který podlehl špatné náladě, ale zůstal při plných smyslech.“

„Uvěříš tedy tomu, co ti budu vypravovat?“

„Ujistíš-li mě, že budeš mluvit vážně, určitě ti uvěřím.“

„Dávám ti své čestné slovo, že vše, co ti teď řeknu, je pravda!“

„No no, nikdy jsi nebyl tak nevěřící!“

„To proto, že jsem se nikdy neoctl v takových okolnostech jako teď... Štěpáne, ty jsi můj nejlepší přítel, skoro můj starší bratr. Jistě

věříš, že bych tě nechtěl obelhat. A proč taky? To, co ti teď řeknu, je pravda. Je to sice nepochopitelné, ale je to pravda. Mohl bych si tajemství toho podivného dobrodružství nechat pro sebe a taky jsem se rozhodl, že o tom nikomu neřeknu, protože by mi nikdo nevěřil. Ale když už tady jsi a ptáš se mě a když už jsem si jednou zvykl svěřovat se ti se všemi svými příhodami, odvážím se toho... Kdo ví, zda se nám nepodaří vytvořit si nějakou pravděpodobnou teorii, vedoucí k praktickému závěru...”

Doktor, velmi vzrušený přítelovým úvodem a jeho vážným vzezřením, sedl si k posteli a chystal se Reného vyslechnout. René se opřel o loket a se zamyšleným pohledem, jakoby zahleděný na nějaký zjev jen jemu viditelný, začal vypravovat:

„Jistě jsi nezapomněl, za jakých okolností jsem spadl ono pondělí 19. října do moře. Octl jsem se uprostřed cyklónu severoseverovýchodního směru v zuřivém vlnobití. Všichni dobře víte, že mě náraz srazil do moře i s dělem. Nepochybuji o tom, že jste mě hledali, že jste loď zastavili a čekali na mne. Víím, jak to v takových případech probíhá. Má první myšlenka byla, že mě určitě zachráníte...”

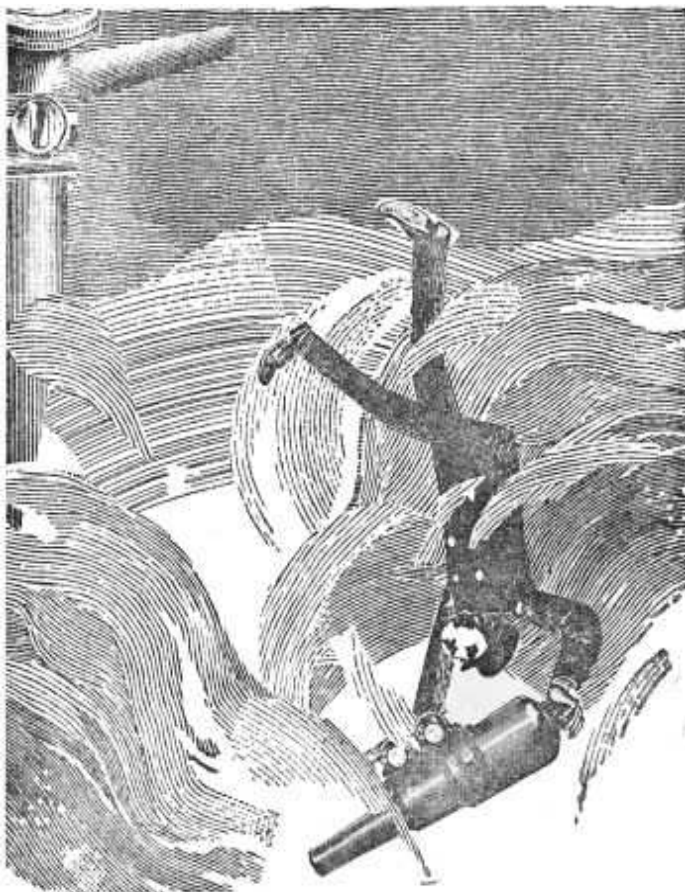
Doktor přikývl na znamení, že všechno probíhalo tak, jak si to René představoval.

„Kdybyste mě však byli naneštěstí – nebo snad naštěstí – ihned docela hloupě vylovili, byl bych přišel o nevidanou podívanou. Když jsem byl sražen přes palubu, zachytil jsem se totiž instinktivně rukama i nohama dělové lafety. A ten kus oceli se i se mnou ponořil rovnou do hlubin...”

Ve chvíli, kdy jsem si uvědomil pitomost své pudové reakce, chtěl jsem sevření uvolnit a vystoupit na hladinu. Ale v té chvíli jsem ztratil vědomí...

Až sem na tom není nic zvláštního, že? Padám a myslím si, že mě zachráníte. Zachycuji se pudově děla, které letí rychle jako šíp. Chápu, že se musím těžkého děla pustit, abych mohl vystoupit na hladinu. Uvolním paže a omdlévám. Moje poslední jasná myšlenka je, že vyplavu nahoru jako mrtvá ryba...

Vše to se přede mnou znovu rozvíjí. Vidím jasně vše tak, jak se to událo. Znovu vnímám pocit pádu, cítím chlad oceli mezi rukama a

Náraz mě srazil do moře i s dělem

znovu si uvědomuji nemožnost dýchat během rychlého pádu do hlubin...

Ztrácím vědomí.

Jak dlouho to trvalo?

Kdo mi to kdy poví? Kde jsem vlastně byl? Kde se ty neuvěřitelné scény odehrávaly?“

Podporučík se na chvíli odmlčel. Oči měl kalné, čelo bledší a bledší.

„Když jsem přišel k sobě,“ pokračoval po krátkém odmlčení, „ležel jsem na měkkém lůžku. Nemohl jsem zprvu otevřít oči. Vracelo se mi

vědomí, ale jen postupně. Slyšel jsem něco, ale nechápal jsem, co se kolem mne děje. Vedle mne se ozvaly dva hlasy zcela neznámou řečí. Měl jsem zprvu pocit těžké ochablosti, jakéhosi snění... Pak ty hlasy zmlkly... Náhle jsem nabyl plného vědomí. Řekl jsem si v duchu, že jsem spadl do vody, počal se už topit, ale někdo že mě zachránil.

Otevřel jsem s námahou oči. Vička jsem měl těžká jako z olova. Čekal jsem, že se uvidím v lodní nemocnici, tebe s kartáčem a s flanelem v rukou vedle sebe a po druhém boku statečného Kermadeka, připraveného mě tít... A vzpomínám si taky, že jsem si říkal, kdo asi z mých kamarádů převzal za mne službu v mé směně.

Ale místo nemocnice a místo vašich tváří jsem spatřil něco zcela jiného.

Ležel jsem uprostřed rozsáhlé jeskyně, jejíž stěny vypadaly jako z červeného korálu... Od stropu svítilo stříbrné světlo na lůžko ze slonoviny, pokryté purpurovou látkou na dotek jemnou jako samet, hustou a měkkou. Pod hlavou jsem měl kupu polštářů z jemné, podivně vyšívané látky. Půda jeskyně byla pokryta nejjemnějším pískem. Tu a tam ležely nádherné koberce. Křesla ze slonoviny velmi starých tvarů stála u stěn jeskyně. Na stavu ze slonoviny byla rozdělána jakási tkanina, na kupě polštářů ležela lyra ze světlé perleti, jakoby tam spěšně odložená. V rákosových pouzdrech jsem zahlédl látky starých barev a papyrusové svitky...

Zůstal jsem jako ochromen. Rozhlížel jsem se kolem sebe a uvažoval, do jakého tajemného světa jsem se to dostal. Náhle jsem zaslechl sladký hlas, který vedle mě zazněl s jasností křišťálu.

Otočil jsem prudce hlavu...

Ale jak ti mám vylíčit, co jsem spatřil?

Vedle mě stálí stařec a mladá dívka. Zdálo se, že přišli ze zadní jeskyně, otvírající se za mou hlavou...

Stařec vysoké, skoro obrovské postavy vypadal nesmírně vznešeně. Kolem čela měl zlatý pás. Dlouhý vous mu zakrýval hrud' sněhobílou záplavou. Byl oděn do širokého pláště z bílé, barevně vyšívané vlny, takže vypadal jako oživená antická socha.

A co se dívky týče, nikdy jsem neviděl děvče krásnější. Vypadala jako průsvitný tvor, vytvořený ze světla, které se šířilo od stropu jeskyně... Byla vysoká, štíhlá a pružná jako rákos, oděna v měkkou měňavou tuniku zelené barvy, podobné barvě mořských vln při

východu slunce... Její plavé vlasy propletené šňůrami perel jí spadaly až na paty. Její čisté čelo bylo ozdobeno silným svazkem mořských chaluh. A v jejích jasných očích jsem viděl duši samotného oceánu.

Dívala se na mne. Pak mi pokynula útlou rukou a pronesla krátkou větu... Stařec jí odpověděl... Já jsem se pln zmatku snažil porozumět jim, ale nezachytil jsem ž jejich hovoru nic. Ale pokud mě mé klasické, jistě velmi mlhavé vzpomínky.neklamou, zdá se mi, že hovořili řecky.

Stařec se pak ke mně přiblížil, položil mi ruku na čelo a na temeno hlavy a ohledal mi tep přesně tak jako právě ty, Štěpáne... Dívka se k němu naklonila a ukázala mi svou půvabnou tvář s výrazem napůl zvědavým a napůl výsměšným... A já jsem si náhle uvědomil, že má moderní uniforma, mé prýmký a mé kožené boty musí působit na tom královském lůžku velmi ošuměle...

Nedovedeš si představit, jak mi bylo úzko a jak nuzácky jsem si připadal uprostřed toho přepychu, kouzelné, starobylé a zároveň fantastické nádhery...

Mí hostitelé se zatím nad mým lůžkem o něčem dohadovali. Podle směru jejich pohledů a podle je jich gest jsem poznal, že mluví o mně. Stařec vypadal stále vážněji. Několikrát ukázal rukou ke stropu. Zdálo se mi, že ho dívka o něco žádá, napřed vesele, jakoby hravě, a pak skoro mrzutě... Její půvabné čelo se zachmuřilo. Zamračila se a z jejích jasných očí vyšlehly blesky. Stařec bez ohledu na její zlost vrtěl odmítavě hlavou s výrazem stále přísnějším... Dívka se ho zřejmě snažila zadržet, ale on ji rozhodně, i když jemně odstrčil a zamířil ke slonovinové skříni, vyňal z ní zlatý pohár a počal připravovat.nějaký nápoj.

Dívka zůstala u mne... Chvilí starce pozorovala s obočím staženým nad oči a s hněvivým kousáním do rtů, což ji nedělalo nijak ošklivou. Náhle se s kouzelně svěhlavým pohybem hlavy usmála, přistoupila ke mně a navlékla mi rychle na prst prsten... Když se vztyčila, učinila gesto, které má zřejmě ve všech zemích stejný význam... Položila si s úsměvem prst na rty... Pak přešla k poduškám u stěny, sedla si tam s vlašťovčí lehkostí, vzala do úbělových rukou perleťovou lyru a počala zpívat nezapomenutelnou píseň...

Ach, ten křišťálový hlas! Ta podivná, neskutečná hudba! Ta zvláštní, jemná melodie...! Hovořil jsi prve o zpěvu Sirén, Štěpáne.

Ach, která Siréna zpívala kdy krásněji než ta má? Když jsem jí naslouchal a díval se na ni, cítil jsem, že jsem se octl ve zcela jiném světě... Podivná, s melancholií smíšená a dosud neznámá radost pronikla celou mou bytostí... Byl bych rád naslouchal věčně – a zemřel, kdyby přestala zpívat. Z očí mi vytryskly slzy. Byl jsem unesen..., a přesto jsem nesmírně trpěl.

Dívala se na mne a plnila podivné prostředí jeskyně svým úžasným zpěvem. Zdálo se mi, že paprsky z jejích očí donášejí tu fantastickou melodii až ke mně... Stěna, u níž seděla, byla průhledná jako sklo a mně se zdálo, že propouští zelené světlo barvy mořské vody. Zahlédl jsem dokonce velké podlouhlé tělo, které se o stěnu otřelo jakoby vábeno stejně jako já kouzelným zpěvem...

Nemohl jsem už snést delší nečinnost a zvedl jsem se ze svého lůžka. Předě mnou se neslyšně objevil stařec a položil mi těžce ruku na rameno. Zároveň mi podával pohár z tepaného zlata plný jakéhosi vonného léku. Chtěl jsem nápoj odmítnout, ale dívka na starcův pokyn vstala, přistoupila ke mně lehce jako stín, usmála se a pohár mi podala.

Vypil jsem obsah naráz...

Nápoj měl podivnou, dost příjemnou chuť. Jakmile jsem jej spolkl, padl jsem do polštářů jako ochromen... Dívka počala opět zpívat... Kolem mne se vše točilo, jeskyně, její obyvatelé, nábytek i velké podivné ryby, které se otíraly o průhlednou stěnu... Zdálo se mi, že se nad mé lože sklánějí tváře přátel. Tvůj obličej i tvář mé matky a Heleny. Zavřel jsem oči, abych se zbavil hrozného pocitu závratí... Křišťálový hlas se zdál zmírat v dálce... Ztratil jsem znovu vědomí...

Když jsem přišel k sobě, zářilo nad vlnami ranní slunce. Byl jsem sám, zcela ztracen uprostřed azurové nesmírnosti. Byl jsem pevně přivázan k prázdnému sudu a houpal jsem se nazdařbůh na širém Atlantiku...

Strávil jsem tak dva dny, a dvě noci střídavě mezi bděním a spánkem, za dne krušen žízní a slunečním žářem, v noci s údy ztuhlými chladem. Byl bych bez možnosti pohybu zemřel, kdyby mě byli náhodou neobjevili lidé na poštovní lodi z La Platy. Odvezli mě až sem, pečovali o mne a já bych se byl, myslím, už dávno

vzpamatoval, kdybych nebyl zžírán horečně žhavou touhou – což jistě chápeš – spatřit znovu svou mladou bohyni...“

Doktor Patrice naslouchal napřed pln překvapení a posléze pln neklidu podivnému vyprávění námořního podporučíka. Ten si zřejmě celé to dobrodružství vysnil pod vlivem halucinací vyvolaných horečkou z přímého slunce, ze žízně a z vysílení. To bylo zcela přirozené. Vážnější už bylo, že René v ty halucinace uvěřil, že přikládal víru všemu, co tady vyprávěl. To vše musilo vzbudit vážné obavy o jeho duševní stav. Patrice se ho snažil napřed trochu zesměšnit, a pak se pokoušel přivést svého přítele k vážnějším myšlenkám. Ale vše bylo marné, René nechtěl odvolat ani nejmenší podrobnost svého vyprávění. Viděl opravdu tu jeskyni, starce i děvče. A navíc byl pevně rozhodnut spatřit to vše ještě jednou! Bude-li třeba, zaplatí svou snahu i životem, ale najde je! Znovu bude naslouchat kouzelné hudbě, tomu zpěvu Sirény, která ho zřejmě připravila o rozum...

Všechny Štěpánovy rozumové důvody ho v jeho rozhodnutí jen utvrzovaly.

„Nu, chlapče,“ zvolal nakonec doktor doopravdy už rozzlobený, „dovol mi, abych ti něco poradil. Nikde o tom setkání nevyprávěj, aby tě neposlali rovnou do ústavu pro choromyslné! Jak chceš, aby lidé se zdravým rozumem třeba jen na minutu věřili takové pohádce?“

„Však já taky nemám v nejmenším úmyslu někomu se s tím svěřovat. Ty jsi výjimka!“ zvolal zoufalý René. „Ale když jsi tak jist, že se mi to jen zdálo, buď tedy tak laskav a vysvětli mi, kde se mi vzal na prstě tenhle prsten, když mi ho nenasadila ta bohyně?“

III

PRSTEN

René Caoudal při těch slovech zdvihl k doktorovi levou ruku, na níž zářila nádherná, do prstenu vsazená perla.

Štěpán Patrice zůstal chvíli tiše sedět, s očima překvapeně upřenýma na prsten a se zmatkem tisíce protikladných nápadů v hlavě.

Především si musil jako lékař po právu říci, že René vůbec neblouzní. Ani na okamžik nemohl připustit, že mu přítel vypravuje vymyšlenou bajku. Znal přece Reného upřímnost a pravdomluvnost. Ale bez ohledu na morální svědectví vyplývající z povahy a vzhledu mladého muže byla tady ta podivná věc, ten prsten, který i za normálních okolností by upoutal pozornost i zcela lhostejného člověka. Jedinečná krása té perly byla sama o sobě tajemstvím. Odkud perla pocházela? Její čistota, její tvar, její velikost, její nesrovnatelná dokonalost z ní dělaly královský šperk, historický klenot jedinečné ceny, který nemohl zmizet ze žádné klenotnice, aniž by majitel nevyvolal poplach, a nemohl taky procházet světem, aniž by pachatel krádeže nebyl ihned dopaden.

Ta perla musila být přece slavná, pečlivě popsaná ve všech archívech starých rodů. Vsazení perly bylo pokud možno ještě překvapivější než perla sama. Ani Kleopatra nemohla mít lépe vsazenou onu perlu, kterou jí dala legenda pozřít.

Doktor Patrice měl jako všichni lidé jeho doby zálibu v drobných okrasných předmětech. K tomu však měl něco, co nemohou mít všichni: umělecký vkus, vlastní všem rodákům z jižní Francie, kde se narodil a kde se zřejmě zcela přirozeně daří sochařství, malířství, hudbě, zpěvu a výmluvnosti. Pudově poznal každý umělecký předmět a veden zkušeností dovedl ho s jistotou i správně zařadit a bez váhání určit dobu, školu a místo původu.

Ale tady, před tímto miniaturním veledílem, cítil naprostou bezmocnost. Je to řecká práce? Pravděpodobně – nebo snad zcela jistě. Vždyť i René pokládal za řecká ona slova, kterým nerozuměl. Doktor se dosud nikdy nesetkal s tak půvabným zpracováním. Nepatřilo ani k ranému řeckému stylu, ani k jeho vrcholu, ani ke stylu úpadkovému. Neviděl v něm ani základní prvky školy dórské, jónské, korintské nebo novořecké! Nedokázal ani pojmenovat dva úžasné vyryté tvory, držící zprava a zleva onu perlu. Nebyli to žádní známí čtvernožci ani ptáci, žádná vyhynulá a vědou zrekonstruovaná zvířata. Vzorem rytci nemohla být ani chiméra, podivné stvoření antické fantazie, protože zvláštnost těchto figur byla spíš ve výrazu než ve tvaru těla. Byl to snad obraz skutečných tvorů, nebo jen vrtošivý výtvar zaniklé víry? To nemohl nikdo vědět.

Hmota, z níž byl prsten zhotoven, byla další příčinou rozpaků. Nedalo se určit, je-li to kov, kámen nebo dřevo. Nejspíš snad kov. Ale který? Zlato? Stříbro? Platina? Ne. Neznámá slitina? Snad. Rozhodně se to nepodobalo ničemu známému. Už ve tvaru a v nepopsatelném zpracování prstenu bylo tajemství. Mezi umělcem, který prsten vytvořil, a tím, kdo jej teď zkoumal, byla celá propast. Propast věků, prostoru, kraje, myšlení, ducha, rasy, jazyka a mravů...

Přímo to bilo do očí.

„Řekl bych, že ten šperk spadl z jiné planety,“ řekl doktor.

„Tak vidíš!“ odpověděl živě René. „I kdybych byl ochoten věřit v totéž, jsem si bezpečně jist pravdivostí všeho, co jsem viděl a prožil. Stejně si jsem jist skutečností svého dobrodružství jako nehodou na palubě *Herkula* a svou vlastní jsoucností... stejně jako si jsem jist vším, zač mohu ručit. Nuže, mohu mít před tímto svěděctvím ještě nějaké pochybnosti?“

„To opravdu nevím,“ odpověděl zamyšleně doktor.

„Kdyby tam byl aspoň nějaký nápis,“ dodal René a otáčel prsten všemi směry.

„Nápis? Překvapilo by mě, kdyby v době a v prostředí vzniku tohoto šperku znali lidé náš způsob psaní. Věř, že právě tvar těch dvou figur vytvořil sdělení pro ty, kterým byl prsten určen.“

„Kterým byl určen?“ opakoval René zasněným tónem. „Ach, kdybys to byl jen viděl, Štěpáne! Pak by tě ten prsten vůbec neudivoval, i kdyby byl ještě kouzelnější.“

„To je možné,“ řekl doktor a přikývl hlavou. „Musím ti však říci vše, co si myslím. Nechtěl bych, aby ses tak trdil se svými vzpomínkami. Netroufám si nijak vysvětlovat to, čemu nerozumím, a nepopírám to, co je nad mou chápavost. Jde tu zřejmě o tajemství, které by bylo dobré prozkoumat. Nezdá se mi být příliš složité. Vůbec se mi nelíbí ta tvá vodní víla se záhadným nápojem a s tajemnou pohostinností, ať už to je Siréna nebo tvor smrtelný. Poslechni mě a schovej ten šperk, nebo jej zahod' do moře. Dělali to v dávných dobách lidé jako oběť bohům. Obrat' se rozhodně zády ke vzpomínkám, které by ti mohly pomátnout mozek. Přestaň se dívat do neznáma a upři svůj zrak před sebe...“

„Nikdy!“ vykřikl podporučík roztrpčeně. „Nikdy! Nikdy na to vidění nezapomenu! Ne, kamaráde, i kdybych chtěl, nedokázal bych

to. Hled', chceš, abych hodil prsten do moře, a sám jsi jím byl okouzlen. Nemůžeš z něho spustit zrak, ruka se ti po něm proti tvé vůli vztahuje. Nuže, síla, která mě nutí znovu vyhledat ty zvláštní bytosti, i mé puzení k nim jsou silnější, než si můžeš představit. Já musím své hostitele znovu najít, musím znovu vyhledat jejich podmořské obydlí. Musím odhalit jejich tajemství, musím získat jejich důvěru a musím s nimi navázat spojení!“

„Ale především musíš získat všechnu bývalou sílu,“ řekl doktor trochu vylekaný přítelovým výlevem. „Musíš odjet ke své dobré matce. Což nevidíš, jak jsi tím dobrodružstvím strašně zhubnul? Nechápeš, že musíš před podáním zprávy o tom všem dostat napřed trochu masa na kosti?“

„To je pravda,“ řekl vážně René. „Kdo chce mít při jakémkoli podniku úspěch, musí napřed nabrat síly a zdraví. Mám proto v úmyslu vyžádat si dovolenou a odjet co nejdříve do Peupliersu.“

„Do Peupliersu?“ opakoval smutně doktor. „Ach René, bylo by možné, že by jiný obraz vymazal z tvé mysli ten, který jsi spatřil tam.dole?“

„Ach,“ vzdychl si s úsměvem podporučík, „právě teď? Jde ti samozřejmě o Helenu. Ale kolikrát ještě budu musít své přátele prosit, aby se nepokoušeli učinit nás šťastnými proti naší vůli?“

„Tvoje matka by byla šťastná, kdyby ji mohla nazývat svou dcerou.“

„Ale to už je přece dávno rozhodnuto!“ řekl René s úsměvem. „Což nechápeš, že už od začátku tomu brání vážná překážka? Lze přisoudit ideální vlastnosti kamarádovi tvých her, s nímž jsi vyrůstal, s nímž sis vyměnil spoustu pohlavků a málo lichotivých označení? V tom právě tkví nebezpečí, že bychom začli při první hádce znova... Ubohá Helena! Zaslouží si lepší osud než sňatek proti své vůli. Naštěstí není z těch, kdo by se dali do něčeho nutit... A ostatně,“ dodal s jistým šibalstvím, „jistě se příliš nemýlím tvrzením, že nemusí chodit moc daleko, aby našla obdivovatele lepší, než jsem já.“

„Poslyš,“ změnil náhle doktor téma hovoru, „slyšel jsi už o Kermadekovi?“

„Ano,“ řekl Caoudal. „Ten statečný chlapec mě navštívil hned po svém příchodu do nemocnice. Potřebuje víc než já odpočinek a změnu prostředí. Víš, co mi napadlo? Vzít ho s sebou do Peupliersu. Nemá už

žádné příbuzně a matka i Helena ho znají z mých dopisů. Jsem si jist, že by se mu tam líbilo.“

„To je výborný nápad,“ řekl doktor. „I když nebyl zraněn v tvých službách, je správné, že mu chceš pomoci. Ten hoch byl nešťastný hlavně z toho, že tě přežil a nemohl ti nijak pomoci. Vzbudil jsi v něm velmi oddané přátelství.“

„A docela lehce, ujišťuji tě. Ovšem naše přátelství je obapolné. Kermadek má výborné vlastnosti. S dětskou prostotou se u něho pojí naivní povaha, ale i důvěřivost, přístupná bohužel i nejhorším vlivům...“

„Vlivy, s nimiž se setká v Peupliersu, mohou mu být jen užitečné,“ řekl doktor. „Je to tedy smluveno. S jeho souhlasem, o němž nepochybuji, vyžádáte si dvojí dovolenou. Uсадíte se na zdravém venkovském vzduchu. Já sám si najdu čas, abych přišel Peupliers pozdravit... Víš, že ještě včera jsem měl za úkol málo veselé poslán... oznámit tvé matce...“

„Že její malý René posloužil za oběd krabům?“ řekl podporučík tónem, který smazával lehkost jeho slov. „Ubohá matka! Ale na to teď nemysleme, protože to je už pryč... Pospěš si jen se svou dovolenou a přijed' za námi!“

IV V PEUPLIERSU

O čtrnáct dní později se věnovala společnost světle oděných dívek a mladých mužů v pruhovaném flanelu tenisu na prostranství, svažujícím se zvolna k Loiré.

V pozadí v domu z červených cihel, který nepředstíral, že je zámeckou stavbou, nýbrž představoval jen v prostých a hezkých tvarech pohodlné moderní obydlí, seděli a hovořili u stolu s čajem nějací vážní lidé. Paní domu, jemná a vznešená dáma s bílými už vlasy, projevovala se pohostinnou pozorností a péčí o všechny hosty. Paní Caoudalová zářila. Měla zas svého Reného, předmět svých každodenních myšlenek, svou pychu, svou naději, jediného, kdo jí ze

všech drahých zůstal. Šťastnou náhodou byla ušetřena střídání zoufalství a radostí z různých zpráv, které by byly zasáhly její mateřské srdce. Nikdo si totiž nepospíšil oznámit ubohé vdově smrt jediného syna, i když by se byla asi dověděla zároveň o neštěstí na moři i o – nečekaném štěstí, které jí Reného zas vrátilo. I když měly tyto události šťastné rozuzlení, byly by jistě hluboce vzrušily nešťastnou matku, takže její oblíbená společnice, slečna Helena Rieuxová, by byla jen s námahou vysušovala její slzy, utěšovala ji a uklidňovala.

Zkrušená matka by byla zavalila výčitkami ono prokleté zaměstnání i strašné moře, které jí už tolik ublížilo a chtělo ji teď zbavit i posledního dítěte. Ale Helena jí brzy dokázala, že si nemůže na nic stěžovat, protože René byl po tom všem živ a zdravý. Umírá se ostatně stejně, a méně slavně v posteli než na moři. Důkazem byl soused, na něhož spadla v noci náhle střecha. Nakonec zakoušely obě ženy dvojité štěstí ze shledání s Reném, který prožil tak strašnou událost: Byly by musily přijmout zprávy dobré i zlé, ale když se s Reném zase shledaly, což bylo to nejlepší a nejkrásnější na světě – jak se stará dáma vyjádřila –, rychle na vše zapomněly.

René Caoudal byl hezký důstojník vysoké postavy, dobře rostlý, s hlavou hrdě vztyčenou, s bojovným vzhledem, s upřímným a rozhodným pohledem, s harmonickými a pružnými pohyby. Byl schopen uspokojit pýchu i nejnáročnější matky. Vrátil se sice trochu bledý a vyhublý, to je pravda, ale nijak tím neztratil na zajímavosti v očích mládeže ze sousedství, která přispěchala oslavit jeho návrat. Bylo naopak zjevné, že u půvabných hráček tenisu vyrostl obdiv a náklonnost k námořnímu důstojníkovi ještě víc, ale kromě projevů běžné zdvořilosti, k nimž ho zavazovala role syna paní domu, žádná z dívek se nemohla chlubit, že by nějak zvlášť upoutala pozornost mladého podporučíka. Marně byly oblékány nejnovější šaty, marně se hýřilo pochvalnými slovy, marně zazníval flétnový smích. Z jeho pohledu bylo možno vyčíst jen roztržitost a z jeho hlasu, gest a chování jakési odcizení.

„To už není bývalý René Caoudal,“ říkala malá Felicie Árgladeová mezi dvěma údery raketou. „Cesta po moři nám ho změnila! Má teď oči a uši jen pro Helenu!“

„A s kým by si měl taky po tak strašné nehodě lépe rozumět než se svou sestřenicí a kamarádkou z dětství?“ hájil ho jemně doktor Patrice.

„Já osobně jsem nikdy nemohla pochopit manželství mezi bratrancem a sestřenicí,“ prohlašovala Felicie jemně povýšeným tónem.

„Ale proč tak spěcháte s jejich sňatkem?“ ptala se slečna Luzanová, velká blondýna jemné tváře a vážného čela. „Znám Helenu dobře a pan Caoudal je poslední člověk, kterému by napadlo oženit se s ní.“

„Proč si tedy po všech koutech pořád něco šeptají?“ ptala se trochu už uklidněná Felicie.

„Vždyť si nic nešeptají!“ protestovala slečna Luzanová.

„Prostě spolu hovoří. A lze se tomu divit? Což nevíte, že pan Caoudal unikl nedávno smrti? A nechtěli byste stejně jako Helena znát i nejmenší podrobnosti jeho dobrodružství?“

Ač ve skutečnosti nebylo možno podezřívat mladé lidi ze šeptání, jak to dělala Felicie, bylo zřejmé, že Helena a René si mají mnoho co říci. A ti, kdo nebyli zasvěceni, docela přirozeně v tom viděli něco zvláštního. Ale proč totéž podezření pojala i paní Caoudalová, která už vyslechla Reného vyprávění, a Štěpán Patrice, který se o tom dověděl první? Proč paní Caoudalová tak zářila a Štěpán byl tak smutný? To proto, že jeden z nich uvěřil v konečně uskutečnění toho, co si přál, a druhý toho, čeho se už dlouho obával.

„Ta příhoda se dotkla jeho srdce,“ říkala ta dobrá pani. „Vida, jak je i neštěstí k něčemu dobré!“

„Vodní víla před Helenou ustoupila,“ říkal si zas doktor s povzdechem. „Ale tím lépe. Nebudu už hrát roli hlídacího psa a budu se radovat ze štěstí svých přátel.“

Oba dva se však ve svých závěrech mýlili. Hlavním předmětem hovorů, které měl René s Helenou na procházkách lesem, na břehu řeky, v salónu a při tenisu, bylo nevyčerpatelné téma Reného dobrodružství. Když se René vrátil, tu při výlevech matčina pláče a radosti nedokázal utajit své tajemství před matkou a sestřenicí. Protože existovala mezi Reném a Štěpánem dohoda, že to zůstane mezi nimi, vycítil René u přítele, když ne nepřátelství a zklamání, tedy aspoň nechut' k další spolupráci v této věci. Ale jak plynul čas, stávaly se Reného vzpomínky stále živějšími, jeho posedlost stále větší a

potřeba hovořit o tom stále naléhavější. Ale k jeho velkému zklamání se paní Caoudalová netvářila sice nevěřičně, ale zato znepokojeně, chladně, a dokonce tvrdě. A když René domluvil, prosila ho zcela vážně, aby v její přítomnosti o tom už nikdy nemluvil.

Helena sice nic neřekla, ale její planoucí oči hovořily za ni. A když zmatený a zklamaný René hledal v jejích očích oporu a sympatie, dala mu rychle znamení, aby změnil předmět hovoru.

Když se později octli sami pod obrovskými topoly, vysvětlila, mu Helena své chování.

„Je zbytečné plašit tetu tím podivným dobrodružstvím nebo jí prozrazovat plány, které máš asi na mysli,“ řekla. „Víš přece, jakou hořkost chová vůči moři. Je to otázka osobní nenávisti mezi ní a tekutým živlem. Věřím dokonce, že je ochotna vidět v moři osudovou a tajemnou sílu... A nesmíme zapomínat, s jakou šlechetností přinesla oběť, kterou od ní vyžadovalo tvé povolání. Kdyby věděla, kdyby mohla vědět, jak tě moře vábí svými hlubinami i svou rozlohou, jak tě láká do nebezpečných výzkumů neznámých, tajemných a snad i zrádných končin, snad by, chudák, zemřela. Ušetří ji proto takového utrpení.“

Zakázala ti o tom mluvit. Poslechni ji proto. Co se mne týče, nemusím ti snad říkat, že souhlasím s tvými úmysly. Víš přece, že jsem měla vždy stejnou ctižádost jako ty. Někdy, vlastně spíš často, sním o slavném životě námořníka. Cítím, jak mi svěží mořský vzduch čechrá vlasy, představuji si, že velím na lodi, vidím se v čele lodníků v boji s bouřemi, objevuji neznámé ostrovy, přivážím cizí rostliny, zvířata a nové hmoty, měním vzhled zeměpisných map... Ale probouzím se jako Helena Rieuxová jako předtím!“ dodala dívka se srdečným smíchem. „Nemysli si, že si nestěžuji na svůj osud! Obdivuji a vážím si povolání dědečka, strýce a tvoje... A byla bych na tvé objevy stejně hrdá jako na své vlastní. To vše ti říkám proto, abys věděl, že zde nemusíš hledat jiného a mlčelivějšího důvěrníka pro své nepřesné a ještě nejasné plány. Člověk dokonale chápe jen to, co má rád. A já cítím, že snad ze zvláštního dědičného pudu jsem okamžitě a pevně uvěřila v tvou pravdomluvnost. Vím jako všichni, jak nepravděpodobné je tvé dobrodružství, a přesto v ně věřím. Nepřesvědčuje mě jako u Štěpána jen důvěra v tvou upřímnost, přesvědčení o tvém duševním zdraví a svědectví onoho prstenu... Ne,

vidím to prostě „očima víry“ a to je vše. Zdá se mi, že to tak je, protože to tak musí být, myslím si, že objevitel má jít přímo za svým objevem, věřím, že ti bylo určeno spatřit něco, co dosud nikdo neviděl... Věřím zkrátka proto, že věřím!“

Nic nemohlo Reného tak uspokojit jako tato důvěra. Proto taky neúnavně vypravoval a ona naslouchala. Z toho právě vyplynuly ony mylné závěry paní Caoudalové, ubohého doktora i ostatních přátel. Jako praví spiklenci pocítovali René a Helena neustále potřebu tajemného dohovořování. Buď René zapomněl na nějakou podrobnost v popisu své vodní víly, nebo Heleně napadla nějaká nová hypotéza, nebo si musila vyžádat vysvětlení nějaké zapomenuté už okolnosti.

Jak znovu najít to kouzelné prostředí vznešených osob? Jak k tornu získat čas a prostředky? Jak to vše zařídit a nevzbudit podezření paní Caoudalové?

V tomto ohledu byla Helena nesmírně rezolutní. Rozhodla se ušetřit Reného matku každé úzkosti i každé zbytečné obavy a využít všech svých schopností ke splnění úkolu a zvláštního poslání.

V PLÁN AKCE

René Caoudal byl duch příliš střízlivý a odedávna pílíš zvyklý na matematickou přesnost, aby se nepokusil vysvětlit si neslýchané dobrodružství prostými a přirozenými příčinami.

Vyšel z těchto předpokladů:

1. Není obětí halucinace, protože po tom potopení našel na prstě nádherný šperk, jedinečný a nesmírně cenný klenot.

2. Stařec a dívka, které viděl v té nádherné jeskyni, nebyli žádné přeludy – prostě proto, že přeludy neexistují.

3. Jsou to skutečné živé bytosti, žijící za zvláštních, dosud neznámých okolností v podivných a neobyčejných podmínkách několik set metrů pod hladinou oceánu, protože námořní mapy této části Atlantiku udávají v oněch místech hloubku nepřesahující tisíc metrů.

Co může být obydlím těchto skutečných, živých, i když nenormálních tvorů?

Velmi pravděpodobně jeskyně nebo celá řada jeskyň táhnoucí se na mořském dně a čerpající dýchatelný vzduch nějakými komíny nebo větracími šachtami vystupujícími nad hladinu mezi skalisky nějakého ostrova.

To je jediné rozumné vysvětlení, které mohlo vzniknout v mysli mladého důstojníka.

A z toho zcela přirozeně vyplynula otázka, zda náhoda nepřivedla Reného na stopu velkého objevu nebo aspoň velkého historického ověření existence staré pevniny, kterou nejdávnější lidské legendy umísťují mezi Afriku a Jižní Ameriku? Což když tu jde o nějaký obrovský ostrov, o nějakou analogii Austrálie, pohlcený později mořem, z něhož dnes zbyly jen ostrovy Madeira, Tenerife, Azory a Antily jako trosky a poslední viditelné body? Antičtí historikové, zeměpisci a filosofové se všichni shodují ve víře v existenci atlantské pevniny za Herkulovými sloupy – dnešním Gibraltarem –, pevniny, která zmizela ve velkém zemětřesení. I Platón se o té pevnině zmiňuje ve svých spisech. Uvádí i původ těchto pověstí, které nejsou jistě jen pověstmi. Už jeho velký strýc, aténský zákonodárce Solón, dověděl se od egyptských kněží mnohé o Atlantidě, jak se té tajemné zemi říkalo.

.K jaké lidské rase patřili Atlanťané, kteří ji obývali? V tomto ohledu se tradice rozcházely. Někteří lidé tvrdili, že to byla domácí rasa, která by byla napadla Evropu (to znamená Řecko), nebýt úporného odporu Pelasgů, předků pozdějších Řeků. Jiní zas dávali přednost víře, že Atlantis byla řecká kolonie, založená snad. Iasonem a jeho druhy při jejich plavbě za zlatým rounem.

Ale všichni staří autoři se shodují v tom, že Atlantis zmizela několik tisíc let před naším letopočtem a že zbytkem potopené pevniny jsou mělčiny a pole mořských rostlin, známé pod jménem Sargasové moře, a ostrovy v oné oblasti.

To byly všeobecné a reálné údaje, které Renému Caoudalovi poskytla historie. Podporučík taky věděl, že bývalá existence Atlantidy hrála rozhodující roli i ve snahách mořeplavců 15. století. Kryštof Kolumbus – máme-li uvést aspoň jednoho – hledal cestu do Indie západním směrem s přesvědčením, že musí cestou nezbytně narazit na zbytky zmizelé pevniny, které mu poslouží jako místo

odpočinku. Objevení Azor a Antil plně potvrdilo předpoklad vycházející z tradičních zeměpisných údajů.

Všechny výzkumy podniknuté v posledních padesáti letech, především výzkum admirála Fleuriota de Langlea v oblasti Atlantského oceánu mezi 12° a 60° západní délky, ukázaly ostatně, že tato oblast je doslova pokryta mělčinami, útesy, písčinami a osamocenými skalisky.

A dnešní závěry z fyzikálního zeměpisu nedovolují uvádět v pochybnost možnost nebo pravděpodobnost existence a zmizení Atlantidy. Revoluční změny v zemské kůře pprobíhaly a dosud probíhají před našima očima stále a mění utváření pevnin i oceánů. Tak došlo k vytvoření Lamanšského průlivu v době poměrně nedávné. Á část normandského pobřeží zmizela v hlubinách nedlouho před dobou Karla Velikého (742–814) a nechala nad hladinou jen souostroví Jersey a Guernsey. Dokonce za našich dnů zmizel ve Středomoří ostrov Santorin a objevily se nové ostrovy. A na Dálném východě změnilo strašné zemětřesení v několika dnech vzhled japonských ostrovů. Je taky známo, že Amerika měla původně mnohem menší rozlohu a že, obrovská území Amazonky, La Platy, Floridy, Patagonie a Louisiany jsou oblasti opuštěné kdysi mořem. To vše zkrátka dokazuje, že utváření pevnin a oceánů se na zemském povrchu neustále mění buď pomalou a plynulou činností eroze, naplavování, větrů a příboje, nebo náhlým působením místních otřesů.

René Caoudal mohl klidně připustit fakt, že v hlubinách oceánu je potopena pevnina, a mohl taky spojit historické údaje se svými nezapomenutelnými zkušenostmi z pobytu na dně moře poblíž Azor. Čím víc tu otázkou studoval, tím víc mu připadalo nemožné nevěřit, že krásný stařec a mladá víla jsou Atlantáné z masa a krve, lidé, kteří přežili zkázu své vlasti. Jak? Za jakých okolností? Jakými nadlidskými prostředky? To René nevěděl a nechtěl se ani pouštět do zbytečných teorií. Nabízela se mu jen jedna jistota. Jistota toho, co viděl vlastníma očima. A byl pevně rozhodnut spatřit to vše znova, odhalit jednoho dne ono tajemství a vyřešit možná velký zeměpisný úkol...

A ostatně proč ne? Proč nevykonat znovu, dobrovolně s otevřenýma očima onu cestu, kterou vykonal vinou moře v bezvědomí? Proč neseštopit z vlastní vůle do hlubin, kam se dostal jako bezvládný

Stařec a dívka nebyli žádné přeludy

tvor? Proč neprožít znovu onen sen, sehrát onu roli v němohře a odejít zas tak, jak tam přišel?

René se rozhodl takovou akci provést.

A protože měl ve zvyku udělat vše, co si jednou umínil, uvažoval hned i o tom, jak si vyměnit myšlenky s Atlant'any, jestliže mu štěstí dopřeje setkat se zas s nimi.

Nechtěl se rozhodně octnout znovu v tak trapné, ne-li směšné situaci člověka, který naslouchá, jak si o něm druzí povídají, ale nerozumí z jejich hovoru ani slovo. Jakou řečí mluvil vlastně ten stařec s vodní vílou?

V jeho vědomí se stále pevněji ustalovalo přesvědčení, že to byla stará řečtina. Toto přesvědčení – utvrzované oním prostředím, jeho zařízením i rázem oděvu a chováním osob – stalo se jistotou jednoho

dne, když mladý důstojník hovořil bezděčně nahlas sám se sebou o tom, čím se zabýval dnem i nocí.

Pronesl právě mechanicky několik slov, která zaslechl v oné podmořské jeskyni. Byla to slova *pater*, *agathos* a *thygater*.

Vrhnout se okamžitě ke klasickým knihám, otevřít Iliadu a Odysseu a hledat v nich horečně ona slova, bylo záležitostí okamžiku.

Zároveň se jako z dlouhého spánku probudily v jeho vědomí drobtý řeckých slov. Fosforeskujícími písmeny před ním zazářila slůvka z učebnice a on s překvapením počal odříkávat jako kdysi:

„*Pater* – otec, *apator* – bez otce, *agathos* – dobrý, statečný ve válce, *thygater* – dívčí jméno...“ (= dcera).

Ach, ta řecká slůvka! Ty užitečné úryvky z básní! Jak teď René vychutnával staré rýmy!. Teď si teprve dovedl vysvětlit svá tápání. To přízvuk jeho hostitelů ho tak dlouho mátl. Byla v něm hudba, o níž školní blekotání mohlo dát jen velmi vzdálenou představu. Ale teď už byl na správné cestě. Když srovnal ostatní slova s těmi, jejichž rytmus mu ještě zněl v uchu, mohl si udělat dobrou představu o způsobu jejich vyslovování. Mohl konečně použít toho způsobu i u jiných slov, která byla do jisté míry příbuzná. Tak si osvojil u všech výrazů způsob přízvuku, a protože mu to znělo harmonicky, usoudil, že je to tak správné. Zároveň se pustil s plným zaujetím do studia slovníku, syntaxe, skloňování a ohýbání slov všeho druhu. Ale především se učil slovíčkům, která jsou klíčem ke každé řeči. Teď ho bylo možno najít jen s knihou v ruce, jak si opakuje naivní rýmy ze starých školních příruček:

Meli značí med, jenž chutná sladce.

Melissa zas včela, symbol práce.

Tato pilná cvičení nemohla ujít Helenině pozornosti. Dívka chtěla vědět, proč to René dělá, a on před ní nic neskrýval. I Helena se okamžitě nadchla pro řečtinu a pustila se taky do vítězné bitvy se slovíčky, přičemž soupeřila v nadšení s Reném. Při každém setkání se bombardovali slovíčky. Řecky i dýchali. Chodbou, zahradou a loukami poletovala všemi směry okřídlená slůvka.

Dokonce i Kermadek, který svého velitele ve všem napodoboval a byl nadán zázračnou pamětí, byl jimi nakažen a i on začal se zabývat řečtinou. Slyšeli ho, jak cítí nádoby a přitom říká:

„*Agelé*, velké stádo volů...“

Doktor Patrice sice protestoval proti tomuto způsobu, ale dal se taky strhnout tou epidemií a nedokázal vzdát se potěšení z důkazu, že ani on nezapomněl ještě na svá klasická studia. Jedině paní Caoudalová dokázala vzdorovat všeobecnému pobláznění a tázala se s lomením rukou, cti si ti blázni mohou od rána do večera tou řečí povídat.

René však přitom nezapomínal na skutečný smysl svého plánu. Byl neustále zahloubán do map a do všech možných dokladů, které mu měly pomoci záhadu vyřešit. Uvažoval o svém plánu velmi zrale a vážně. Hlavní problém nebyl jenom najít spojence, síly a nezbytné prostředky k provedení akce tak fantastické. Musil dostat taky od svého velitele mimořádnou dovolenou a od matky souhlas strávit dovolenou na moři.

V té době byl také povýšen na námořního poručíka. Bylo to jen spravedlivé, protože už rok byl na seznamu důstojníků navržených k povýšení pro mimořádné zásluhy. Toto jmenování mělo podstatný a okamžitý vliv na usnadnění Reného plánů. Dostal bez námahy tříměsíční dovolenou, kterou nezbytně potřeboval.

Presvědčit paní Caoudalovou bylo už horší. Ale čeho by se nedosáhlo vytrvalostí a diplomacií? Stará dáma, zpracovaná Helenou, nakonec uznala, že touží-li René po dovolené strávené výzkumnou plavbou, není důvodu stavět se proti tomu.

A mladý důstojník se ke své cestě připravoval urychleně všemi prostředky. Už tři týdny si dopisoval s trochu tajemnou osobností, kterou nikdo z domu neznal. Věrný Kermadek mu přinášel dopisy docházející na místní poštu. Toho statečného chlapce bylo neustále vidět na silnici mezi Peupliersem a Lorientem. Yvon byl hrdý na to, že může svému důstojníkovi pomáhat. Tvářil se nesmírně důležitě a byl ochoten dát se spíš rozsekat na kousky, než by prozradil tajemství, které ostatně sám neznal.

Ale toto tajemství přestalo být tajemstvím toho dne, kdy René podal matce při snídani otevřený dopis a prosil ji, aby si ho přečetla.

Kníže Monte-Cristo v něm zval pana Reného Caoudala k několikátýdennímu pobytu na své jachtě *Cinderella*, aby si mohli vyměnit zajímavé zkušenosti a nové poznatky o flóře při africkém pobřeží.

Všichni věděli, že jachta *Cinderella* vykonává už několik let výzkum největších hloubek Atlantského oceánu. Byla to báječná loď,

řízená samotným majitelem a výborně vyzbrojená pro všechny své výzkumy. Pozvání na její palubu přijalo už množství vědců a všichni na ní vykonali velmi důležité práce, zveřejněné Akademií a zaznamenávané denním tiskem. Pozvání k několikátýdennímu pobytu na této jachtě musila paní Caoudalová pokládat za velmi lichotivé vůči jejímu milovanému synovi.

Vzdychla si jen při pomyšlení, že syn obětuje, i dny svého odpočinku moři, ač je mohl strávit na zemi. Ale zármutek z rozloučení y ni trochu utlumil fakt, že René se bude moci vyznamenat při mírumilovném výzkumu. Dala tedy bez velkého zdráhání svůj souhlas a žádané svolení.

O týden později odjížděl už mladý námořní poručík v Kermadekově doprovodu do Lisabonu, kde na něho *Cinderella* čekala.

VI

JACHTA CINDERELLA

Jachta *Cinderella*. jejímž majitelem a velitelem byl dědičný kníže Christian Monte-Cristo, šestadvacátý nositel toho jména, byla trojstěžňová goleta o nosnosti pěti set třiceti tun a s motorem o výkonu tří set padesáti koní. Její skladiště pojalo zásobu uhlí na dvacet dní. Její rychlost jen při chodu motoru a za klidného moře byla asi dvanáct uzlů.¹ Tato rychlost však mohla být podstatně zvýšena plachtami, byl-li příznivý vítr.

Při vnějším pohledu se *Cinderella* jevila jako loď s dlouhým, lehkým a štíhlým trupem, připomínajícím trup čistokrevného koně. Šťastné tvary stěžňoví i ráhnoví, dokonalé vsazení žeber a elegantně prostý tvar padly do cvičeného oka Reného Caoudala nejdříve. Už svým zaměstnáním byl poručík veden k pohrdání zábavními jachtami, u nichž už předem předpokládal méněcennost. Ale tady posádka svým chováním a dokonalou korektností zřejmě kopírovala posádku válečných lodí. Mladý poručík si s uspokojením všiml upřímných a

¹ Asi 23 km/hod. (Pozn. překl.)

otevřených tváří mužstva, což je na palubě lodi jev pro plavidlo vždy charakteristický. Prkna paluby se leskla čistotou, měděné obložení trupu zářilo jako zlato.

Důstojník, který hosta uvítal nad lodními schůdky, nevypadal už tak uspokojivě jako loď. Představil se jako kapitán Sacripanti, zástupce velitele lodi. René Caoudal se mu taky představil. Byl to tlustý a malý mužík s černými vlasy lesknoucími se pomádou, s vlající kravatou a s dvojitým řetízkem u hodinek, ozdobeným přívěsky, s prsty plnými prstenů, podobající se spíš sluhovi na neapolském náměstí než námořnímu důstojníkovi.

Jeho přízvuk tento nenámořnický vzhled ještě podtrhoval. Byl z oněch lidí pochybného původu, kteří hovoří špatně a se stejným přízvukem všemi jazyky z oblasti Středoziemního moře. Hluboce se uklonil, odkryl dvě řady skvělých zubů a nabídl se, že odvede poručíka k veliteli. Jeho nabídka byla přijata.

Cestou na zád' prošel René salónekem, kuárnou, jídelnou a přepychově zařízenou knihovnou. Jeho průvodce pak zaklepal diskrétně na dveře soukromé kajuty.

„Vstupte!“ ozval se zvučný hlas.

Zástupce velitele dveře otevřel a ustoupil stranou, aby mohl host vejít.

„Pan poručík Caoudal,“ oznámil slavnostně.

Z hlubokého rozložitého křesla okamžitě vstal vysoký muž a odložil na stolek časopis, který právě četl pomocí dvojitých brýlí. Pak s oběma rukama vztaženýma postoupil vpřed.

„Ach, milý pane Caoudale, jsem rád, že vás vidím,“ zvolal živě.

A stiskl ruce mladého muže ve svých s výrazem skutečného uspokojení, jako by se shledával s dávno ztraceným přítelem. Málem by byl hosta objal.

René bez projevů údivu vyjádřil svou radost ze seznámení s knížetem Monte-Cristo.

„Nuže... vidím, že si budeme rozumět jako... jako zloději na trhu, namouvěru!“ zvolal kníže výbušně, jakmile René domluvil. „Musím vás však předem upozornit, že jsem velmi přísný člověk. Jde-li mi někdo pod nos, rovnou mu to řeknu... Nelíbí-li se mi, řeknu mu to namouduši taky! A vy se mi líbíte... Dokonce hodně se mi líbíte! Jsem opravdu rád, že jsem vás poznal, že s vámi budu několik týdnů

společně na palubě. Jsem hrozně rád, že vás zajímají naše práce a že se jich chcete zúčastnit... Doufám, že se vám bude s námi líbit,“ pokračoval pak překotně, aniž vnímal několik zdvořilostních frází, které poručík pokládá za svou povinnost zabručet. „Kdyby se vám tu nelíbilo, musel byste mi to říci... okamžitě! Já bych se to pokusil změnit... Ne ovšem změnou plavby, to by nebylo možné, ale snad by se mi podařilo zařídit vše ostatní podle vašeho přání... Ale nechcete si teď prohlédnout tu mou kocábku? Tak totiž říkám své jachtě, ha, ha, ha, ha!“

René se připojil k hlučnému veselí knížete a prohlásil, že je ochoten kocábku si prohlédnout. Jeho hostitel si vzal širokou čapku a provedl ho všemi kouty lodi, od paluby až po skladiště, aniž ho ušetřil nejmenší podrobnosti. René musil přiznat, že loď je po vnější i vnitřní stránce zařízena dokonale. Nechybělo tam nic, co mohlo sloužit vědeckým pracím, které kníže prováděl. Fotografický ateliér, truhlářská dílna, kovárna, fyzikální a chemická laboratoř, všechno obdivuhodně organizováno. Dva tři tucty dělníků vedených mistry pracovaly v různých dílnách. Kníže šeptal halasně hostu do ucha, že to jsou všechno vybraní chlapíci a lidé, kteří se mu líbí. Jinak by je všechny rovnou vyhodil...

Tato Výsost byl člověk opravdu podivný. Tělesně to byl skutečný obr, velký a široký, s majestátním břichem, s brunátnou pletí, s vystouplýma očima, s tváří ozdobenou orlím nosem či spíš obrovským zobákem, který mu s čelem nazad sraženým dodával vzhled papouška. Měl zvučný hlas, široká gesta a homérsky hlučný smích. Choval se všude s halasnou srdečností. Jeho obhroublá upřímnost přecházela až v hrubost. Byl to neúnavný žvanil. Používal sta slov tam, kde by obyčejný člověk použil jen deseti. Ale Reného především překvapilo filosofické a neustále projevované pohrdání šlechtickým původem, který mu osud přidelil. Je pravda, že byl jen vládcem na malém ostrůvku o rozloze dvou až tří set hektarů, kde jediným zdrojem příjmů byly doly na olovo, v nichž pracovalo sedm až osm set trestanců, najatých v sousedním státu. Kníže uznával na světě jen osobní zásluhy. Tvrdil, že poslední, inteligencí nadaný metař má v jeho očích větší cenu než císař na svém trůně. Zdálo se, že chce hlásáním těchto zásad omluvit obrovské jmění, které našel před padesáti lety ve své kolébce spolu s knížecí korunkou. Měl natolik

dobrý vkus, že dobrou třetinu svého majetku věnoval na užitečnou práci pro vědu.

„Pokládám se jen za správce svého jmění,“ říkával rád. „Ten majetek mi nepatří... Spravuji ho jen pro ty, kteří nic nemají. A co se mého titulu týče...? Ach, co to znamená? Jak pravil nesmrtelný Shakespeare: Voněla by snad růže pod jiným jménem mín? Ujišťuji vás, že tomu nepřikládám žádnou důležitost a že bych se stejně rád jmenoval Tlustý Jan jako Monte-Cristo!“

Ale přitom nezapomínal při každé příležitosti připomínat svých více nebo méně autentických dvanáct set předků.

René ho v pěti minutách prokoukl až do hloubi duše. Ač byl jeho hostitel celkem směšný, nebudil v něm žádný odpor. A docela se mu líbilo strávit několik týdnů na lodi tak hezké.

Kníže se rozhodl ubytovat ho ve své kabině, pohodlné a elegantní to místnosti se vstupem do knihovny. Prosil svého hosta, aby se tam choval jako doma a upozornil knížete na sebemenší maličkost, která by mu nebyla vhod. René ho upřímně ujistil, že nebyl nikdy ubytován tak pohodlně, a oba pak vystoupili na palubu jako nejlepší přátelé.

Víme už, že nejbližším úkolem *Cinderelly* byl průzkum největších hloubek v Atlantském oceánu. René se ihned vyptával na přístroje, které měly této práci sloužit. Měl na tom zájem, o jehož příčině počestný Monte-Cristo neměl ani tušení.

Kníže ho ihned zavedl na místo, kde byl uložen hlavní přístroj k sondování hloubek. Ted' ležel v klidu na palubě.

Byla to obrovská olovnice o váze několika tisíc kilogramů. K jejímu vrcholu bylo uvázáno pevné hedvábné, lano, podle hrdého Monte-Cristova vysvětlení patnáct set metrů dlouhé.

„Tady vidíte naši obrovskou olovnici,“ řekl kníže, šťasten, že se může chlubit. „Je v základně vyhloubena a namaštěna lojem. Když zůstala určitou dobu na mořském dně, vytáhneme ji tímto rumpálem pomalu nahoru. Objeví se pokryta lasturami, štěrky, rostlinami a všemi možnými zbytky, které vletem po dně sebrala. Studium podstaty těchto vzorků pod lupou můžeme určit rostlinné i živočišné druhy (často zcela nové), které oživují největší mořské hlubiny...“

„Jakže?“ zvolal překvapený i zklamaný René. „A to při svých výzkumech jiného způsobu nepoužíváte?“

„Ne, můj milý. A ujišťuji vás, že takovou olovnici nikdo nemá...! A co na ní shledáváte špatného?“

„Na ní samotné opravdu nic... Je to nádherná olovnice. Jen se mi zdá, že takový přístroj ke zkoumání mořského dna je trochu nedokonalý, naivní a dětinský!“

„A čeho bych měl tedy podle vás používat? Mám snad spustit do hloubky tisíce metrů fotografický aparát? Ale jak, prosím vás?“

„Aparát? To ne!“

„A co tedy?“

„Nu, přece člověka! Přiznám se vám, kníže, že jsem se chtěl zúčastnit vašich výzkumů jen proto, že jsem věřil v *osobní* průzkum mořského dna. Chci vidět na vlastní oči co se dole děje. Všechny lastury, které vynese i ta největší olovnice na světě, neříkají mi vůbec nic! Ale jediný pohled vlastníma očima by mi řekl vše...“

„Ha, ha!“ zachechtal se kníže. „To rád věřím, příteli. Já bych se taky raději podíval vlastníma očima na to, co se děje mezi rybami... Ale je v tom jeden háček: není to prostě možné!“

„Proč to není možné?“

„Z jednoduchého důvodu. Spouštíme sondu do takových hloubek, že nemůžeme opatřit potápěče dostatečně dlouhou dýchací trubicí... ledaže bychom poslali na průzkum dna nějaké obojživelníky. Ale jak bychom zajistili dýchání našim potápěčům?“

René před odpovědí chvíli přemýšlel.

„Je jasné, že nás může zastavit jediné otázka dýchání,“ řekl konečně. „Ale když nelze opatřit dýchací trubicí dostatečně dlouhou, musí se na to jít jinak... to je vše!“

„Ach, ale jak?“ řekl kníže a založil si ruce na široké hrudi.

„Podle mne nutno zkonstruovat zvláštní skafandr pro velké hloubky, opatřený zásobou vzduchu na tři čtyři hodiny. Tu by si vzal potápěč s sebou... Kolem spuštěného lana by byl omotán telefonní kabel, který by zajistil spojení s potápěčem. Jakmile by o to požádal, byl by vytažen. V případě, že by po určitou dobu nejevila známky života, byl by taky vytažen (bez ztráty jediné minuty) pomocí parního stroje.“

„A víte, že to je velmi důmyslný nápad?“ zvolal okouzlený kníže. „Vidím v něm jen jedinou nesnáz. A sice, že takový skafandr nemáme.“

„Taky si to myslím.“

„A co tedy dělat?“

„Musíme si ho zkonstruovat. „Což nemáte na palubě výborně zařízené dílny a skvělé dělníky...?“

„Jistě! Mohu se chlubit, že lepší byste nikde nenašel!“

„Nuže, dovolíte-li, podívám se hned teď do knihovny a pokusím se o návrh takového skafandru. Doufám, že budu moci velmi brzy dát vašim dělníkům pokyny natolik přesné, aby jejich práce byla co nejspokojivější.“

„Dokážete-li to, budu vás muset obejmout!“ zvolal kníže nadšeně. V duchu už viděl zprávu rozeslanou všem vědeckým společnostem a zájem, který bude zaměřen k jeho jménu. „Podaří-li se vám to, dám vám namouduši rád dvouroční nebo tříroční příjem z mého knížectví!“

„Tolik toho nežádám,“ řekl je smíchem René. „Dovolte mi jen, abych v tom přístroji sestoupil jako první já a abych si sám vybral místo sestupu... aspoň pro začátek!“

„Samozřejmě, můj milý! Zajistě! Zařídíte vše tak, jak budete chtít. Kdy chcete začít?“

„Jakmile vyplujeme.“

„Výborně! A kam chcete zamířit?“

„Byl bych rád, kdybych mohl prozkoumat okolí Sargasového moře. Až doplujeme na 25° západní délky a 35° severní šířky, zastavíme se a provedeme průzkum.“

„Nu, je jasné, že máte nějaké postranní úmysly... A co chcete objevit právě na tom místě? Nějaké mořské řasy? Ale co s nimi?“

„Zkušenost mi ukázala, že moře je v oněch místech skutečně pokryto chaluhami, které vědci pojmenovali jménem *Fucus natans* a kterým námořníci říkají prostě *tropické hrozny* nebo *golfské řasy*. Ale co na tom? Ty nám, myslím, nebudou překážet.“

„Opravdu. Váš skafandr se jistě dokáže vyhnout těm plovoucím kobercům... Nu, můj milý, jsem vám k službám... Knihovna i dílny jsou vám k dispozici a já se okamžitě vydám na cestu.“

Kníže odešel a nechal svého hosta v záplavě štěstí, že se konečně vydá za svou vodní vílou. Zatímco jachta zdvíhala kotvu a vydávala se na cestu, mladý důstojník se zavřel v knihovně, kde díky své kreslířské zručnosti a pomocí technických knih, čínské tuše, barevných tužek, kružidla a rýsovacího prkna zkonstruoval brzy vysněný přístroj (zatím aspoň na papíře).

Když pak provedl na dvacet úprav, z nichž ho ani jedna neuspokojila, odevzdal nakonec dělníkům náčrt, který zřejmě splňoval všechny požadavky. Dílna se pustila pod jeho vedením do práce. Kníže Monte-Cristo v líčení obratnosti svých lidí nijak nepřeháněl. Všichni byli staří praktikové, kteří dovedli důmyslně pracovat i podle pokynů velmi obtížně pochopitelných.

Reném vymyšlený skafandr se vlastně skládal z obrovské kulaté nádrže o obsahu asi třiceti kubických metrů. Byla to jakási uzavřená komora, zatížená naspodu třemi tisíci kilogramů olova. Základna nádrže měla ocelové osazení a byla spojena ocelovými pásy se závěsnými háky, připevněnými k plovoucímu kladkostroji při levém nebo pravém lodním boku. Soustava kladek a parní vratidlo dovolovaly přístroj libovolně spouštět a vytahovat.

Ponorná komora byla opatřena okénky zasklenými silnými, ale dokonale průhlednými skly, jimiž mohl všemi směry procházet proud elektrického světla a osvětlovat celé okolí. Zdrojem světla byla pohyblivá lampa zavěšená u stropu a napájená po několik hodin proudem z akumulátoru. Akumulátor byl uložen v zásuvce měkkého divanu, který spolu s pracovním stolem, s dvěma křesly a se židlí tvořil zařízení kabiny.

U divanu byly v čínské váze umístěny dvě spojené trubice, uvolňující malé množství kyslíku, jakmile byl přístroj otočením knoflíku uveden v činnost. Vpředu pod víkem druhé vázy byla kovová vanička, o níž René nikomu neřekl a kterou chtěl později naplnit barytovou vodou.

Je známo, že jistá sloučenina barya, objevená německým chemikem, má pozoruhodnou vlastnost pohlcovat z ovzduší zcela bezpečně kysličník uhličitý. Mladý poručík byl přesvědčen, že barytová lázeň spolu s malými dávkami kyslíku postačí udržovat po několik hodin v kabině třicet kubíků dýchatelného vzduchu. Zkušenost později jeho předpoklad potvrdila.

Takto zařízená, vyčištěná a pečlivě vyleštěná komora vypadala jako elegantní důstojnická kajuta. Zařízení bylo doplněno čtyřmi gumovými vaky v podobě rukavic, vestavěnými symetricky do podlahy a umožňujícími lidské ruce vedené elektrickým světlem vyhledat a uchopit venku vzorky šterku, písku a podmořské květeny. Vzorky vtažené tak do kabiny měly naději na uchování v

neporušeném stavu, což se u vzorků vytažených tradiční sondou nikdy nepodařilo.

K dokončení realizace projektu navrženého Reném Caoudalem byl zhotoven telefonní kabel, zajišťující trvalé spojení potápěče s velitelem obsluhy vratidla. Ten okamžitě uslyší každé zavolání a splní neomylně každý příkaz. Nový přístroj nebyl o nic méně ovladatelný a méně bezpečný než obyčejný skafandr a navíc to byl nejpohyblivější a nejposlušnější ze všech skafandrů.

Jakmile bude spuštěn, rozběhne se práce velmi rychle. René se věnoval cele přípravám a prokazoval přitom zanícení, které jeho hostitele udivovalo a okouzlovalo. Povahou i výchovou byl kníže Monte-Cristo nepřítelem každé námahy a osobního úsilí. Ač byl člověkem zcela moderním a toužil po vědeckých vavřínech, nikdy mu nepřišlo na mysl, že by je mohl získat jinak než prostřednictvím; druhých. Pracovat a bojovat o to, aby vyrval objev přírodě, tak žárlivé na svá tajemství, to bylo podle něho dobré pro ubožáky, kteří se řízením osudu narodili v davu. Dával přednost použití peněz, s nimiž si nevěděl rady, k pracím, které mu vynesou čest, aniž by ho na minutu vyrušily z jeho zahálky. Ale osobně pracovat? To je přece něco jiného!

Proto byl tolik překvapen, když viděl, jak se René Caoudal, ve věku, kdy se myslí spíš na zábavu než na pokrok světa, dře jako nádeník, ohání se hoblíkem, pilou a kladivem, namáčí si bez váhání ruce do smoly nebo do odporného lepidla a namáhá se zkrátka tak, jako by na tom závisel jeho každodenní chléb. Divil se tomu, měl z toho i radost, někdy dokonce, stržen svým mladým spolupracovníkem, oddával se nejružovějším nadějím, viděl už své jméno vychvalované všemi akademii a uctívané všemi budoucími generacemi.

Jachta zatím vplula do klidných vod tajemného moře a po celý týden se spokojovala jen plavbou při jeho okrajích, zatímco dělníci dokončovali poslední práce.

René se častokrát nakláněl přes pažení na zádi a snažil se vniknout zrakem do temných hlubin oceánu... Žije snad právě tady ta tajemná bytost, jejíž křišťálový hlas mu zněl dosud v duši? Žije a pohybuje se jeho mladá víla právě pod touto temnou a lesklou hladinou, pod těmito spoustami chmurných vod?

V noci pudila Reného neodolatelná síla z kajuty na palubu. Opíral se o pažení, a zatímco na něho hvězdy zdánlivě mrkaly, snažil se proniknout zrakem do černých vln, často prozářených fosforeskujícím světlem. Mnohokrát se zachvěl při záblesku měsíčního jasu... To je ona! To se z vody vztahují její bílé ruce a zvou ho znovu k sobě...!

Jednou o půlnoci se mu zdálo, že zase slyší ten nezapomenutelný zpěv. Byl to snad jen sen? Neusnul na palubě?

Znělo to z dálky, z nesmírné dálky jako nářikavý hlas ptáka klouzajícího ve větru po mořské hladině...

Dojem byl tak silný, že René prudce vyskočil a odpověděl na to hudebním motivem, který jeho mladý a teplý hlas vyslal po větru za tajemným pozdravem.

Ale tentokrát nezaslechl už nic. Jistě se prve mýlil. To se jen jeho sen svou živostí změnil ve skutečnost... René si přetřel čelo a ptal se sám sebe, zda se nezbláznil. Při tom pohybu padl jeho zrak na tajemný prsten, který měl na ruce. Ne! Nesnil! Ne! Nezbláznil se, protože měl hmatatelný důkaz o svém dobrodružství. A když si pomyslel, že tento prsten ho spojuje s úžasnou vodní vílou a že právě proto se musí snažit o nové setkání, cítil v sobě sílu schopnou každého hrdinství.

Teď pochopil, proč Odysseus zalil uši svých lodníků voskem, když plul kolem výspy Sirén. Vždyť to zakusil sám na sobě! A ten, kdo jednou zaslechl ten kouzelný zpěv, touží po něm znova a znova, i kdyby ho to mělo stát život...!

VII POTÁPĚČŮV DENÍK

Každé příležitosti, to znamená každého setkání jachty s nějakým parníkem využil René k odeslání zprávy do Peupliersu. Oznamoval, že se těší plnému tělesnému i duševnímu zdraví. Všechny jeho dopisy končily slovem *naděje*. Helena věděla, o jakou naději jde, a vždy se při tom zachvěla. Paní Caoudalová a doktor Patrice si to slovo vykládali ve smyslu svých obav a svých přání do budoucnosti.

Sledovali tak falešnou stopu a snažili se vymýšlet tisíce důkazů, potvrzujících jejich přesvědčení. Dobrá paní si zvolila Štěpána za důvěrníka svých plánů až do chvíle, kdy byla rozčarována Heleniným a Renéovým postojem. Ale dnes, když opět věřila, že v obou dětech vyklíčily správné city, triumfovala. Nedokázala nemluvit o svých nadějích. Desetkrát denně o tom s nešťastným Patricem hovořila.

„Nepozorujete, doktore, že Helena v posledních týdnech“ zkrásněla?“

„Já si myslím, paní Caoudalová, že v tomto směru už nemůže nic získat,“ prohlásil Štěpán, který nemusil čekat až do této doby, aby prohlásil slečnu Rieuxovou za nejhezčí dívku na světě.

„Ale ano, ano! Cožpak to nevidíte? A trvá to od doby toho strašného Renéova dobrodružství. Tu příhodu nám poslala sama Prozřetelnost!“

„Potom je však Prozřetelnost velmi krutá!“

„I já si to myslím! Ale teď konečně, když všechno nebezpečí neminulo, můžeme se ze zvratu událostí jen radovat. Ty děti byly stvořeny pro sebe; kouká jim to z očí. Vždyť už kvůli jejich majetku by bylo hříchem bránit jim ve spojení. Sud’te sám! Dvě stě hektarů v jedné ruce! Zvykla jsem si na ty pozemky jako na nedělitelný majetek. Během nedospělosti obou dětí jsem jej obhospodařovala lépe než jakýkoli jiný poručník. To si troufám tvrdit!...“

„V tom se všichni shodují s vámi, paní Caoudalová, že vaše správa toho majetku byla výtečná.“

„A jistě cháněte, Štěpáne, jak kruté je pro mne pomýšlení, že malá Helena, mnou vychovaná a milovaná jako vlastní dcera, měla by jednou opustit můj dům! Že by prvním objektem její náklonnosti měl být nějaký cizí člověk!“

„Ale není to snad úděl všech dívek?“

„Úděl všech dívek? To si říkáte jinému! Chtěla bych vás slyšet, kdybyste měl vlastní dceru! Myslíte, že by se někdo odvážil o Helenu požádat? Ach, já bych ty milovníky hnala! Ale abych se vrátila k tomu, co jsem už říkala, věc je rozhodnutá a já jsem zcela klidná.“

„Myslíte, že Helena a René se už dohodli?“

„Což jste to nepozoroval? Během celého synova pobytu doma se vůbec neodloučili. Stále si měli co povídat. Všiml si toho každý. I vy jste si toho, doktore, musel všimnout... Jen slepý by to neviděl!“

„Byli skutečně nerozluční, jak říkáte. Ale nebyli takoví vždy?“

„Tentokrát v tom však bylo něco navíc. Vám jako dobrému pozorovateli, který je tak důvěrně zná, to nemohlo přece uniknout. Byl jste tady přece pokaždé, když přišla od Reného zpráva. Helena při ní pokaždé zářila. Ano, to je správné slovo! Zářila!“

„A nejvíc ve chvíli, když její snoubenec odjížděl,“ řekl Zamyšleně doktor, proti své vůli upozorněný na to bystrostí svého postřehu. „Není v tom však příznak, který je v rozporu s vaším přesvědčením?“

„Ach, vy neberete v úvahu jejich duše, posedlé vášnivou touhou po moři!“ zvolala živě ta dobrá paní. „Pro ně je moře svátost. Vy mou neteř ještě neznáte. V tom je celá Helena. Je to odvážná duše, schopná obětovat v prospěch vlasti bez váhání i to nejdražší, co má... A v tom se shoduje s Reném...“

„Tím větší má zásluhu ten, kdo není stejného přesvědčení, ale je schopen stejné oběti...“

„Ach, víte přece, že obětuji-li se já, nedělám to bez protestů!“ řekla paní Caoudalová s úsměvem. „Nepatřím mezi stoiky.² Ale Helena se dokáže usmívat i pod obětním nožem... Ale žerty stranou! Je to šlechetná a statečná děvče, hodné stát se ženou mého Reného!“

Podobné hovory probíhaly při každé příležitosti. Ta výtečná paní, která byla tak přesvědčena o své jasnozřivosti, vůbec nevnímala, jaká zbytečná muka způsobuje ubohému doktorovi, když si z něho dělala trvalého důvěrníka svých nadějí.

Ostatní tak slepí nebyli. A kdyby byl mohl doktor vyslechnout kousek rozhovoru dvou dívek, jejichž bílé šaty se mu míhaly dole na trávníku mezi vysokými topoly, byl by se snad vrátil do svého pokoje se srdcem lehčím a důvěřivějším.

Helena Rieuxová a slečna Luzanová se měly doopravdy rády a kromě tajemství týkajících se cizích osob nic před sebou neskrývaly. Obě byly hezké, obě se nebály vystavovat svou dvacetiletou pleť letnímu slunci a obě byly zajímavé tradičním kontrastem brunetky a blondýnky, kontrastem, který přes zneužívání na obalech cukrovinek má stále svůj půvab.

² Stoikové byli přívrženci filosofie starořeckého filosofa Zenona (4. stol. př. n. l.), hlásajícího přísnou morálku a klidné přijímání osudu. (Pozn. překl.).

Berta Luzanová byla vysoká a štíhlá dívka s trochu vznešeným výrazem v modrých očích, s pravidelným profilem, s plavou hlavou a s rukama sochy. Helena byla drobná a půvabná brunetka.

„Tamhle jde ten ubohý melancholický doktor,“ řekla Berta.

„Doufám, že jeho melancholii nekladeš za vinu mně!“ odpověděla trochu netrpělivě Helena, která v Bertiných slovech vycítila osten výčitky.

„Mám-li se ti přiznat, pak v tvém chování vůči doktorovi opravdu nevidím tvou obvyklou vlídnost.“

„Ale co bych tedy měla podle tebe dělat, Berto?“

„Povzbudit trochu jemnou zdrženlivost jediného člověka, kterého si vážíš a který je jediným mužem...“

„Jediným mužem?“

„...jediným mužem, jehož si chceš jednou vzít,“ dořekla Berta s úsměvem.

„Ale pak by to bylo proti jeho vůli!“ řekla Helena. „Uznej, že nikdo by nedokázal dát najevo méně zanícení než můj takzvaný kavalír...!“

„Víš přece stejně dobře jako já, že ho ochromuje tvůj majetek, nemluvím-li už o plánech tvé dobré tety, které už nejsou pro nikoho tajemstvím.“

„To by byl rozumný důvod pro každého – kromě Štěpána,“ řekla Helena. „Vždyť nejméně desetkrát vyslechl Reného i moje rozhodnutí v této věci. A člověk jeho druhu nemůže přece přikládat takovou důležitost záležitosti majetku a věna!“

„Tak nemluv, Heleno,“ namítla slečna Luzanová jemně. „Musíš přece vědět, jak protivná je každému hrdému člověku představa, že by mohl být podezříván z vypočítavosti.“

„Ale když ho nepodezřívám já, co záleží na mínění jiných?“

„Právě tohle bys mu měla dát najevo.“

„Jinými slovy měla bych mu vyjít vstříc? Nikdy! Nemá-li sám odvahu překonat překážku tak ničemnou, ať si zůstane tam, kde je! Pan Patrice neztrácí svou chudobou vysokou cenu, jakou má v mých očích, a já nemám tolik sil, abych mu sama nabídla manželství. Nedokázala bych to ani u sebedůležitějšího muže.“

„To je správné,“ řekla Berta. „Ale dej si pozor, Heleno, abys nebyla tvrdá a nespravedlivá. Odděluje vás jen hloupé nedorozumění.“

„Nedorozumění? Budiž!“ řekla pevně Helena. „Ale co mohu dělat?“

„Je to nedorozumění, které by odstranilo jediné slůvko,“ řekla zamyšleně slečna Luzanová. A aniž dál naléhala, vrátila se k námětu, který je vždy spojil: K plavbě jachty *Cinderella* a k práci Reného Caoudala.

Ale ve chvíli, kdy obě přítelkyně hovořily o Reného plánech a přály mu plný úspěch, mladý námořník důstojník prováděl svůj první sestup v ponorné kabině, sestrojené podle jeho nákresu.

Pohodlně usazen u pracovního stolku pod lodními hodinami, pod tlakoměrem, pod teploměrem a pod číselníkem, zaznamenávajícím délku kabelu odvinovaného parním vratidlem, zapisoval klidnou rukou každý dojem, aby mohl podat rodině přesnou zprávu. Podívejme se, co bylo napsáno na prvních stránkách toho potápěčova deníku.

DENÍK RENÉHO CAOUDALA

Dne 11. února ve 12 hodin 17 minut. 24° 17' 23" západní délky. 35° 40' 7" severní šířky. – Jsem usazen ve své kabině k prvnímu sestupu. Dveře a okna jsou hermeticky uzavřeny. Vše je v pořádku. Každý předmět je na svém místě. Do nádrže jsem nalil třicet litrů barytové vody. Kyslíkový přístroj je připraven k činnosti. Elektrická lampa funguje bezvadně... Na cestu! Zvoním a vydávám rozkaz k sestupu: Rozviňte pětadvacet metrů lana! Na shledanou, pánové...

Hotovo! Jen hukot parního stroje nad mou hlavou a pohyb ručičky na číselníku mě přesvědčují o sestupu, ostatně ideálně jemném a nepozorovatelném. Přesně ve chvíli, kdy ručička ukazuje pětadvacet metrů, kabina se zastavuje. Vše jde výborně... Hlásím se do telefonu a slyším hlučné blahopřání svého hostitele. Vrhám rychlé pohledy každým okénkem. Všude vidím jen čistou zelenou vodu. Nad hlavou pozoruji jasně kýl jachty a stín trupu. Nikde v něm není nejmenší škvíra. Ucpávky *Cinderelly* jsou jistě znamenité jako vše na této lodi.

12 hodin 20 minut. – Telefonuji příkaz k rozvinutí ještě sta metrů lana.

12 hodin 22 minut. – Ručička ukazuje sto pětadvacet metrů a zastavuje se. Vody jsou neprůhledné a temné. V pruhu elektrického světla při pravoboku vidím velké ryby, poplašené touto podmořskou září. Telefonuji: Vše v pořádku. Rozviňte dalších tři sta metrů!

12 hodin 28 minut. – Ručička ukazuje čtyři sta pětadvacet metrů. Kolem mne je tma. Ani jediný sluneční paprsek už nemůže proniknout strašnou zdí, která je teď mezi ovzduším a mou kabinou. Je to snad klam? Zdá se mi, že i ticho je tu hlubší, úplnější, řekl bych černější než na počátku sestupu. V tom je celý rozdíl. Jinak se vzduch v kabině zatím vůbec nezměnil. Teplota je stálá; kolísá jen v mezích dvou desetin stupně. Telefonuji: *Odviňte pět set metrů, velmi pomalu, a buďte připraveni na první výzvu k zastavení!*

12 hodin 36 minut: Ručička ukazuje sedm set čtyřicet metrů. Telefonuji: *Zpomalte odvíjení lana – zvolna a pozorně!*

12 hodin 38 minut. – Dobře, že jsem dal sestup zpomalit! Značně prudký náraz mě upozornil, že jsem na dně. Telefonuji: *Zastavte!* Rozkaz je vykonán v necelé dvacetině vteřiny. Ručička ukazuje devět set čtyřiatřicet metrů...

Celý sestup trval jen jedenadvacet minut. Zakouším podivný pocit cestujícího, který se ocitá zas na pevné zemi. Je to zvláštní, být najednou celý kilometr pod hladinou! Že by se mořské dno stalo jednou mým skutečným domovem? Telefonuji: *Vše v pořádku. Dotkl jsem se dna... Hloubka devět set čtyřiatřicet metrů.* Odpověď: *Blahopřejeme!* Telefonuji: *Děkuji. Nechtě mě teď prozkoumat okolí!*

Podlaha mé kabiny je zřetelně vodorovná. Znamená to, že přístroj dosedl na ploché dno. Elektrické světlo osvětluje na levoboku i pravoboku, vpředu i vzadu jen vrstvu písku a vápencový šterk.

Všechno je bělavé, nehybné, jako mrtvé. Nic se tu nepodobá mořskému dnu z pohádek našich chův. Jak to vše odporuje vysněným představám, podle nichž je mořské dno vystláno zlatem, starými kotvami, kupami perel, drahých kamenů a cenných šperků, ležících na lidských lebkách.

Tady nejsou žádné lebky a ani jedna perla. A bohužel nic, co by prozrazovalo živého tvora. Jen na prach rozpadlé staré ulity... Ale co na tom? Nastala chvíle, kdy vyzkouším gumová chapadla své kabiny a dokážu jejich výhodu před klasickými olovnicemi...

Ale mé kaučukové paže jsou trochu krátké. Mohu se jimi sotva jen dotknout dna na pravoboku a sebrat hrst šterku. Nepromokavé rukavice jej vtahují dovnitř a já jej mohu s jistou námahou dostat do kabiny, když rukavice obracím naruby a stahuji jejich uzávěr. Vzorky nejsou nic zvláštního. Ale jsou to první vzorky, které byly sebrány

přímo lidskou rukou v hloubce devíti set čtyřiatřiceti metrů. A je jich na dobrý měsíc práce pod mikroskopem knížete Monte-Crista...

Využívám dalšího zdokonalení. Prodlužuji kaučukové paže své kabiny tím, že je ozbrojuji základními nástroji, lopatkou, kladivem a kleštěmi, které jsou zavěšeny na vnější stěně kabiny.

Zvoní telefon. *Haló! Haló!* Co chtějí ti chlapíci? Je to znepokojený Monte-Cristo, který se ptá, zda jsem nezemřel. Říkám: *Dosud ne. Za chvíli vám dám příkaz k vytažení.*

Musím si přece ještě zapsat několik poznámek, k čertu! Dýchatelný vzduch se nijak znatelně nemění. Kyslíku je dostatek. Teploměr stoupl o dva stupně a tři desetiny... Tlak vzduchu je od počátku sestupu stejný. Nuže, rozhodný pokus byl vykonán. Nezbyvá než vystoupit nahoru a znovu vše opakovat.

12 hodin 57 minut. – Haló! Vytáhnout! Po těch slovech se s neznatelným otřesem zvedám ode dna. Slyším neustálé šumění vody třením o stěny kabiny. Stoupám, trvale stoupám, protože ručička číselníku se bez zastavení pohybuje. Rychlost stoupání je padesát metrů za minutu.

Telefonuji: *Vše v pořádku... Ale zvyšte trochu rychlost!* Je teď osmdesát metrů za minutu. Ručička ukazuje hloubku šesti set metrů.

1 hodina 13 minut. – Slyším šumot vody stékající po stěnách kabiny a volání posádky. Můj výstup trval šestnáct minut. Zbývá mi jen otevřít dvířka a vyskočit na palubu.

VIII

PONORNÁ KABINA

Posádka *Cinderelly* přivítala návrat potápěče výkřiky radosti a nadšení. Za svého krátkého pobytu na palubě jachty získal si René Caoudal náklonnost všech. Dělníci i námořníci čekali s úzkostí na výsledek jeho hrozného pokusu. Samotnému knížeti se rozbušilo rychleji jeho šlechtické srdce, když neohrožený důstojník zmizel v hlubinách. Pak ho přivítal upřímným objetím, když se René objevil na palubě a když se za ním s otevřenou náručí rozběhl.

„Šampaňské všem na počest pana Caoudala!“ řekl Sacripantimu, který se uklonil a předal okamžitě velitelův rozkaz dál. „A vy, náš hrdino, jste jistě hodně vyhladověli!“

„Ano, přiznám se, že bych snědl vlka,“ odpověděl poručík. „Ale čím to je? Byl jsem opravdu přesvědčen, že jsem se nestal obětí žádného nervového vzrušení. Svědčil o tom můj zcela pravidelný tep. Ale prázdnost v mém žaludku toto přesvědčení zas vyvrací...!“

„I jděte! Vaše chladnokrevnost je obdivuhodná... Nepomlouvejte se a pojd'te se posadit k přesnídávkce, kterou jste si plně zasloužil!“

René tedy obnovoval své síly a přitom svému hostiteli referoval o každé podrobnosti sestupu. Odevzdal mu taky vzorky, které sebral ze dna. Kníže byl nadšen. V duchu už viděl celou řadu objevů, které proslaví jachtu i jeho samotného. Strávil celý den u mikroskopu v horečné činnosti, která ostře kontrastovala s klidem mladého poručíka.

Nazítří se dal René Caoudal znovu do práce. Každý den vykonal tři čtyři sestupy na pečlivě vybíraných místech vzdálených od sebe dvě až tři námořní míle.

Stav moře ovšem někdy pokus znemožnil. René musil čekat. Hořel vždy netrpělivostí, ač jeho průzkum nepřinesl dosud žádné výsledky. Podle jeho nezvratného přesvědčení musilo být právě mezi Sargasovým mořem a Azorami ono tajemné podmořské sídlo, které mu na několik minut nebo snad hodin poskytlo přístřeší. Rozhodl se prozkoumat celou tu rozsáhlou oblast a prohledat ji ve všech částech. To byl jeho odvážný (lidé by byli řekli nesmyslný) plán, který si umínil provést a který prováděl s neúnavnou tvrdošíjností.

Jeho plán neznal nikdo kromě Heleny. Jedině ji pokládal René za schopnou uvěřit v reálnost jeho dobrodružství. A potřebné povzbuzení mohl najít jediné u ní, v její svěží obrazivosti, ovládané dobrým srdcem a zdravým rozumem. Nacházel však u ní něco víc, a sice víru, onu páku, která hory přenáší a vítězí nad každou obtíží. A proto taky šel navzdory všem překážkám přímo k svému cíli.

Monte-Cristo se už počal podívat nad úporností, s jakou se do nových a nových, stále negativních pokusů vrhal jeho mladý a významný společník, jak Reného kníže s protektorskou domýšlivostí nazýval. Kaučukové paže kabiny nevynesly dosud ze dna žádný neznámý nerost, žádného neznámého tvora.

Během tří minut se octli v hloubce dvou set metrů

Jeden muž však byl šírán hodinu od hodiny rostoucí zvědavostí. Byl to Sacripanti, velitelův zástupce.

Jeho hrabivá levantinská³ duše nemohla pochopit, že by se René Caoudal vystavoval denně takovému nebezpečí z důvodů ryze vědeckých. V jeho mysli stále sílilo přesvědčení, že mladý poručík získal někde zvláštní a přesné informace o nějakém pokladu potopeném poblíž Azor. Před mnoha staletími se zde zřejmě pod tíhou svého bohatství potopila galéra naložená zlatými piastry. Nějaká dávná loď plující kdysi z Indie tu skrývá za prohnílymi boky náklad

³ Levantinci jsou obyvatelé východní části Středozemního moře. (Pozn. překl.).

diamantů a rubínů... A jediné touha po takovém bohatství mohla odůvodnit zanícení, s jakým se francouzský důstojník potápěl do hlubin oceánu... Při této představě jiskřily černé Sacripantiho oči lakotou; jeho tvář šibeničnicka rudla chamtivostí. Ve svých bílých zubech drmolil přísahu, že se stůj co stůj musí stát podílníkem nálezu.

Jeho první pokus však nebyl právě šťastný. Sacripanti napřed podle svého zvyku zavalil Reného nechutným pochlebováním pro jeho hrdinství, s jakým neustále sestupuje na dno hlubin. A pak mu začal vysvětlovat, že ony sestupy by nebyly tak nudné, kdyby si k nim pan Caoudal přizval společníka.

„Nemusil byste chodit ani daleko,“ prohlásil s výrazem, který měl vyjadřovat skromnost, ale vyjadřoval jen nízkost, „a našel byste na této lodi muže, jehož vědecké zanícení by se vyrovnalo vašemu a který by si pokládal za čest, kdyby se mohl stát vašim žákem nebo jen prostým pomocníkem...“

René Caoudal na to odpověděl kapitánu Sacripantimu poděkováním a vysvětlením, že ponorná kabina je zařízena jen pro jednu osobu.

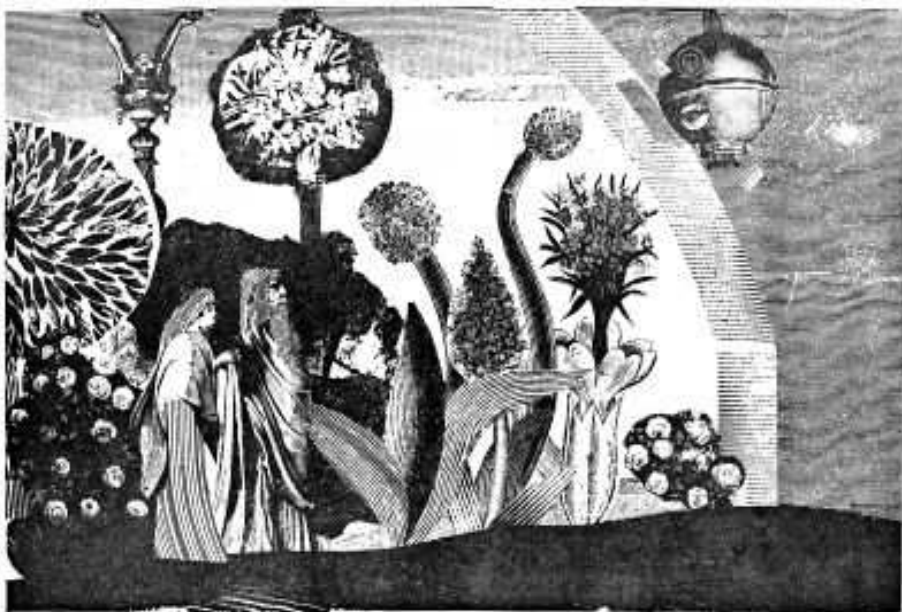
Když byl tento útok odražen, sestavil si velitelův zástupce jiný plán a jal se soustavně podněcovat žárlivost knížete Monte-Crista. Od rána do večera rozvíjel před ním teorii, že v budoucnu se teď nebude o průzkumech mořského dna hovořit v akademiích v souvislosti s *Cinderellou*, ale jediné v souvislosti s potápěcí kabinou Caoudalovou.

„Ale ta byla přece postavena na palubě jachty a spouštíme ji na dno my!“ namítl kníže Monte-Cristo.

„Na tom nesejde,“ odpovídal Sacripanti s věšteckou tváří. „Vaše Výsost má ve vědeckých společnostech příliš mnoho nepřátel a závistivců. A ti lidé se budou snažit docela nenápadně mluvit jen o Caoudalově kabině. Veřejnost si znenáhla zvykne vyslovovat jen jeho jméno a jméno *Cinderelly* a jejího slavného velitele zůstane ve stínu... upadne v zapomenutí...“

Takové výklady musily knížete Monte-Crista velmi znepokojit, ač si to nechtěl nijak přiznat.

„To není možné,“ říkal s plácnutím do stehů, což bylo jeho obvyklé gesto ve chvílích nejistoty. „Civilizovaný svět ví, že jsem sondy v hlubinách Atlantiku prováděl já osobně. A nadto byla tato kabina zkonstruována na palubě mé jachty. Je tedy její součástí, od ní

Proti němu přicházeli oba jeho hostitelé

neoddělitelná. Nemohu připustit, že by přispěla k tomu, aby na náš svět zapomněl...”

„Necht’ Vaše Výsost ještě dva tři měsíce počká. Uvidí pak, že jsem se nemýlil.“

Sacripanti se činil tak dobře, že svými pomluvami velitele opravdu znepokojil.

„Ale co dělat? Jak tomu zabránit?“ ptal se nejvýš zmatený Monte-Cristo.

„Znám jen jeden prostředek. A sice žádat na poručíkovi, aby ho v jeho kabině doprovázel do hlubin náš lodní důstojník.“

„To je dobrý nápad! Třeba vy!“ zvolal nadšeně kníže.

Pak se však odmlčel, s novým nápadem v hlavě.

„Nebo já!“ dodal. „Proč ne já?“

Sacripanti mu připomněl, že titul knížete ho váže k zemi nebo aspoň k prknům jeho skvělé jachty. Ale Monte-Cristo se už rozběhl a nebylo možné ho zastavit.

„To je jasné! To je jediné řešení! Nejjednodušší a nejlepší!“ prohlásil, přecházeje dlouhým krokem po zádi. „A celkem i spravedlivé! Kabina je mé dílo a můj majetek, protože bez mé jachty a bez mých dílen by neexistovala. Stačí, když provedu všechny sestupy sám a podám zprávu celému vědeckému světu. Pak už mi nikdo nebude moci upřít slávu, která patří jen mně... Je to tedy dohodnuto. S kabinou sestoupím já!“

Své rozhodnutí sdělil kníže okamžitě Caoudalovi, který pokládal za nutné upozornit na přetížení kabiny. Ale kníže tomu přikládal takovou důležitost a realizoval až dosud všechny návrhy mladého poručíka s takovou ochotou, že René pokládal za nevděk neprojevit se vůči němu stejnou ochotou. Souhlasil proto s návrhem svého hostitele a dohodl se s ním, že nazítří ráno provedou první společný sestup.

René Caoudal byl přesvědčen, že jediný sestup postačí vyléčit Jeho Výsost z tohoto nápadu, a proto v obvyklých dispozicích nic neměnil. Po tomto rozhodnutí šli spát.

Říká se, že noc bývá horší rána. A zdálo se, že noc uplynula knížeti v neklidu a úzkosti, protože ráno se objevil na palubě celý bledý a poněkud zaražený. Měl pleť člověka, který nezamhouřil oči, a zřejmě nijak nespěchal se vstupem do ponorné kabiny.

René Caoudal si jeho vzhledu nevšímal a znalecky prohlédl všechny podrobnosti zařízení kabiny. V čínské váze zdvojnásobil množství barytové vody a připravil kyslíkový přístroj k činnosti. Přesvědčil se, že vše je na svém místě, po skončení prohlídky ukázal na otevřené dveře kabiny a řekl:

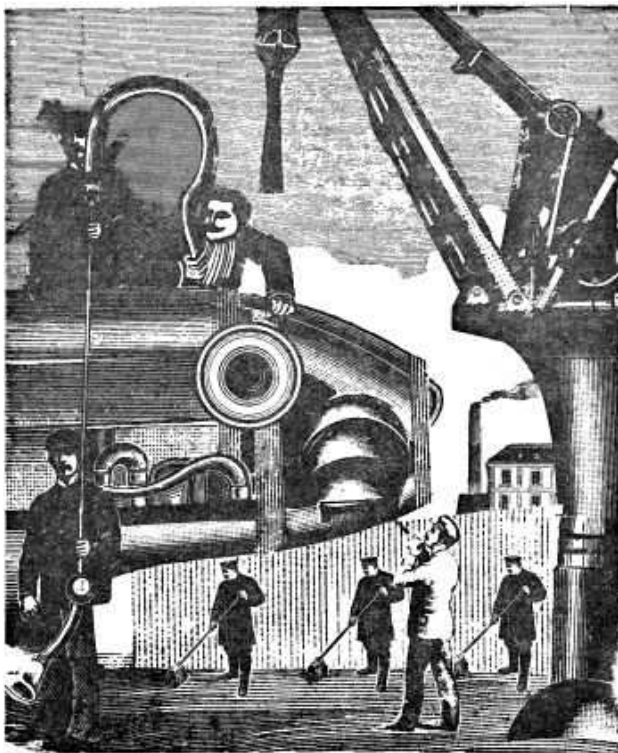
„Račte, milý kníže!“

Nebylo už možno couvnout“. Monte-Cristo, spíš mrtev než živ, ač si právě pořádně přihnul silné pálenky, pokládal za nutné rozloučit se slavnostně se svou posádkou.

„Moji milí,“ řekl hlasem přiškrceným dojetím, „jestliže neblahý osud chce, abych se už z této odvážné výpravy nevrátil, věřte mi, že má poslední myšlenka bude patřit vám... Objímám vás všechny v osobě věrného Sacripantiho...“

Nato usadil dva hlučné polibky na Levantincovy tmavé, slzami skropené tváře. Pak divadelním pohybem překročil práh kabiny.

René vešel bez teatrálnosti za ním.

Práce rychle pokračovaly a ponorka už nabývala tvaru

Když byly dveře za oběma badateli zavřeny, zdál se být kníže uklidněn tichem v podmořském vězení. Lehl si na divan a očekával odevzdaně, co se bude dít.

Jeho společník v neštěstí dal příkaz ke spuštění. Když Monte-Cristo viděl, že vše probíhá dobře a docela jednoduše, že vůbec nevnímá pohyby kabiny a že se během tří minut octl v hloubce dvou set metrů, získal zas svou obvyklou dobrou náladu, vytáhl z kapsy obrovský doutník a zapálil si jej.

„To bude neplánovaná zkouška dýchatelnosti našeho vzduchu!“ řekl s úsměvem René.

„Cože? Myslíte, že kouření je tady nebezpečné?“ ptal se kníže a chystal se doutník odložit.

„Myslím, že žádné nebezpečí nehrozí. Jenom ovzduší v kabině ztratí na čistotě a průhlednosti,“ odpověděl mladý důstojník.

Sotva to dořekl, dno kabiny významně zapraskalo a kabina se okamžitě zastavila s nárazem, který oba muže povalil.

Kníže, sedící na divanu, nemohl mít lepší místo, takže náraz přežil bez nejmenší úhony. Zato René byl vržen prudce proti stěně na pravoboku. Okamžitě ucítil v rameni bolest. Jeho první starostí bylo skočit k telefonu a vydat příkaz k okamžitému zastavení. Kníže se snažil zjistit ve světle elektrické lampy příčinu nehody.

Pohled vržený levou stěnou mu vše vysvětlil. A vysvětlení bylo stejně podivné jako nečekané. Kabina právě narazila spodní částí na obrovskou klenbu ze silných křišťálových tabulí, které prorazila a uvízla v nich.

Křišťálový palác ozářený podivným světlem, vedle něhož bledlo i světlo elektrické lampy, byl prosvětlený ve všech částech a zdál se být součástí obrovského skleníku, skrývajícího nejpodivnější a nejnádhernější vegetaci. V dáli se ztrácely chodby kryté stejným křišťálovým sklem.

Všechny chodby i palác měly zřejmě dvojitou průhlednou střechu, rozdělenou na nepropustné sektory. A tak kabina sice prorazila vnější střechu, ale uvolnila tím vodě cestu jen do sektoru o obsahu několika kubických metrů. Pod vnitřním krytem už nebyla voda, nýbrž jasné a zářivé ovzduší, v němž bujně rostly obrovské stromy, podivu-hodné keře a neznámé květiny. Půdu podmořského skleníku pokrýval bílý jemný písek, kterým byly vysypány i do nedohledna se táhnoucí a pravouhle se protínající cesty.

René Caoudal už nemohl být na pochybách. Náhoda ho tentokrát přivedla k cíli jeho horečného hledání. Kdyby byl v té chvíli pomýšlel na měření svého tepu, byl by zjistil jeho podstatné zrychlení. Ale na to teď nemyslel. Věnoval se plně podívané, kterou tu měl před očima, měřil odhadem výšku rozlehlé a hladké klenby, na niž kabina právě narazila a jejíž průhledné stěny se zdály vzdorovat síle a působnosti živlů i věků. S hlavou přitisknutou k okénku vnímal všemi póry živou a tolik vábnou skutečnost, kterou konečně dosáhl.

Nádhera zahrad, táhnoucích se do dálky nepřerušenu řadou, a rozkvetlé záhony zdály se prozrazovat sídlo bohů, pokud to

neprozrazovala stavba sama. Ještě okamžik, a šťastný badatel měl na chvíli zahlédnout i pány skleníku.

Když se kabina zastavila, byly zahrady opuštěné. René se ptal sám sebe, nepříjde-li je někdo oživit. V tom jakýsi pohyb v pozadí dlouhé aleje zrychlil bušení jeho srdce.

Zadržel dech a soustředil do svého pohledu všechnu pozornost. Čekal. A nemohl už pochybovat! Proti němu přicházeli oba jeho hostitelé! Poznal vznešeného starce a vedle něho půvabnou vodní vílu, kráčející pružným a lehkým krokem.

Byli však ještě příliš daleko, než aby mohl René poznat výraz jejich tváří. Viděl však jasně ušlechtilost jejich siluet a vznešenost postav.

Vzdálenost se pomalu zmenšovala a René už rozpoznával držení hlavy, čelo bohyně a půvabné tahy, které se mu vtiskly do paměti... Ale co to? Kráčejí přímo k němu! Dojdou snad až ke skleněné stěně, zjistí jeho přítomnost, pozdraví ho a uvítají?

Ne. Došli na prostranství, kde se sbíhalo několik cest, stočili se vlevo a zmizeli za květinovým záhonem.

Zároveň se vedle Reného ozval hlas:

„Obdivuhodné stvoření! Co bych za to dal, kdybych ji mohl spatřit ještě jednou!“

Byl to hlas knížete, který se probral ze svého zděšení a přistoupil taky k okénku, aby přihlížel podivuhodnému divadlu. René na jeho přítomnost docela zapomněl. Ale ten strašný hlas ho vrátil do skutečnosti.

Proč nešťastná náhoda tomu chtěla, aby Monte-Cristo byl s ním právě v den, kdy jeho hledání přineslo ovoce? Bylo to opravdu k zlosti!

Jako by chtěl zakrýt svůj objev před dotěrnýma a znesvěcujícíma očima, vrhl se René k telefonu.

„Haló! Haló! Rychle nahoru!“ vykřikl.

Kabel se okamžitě napnul a se zaskřípěním zdvihl kabinu z křišťálové klenby, do níž byla vražena. Rázem jako sen zmizel kouzelný skleník, staré stromy i pestré květy. Ještě okamžik, a Monte-Cristo, stále přitisknutý k okénku, mohl pozorovat vzdalující se perleťový svět hlubin, pohlcovaný černými vodami oceánu. Pak vše zmizelo. Kabina stále stoupala a ručička ukazovala už jen hloubku osmdesáti metrů.

„Nějak jste spěchal s návratem na hladinu,“ řekl dost ostře kníže. „Ta podívaná přece stála za delší pohled. Co se mne týče, chtěl bych to vše vidět ještě jednou.“

René Caoudal neodpověděl.

Ale sotva vystoupil na palubu, upozornil knížete, že v ponorné kabině už nejsou prostředky k regeneraci vzduchu. Byla to skutečně pravda, protože námořní poručík vylil všechnu zbývající barytovou vodu do moře.

IX TORPÉDOVKA TITANIA

Necelý měsíc po posledním ponoření Reného Caoudala do hlubin oceánu u Azor nacházíme mladého důstojníka, jak ověřuje své nákresy v metalurgickém závodě na třídě Victora Huga v Paříži. Opustil právě na kotvišti v Cadixu jachtu *Cinderella* a knížete Monte-Crista, když si po úporném zápase vynutil na svém mecenáši čestný slib, že kníže až do poručíkova souhlasu neprozradí nikomu nic z toho, co spolu spatřili na dně moře. Nebyl to nijak lehký ústupek u člověka tak pyšného a osobně pevně přesvědčeného, že tento objev náleží po právu jemu! René předstíral, že musí nezbytně zdokonalit své výzkumné zařízení a přehlédnout znovu své poznámky, než je odevzdá vědeckým společnostem. Kníže dobře věděl, že by bez svého „mladého a významného spolupracovníka“ nic nedokázal, a tak se dal přece jen přesvědčit.

René chtěl být ve skutečnosti napříště zcela neodvislý. Potřeboval naprostou volnost jednání. Prostředky k práci, které mohl tak snadno získat od bohatého majitele *Cinderelly*, musel teď hledat jen u sebe. Od chvíle, kdy znovu spatřil tajemné obydlí vodní víly za průhlednými stěnami podzemního skleníku a zahlédl její kouzelnou postavu, připadala mu myšlenka na zasvěcení kohokoli do jeho plánu zcela nesnesitelnou. Chtěl provést celou akci sám a prostředky méně náhodnými, než byla jeho ponorná kabina.

Potřeboval především pohyblivý přístroj, umožňující obeplouvat křišťálové vězení jeho mladé víly, a ne jen prostou ponornou kabinu, přistávající na dně zcela náhodně. A tím přístrojem mohla být jediné ponorka. René napřed pomýšlel na válečnou torpédovku; ale i kdyby mu ji půjčili k ryze vědeckým účelům a ke zcela soukromé akci, nebyla torpédovka tak pohyblivá a schopná potápění, jak to vyžadovalo vyřešení jeho problému.

René se proto rozhodl pro nápad postavit vlastním nákladem a se státní subvencí zvláštní ponorku, schopnou ponoření až na dno moře, rychlého výstupu k hladině a plavby pod vodou stejně jako na vodě. Zkušenosti, které získal ve své ponorné kabině, mu umožnily zhotovit rychle plán takového člunu. A staří přátelé jeho dědečka a otce na námořních úřadech mu pomohli získat nezbytnou podporu. Díky nevyčerpatelné dobrotě své matky mohl bez meškání začít s prvními pracemi, vysvětlit svůj projekt inženýrům a pustit se v továrně bratří Rouergueů do díla.

Jeho plán počítal s plavidlem z ocelových plátů, čtrnáct metrů dlouhým a pět metrů širokým, schopným pojmout šest osob, plavit se dolů i vzhůru pomocí elektrického motoru a vzít s sebou dostatečnou zásobu vzduchu. Problém se omezil na zdokonalení ponorné kabiny postavené na palubě *Cinderelly*. René to vyřešil tak elegantně a prostředky tak jednoduchými, že tím okouzлил i nejlepší znalce.

Ponorné zařízení tvořily vodní nádrže, které se při vystupování na hladinu automaticky vyprazdňovaly. Elektrický motor poháněly články uváděné v činnost stykem s mořskou vodou. Čističe vzduchu tvořily nádrže s kysličníkem barnatým. Do nádrží vháněl ventilátor poháněný hřídelem šroubu neustále kysličník uhlíčitý, zplodinu organického spalování. Silná elektrická lampa, postranní skleněná okénka a kaučukové rukavice, podobné vakům z ponorné kabiny, doplňovaly zařízení celku. Klenutý palubní kryt, při ponoření hermeticky uzavřený, mohl se při normální plavbě rozevřít dvěma podélnými křídly, mezi nimiž se vysunul stožár se širokou latinskou plachtou. Budka na zádi umožňovala jednomu muži obsluhovat kormidlo.

René se rozhodl, že tím mužem bude Kermadek. Celkem snadno pak vymohl lodníkovi dovolenou stejně dlouhou, jakou dostal on sám.

Ten statečný chlapec se už zcela uzdravil ze svého zranění a s nepředstíranou radostí přijal nabídku podmořské plavby se svým důstojníkem. Vyznal se sice spíš v řízení plachetnice než ponorky, ale byl stranně hrdý na to, že si pan Caoudal vybral pro svou cestu právě jeho, a proto se pustil okamžitě do studia tohoto způsobu plavby. Všechn čas, který netrávil v Námořním muzeu věnoval četbě knihy *Pojednání o torpédovkách a ponorkách*, což byla kniha vsutku náramná.

Naštěstí jsou už pryč doby, kdy lidé prostí jako Kermadek byli svou nevědomostí zbaveni všech radostí ducha. Kermadek si často vzpomínal na svého otce, člověka neobyčejně inteligentního, ale zcela nevzdělaného, který si mnohokrát stěžoval na to, že se neumí ani podepsat... A naučit se psát? Na to už bylo pozdě. Lodník si dobře pamatoval na zoufalé a marné úsilí ubohého rybáře, namáhajícího se narovnat těžkou prací zkřivené prsty v zápase s perem nebo s tužkou. Lámal ty křehké nástroje ve svých železných prstech jako sklo, aniž dokázal načmárat na papír něco jiného než jakési hieroglyfy, které by byly přivedly k zoufalství samotného Champolliona.⁴

Yvon Kermadek, dnes lodník druhé třídy, byl tehdy ještě malý uličník,

*táhnoucí pomalu ke škole
jak hlemýžď váhavý záhonem.*

Ale jakmile se vrátil ze školy, stával se otcovým učitelem a už jako malý chlapec se naučil oceňovat dobrodiní vzdělání, na něž má teď právo i ten nejchudší.

Rady jeho velitele mu velmi pomohly; přiměly ho k četbě. A tak místo aby prázdnil svou peněženku po hospodách, využíval času k tomu, aby si vpravil do paměti všechny zajímavé a užitečné vědomosti... Nutno přiznat, že byl Renému vděčný. A to, že si ho René vybral za společníka na cestu, stejně jako jejich společný pobyt v Peupliersu změnily lodníkův živý obdiv ve zbožňování.

I René cítil ke statečnému, dobrému, veselému, upřímnému a odvážnému chlapci velkou náklonnost. A oba dva se na svou dobrodružnou plavbu opravdu těšili.

⁴ Jean-François Champollion (1790–1832) byl francouzský vědec, který rozluštil staroegyptské hieroglyfy. (Pozn. překl.).

René se nechtěl vystavovat žvanivému ujišťování, přikyvování, svírání rtů a významnému mrkání, čímž chtějí lidé naznačit, že svěřené tajemství nikomu neprozradí, a neřekl ani Yvonovi o zázracích, které zahlédl v hlubinách Atlantiku. Rozhodl se hovořit o vodní víle až v příhodnou dobu a na příhodném místě. Nebyl si ostatně jist, zda bretonská fantazie lodníka nemá nějaké předsudky vůči přírodnímu jevu, jakým byla jeho vodní víla. Co kdyby v ní viděl čarodějnici a odmítl zúčastnit se té plavby? Přes to všechno však René usoudil, že jeho lodník je ideální společník, a nechtěl ho ztrácet pro nějakou pověru, která uvízla v některém závitě jeho keltského mozku. A tak Kermadek vůbec nevěděl, jakému setkání se sestupem do hlubin vystavuje.

Zatím práce rychle pokračovaly a ponorka už nabývala konečného tvaru. Když byla paluba otevřená, vypadal člun jako pěkná malá jachta. S palubou zavřenou připomínala strašný nástroj zkázy. Proto jí také osazenstvo továrny bratří Rouergueů začalo říkat torpédovka, ač na člunu žádný vrhač torpéd nebyl.

Na rozdíl od těchto malých válečných člunů nebyla označena číslem, nýbrž nesla jméno *Titania*.

Třídou Victora Huga prošla v jednom týdnu celá Paříž. Všude se hovořilo o novém vynálezu; noviny o něm psaly; reportéři se předháněli v popisu a ve vysvětlení i nejmenších podrobností. A René se tak stal populární osobou ještě dříve, než jeho loď dostala svůj třetí černý nátěr.

Nebyla ještě ani pořádně suchá, když byla odeslána pod Kermadekovým dozorem zvláštním vozem do Brestu.

Paní Caoudalová tam odjela ve společnosti Heleny a doktora Patrice, zatímco René v Paříži ještě zařizoval poslední opatření. Přes všechnu hrůzu, kterou v dobré matce budily myšlenky na synovu plavbu v takovém člunu, nebyla by paní Caoudalová ani za nic zmeškala první pokusnou plavbu na brestské rejdě. Je přirozené, že Helena neřekla o smyslu plavby nikomu nic.

Už šest dní čekaly obě ženy na svého námořníka. Šťastnou náhodou připlul právě do Brestu *Herkules*, aby si tam dal opravit lodní kompas. Velitel i všichni důstojníci si hned pospíšili složit své poklony matce mladého poručíka. S jakou radostí pak naslouchala paní Caoudalová hovoru o milovaném synovi! Jakým štěstím zazářila

její tvář, když statečný velitel nebo některý z jeho důstojníků líčil projevy Reného smyslu pro kamarádství, jeho inteligenci a jeho odvahu! Ač si paní Caoudalová umínila nikdy se nikomu svým synem nechlubit, přesto v ní proti její vůli vždy znovu narůstala radost a hrdost matky. Praporčík des Bruyères, který miloval žerty, bavil se tím, že ji svým vyprávěním přiměl až k obdivnému výkřiku: „Ten můj René je tak milý!“ Ale ta dobrá paní se hned vzpamatovala a zmateně se opravila: „Chci říci..., že jste všichni hrozně milí, pánové!“ Tím se to snažila napravit.

Velitel Haraucourt velmi dobře chápal srdce matky. Nechápal ji volně hovořit a tisíckrát znovu uváděl důkazy o dokonalosti jejího idolu... A protože sám měl svého důstojníka opravdu rád, naslouchal bez únavy mateřské chvále... A paní Caoudalová si v něm vážila posluchače, který byl tak blízký jejímu srdci. I když se pokaždé omlouvala, že se dala unést až k chvále nepřítomného, začínala vždy znovu, jakmile se jí octlo nablízku ochotné ucho.

„Můj bože... kdyby mě tak René slyšel!“ říkala často své neteři vyděšeně. „Určitě by byl přesvědčen, že jsem ho dnes večer zesměšnila.“

„Čím, tetičko?“ divila se Helena potutelně. „Když jsi hovořila o tom, jak mu rostly stoličky? Nebo když jsi vysvětlovala, za jakých překvapivých okolností nebyl vždycky prvním ve třídě?“

„Ale ne, neblázni! Nic podobného jsem neříkala. Bojím se jen, že jsem o něm hovořila příliš mnoho... A on to nemá rád. Ti pánové by to mohli shledat dotěrným...“

„Ti pánové by chtěli mít matku, jako jsi ty!“ řekla jí Helena. „A ne snad, doktore?“

„Ano, slečno. A myslím, že i sestřenici, jakou má René.“

„Ach... sestřenici! Bez té by se asi obešli! Ale matku! Takové jako ty už nejsou, teto Alice.“

„Vím dobře, co si ti pánové myslí,“ řekl Patrice. „Ale protože se nemá v nikom vzbouzet pocit pýchy, nebudu o tom hovořit...“

„A kdo se vás o to prosí?“ smála se Helena. „Ať si myslí, co chtějí! Jsou to Renéovi kamarádi a my je právě z těchto důvodů máme rádi.“

„To je správné,“ řekla paní Caoudalová. „Mě to blaží u srdce, když je vidím a naslouchám jim... Zdá se mi ostatně, že jsou neobyčejně dobře vychovaní...“

„Zvlášť když ti vypravují o hrdinských činech pana bratrance, tetičko, že?“

„Mé ubohé dítě!“ řekla paní Caoudalová s očima náhle zvlhlýma. „Když si představím, jakému nebezpečí unikl! A jakému nebezpečí se vystaví v té prokleté... v té nešťastné ponorce...“

„Hleďme, teta Alice nechce říkat *prokletá* ponorka, protože to je dílo jejího syna! Jinak by...“, řekla tiše Helena doktorovi. „Ale už se začíná trápit! Musíme jí zvednout trochu náladu.“

Oba dva se pak pokoušeli dodat nešťastné matce odvalu. Byla to práce nesnadná, protože dnem i nocí její všechny myšlenky a obavy se týkaly nehod, které by mohly potkat jejího syna.

Vynálezce konečně přijel. Celé město bylo na nohou, aby přihlíželo spuštění jeho člunu na vodu. Mezi četnými plavidly, která se seřadila na rejdě, aby přihlížela pokusu, byla i *Cinderella*, jejíž knížecí majitel přispěchal do Brestu, jakmile se doslechl o úmyslech svého mladého přítele. A kníže určitě neodmítal žádné reportéry. Přijímal je s otevřenou náručí, uváděl jim tisíce podrobností o své jachtě, o Reném a o pracovním zápalu svého „mladého a významného spolupracovníka“, o svých dělnících a o vykonaných plavbách.

Bez meškání se také představil paní Caoudalové a nabídl dámám nejzdvořilejším způsobem pro den pokusu svou jachtu. Ale Reného matka a sestřenice už přijaly pozvání velitele Haraucourta, který pro ně hned ráno poslal člun, aby je dopravil na palubu *Herkula*.

Na nábřeží se shromáždilo všechno obyvatelstvo. Tisíce lidí se usadilo na střechách sousedních domů. Když se objevil René s Kermadekem, přivítal ho hromový potlesk. A z *Herkula* rozhodně nezazněl potlesk nejslabší. Celá posádka byla zavěšena v lanoví a v ráhnoví a s úzkostí čekala na výsledek zkoušky. I nejmladší plavčík byl osobně zainteresován na úspěchu pokusu.

Přesně v poledne vsedli poručík a lodník do *Titanie*. Hezký člun, lehký jako pírko, houpal se na temně zelených vodách rejdy. Zazněl výstřel z děla. Člun se vztyčeným stožárem a s napnutou plachtou se sklonil po větru a vyplul. Opsal široký kruh a vrátil se na místo vyplutí.

Náhle René a Kermadek vstali a pozdravili přihlížející dav, který odpověděl hromadným voláním. V té chvíli se stožár s plachtou zatáhl harmonickým pohybem ptačích křídel. Poručík a lodník se usadili

uvnitř trupu. Obě křídla palubního krytu se nad jejich hlavami zavřela. Minuta, dvě, a torpédovka plula ve svém novém tvaru. Pak náhle, jakoby z okamžitého popudu, se zvolna ponořila a zmizela pod vodou, podobna nějakému kytovci.

Její zmizení doprovázel nový potlesk. Tleskali všichni. Pak se všechny dalekohledy stočily k rejdě a hlídaly vynoření člunu.

Uplynulo čtvrt hodiny. Všichni tiše čekali, s úzkostí minutu od minuty rostoucí.

Paní Caoudalová po ponoření člunu zbledla až po rty. Neubránila se výkřiku, který se ovšem ztratil v hromovém volání davu, když se křídla palubního krytu nad jejím synem zavřela. Zdálo se jí, že je syn na věky zavřen v rakvi. Tato hrozná myšlenka ještě zesílila, když se člun ponořil... Jak strašné bylo pomýšlení na Reného bez vzduchu, rozdrceného horami vod! Ubohá matka sepjala pod pláštěm ruce a bílá jako plátno, s očima upřenýma na hladinu, čekala...

Helena chápala tetinu úzkost. Vzala něžně její ruku do svých a stiskla ji, aby dodala tetě odvahy. Sama byla vyděšena a dojata, i když byla šťastna a vzrušena tímto odvážným pokusem svého bratrance. A při tom všem byla Helena krásná jako nikdy jindy. Ve svém slaměném klobouku ozdobeném rozkvetlými sedmikráskami, v šatech z šedé vlny, s pružnou postavou přepásanou širokou modrou stuhou budila obdiv všech, kdo se octli v její blízkosti. Ale ve své dokonalé prostotě vypadala, jako by si to neuvědomovala.

„Tamhle, slečno! Tamhle! Vidíte?“ zvolal náhle doktor Patrice, který stál vedle ní a nepřestával prohledávat rejdu výtečným dalekohledem.

„Kde? Kterým směrem?“ ptala se rozechvělá dívka.

„Tamhle na západě! Vidíte, paní Caoudalová?“

Paní Caoudalová se ani neodvažovala vzhlednout. Ale křik davu ji přinutil otevřít oči. Dva tři kilometry před sebou spatřila na západě vynořovat se pomalu něco, co vypadalo zprvu jako hřbet velryby. Brzy nato se člun vynořil celý. Palubní kryt se rozevřel, objevil se stožár, plachta se napnula a člun se rozjel na místo svého startu.

Pokus trval dvaatřicet minut. A skončil plným úspěchem!

René a Kermadek vystoupili na břeh za nadšeného volání slávy.

Ovace byly nekonečné. Po čtvrt hodině přitiskla plačící paní Caoudalová syna k mateřskému srdci.

Ale ubohá matka se neměla ze své radosti těšit dlouho. Nazítří ráno, když nad rejdkou vyšlo slunce, byla už *Titanie* pryč.

S malým člunem zmizeli i René a Kermadek. V osm hodin dostala paní Caoudalová s první poštou tyto tužkou psané řádky:

Odplovám. Na shledanou všem! René.

HELENA RIEUXOVÁ BERTĚ LUZANOVÉ

Stěžuješ si, Berto, že na Tebe v Brestu zapomínám a nepíši Ti. Zapřísaháš mě, abych měla s Tebou soucit a informovala Tě o všem, co je zde nového. Podezíráš mě, že zapomínám na staré přátele uprostřed slavností na palubě Herkula a na námořní prefektuře.

Přiznávám se ovšem, že to všechno mě nesmírně zajímá. Ale proto ještě nezapomínám na drahý Peupliers. Doufám, že než o několik týdnů zestárnu, octnu se zas u Tebe. Musím doznat, že může-li zde něco poplést slabé hlavy, pak je to právě ten vír zábav a slavností, které si tu pro nás naši dobří přátelé vymýšlejí. I teta Alice tím byla stržena. A já jsem v hloubi duše přesvědčena, že je ochotna smířit se za těchto okolností i s nepřítelem. Ona opravdu zná nejlépe cenu francouzského námořnictva. Ale nemá smysl soudit o něm podle jednotlivců. Musila bys je vidět všechny pohromadě na jejich lodi, když překypují přívětivostí, duchaplností a rytířskostí. Velitel Haraucourt je nejzajímavější ze všech. Nikdy jsem v nikom neobjevila tolik nadšení, verry a humoru; nikdy jsem se nesetkala s tak dobrým tanečníkem. A říká se, že je i velmi statečný – jako ostatně všichni. Mladý holobradý praporčík des Bruyères mě ujišťuje, že veliteli je už padesát pryč. Takový zázrak mohlo způsobit jen moře...

Zatím mně a tetě dělá největší radost to, jak se tu hovoří o Reném. Lze z toho vycítit, že všechna jejich galantnost má za účel prozradit nám úctu a obdiv, které v nich budí Reného neohroženost. A jsem docela přirozeně bratrsky hrdá na reka, který je odchovancem Herkula.

Mluvím tak nenucené, drahá Berto, jen proto, že ty dokážeš odhadnout cenu našeho námořníka. Vždy, když jsem se musela držet zpátky, abych nezarmoutila svou ubohou tetu, našla jsem u tebe přátelskou odezvu svých nadějí a tužeb, týkajících se mého adoptivního, bratra. Cesta, kterou si zvolil, je jistě nesnadná a

Něco mi však říká že ta dívka na mne čeká

nebezpečná. A dobrodružný duch, který ho ovládá, vrhá mu pod nohy stále nové překážky a množí jeho nesnáze. Zatímco chodíme ze slavnosti na slavnost, nemůžeme nevzpomínat, že je vystaven nejkrutějším náhodám. Že hrůzné moře, kterému se odvažuje čelit, může ho každou minutu rozbít, pohltnout, mžiknutím oka zničit. S těmito obavami musím denně u své tedy bojovat a svěřit se s nimi mohu jen Tobě. Častokrát mám chuť hovořit o tom se Štěpánem, ale ten mě osudovým omylem stále pokládá za Reného snoubenku a v tom smyslu by si taky vykládal všechny mé obavy. Vzpomínám si na tvé rady, moudrá Minervo, ale odmítám doprošovat se jeho přízně a strážím se zbytečně ho trápit.

Ale přesto už někdy ztrácím trpělivost. Opakuji, že bych chtěla být už o několik týdnů starší. Nemohu to říkat před tetou Alicí, ale zdá se

mi, že René je už pryč příliš dlouho. Neřekl přesně, jak dlouho jeho cesta potrvá, a ani o svém náhlém odjezdu nás předem neinformoval. A je to už dvacet dní, co jsme viděli vodu zavírat se nad Titanií. A hned druhý den nás opustila! Ach, byla to nádherná podívaná! Jak jsem byla na Reného hrdá! Ten den jsem poznala jen radost a naději. A co jsem se nasmála s poručíkem Briantem (také příjemný člověk!) nezastržené domýšlivosti knížete Monte-Crista! Tento vznešený šlechtic, který se ke mně chová s náramnou úslužností, je přesvědčen, že původcem všech těchto nápadů je on, protože své první pokusy vykonal René na Cinderelle. Pokládá se proto i za hrdinu výzkumů Titanie. Připlul sem se svou skvělou jachtou. Je nádherné vidět ho, jak se naparuje, uklání a hovoří protektorským tónem o svém „mladém a významném spolupracovníkovi“ a jak dává všem naslouchajícím najevo, že skutečným objevitelem mořských hlubin je on, kníže Monte-Cristo.

Toho dne bylo vše veselé a skvělé. Byla jsem zcela klidná. Na Reného čele jsem viděla pevnou víru. Už předem jsem z něho vyčetla vítězství. Už abychom měli od něho první zprávy! Každá minuta čekání je delší a těžší. Odpust mi, Berto, že Tě nudím svými obavami. Ale dá mi strašnou práci skrýt je před svou tetou! Jsou-li zbytečné, je lepší ušetřit ji před nimi. A jsou-li oprávněné, dej Bůh, abych našla sílu tetu podepřít a utěšit. Zatím ať je osudná chvíle co nejdál...!

Helena

Temné obavy, které se zvolna zmocňovaly statečného Helenina ducha a projevíly se i v jejím dopise, nedostaly se zatím do představ paní Caoudalové. Bylo to proto, že strach z nebezpečí moře byl v ní zakotven trvale a že všichni v předtuše bolu nešťastné matky předháněli se v jejím uklidňování, v přesvědčování a v ujišťování, že může v poměrném klidu přečkat dny odloučení, v nichž sice mohlo dojít ke katastrofě, ale stejně i k největšímu vítězství. A tak když v Heleně narůstaly pochybnosti, které jí svíraly srdce, Reného matka nepojala dosud žádné podezření, které by její okolí bylo stejně ihned rozptýlilo.

Uplynulo už sedmadvacet dní od chvíle, kdy se René se statečným Kermadekem dobrovolně ztratil pod těžkou vrstvou vod v plavbě do

neznáma, které odjakživa lákalo všechna statečná srdce. Na palubě *Herkula* si už říkali, že není možné, aby v tom nebyla katastrofa nebo alespoň nehoda. Podle všech předpokladů by byl musel Caoudal už pětkrát nebo šestkrát telegrafovat z přístavů, kterými proplouval. Co ho v tom mohlo zdržet? Možná že vyčerpал zásobu potravin, zásobu vzduchu... Lidská síla a únosnost mají své meze. Člověk nemůže zůstat bez přerušení na dně moře... a René přece věděl, s jakou láskou a úzkostí je očekáván. Jestliže se *Titania* nepotopila se vším všudy, dala by jistě o sobě vědět. Ale to chmurné ticho nevěstilo nic dobrého. Přiznával to i velitel Haraucourt, ač nebyl vůbec pesimista. A když se setkal s paní Caoudalovou a s její neterí, musil násilím přemáhat soucit, který v něm narůstal, aby se jevil stále jako příjemný a veselý muž, jak ho všichni znali. Musil o Caoudalově akci hovořit nenucené a předstírat důvěru v její úspěch, ač mu z té důvěry vymizel z mysli už i poslední zbytek.

Ani doktor Patrice nebyl znepokojen méně. Jeho rodiče byli sousedé Caoudalovy rodiny. Jejich pozemky spolu sousedily a obě rodiny se úzce sprátelily. Štěpánův otec, lodní lékař jako jeho syn, byl svědkem posledních chvil Reného dědečka, smrtelně zraněného v bitvě u Bomarsundu. Pan a paní Patriceovi znali a vážili si i toho, koho paní Caoudalová oplakávala už po prvním roce svého manželství. Ubohá vdova, utěšovaná v těch krutých chvílích věrným přátelstvím svých sousedů, byla s nimi trvale spojena pouty vděčnosti a vzpomínek. Když Štěpánovi rodiče zemřeli ve stáří vysoko převyšujícím obvyklý lidský průměr, našel Štěpán v paní Caoudalové druhou matku. Paní Caoudalová ho povzbuzovala při studiích a pomáhala mu i v cestě za kariérou. Poskytla mu i svůj rodinný krb a zajistila mu neocenitelnou výhodu, kterou nic nemůže nahradit a jejíž nedostatek nelze vyrovnat žádným jiným prostředkem. A to je způsob, chování a společenský tón, které mladý člověk získává jedine štýkem s ušlechtilou ženou. Proto taky Štěpán choval k paní Caoudalové náklonnost vskutku synovskou a s vědomím vděčnosti za to všechno pokládal skoro za zradu svou neovladatelnou touhu po Heleně, která ho okouzila od první chvíle, kdy jako malý sirotek přišla oživit Peupliers svým půvabem a milým zjevem. Uložil si proto jako zákon zřít se svého ideálu v den, kdy René projeví nejmenší náznak úmyslu splnit přání své matky manželstvím s Helenou. I když se mu někdy v prchavých

záblescích zdálo, že by Helena snad dala přednost jemu, zavíral raději pevně oči, aby to neviděl.

Víme ovšem, že jeho šlechtetnost byla zhola zbytečná. Vždyť všechno mluvilo právě proti realizaci snu té dobré paní. Při své panovačné a k rozkazování náchylné povaze nepozorovala, že René – v tom ohledu věrný obraz své matky – si nedá v této věci nikdy poroučet a že si zcela oprávněně hodlá chránit právo na svobodnou volbu své příští životní družky. Paní Caoudalová nemohla ovšem připustit, že by nedal krásné, chytré a všem jeho zálibám nakloněné Heleně přednost před všemi ostatními. Nechápala, že by její syn při své dobrodružné povaze našel v cizí, neznámé ženě nějaký půvab, když jeho sestřenice je tisíckrát půvabnější!

Štěpán to vycítil už dávno. Ale stále tomu nechtěl věřit. Když vyslechl nadšený Reného popis oné úžasné vodní víly, když viděl, jak ta tajemná dívka ovládla všechny přítelovy myšlenky, vzklíčil v něm pocit uspokojení, který však doktor rychle zapudil. Dobrý bože, co by říkala paní Caoudalová, kdyby měla přihlížet, jak v Peupliersu se ujímá vlády žena v řeckém oděvu, řecká socha, tvor hovořící tajemným jazykem, vodní víla, Siréna! Ubohá matka by nemusela být ani venkovsky přísná, aby se nad takovou snachou nezhrozila.

Obavy, které měl teď doktor o osud *Titanie* a jejích dvou dobrodružných cestujících, rozrostly se ještě o nejasnou předtuchu, o horečné očekávání něčeho zvláštního, nějakého šíleně odvážného činu, akce mimo všechnu obvyklost...

V takovém rozpoložení mysli dostal z námořní prefektury zprávu, k níž byla připojena zapečetěná obálka.

Doktoru Štěpánu Patriceovi.

Pane doktore,

rybářská bárka vylovila na širém, moři pečlivě uzavřenou plechovku, kterou včera večer odevzdala na naší prefektuře. Když jsme plechovku otevřeli, našli jsme v ní skleněnou tubu se správně frankovaným dopisem. Adresa zněla na Vaše jméno s touto poznámkou: Pošlete, prosím, okamžitě tento dopis na uvedenou adresu. Využíváme Vašeho pobytu v Brestu a dopis Vám ihned odesíláme.

Se srdečným pozdravem ...

Doktor obálku otevřel a vyňal třesoucí se rukou dopis. Byl to dopis od Reného.

Milý Štěpáne, je to už celý týden, co jsem vás opustil, Titania vykonala všechny zkoušky na výbornou. Je rychlá, pevná, snadno řiditelná, bez závady na trupu i na vnitřním zařízení. Všechny své výtečné vlastnosti prokázala nezvratně před mýma očima. Tím se plně vyrovnala se mnou i se všemi, kteří mou akci podpořili. Ale to vůbec neznamená, že se vrátím do Brestu a povedu až na další dřívější klidný a jednotvárný život! Nebudeš mi to, kamaráde, věřit, ale já se v tom nemýlím. Víš, co mi bylo souzeno zahlédnout. Ptám se Tě teď, zda by bylo možné, abych po zbytek života pěstoval pokorně na své zahradě zeli, když jsem se už jednou dostal do toho kouzelného světa, když jsem poznal ty téměř božské bytosti, když jsem mohl naslouchat hudbě jejich řeči, když jsem pil nápoj podaný mi tou čarodějkou, když jsem od ní dostal na památku takovou zástavu? Nemám se snad snažit obrátit další stránky tohoto příběhu? Kdybych se toho zřekl, musil bych zradit své mládí. Znáš mě však dobře. Z důvodů, které odhaduji a které Tě ctí, nechtěl jsi podporovat rozhodnutí, jež ve mně klíčilo, a zavíral jsi uši před každým mým důvěrným sdělením. Ale nic to nepomohlo, kamaráde. Žádné lidské opatření nemůže zajistit, aby se zrušilo to, co se už jednou stalo. A když jsem viděl to, co jsem viděl, mohl jsem mít jen jednu myšlenku. A to byla naléhavá nutnost dokončit výzkum, touha po konečném odhalení tajemství, i kdybych si měl přitom spálit křídla a přijít o život.

Od toho dne, kdy jsem přišel k sobě, přivázán k sudu a kolébán vlnami, měl jsem už pevný plán. Chtěl jsem ji znovu vidět, mluvit s ní a rozumět jí. Myslil jsem na to dnem i nocí. Mnozí lidé by asi řekli, že to byly jen hloupé myšlenky. Ale, co by i ti nejmoudřejší říkali, kdyby věděli, že jsem ji viděl znovu? Ano, viděl jsem ji! Zprvu jsem pokládal překážky za nepřekonatelné a svůj ptán za šílený, beznadějný. Ale po tom, co se mi podařilo, pokládám to za dětskou hračku. Co jsem však vytrpěl, než jsem se dostal až tam!

Dobře uzavřen a chráněn svou kabinou, sestoupil jsem s využitím všech výhod několikrát na dno oceánu. Vykonal jsem u Azor výzkum, který by mi záviděl každý smrtelník, zanícený vším novým. Bylo to však tak odvážné a tak pošetilé? Mám dnes dojem, že lidstvo musilo

být strašně lhostejné a hrozně málo zvědavé, že nechalo uplynout tolik století, aniž se pokoušelo odhalit tajemství oceánů na naší planetě! Ale jak jsem už řekl, viděl jsem ji znovu! Moje božská kráska obývá na dně vod křišťálový palác, který mi svou průhledností umožnil obdivovat už podruhé jeho nesrovnatelnou dokonalost. Chci do toho paláce vniknout. Jak? Jakými prostředky? To ještě nevím, ale jsem ochoten udělat vše, abych se tam dostal.

Znepokojuje mě jedině to, že nevím, jak tam budu přijat. Stařec v bílém rouchu tehdy nedovolil, abych tam zůstal déle, než bylo nezbytně nutné. Ale pokládám za neméně jisté, že jeho půvabná dcera se za mne přimlouvala a chtěla si mě tam ponechat. A uznáš, že právě to by mi dodalo síly k zápasu s hrozným hněvem jejího vznešeného poručníka. Něco mi však říká, že ta dívka na mne čeká, že mě pokládá za váhavého slabocha, který má její prsten, a přece si nedokáže najít k ní cestu. Jaký život vede? Čím se zabývá v tom pohádkovém paláci, který se podobá spíš vězení? Nenudí se smrtelně uprostřed vši té nádhery? Jaké je tajemství jejího života? V hlavě mi vyskakují všemožné domněnky a hned zase zanikají. Ale rozhodně si ponechávám právo oznámit ono tajemství světu, odhalím-li je. Ale když si představím ten obličej, krásnější než vše, co jsem si kdy představoval, když si vzpomenu na její kouzelný hlas, pak mi legenda o Sirénách nepřipadá už jako mýtus. Zřejmě vznikla ze stejné zkušenosti, jakou jsem měl já a kterou získal nějaký dávný plavec. Ať už tomu je jakkoli, brzy se to dozvím – nebo taky ne! Nepodezírej mě z šílenství nebo ze sobectví, drahý Štěpáne! Jestliže neuspěji, omluv mě u těch, které nahoře zanechávám. Přísahám Ti, že síla, která mě nutí k činům, je neovladatelná. Kdybych se svého rozhodnutí vzdal, kdybych si usmyslil nikdy to tajemství neodhalovat, zpronevěřil bych se tím svému poslání a odsoudil bych se k zoufalství, k beznaději, k brzkému šílenství. Musím jít tam, kam mě ta síla pudí. A Ty se musíš stát mým obhájcem u těch, které na zemi miluji nejvíc. Proto se Ti se vším svěřuji tak obšírně. Vždyť jsi nejblíže srdci mé matky i srdci Heleny. Vysvětlí jim, že jsem nemohl neposlechnout zákon, který mě vede. A nevrátím-li se, nahrad' mě u nich!

René Caoudal

P. S. Je deset hodin dopoledne. Jsme přesně nad místem, kde jsem objevil podmořský skleník. Je čas dopsat tento dopis, uložit jej do plechovky, svěřit jej Golfskému proudu a ponořit se... Sbohem vám všem!

XI

POHŘEBNÍ ŘEČ

Doktor Patrice předal okamžitě Reného dopis jeho rodině.

Když paní Caoudalová spatřila synovo písmo, myslila si, že je vše v pořádku. Ale když si dopis přečetla a zjistila, že byl napsán před třemi týdny, ztratila všechnu naději.

To byl konec. Její milovaný syn našel ve svém šíleném podniku smrt... Ona to ostatně tušila, lépe řečeno věděla. To strašné moře jí vzalo syna stejně jako manžela. Ty modré vlny, které jako by se na nebe usmívaly, staly se hrobem všech jejích drahých. Bylo to tak určeno, byl to osud... Jak by mohla mít nějakou naději? Jak by byla mohla bojovat proti osudu? Musila si být přece předem jista porážkou už ode dne, kdy se René rozhodl pro to strašné povolání. Nešťastné dítě! Což ho vychovala a milovala jen proto, aby zahynul tak strašným způsobem?, Byla by aspoň teď ušetřena takového zoufalství...

Plačící matka se ve svém hoři doslova utápěla. Helena zapomínala na vlastní žal v marné snaze bojovat proti bolu, který zabíjel paní Caoudalovou před jejíma očima. Pokoušela se najít slova útěchy, vnuknout tetě naději, v kterou už sama nevěřila... Paní Caoudalová odmítala všechny argumenty svědčící o záchraně jejího syna, a dokonce se rozzlobila, když se jí Helena pokoušela klidně přesvědčit, že René mohl poslat další dopisy a že jeho zprávy se mohly ztratit...

„Jsi směšná, má drahá,“ volala paní Caoudalová. „Cožpak se dopisy ztrácejí? Byla jsi toho za svého života někdy svědkem? Nejvýš dvakrát. Ne, ne, žádné další dopisy neexistují, protože nebyly napsány... A můj ubohý chlapec je nenapsal proto, že už je...“

Ubohá paní už nedokázala to strašné slovo vyslovit“ a skryla svůj slzící obličej v dlaních.

„Ale teto Alice,“ pokračovala Helena s očima plnými slz, „víš přece dobře, že nemluvím o obyčejných dopisech... dávaných jednoduše na poštu... Je vůbec zázrak, že došel tento dopis, poslaný tak primitivním způsobem... A co dokazuje, že René neposlal stejným způsobem další dopisy, které se možná dosud houpají na vlnách a čekají, až se někomu uráčí je vylovit?“

„Říkám ti, že už nám nezbývá žádná naděje!“ volala paní Caoudalová, snad jen proto, aby si tím vynutila silnější argumenty, které by ji v jejím přesvědčení zviklaly. „Ach, byla jsem vdova! Ale měla jsem syna. A teď nemám nic: Přežila jsem všechny, které jsem milovala... Jsem jediná, kterou smrt nechce...“

„Ach, teto Alice... A co já?“ zeptala se plačící Helena. „Což jsi bezdětná, když máš svou neteř?“

„Odpusť, má drahá... Má bolest mě činí zlým člověkem,“ řekla zoufalá matka a přitiskla Helenu k hrudi. „Tvá láska je mi opravdu potřebná, nepochybuji o tom! A oplakávám-li syna, oplakávám jej za sebe i za tebe... Vždyť ztrácím-li já syna, ztrácíš ty snoubence... A mohla by si nějaká dívka přát snoubence lepšího?“

„Právě proto ho nechci oplakávat!“ řekla živě Helena, aby se vyhnula trapným poznámkám. „Něco mi říká, že náš drahý René se vrátí... Ach, to pak bude radosti!“

„Ubohá Heleno... jsi ještě mladá... a v tvém věku se dá ještě doufat v nemožné... Ale já jsem, jak víš, příliš mnoho vytrpěla... Je konec... Já jsem to ostatně věděla předem...“

A to ještě byly nejjasnější chvíle paní Caoudalové! Jinak upadala v chmurné mlčení, v hoře bez pláče, které lámalo Heleně srdce. Statečná dívka nenacházela už slova útěchy na bolest tak strašnou a nedokázala svého adoptivního bratra oplakávat, když ji tetin stav zavaloval neklidem a bolem.

Doktor Patrice se snažil, seč byl, její těžký úkol jí ulehčit... Ale co měl říkat a co měl dělat, když v hloubi duše sdílel přesvědčení paní Caoudalové? Helena a Štěpán chtěli zpočátku odvézt paní Caoudalovou do Peupliersu. Doufali, že doma, v důvěrném prostředí, daleko od moře, na něž se nedokázala podívat bez zachvění, nabude zas nebohá matka svého klidu a snáze se upokojí. Ale zdrcená paní takový návrh rozhodně odmítla. Neopustí Brest dříve, dokud se

nedozví konečný stav věci. „Odtud vyplul, sem se zase vrátí... má-li se vůbec vrátit...“, opakovala.

Před tak jasně vyjádřenou vůlí se museli sklonit.

Ale i Helena si v hloubi duše přála zůstat v Brestu. Zdálo se jí, že paní Caoudalová má pravdu. Má-li se René vrátit, vrátí se sem... A nejsou tu snad obě ženy obklopeny sympatiemi nových přátel z *Herkula* a starého přítele Štěpána...? Zvlášť Štěpánova oddanost byla neúnavná. Mohl-li někdo nahradit zmizelého, pak to byl jedině doktor Patrice. Helena cítila, jak její náklonnost k němu každým dnem vzrůstá... Mladý doktor musil být skutečně slepý, že to nepozoroval. Ale on i paní Caoudalová byli zřejmě raněni slepotou. Dobrá teta byla každým dnem přesvědčenější, že Helena a René jsou snoubenci. A Štěpánova smutná zdrženlivost každým dnem sílila.

Kdyby byla mohla Helena vyslechnout některé hovory důstojníků z *Herkula*, byla by možná spíš pochopila příčiny této zdrženlivosti.

Jednoho večera, když ti pánové odcházeli od paní Caoudalové, velitel Haracourt prohlásil:

„Slečna Rieuxová je opravdu půvabná! A je stejně dobrá jako hezká... Je dojemné, jak se o tu nešťastnou matku stará.“

„To je pravda,“ řekl poručík Briant. „Kdyby to slovo nebylo otřepané, řekl bych, že je tetiným strážným andělem.“

„A to andělem docela hezkým... oblékaným u nejlepší švadleny...“, řekl se smíchem praporčík des Bruyères. „Vy znáte ty dámy dobře, že, doktore?“

„Velmi dobře,“ odpověděl chladně doktor.

„Jak šťastný jste smrtelník! Myslím si, že slečna Rieuxová má značné věno!“

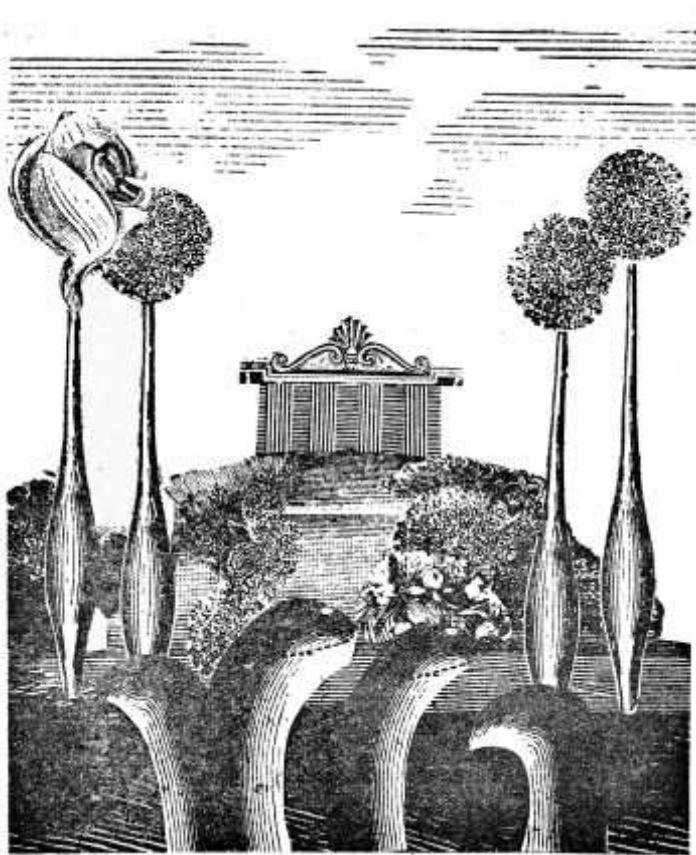
„To je možné,“ pronesl ledově Patrice.

„Ten ubohý Caoudal! Jestliže se nevrátí, což je pravděpodobné, jeho sestřenice snad zdědí všechno jeho majetek!“

Doktor mlčel.

„Zdědí jej?“ opakoval dotěrně des Bruyères. „Nepokládejte, prosím, můj dotaz za formalitu. Nechci přát ubohému Caoudalovi opravdu nic zlého; měl jsem ho opravdu rád. Chci jen konstatovat fakta – a to je vše!“

„K čertu!“ zvolal velitel. „Jestliže slečna Rieuxová opravdu zdědí majetek toho ubohého chlapce, pak to bude jedna z nejbohatších

. . . opravdu nic se tu nepodobá pozemským věcem

nevěst v kraji... Víte přece, že pocházím odtud a znám jejich pozemky...”

„Nu tak, Štěpáne, jaké naděje má ten krásný anděl strážný?“ ptal se znovu des Bruyères, který si chtěl zřejmě doktora dobírat.

„Vůbec nevím, co myslíš těmi nadějemi slečny Rieuxové,“ odpověděl podrážděně Patrice. „A abych byl upřímný, myslím, že tato záležitost se netýká ani tebe, ani mne!“

Po těchto slovech se otočil, opustil své kamarády a zahrnul do první ulice, ke které došel.

Des Bruyères se dal do smíchu.

„I hled'me! Že by si na slečnu Rieuxovou myslel sám?“ zvolal. „Zdá se mi, že to je zakázané téma!“

„Příznějme si,“ řekl velitel vážně, „že hovor překročil meze vkusu. A nedivme se proto, že přítel Caoudalovy rodiny tím byl uražen.“

„To je pravda,“ odpověděl des Bruyères. „Ale já jsem se opravdu nechtěl prohřešit proti dobrým mravům tím, že jsem dal najevo svůj obdiv k dívce tak půvabné a vyptával se dokonce na pravděpodobnou výši jejího věna... Ujišťuji vás, že v mé zvědavosti nebyl osobní zájem...“

„Život té nešťastné paní bude zcela zničen, jestliže se její syn už nevrátí,“ řekl velitel, aby změnil předmět hovoru. „Ženy námořníků mají vždy politováníhodný osud. Všechny ty matky, snoubenky a sestry čeká jen smutek...“

„Ano, veliteli! A já doufám, že tak pesimistické poznámky netrousíte před slečnami na vdávání!“ zvolá! des Bruyères s předstíraným leknutím. „To byste nás nespravedlivě handicapoval.“

„Jste bláhový,“ smál se velitel. „Vy si žádný soucit nezasloužíte... Proč jste ubohého Patrice tak rozzlobil?“

„A proč se on mými slovy urazil? Staré přísloví říká, že pes se může dívat i na biskupa. Proč by se tedy mladý praporčík nemohl podívat na hezkou dívku, hrome?“

„Na tom nesejde,“ přerušil je Briant. „Já souhlasím s velitelem, že tvé dotazy musily Patrice urazit. Kdybys byl dobrý kamarád, byl bys přestal...“

„Nu tak, jen se do mne pusťte všichni! To raději půjdu! Má úcta! Ale trvám na tom, co jsem řekl! Slečna Rieuxová je velmi hezká. A když je nadto ještě velmi bohatá, pak námořnictvu nezbyvá než postavit se pěkně do řady... A já bez falešné skromnosti prohlašuji, že jsem ochoten splnit až do konce povinnost francouzského důstojníka...“

Po těchto slovech opustil se smíchem své druhy, kteří byli toho večera na jeho vkus příliš vážní.

Co se Patrice týče, pro toho byla praporčíkova myšlenka, pronesená způsobem tak lehkovážným, ranou do srdce.

Kdyby René zahynul, Helena by zdělila jeho majetek. Stala by se – řekl velitel – jednou z nejbohatších nevěst v kraji...!

Teď musil dávat dvojnásob dobrý pozor, aby své tajemství neprozradil. Jestliže se Helenin majetek ještě zvětší, bude se musit víc než jindy dívce vyhýbat a neprozradit jí nadšený obdiv, který v něm budila. Ach, jak si teď tím spíš přál, aby se René vrátil živ a zdrav z té osudné plavby! Des Bruyères hovořil tak, jako by něco tušil. Bylo by možné, že Patrice něčím prozradil svůj zájem o slečnu Rieuxovou? Pak by bylo lepší, kdyby se s ní už nikdy nesetkal!

Jaká škoda však! Helena je tak půvabná! A Patrice si už byl jist, že vzájemná náklonnost Reného a Heleny byla náklonnost sourozenců.

Z toho vyplynuly vážnost, odstup a skoro chlad – prvky, kterými se stále výrazněji projevovalo chování doktora vůči ubohé Heleně a které ještě zvyšovaly smutek a neklid už tak dost krušného života...

Mezi všemi přáteli obou dam nejaktivnější účast jevil a nejvíc naději se snažil vzbudit bezesporu kníže Monte-Cristo. Všude, kde se objevil, snažil se především vyvolat všeobecnou pozornost. Ať šlo o událost šťastnou nebo nešťastnou, o válku, o ztroskotání nebo o vítězství, o koňské dostihy, o svatbu nebo o smrt přátel, všude se snažila Jeho Výsost hrát rozhodující roli. A od první chvíle vzal ten ctihodný muž do vlastních rukou i záležitost Reného zmizení.

Přicházel každý den, udýchaný, důležitý, žvanivý, aby oznámil – že se nedověděl nic nového! Proplouval všemi přístavy, sliboval knížecí odměnu každému, kdo přinese zprávu o ztracené ponorce. Uveřejňoval ve všech novinách zprávy oznamující, že „kníže Monte-Cristo je velmi skličeny pravděpodobnou smrtí svého mladého spolupracovníka, námořního poručíka Caoudala (kterého, mimochodem, inspiroval k tak odvážnému podniku on), jenž odmítl službu na svém křižníku a řídil »osobně« výzkumy na jeho jachtě *Cinderella*“. Výslovně uváděl, že svého přítele najde, živého nebo mrtvého. „Monte-Cristové jsou, jak známo, věrni svým přátelům. Jejich rod je k tomu ostatně zavazuje. Všichni vědí, že jejich rodové heslo zní: *Až do smrti!*“

A poslední potomek tohoto rodu nedovolí, aby jeho pověst nějak utrpěla!

Ten chlapík se opájel samochválou a překonával v tom sám sebe. Všude bylo vidět jen jeho. Ve městě, na rejdě, v salónu paní Caoudalové. A ubohá matka jím pomalu byla umořena. Bála se už, že kníže zas zazvoní u jejích dveří, bála se jeho rázných gest, s jakými

odkládal rukavice a klobouk a s jakými se plácal do kolen s tváří člověka, který je sám sebou spokojen.

„Dnes se nám podařil důležitý krok, paní Caoudalová,“ prohlásil svým halasným způsobem. „Mohu dokonce říci, že nesmírně důležitý krok!“

„Můj bože, kníže... co se stalo?“ zvolala ubohá žena rozechvěně.

„Rozhodli jsme se, paní Caoudalová, že tady spustíme na mořské dno ponornou kabinu vašeho oplakávaného Reného...“

„Jakže, kníže, vy se chcete ponořit?“

„Dovolte mi to, ubohá paní! Právě tady musíme začít s prvním pátráním.“

„Ale vždyť nám syn oznámil, že z těchto vod odplul!“ namítla zmatená paní Caoudalová.

„Co na tom? To je detail! Řekl jsem, že musíme začít s pátráním tady. Nepřinese-li to žádný výsledek, což je bohužel velmi pravděpodobné...“

„Nebylo by tedy lepší hledat ho tam, kde by ho bylo možno najít?“ přerušila ho nesměle paní Caoudalová. „Nikdy bych se neodvážila vás o to žádat, kníže... Ale když už jste tak hodný a nabízíte mi to...“

„Okamžik, drahá paní! Musíme hledat napřed tady, protože je pravděpodobné, že můj ubohý mladý přítel zahynul při návratu... Nepřijdeme-li na nic, pustíme se do hledání jinde.“

„Jinak není nic nového?“ zeptala se zklamaná paní Caoudalová.

„Až dosud nic, drahá paní. Ale nebojte se! Řekl jsem, že ho najdu! Živého, nebo mrtvého! A přivezu vám ho, jako že jsem Monte-Cristo!“

A natočil se ze tří čtvrtin do pózy, v níž ho zobrazil slavný portrétista Bonnat.

Jindy zas popisoval, nebo spíš vysvětloval Reného matce povahové rysy jejího syna, předstíraje, že nikdo ho nemohl znát lépe než on a že všechna další slova jsou zbytečná.

„Váš syn, paní Caoudalová, je pravý muž... řekl bych, že muž budoucnosti. Vždycky bude předcházet svou dobu o celá staletí... Ale právě proto nikdy nic nedokáže...“

„Ale dovolte, kníže!“ zvolala paní Caoudalová, zraněná ve své mateřské pýše. „Můj syn naopak podivuhodně vynikl ve všem, co podnikal! I ta nešťastná ponorka – jak jste viděl – poslouchala jeho

rozkazy na slovo! René měl po celý život šťastnou ruku... Stokrát jsme si to ověřily... Není to pravda, Heleno?“

„Samozřejmě, paní Caoudalová, samozřejmě. Ale tím chci jen říci, že váš syn má povahu příliš dobrodružnou, než aby kráčel vyšlapanými cestami. A tak se nakonec musí vždy dostat do nějakého dobrodružství. Jak bych to řekl? Do odvážné... neopatrné... nerozumné situace...“

„Můj bože, kníže, přece jste ho nepokládal za nerozumného, když jeho pokus skončil takovým úspěchem... Mám-li dobrou paměť, Vaše Výsost se dokonce chlubila podílnictvím na jeho vynálezu.

„Velmi správně... přesně tak, drahá paní,“ odpověděl kníže a zakoulel bělmem očí. Ale za zády paní Caoudalové počal provádět výraznou pantomimu, ťukal se do čela a díval se na Reného matku soucivním pohledem, jako by chtěl vyjádřit politování nad tím, že ubohá paní není schopna pochopit úvahy tak rozumné...

Celkem si kníže Monte-Cristo a paní Caoudalová nerozuměli a nebýt živého obdivu knížete ke slečně Riouxové a jeho úporné snahy zúčastnit se každé zajímavé události, byla by asi Jeho Výsost přerušila všechny styky s malými měšťáčkami, které nechápaly, jakou čest jim prokazuje, když se snižuje až k nim. Je pravda, že kníže pokládal za velmi „moderní“, když si schoval knížecí korunku tak říkajíc do kapsy a choval se u prostých žen jako prostý člověk. Ale určitě by mu nebylo bývalo proti mysli, kdyby byla bývala vzata na vědomí velkodušnost jeho postoje... Přesto však navzdory malým nesrovnalostem, k nimž docházelo při každém jeho setkání s paní Caoudalovou, trval nadále na své roli rodinného přítele i ochránce a vytrvale tam docházel.

Herkules brzy poté opustil vody Brestu a odplul do Středozemního moře. Paní Caoudalová a Helena byly velmi rády, když jim Patrice oznámil, že on se této plavby křižníku nezúčastní. Pochopily, že doktor chce ještě nějaký čas zůstat s nimi. Morální opora jeho přítomnosti byla jim tím potřebnější, že jejich žal den ode dne vzrůstal.

XII

KERMADEKOVŮ POSLÁNÍ

Jednoho rána vyšel doktor velmi časně z domu, aby se podle svého zvyku zeptal paní Caoudalové, není-li něco nového. Ve chvíli, kdy vykročil na ulici, byl by překvapením málem upadl. Octl se totiž tváří v tvář Kermadekovi! Lodník druhé třídy, vyparáděný jako nikdy, přicházel právě s rozzářenou tváří a s vítězným pohledem svých modrých očí k doktorovi houpavým krokem všech námořníků. Jeho kvetoucí tvář prozrazovala, že po dobu své nepřítomnosti žádným nedostatkem netrpěl.

Patrice byl skokem těsně u něho.

„Jakže?“ zvolal. „To jsi ty? Co tu děláš? Odkud jsi přišel? A co René? Kde je tvůj velitel?“

„Mému veliteli se vede dobře, jako vám a mně, pane majore.“

„Je zde?“

„To tedy ne...“, řekl lodník a zavrtěl významně hlavou. A ukázal pravým palcem přes levé rameno k nějakému záhadnému bodu v prostoru.

„Kde je tedy? Jak to, že se vracíš sám? Co se stalo s ponorkou? Už jsme vás pokládali za ztracené!“

„Opravdu?“ podivil se lodník. „Na mou věru, kdyby ti, co se o nás zajímají, věděli, kam jsme se dostali... myslím, že by nestačili kulit oči!“

„Už jsi viděl paní Caoudalovou?“

„Ne, pane majore. Přijel jsem jen za vámi.“

„Za mnou? Jsi snad nemocen?“

„Vůbec ne. Věřte, že tam, kde jsme, je zdravý vzduch, takže mi nikdy nebylo tak dobře.“

„Co mi tedy chceš?“

„Poslal mě k vám můj velitel, abych vás odvedl...“

„Odvedl? Kam mě máš odvést, ťulpase?“ Lodník ukázal znovu palcem přes rameno a tajemně přitom zamrkal.

„Kde to je?“ zeptal se doktor a ohlédl se.

„Pst, pane majore! Daleko! Můj velitel nechce, aby někdo věděl, kde se právě nachází.“

„Ale kde tedy je? Nech už těch tajností!“

„Abych nelhal, pane majore, tedy na velmi podivném místě... A s velmi podivnými lidmi... opravdu podivnými...“

A Kermadek zdvihl oči i ruce k nebi, jako by chtěl brát nebesa za svědka oněch podivností, které spatřil.

„Co tím chceš, hrome, říci? Vysvětli mi to už konečně!“

Kermadek se opatrně rozhlédl, aby se přesvědčil, že ho nikdo nemůže slyšet, a řekl:

„Nuže, můj velitel a já jsme se vydali na cestu. Ale na jakou cestu! Na jednu z těch cest...“

„Nu dobrá, dobrá! Chceš tím říci, že se dostal k lidem, které hledal?“

„Ach, pan major o tom ví? Tím lépe... Můj velitel se tam usadil jako pečené na pekáči... to je správné slovo... A já, dovolíte-li, taky. Nemohl jsem si však stěžovat... Ale kdybych byl mohl psát své sestřenici, což je moc správná dívka, jistě by mi to neuvěřila... opravdu!“

„Ale...“

„Nuže, nakonec ten starý paprika (pan major jistě ví, o kom mluvím), ten stoletý stařík začal se cítit příliš starým... A to je pochopitelné, když někdo žije ve vodě jako ryba a nedostane se celé věky z vody ven... Zkrátka, je teď nemocen, ubohý stařík! A můj velitel chce, aby ho pan major přijel ošetřit...“

„Aby tě čert vzal! Mám se vydat na dno moře, abych změřil tep starému otci Neptunovi?“

„Ano, s vaším dovolením, pane majore. Ostatně tady je dopis, který vám mám odevzdat,“ dodal Kermadek a sáhl do náprsní kapsy své kazajky.

„Ty máš dopis...? Co to povídáš...?“ vykřikl doktor a vytrhl psaní z lodníkových rukou.

Roztrhl obálku a jediným pohledem přelétl celý dopis.

Milý Štěpáne,

obracím se na Tebe, protože pro Tebe mám naléhavou a spěšnou prosbu. Tento dopis je ovšem určen nejen tobě, ale i matce a Heleně.

Především mi dovol, abych jásal radostí! Doplul jsem do přístavu, který jsem si určil, a píše Ti teď na perleťovém stolku na dně oceánu u Azor v kouzelném paláci Atlantidy... To je jméno té dívky, kterou jsem chtěl najít a spatřit! Kdybych Ti měl podrobně vypisovat, jak se mi to podařilo, popsal bych tlustý svazek. Omezím se proto jen na hlavní prvky svého dobrodružství.

Jak už víš, zjistil jsem se svou ponornou kabinou místo podmořského obydlí. Přesvědčil jsem se, že to je obrovský skleník, osvětlený zdrojem stejné intenzity jako slunce. Toto světlo proniká pozoruhodně daleko i vodou a umožnilo mi zamířit poměrně snadno přímo k němu.

Můj předpoklad byl skutečností plně potvrzen. Když jsem se dostal na místo svého tehdejšího ponoření, otevřel jsem vodní nádrže, abych klesl se svým člunem ke dnu. Zároveň jsem zhasl elektrické světlo ohledoval jsem vše pozorně z palubní budky.

Jakmile jsem se octl v hloubce asi dvou set metrů, zahlédl jsem zatím nezřetelně, ale pak stále jasněji světlo podmořského slunce. Jeho intenzita rychle sílila. Brzy jsem mohl zjistit, kde ten světelný zdroj je, a zamířil jsem přídí přímo k němu.

Za čtyřicet minut od ponoření jsem se octl u křišťálové zdi kouzelného skleníku.

Tentokrát jsem však měl výborně ovladatelnou ponorku. Mohl jsem tedy provést pečlivý průzkum. Začal jsem prohlídkou vnějšího uspořádání skleníku. Jak jsem předpokládal od své první návštěvy, skládal se z dlouhých, pravouhle se křížujících chodeb, překrytých na určitých místech polokulovitými kupolemi. V jedné z oněch kupolí jsem dokonce našel prolomení, způsobené mou ponornou kabinou. Nebylo dosud opraveno.

Nikde jsem však nenašel vchod nebo jakékoli zařízení, umožňující vniknout dovnitř. Marne jsem obeplouval celý osvětlený skleník, obrovskou stavbu o rozloze patnácti až dvaceti hektarů. Nenašel jsem jediné přerušení průhledných stěn, k nimž jsem se tlačil jako nějaký pozemský hmyz, oddělený od volného vzduchu skleněnou deskou.

Už jsem si myslel, že budu musit vniknout do podmořského království násilím, prolomit prostě skleněnou stěnu, když mou pozornost upoutala rozšířená svodní část stěny, připomínající nádrž zdymadla. Přiblížil jsem se k ní, abych si u léně prohlédl.

Zjistil jsem, že jsem se octl u široké vodní komory umístěné nad komorou podobnou, ale prázdnou a opatřenou posunovatelnými stěnami, ovládanými ozubeným zvedákem. Nemohl jsem už pochybovat, že to je skutečně zdymadlo, opravdový vchod do skleníku.

Ale jak otevřít ten vchod, kterým jsem se kdysi dostal zřejmě dovnitř? To byl problém náramně složitý.

Po zralé úvaze jsem se rozhodl použít prostředku všech lidí, kteří se chtějí někam dostat... a sice zaklepat na dveře. Mohl jsem k tomu použít jedné z kaučukových paží umístěných na bocích Titanie. Ozbrojl jsem ji kladivem, abych jím zaklepal na skleněnou stěnu.

Prázdným skleníkem zazněla řada silných a rychlých úderů – jak jsem jen usoudil, protože vlastním sluchem jsem je vnímat nemohl.

Po opakovaném zaklepání se ihned objevil účín. Přede mnou se objevil mořský stařec (ted' vím, že se jmenuje Charikles), doprovázený svou půvabnou dcerou.

Při pohledu na mou ponorku jevil známky největšího překvapení. Zdálo se, že zprvu neví, co má dělat. Ale nad strachem z neznámého zvítězil brzy cit pohostinnosti. Stařec přistoupil k ozubenému zvedáku a počal silnou paží otáčet jeho klikou.

Posunovatelná stěna horní komory se před Titanií otevřela. Třemi otočkami šroubu jsem se octl uvnitř. Zvedák horní stěnu okamžitě uzavřel, a spustil mořskou vodu do dolní komory. Titania do ní vplula a octla se uzavřena v prozatímním vězení.

Pak se komora vyprázdnila a ponorka spočinula na jemném písku. Skleněná brána, která mě ještě oddělovala od skleníku, posunula se ve svých skluznicích a já usoudil, že je čas ponorku opustit.

Víš dobře, jak rychlá je to operace. Mé vykuknutí z palubního otvoru se musilo podobat vyskočení čertíka z lepenkové krabice, jak se tím baví všechny chůvy a nemluvnata.

Na mořského starce to muselo zapůsobit úžasným dojmem. Jaké asi bylo jeho překvapení – a snad i hněv –, když poznal svého nezvaného hosta, onoho vetřelce, kterého tehdy tak hbitě vyexpedoval! Zůstal napřed překvapením stát, pak ze sebe vychrlil několik slov a nakonec se skácel na zem.

Příspěchali jsme mu s jeho dcerou a s Kermadekem na pomoc. Byl v bezvědomí. Okamžitě jsme ho přenesli do sousední místnosti a položili ho na lůžko. Ale naše péče ho nedokázala vzkřísit.

Jeho dcera naříkala ve své libozvučné řeči, což byla skutečně starořečtina, jak jsem předpokládal. Utěšoval jsem ji a snažil se starci pomoci. Ale ani jedno, ani druhé se mi nedařilo.

Co bych Ti měl ještě napsat, milý Štěpáne? Už deset dní pobývám s Kermadekem v podmořském obydlí a Charikles, majitel tohoto kouzelného bydlíště, nenabyl dosud vědomí. Atlantis se dala nakonec přesvědčit, že ač jsem nedobrovolným původcem toho neštěstí, dělám opravdu vše pro jeho nápravu. Podařilo se nám vyměnit několik slov. Řekl jsem jí, že jsem se vrátil jedině proto, abych ji zase viděl! A ona se mi svěřila, že od mé první návštěvy na mne neustále vzpomíná.

Její starý otec a ona jsou poslední živí lidé ze staré rasy Atlanťanů. Dověděl jsem se, že v pradávné době, zaniklé už v temnu věků, odmítli její předkové opustit rodnou zemi, která se zvolna potápěla do hlubin Atlantiku. Pomocí všech vymožeností tehdejší velmi vyspělé vědy zabývající se bojem s oceány dokázali zajistit si na dně moře umělé životní podmínky.

V tomto umělém obydlí, založeném a udržovaném ve všech částech jen lidskou rukou, opravdu nic se nepodobá pozemským věcem. Světlo, dýchatelný vzduch, potrava, oděv – vše je vytvářeno uměle. Živočišný a rostlinný život jsou v trvalém zápasu s běžnými přírodními zákony. Délka a vytrvalost tohoto boje však zřejmě dokazují vysoký stupeň a tvůrčí sílu onoho potopeného národa.

A přece ta silná rasa byla v tomto zápasu poražena, protože počet jejích příslušníků byl do těchto časů zredukován na pouhé dvě osoby: na Charikla a na jeho dceru. Ale výsledky, jakých Atlanťané dosáhli během dlouhé řady staletí, neztrácejí tím vůbec na své úžasnosti. Nic se nemůže vyrovnat nádheře kouzelných zahrad, kterými jsem jako ve snu procházel po boku Atlantidy. Uvidíš to sám, milý Štěpáne, až přijedeš za mnou, protože jistě neodmítneš službu, o kterou Tě žádám jménem přátelství. Jsem přesvědčen, že pomůžeš svým uměním a profesionální zkušeností tomu, koho můj příchod srazil na zem.

Na shledanou! Kermadek Ti podá podrobnější vysvětlení. Vyříd' mé nejněžnější pozdravy matce a Heleně. Čekám na Tebe!

René.

„On na mne čeká! Čeká na mne! To se snadno řekne!“ zvolal doktor, když přítelův dopis dočetl. „Ale jak se, k čertu, k jeho nemocnému dostanu?“

„Inu, jako my, přece! Samozřejmě s *Titanií*!“

„Copak ponorka je tady?“

„Přistál jsem s ní vedle přístavu v malé zátoce, o níž vím jen já sám. Jmenuje se Porzléogan a leží při mysu sv. Matouše... Je to skvělý člun! Ale můj velitel nechce, aby se o něm někdo dověděl. Zvědavcům mám říkat, že pan poručík je na vzdáleném ostrově a posílá mě se zprávami pro paní matku a pro slečnu sestřenici...“

„A ty si myslíš, že jen tak odjedu do té nesmyslné země?“

„Samozřejmě, pane majore! Je to vaše záležitost, a ne moje! Můj velitel mi řekl, abych šel, a já jsem šel... Mohu vám jen říci, že pan poručík se na vás plně spoléhá, a čím dříve vyplujeme, tím lépe... Pan poručík dokonce upevnil na vjezd do zdymadla zvonek, aby váš příjezd nezmeškal.“

„Jakže? Zvonek?“

„Samozřejmě! Elektrický zvonek, který bude zvonit jako čert! Jak jsem vám už řekl, pane majore, museli jsme se tehdy hodně namáhat, abychom dali o sobě vědět... Teď to je docela jednoduché. Když doplujeme ke stěně zdymadla, padne vám ihned do očí zvonkové tlačítko ze slonoviny... Stačí ho kaučukovým ramenem mírně stlačit... a zdymadlo se před námi otevře. To víte, to dělá vynalézavá hlava! Můj velitel není přece žádný hlupák!“

„Ty mi tady vykládáš kupu pitomostí. Vždyť to je absurdní! Neslýchané!“ zvolal doktor vzrušeně. „Co si ten René myslí? Cožpak mám čas pustit se do takového dobrodružství?“

Lodník správně usoudil, že tato otázka se ho netýká, a proto na ni neodpověděl.

Doktor chvíli přemýšlel a pak řekl:

„Nu, pojď aspoň zbavit paní Caoudalovou neklidu! Ona věří, že její syn je navždy ztracen... A pak uvidíme! Ale René je rozhodně mezi všemi vrtáky úplný přeborník!“ Á se zmatkem v hlavě odešel k paní Caoudalové.

XIII

ÚVAHY DOKTORA PATRICE

Po prvním překvapení a po prvním odporu a námitkách, které proti Reného návrhu pronesl docela pudově, počal se Štěpán dívat trochu jinak na podmořskou cestu, která mu zprvu připadala tak výstřední. Teď už o kamarádově dobrodružství nemohl pochybovat.

Když před několika měsíci našel Reného na nemocničním lůžku, jeho lékařský duch mu bránil v jakémkoli podezírání Reného duševního stavu. A teď ani Kermadekova pravdomluvnost nemohla být brána v pochybnost.

V tom byla ostatně druhá strana překvapujícího dramatu, tím snáze uvěřitelná, když bylo nutno uvěřit i v tu první. A dobrý Kermadek byl zřejmě mezi všemi těmi divy docela spokojen. Ostatně ty úžasné plavby až na dno moře, ty výpravy do začarovaných paláců a zahrad, a především možnost spatřit ty téměř božské tvory, mluvit s nimi a být svědkem jejich soukromí, to vše nakonec vzrušilo doktorovu mysl tak, že se v něm probudila touha po stejném dobrodružství.

„Že bych si nechal uniknout nabízenou mi nádhernou příležitost k rozšíření zkušeností?“ bručel si. „Vždyť už svým povoláním jsem povinen rozmnožovat v mezích svých sil poklad lidského vědění a bojovat proti tmářství, kceré nás tísní ze všech stran, které nám zakrývá nejen příčiny, ale i důsledky věcí! A nás všech se přece velmi úzce dotýká vše, co se odehrává přímo před námi a co se týká osudu rasy nám podobné! Měl bych jedinečnou příležitost poodhalit roušku zakrývající tolik tajemství... a já bych toho neměl využít?“

Co v tom mohlo Patriceovi bránit? Strach? Nikdy! Patrice se mohl v tomto směru ujistit, že se v něm nezachvěla ani nejmenší žilka při pomýšlení na strašné nebezpečí, kterému se vystavuje. Dokáže přece čelit hrůzám oceánu stejně jako statečný Caoudal a prostý lodník Kermadek!

Kdyby měl rodinu, byl by oprávněn váhat. Ale kdo by po něm nosil smutek, kdyby z tohoto světa zmizel? Věděl ovšem, že by ho paní Caoudalová oplakávala a jeho přátelé upřímně litovali. Ale mohlo ho to zastavit? Ne! Uvědomoval si teď, když ho vážné rozhodnutí přinutilo ke zpytování vlastního nitra, že jeho prvotní odpor vyplynul

ve skutečnosti ze smutku nad rozloučením s Helenou, z podvědomého protestu celé jeho bytosti proti rozloučení možná věčnému. Všechny poslední události a společná vzrušení je ještě víc sblížila. A mladý lékař, ač se nevzdal svého stoického rozhodnutí, měl stále spoustu příležitostí dokázat své dobré srdce, velkodušnost, vlídnost a bezmeznou oddanost! A tak slečna Rieuxová nakonec cítila, jak v ní roztávají ona přísná rozhodnutí, která tak kategoricky vyhlášovala své přítelkyni slečně Luzanové. Byla na nejlepší cestě k výměně rolí, ochotna sama požádat svého vyvoleného o manželství, kdyby to jinak nešlo. Byla sice povznesena nad nízkou otázku majetku, který se tyčil jako překážka mezi ní a mužem, kterého si zvolila, ale velmi správně ocenila jeho vlastnosti, které mu zabrání dojít až k takové krajnosti. Ona se sice zapřísahala, že neudělá nikdy krok vstříc. Ale nechtěla svého rytíře zbavovat odvahy věčnou zdrženlivostí. Nic jí přece nebrání, aby nebyla vůči němu milá, jako byla milá třeba vůči veliteli Haraucourtovi nebo vůči mladému praporčíku des Bruyèresovi a vůči mnoha jiným. Dávala mu snad přednost tím, když se k němu chovala odměřeněji než k náhodným známostem? K němu, ke starému a osvědčenému příteli? To opravdu nebylo taktní. Tento omyl musila rychle napravit tím, že mu ukáže svou náklonnost, i když své přirozené chování nezmění. V důsledku těchto úvah se Helena chovala k doktorovi tak přívětivě, přátelsky a mile, že Štěpán byl teď desetkrát denně rozhodnut poslat k čertu noční můru jejího majetku a položit jí osudnou otázku.

V takovém byl teď stavu a tomu musil udělat konec. A čím dřív, tím líp! Ale Reného pozvání bylo teď překážkou onoho pokořujícího kroku. Musil však říznout do živého, ať to stojí co stojí!

A protože doktor měl tak pevný charakter, jak jemné a prosté měl chování, učinit rozhodnutí znamenalo u něho rozhodnutí i provést. Velmi stručně oznámil Kermadekovi, že je připraven k odplutí. Statečný námořník to vyslechl bez mrknutí. Štěpán ho na několik hodin propustil a odešel k paní Caoudalové.

Dobrý doktor se snažil všemi jemnými prostředky zmírnit účín nečekané a radostné zprávy na ubohé srdce jeho vzácné přítelkyně. Nelze ani vylíčit radost, vytržení, extázi, kterou pocítila paní Caoudalová, když se dověděla o podivných výsledcích Reného bádání. Stokrát přečetla řádky napsané jeho rukou, aby se ujistila, že

René je stále mezi živými, že matka má zas naději na shledání se synem. V bouři radostného vzrušení po tak dlouhé době zoufalství jako by byla zmizela všechna její dávná nepřátelství vůči tajemnému světu, který zlákal její dítě. Její nenávist k tajemnému starci, kterého jí René popsal, i k vodní víle ustoupila upřímnému zájmu a živé vděčnosti.

Poskytli přece pohostinství jejímu synovi, zachovali jí mezi živými Reného, kterého už pokládala za mrtvého. Rozhodně se k nim nechovala spravedlivě, podlehla předsudku a otrockému zvyku podezřívát vše, co se vymyká běžnosti. Ano, ano, je nutno jít ošetřit ctihodného starce, snažit se zachovat ho té mladé dívce, které byl jedinou oporou. Ach, bože...! Jak je to šlechetné a dobré od Štěpána, že tam odjíždí na první výzvu a tak prostě, jako by šlo o cestu z Lorientu do Brestu. Takové oddanosti beze všech frází je schopen jen on! Však ho paní Caoudalová nezná teprve od dneška, že? Což není jejím synem stejně jako René a Helena?

A dobrá paní mluvila, aby se vymluvila ze své velké radosti. Rázem omládla o deset let a celá se změnila. Slečna Rieuxová a Patrice při jejích výlevech několikrát vyměnili pohled plný dojetí.

„A co ty, má červobábo?“ řekla paní Caoudalová a položila ruku na krásné vlasy Heleny, která seděla na nízké stoličce a hlavu si opřela o tetina kolena. „Jsi nějak zamlklá. Věříš mi, že jsem si tě od odjezdu tvého umíněného bratrance vlastně pořádně nevšimla? Nu, teď můžeš otevřeně vychvalovat sebedůvěru a vytrvalost statečného Reného! Já ti už odporovat nebudu. Ale nenajdeš slovo obdivu i pro odvalu našeho drahého Štěpána? Pomysli jen! Ač není námořník z povolání, dá se zavřít do té křehké ponorky! Spustí se odvážně až na mořské dno! Vystaví se neslýchaným nebezpečím, a to vše jen proto, aby ošetřil svého bližního a spatřil svého přítele.“

„Moc ho nevychvaluj, teticko,“ přerušila ji Helena a zvedla hlavu s očima zářícíma směsí nadšení a šibalství. „Má skromnost mi brání ve vychvalování zásluh, které bych chtěla sdílet.“

„Co tím myslíš?“ zvolala paní Caoudalová, zatímco doktor s úzkostí čekal, co bude dál.

„Něco docela prostého. Já se chci taky, s tvým souhlasem ovšem, svěřit ponorce *Titanii*, ponořit se na mořské dno, prohlédnout si ten kouzelný palác a obejmout svého drahého bratrance a – přijme-li mé

služby – spojit se s půvabnou vodní vílou, vykonat všechny lékařovy příkazy a vrátit mořskému starci zdraví!“

„Ty blázníš! Žertuješ! Nemůžeš přece mluvit vážně!“ zvolala zmatená paní Caoudalová.

„Myslím to velmi vážně,“ odpověděla Helena s energickým výrazem v půvabné tváři. „Tetičko, z duše tě prosím o dovolení jít za mým bratrancem, za tvým jediným synem, a přinést mu pozdravy od těch, kdo ho mají rádi.“

„To je nemožné! Nemožné, mé dítě!“ zvolala paní Caoudalová zděšeně, přesvědčena náhle, že Helena skutečně nežertuje.

„Proč nemožné, tetičko?“

„Ale vždyť něco takového nikdo nikdy neviděl!“

„Jednou se musí začít, teto Alice.“

„Nikdy tě nepustím na mořské dno, vstříc tak strašnému nebezpečí!“

„A cožpak tam René nebyl? A nevrátil se snad živ a zdrav?“

„To ano!“ odpověděla matka se zábleskem pýchy v hlase.

„A co Kermadek?“

„To je námořník.“

„A co tady doktor?“ namítla Helena, jejíž šibalství nikdy nespalo. „Jemu dovolujete, aby se vystavil nebezpečí, pro mne tak strašnému?“

„Ach, ty trapiči!“ zvolala paní Caoudalová, zatímco Patrice s úsměvem protestoval: „To je něco jiného, slečno.“

„Dokažte to! Já vás naopak přesvědčím, že pro vás, pro mne, a konečně pro každého obyčejného cestujícího v *Titanii* je stejné nebezpečí. Vezměte s sebou jako společníka mne nebo nějakého herkula! Budeme-li oba stejně neobeznámeni s řízením ponorky, riskujeme oba stejně a v případě nehody bude mít jeho síla stejnou cenu jako má slabost. Budou to dvě hodnoty zcela totožné.“

„Výborně!“ zvolala paní Caoudalová. „Tomu už říkám argumentace, nebo se v tom vůbec nevyznám! Ale řekněte mi, vy odvážná slečno, zda pokládáte za správné cestovat sama, bez průvodkyně!“

„Sice bez průvodkyně, ale ne bez ochránce,“ prohlásila Helena s pohledem, který zasáhl Štěpána přímo do srdce.

„A můžete mi říci,“ dodala se smíchem, „kdo by mě mohl v tom dobrodružství doprovázet? Má stará chůva nebo vaše komorná, nebo

jiná hodnostářka z vašeho služebnictva? Myslím, že by se vyjímaly náramně špatně a že bude lepší, když se svěřím do osobní ochrany doktora. Toho doktora, který k tomu nic neříká a nezdá se být příliš nadšený představou, že mu budu dělat cestovní společníci.“

Doktor Patrice byl tímto nečekaným návrhem přiveden do značných rozpaků. Musil se v duchu smát, když si uvědomil, že ke svému rozhodnutí dospěl právě proto, že se chtěl od Heleny vzdálit. Proti právě vyslovenému nařčení se nijak nebránil.

„Nevěřila byste,“ řekl, „jak dalek jsem byl myšlenky vzít vás s sebou, když jsem se vám svěřil se svým rozhodnutím.“

Helena byla příliš bystrá, aby nepochopila, co se skrývá za touto zdánlivou nezdvořilostí.

„Uvěřím v tomto ohledu všemu, čemu budete chtít,“ pokračovala stejným tónem jako on. „Ale když jsem vás teď informovala, chci vědět, vezmete-li mě s sebou.“

„Velmi rád, souhlasí-li paní Caoudalová.“

„Ale ale, děti! Na co to myslíte?“ zvolala stará dáma. „Opravdu jste přesvědčení, že bych mohla z dobré víry souhlasit s takovou pošetilostí? Nikdy bych Helenu od sebe nepustila.“ A dodala s úsměvem: „Ledaže by si ji odvedl někdo silnější než já.“ Pak zase zvážněla a pokračovala:

„Doktore, překvapuje mě, že jste třeba jen na minutku přijal návrh tak nerozumný!“

„Moc však s tím souhlasem nespíchal, to se mu musí přiznat,“ řekla Helena, zatímco Patrice si v duchu spílal pro rozmrzení, které pocítil a které se mu nepodařilo utajit.

„Ach, tetičko, drahá tetičko,“ pokračovala Helena a vrhla se s pláčem paní Caoudalové kolem krku, „neříkej, prosím tě, s konečnou platností ne... Nedáš-li mi svůj souhlas, zlomí mi to srdce.“

„Heleno, já tě nepoznávám,“ řekla paní Caoudalová vyčítavým tónem. „Ty, obvykle moje podpora a posilovatelka, křičíš teď jako rozmazlené dítě, které chce dostat nemožné! Ještě před hodinou jsi ten záhadný svět neznala, a teď si chceš zoufat, když ti tam zakazují vstup. Opakuji ti, že v tobě vůbec nepoznávám svou moudrou a rozumnou Helenu.“

„Ach, tetičko,“ odpověděla dívka vášnivě, „to není jen okamžitý vrtoch! Je to sen celého mého života a ten se teď může uskutečnit.“

Narodila jsem se jako námořník, víš to dobře. Šumot oceánu, který ukolébával mého otce a mého dědečka, ukolébával i mne a budil ve mně nostalgii. Jak jsem litovala a jak hořce nesla Reného odjezd, když jsem musela zůstat na břehu! Až dosud jsem stále doufala, že díky nebesům budu se moci jednou zúčastnit nějaké krásné, volné, vzrušující plavby... Nemysli si však, že v tom je nevděk vůči těm, kteří mě mají rádi! René zbožňuje moře a není tím o nic horší syn. Ale snad se nepotřebuji před vámi obhajovat. Vždyť mě znáte! Oba přece víte, že jsem dcera a vnučka námořníka, poznamenaná jejich zálibou. Vždycky mě nesmírně lákalo vše, co se týkalo jejich činů, jejich nebezpečí a jejich slávy. Mohu říci, že jsem odvážný pokus Reného prožívala s ním. On se mi svěřil se svými obavami, se svými starostmi, se svými nadějemi i se svými úmysly. A kdyby to nebyl udělal, byla bych stejně všechno uhodla, protože můj život probíhal stejně jako jeho. Když nám dnes doktor oznámil, že odjíždí, přepadla mě neodolatelná touha odjet s ním. Drahá teto Alice, neodmítej mi svůj souhlas...!“

„Drahé dítě,“ odpověděla zmatená paní Caoudalová nerozhodně, „co ti mám na to říci? Nepomůžete mi, Stepané?“

Doktor přecházel po pokoji sem a tam, nesmírně vzrušen Heleninou obhajobou a přesvědčen, že to, po čem dívka s takovým zápallem touží, je celkem spravedlivé a uskutečnitelné.

„Co bych vám řekl, drahá paní?“ zeptal se, když se před paní Caoudalovou zastavil. „Jak mohu bojovat bez zbraní? Abych vám pomáhal tak, jak to po mně chcete, musil bych být přesvědčen, že návrh slečny Heleny je neproveditelný.“

„Cože? Vy taky?“ zvolala paní Caoudalová. „Ale to je přece spiknutí!“

„Vůbec ne.“ řekl doktor. „Ještě před chvílí jsem byl stejně jako vy přesvědčen o nemožnosti účasti mladé dívky v podniku tak odvážném. Zvlášť když jde o dívku tak jemnou a o muže s odvahou tak pochybnou. Byl jsem stejně jako vy rozhodnut odmítnout souhlas s činem tak přirozeným a málo hrdinským, jako je plavba s ponorkou výborně konstruovanou, plavba bez překážek a bez obtíží do oblasti, která by vzbudila zájem i nejznučnějšího cestujícího. Všechno neobvyklé velmi snadno vzruší naše přízemní duše. Naprostá důvěra a nedostatek váhání slečny Heleny mi však otevřely oči. V ponorce

konstruované duchem tak skvělým budeme stejně bezpečni jako tady, pod touto střechou postavenou neznámým stavitelem, v těchto zdích, jejichž pevnost vůbec neznáme, kdežto pohyblivé obydlí, Reného dílo, je dokonalost sama. A důvody, paní Caoudalová, které nám Helena právě uvedla, mají velkou váhu. Buďte přesvědčena, že zve-li mě René do své ponorky, pak si je jist, že ta plavba není nebezpečná ani jiným.“

„Ach, doktore,“ zvolala radostně Helena, „máte úplně pravdu...! Jak jste dobrý! Jak vám děkuji!“

„Vidím, že to, co říkáte, zdá se být opravdu správné,“ řekla po chvíli přemýšlení paní Caoudalová. „Nicméně zůstává tu otázka společenské formy. Helena přece nemůže plout s vámi sama.“

„Ale teto Alice,“ zvolala Helena, „k čertu s pitomými konvencemi! Která Angličanka nebo Američanka by v takovém případě zaváhala? A kdo by tím mohl být, prosím tě, pohoršen?“

„Angličanky a Američanky mají své mravy a my máme taky své,“ řekla paní Caoudalová. „Nechci pohoršovat mladé počestné dívky, které poslouchají své rodiče a zachovávají zvyky svého kraje. Nehodí se však – především pro ženu – nedbat zvyků předepsaných konvencí společnosti. Takovou odpovědnost nemohu na sebe rozhodně vzít, i když ti budu musit říci ne, má drahá!“

Helena zůstala chvíli v hlubokém zamyšlení.

„A proč bys nemohla jet s námi, tetičko?“ řekla konečně.

Doktor a paní Caoudalová zůstali jako ochromeni překvapením.

„Já? Jaké to je bláznovství?“

„Ale ano,“ řekla Helena prostě. „Nemáš sama chuť se toho zúčastnit?“

„Chuť! Chuť! Ty si opravdu myslíš, blázínku, že člověk může dělat vše, nač má chuť?“

„Myslím, tetičko. Jestliže prosadí svou vůli a je-li předmět toho přání správný a dobrý,“ odpověděla Helena s hezkým pohybem své tmavé hlavy. „Hleď, teto Alice, ty jsi přesvědčena, že ta výprava není příliš nebezpečná, protože bys mě na ni pustila, nebýt otázky společenské formy. Ale nebojíš-li se toho pro mne, bojíš se toho ještě méně pro sebe. Jsem si jista, že za sebe by ses bála opravdu ještě méně. A pomysli, tetičko, že kdyby ses jednou rozhodla, vše by ti připadalo

snadné. Za pět šest dní by ses shledala s Reném a sevřela bys ho v objetí!“

„Ach, mé dítě, co mi to říkáš? To by bylo příliš krásné!“ zvolala rozechvělá matka. „Štěpáne, je to možné? Což jsme všichni na nejlepší cestě ztratit rozum?“

„Ne, drahá paní, jde jen o to, jak si zvyknout na myšlenku, jejíž novost nás mate. Slečna Helena má pravdu a její nápad je skvělý.“

„V mém věku se pustit do takového dobrodružství?“

„Ve tvém věku!“ opakovala pohrdavě Helena. „Copak to je nějaký věk pro nejpůsobnější ženu Francie, teto Alice?“

„Dobrá,“ řekla paní Caoudalová se smíchem. „Je pravda, že se cítím dost silná a že vám snad nezpůsobím žádné potíže. Ale teď...“

„...teď se půjdeme podívat na *Titanii*, chcete?“ navrhl Patrice. „Možná že vás ta prohlídka přiměje k rozhodnutí.“

„To je nápad!“ zvolala ta dobrá paní s vidinou možnosti obejmout za několik dní syna. V hloubi duše si nepřála nic jiného, než aby ji ti mladí blázni přesvědčili.

Odjeli vesele s vozem k malé zátoce, kde ponorka kotvila, a prohlédli si její vnitřní zařízení. Jak už bylo řečeno, byla zařízena co nejpohodlněji a schopna pojmout pět až šest osob. Nikdo nešetřil slovy obdivu nad tímto mistrovským dílem, které dělalo čest Reného vynalézavému duchu. Paní Caoudalová, která teď nejvíc ze všech pospíchala s rozhodnutím, prohlásila, že v plavbě s takovým člunem nevidí nic absurdního.

V několika hodinách byla lehká zavazadla tří cestujících připravena a v noci odvezena do ponorky. Všichni se shodli, že o své výpravě nikomu neřeknou. Kermadek, který se nikdy ničemu nedivil, přivítal obě dámy s dokonale vážnou tváří. Jakmile byli všichni usazeni, dal doktor znamení k odplutí a *Titania* zamířila přídí k Azorám.

XIV

CHARIKLES A RENÉ

V křišťálovém paláci zatím ležel ctihodný Charikles na svém pupurovém loži, stále v bezvědomí po náhlém záchvatu vyvolaném objevením Reného.

U něho trvale pobývali oba mladí lidé a věnovali mu všemožnou péči. Atlantis z lásky k otci a René – to nutno přiznat – kvůli krásné Atlantidě. Nicméně jenom kvůli ní to přece jen nebylo. Ten velký, vznešený a tajemný stařec poručíka zajímal. Byl by chtěl odhalit tajemství jeho života, přál si, aby se jeho nehybné rty pohnuly a prozradily mu všechny myšlenky, které chránilo vysoké čelo a které chvílemi pronikaly pánovitým pohledem starcových šedých očí.

A pak kromě přirozené zvědavosti, kterou by byl pocítil kdokoli na místě mladého poručíka, klíčil v Reném i pocit skutečné sympatie k nemocnému. „Člověk se musí vmyslit do situace toho starce,“ říkal si René. „Jestliže si zvolil pobyt na dně moře, pak je jasné, že nechtěl být nikým rušen. Ale já mu tady spadnu jako z nebe do jeho útulku, usadím se tady jako doma a pletu se i do ošetřování... To ho musí nezbytně uvádět v zoufalství. Určitě mu připadám jako vetřelec, jako obtížný člověk, kterého by nejraději viděl za dveřmi... Chápu docela dobře jeho city... Ale na druhé straně se zcela upřímně ptám, zda mám jeho půvabnou dceru nechat u nemocného samotnou? Neměla by mi být za to vděčná? Já o tom nijak nepochybuji a i ona sama musí vítat pomoc za takových okolností. Ano, já věřím, že mám pravdu. A já té příležitosti využiji a zůstanu! Až starce vyléčím, ať si mě vyhodí, bude-li mít odvahu!“

Zatímco René takto uvažoval, staral se se synovskou péčí o nemocného, který z něho nespouštěl oči. Ten pronikavý, přísný a zpytavý pohled byl neustále upřen na upřímnou tvář mladého muže a snažil se vyčíst z ní i ten nejprchavější výraz. Pět dní a pět nocí studoval stařec obličej svého náhodného Aesculapa⁵, a kdyby byl

⁵ Aesculap byl starořecký bůh lékařů, syn Apolónův. (Pozn. překl.).

neměl René svědomí dokonale čisté, bylo by ho to úporné pozorování přivedlo do rozpaků. Ale díky své šťastné povaze a naprosté čistotě svých úmyslů nedal si tím nijak kazit náladu a projevoval starci oddanost tak upřímnou, že část té upřímnosti přešla i do srdce jeho hostitele.

Jednoho večera se Atlantis a René dlouho radili, zda by starci nevrátila do údů schopnost pohybu nějaká vhodná lázeň. René pak starci celou hodinu třel údy všemi směry, když tu náhle ke svému zcela nečekanému uspokojení zjistil, že starcovy oči jako by změkly. Jeho pohled se stočil k Atlantidě a ze rtů mu obtížně, s námahou, ale zcela zřetelně vyšla tato starořecky pronesená slova:

„Ten cizinec o mne pečuje jako vlastní syn!“

René zrudl radostí.

„Výborně!“ zvolal. „Už můžete mluvit! Už je vám jistě lépe. Uvidíte, že se s tou nemocí přece jen vypořádáme. Atlantido, gratuluji vám k vaší úspěšné péči. Váš otec bude za několik dní zdrav. Ručím vám za to, jako že se jmenuji René Caoudal!“

Rozradostněná Atlantis při otcových slovech vstala a vrhla se Chariklovi do náruče s množstvím hlasitých výkřiků. René teď pokládal řečtinu za řeč skutečně nejkrásnější.

Starcovo čelo, jinak trvale zachmuřené, se trochu vyjasnilo. Vždyť projev lásky musí být milý i starému Tritonu⁶. Charikles pak prohlásil, že může mluvit už několik dní, ale že se o tom chtěl přesvědčit napevno, aby v nich nevyvolával marnou radost. Během dlouhých hodin své němoty však důkladně pozoroval Reného, a teď je přesvědčen, že má co dělat s poctivým mužem a s upřímným, čistým srdcem. A aby mu dokázal svou důvěru, prozradí mu přípravu působivého nápoje, který léčbu urychlí.

S obtížemi, s mnoha odmlkami, s přestávkami a s namáhavými posunky zraněné pravé ruky naznačil stařec Renému, které lahvičky z celé kupy léčiv má k přípravě léku vyhledat.

Atlantis lehce jako ptáče zapálila oheň pod zlatou třínožkou a René sléval, odměřoval a míchal složky tak dlouho, až dostal hořký a zvláštním způsobem páchnoucí nápoj, který stařec naráz vypil,

⁶ Triton byl starořecký mořský bůh, syn Neptuna a Amfitrité. (Pozn. překl.).

mumlaje přitom jakési zaříkávání v jazyku, který se zdál Renému ještě starším než řeč, jakou stařec hovořil před chvílí.

Když Charikles nápoj vypil, klesl hlavou na zlatou vyšívanou podušku a vyčkával, nehybný ve svém bílém šatě jako v rubáši. Asi za hodinu dal pokynem pozornému Renému znamení, aby mu připravil druhou dávku jeho nápoje.

Po celou noc, kterou dívka a mladý muž strávili u jeho lůžka, žádal stařec stále nové dávky nápoje k velké nelibosti Reného, kterému chuť léku připadala stále odpornější! Ale běda! Očekávaný účinek se nedostavoval. Atlantis to nemohla pochopit. Když prve stařec vyjádřil své přání, zatleskala radostně rukama.

„Je to lék našich předků!“ zvolala svým svěžím hlasem. „Ten tě vyléčí, otče! Vráti ti síly a zapálí v tobě oheň mladosti!“

A v dívčiných akvamarínových očích, láskou k otci ještě zkrásnělých, zatřpytily se slzy jako démanty.

„Dceruško,“ zašeptal stařec, „nezoufej si, duše moje! Je-li to vůle bohů, uzdravím se. Rozhodně jim však poděkuj, že ti sem poslali tohoto mladého cizince, který svým vnějším vzhledem i vnitřními vlastnostmi zaslouží si být tvým bratrem. Viz jeho hoře! Cítí s tebou a chtěl by mi vrátit síly! Čest tomu, kdo ctí stáří! Možná že má taky otce, kterého teď vidí i ve mně. Vyptej se ho, má drahá, ať ti řekne, pod jakým nebem žije a jakou náhodou vnikl do našeho obydlí. I já si to rád vyslechnu, bez únavy popřeji sluchu novým myšlenkám a klidně pak počkám na splnění svého osudu...“

Atlantis a René upravili starcovo lůžko co nejpohodlněji, podepřeli Chariklovi hlavu a osvěžili mu čelo a rty několika kapkami vonného balzámu z vázy nádherného tvaru. Atlantis si sedla na podušky vedle otce a s jednou rukou ve starcově dlani a s druhou opřenou loktem o koleno zahleděla se na Reného.

„Mluv, cizinče!“ řekla. „Vysvětli nám, odkud přicházíš, kdo jsi, jaké jsi národnosti, a co jsi prožil. Charikles a jeho dcera poslouchají. A uvědom si, že lidé přicházející zdaleka musí dávat pozor na rty, aby přes ně přecházela jen slova pravdy...! Ať tě vede jen přísná upřímnost! My, ubozí poustevníci, vzdáleni od světa, uctivě posloucháme. Možná, že načerpáme z tvé zprávy i poučení a vědomosti, které nám dosud chyběly.“

Na Chariklově tváři se projevil souhlas s moudrými slovy jeho dcery. René se s úsměvem uklonil a počal hovořit:

„Jsem námořní důstojník, trochu zmatený tím, že má hovořit o sobě. Jsem synem národa, patrně ještě neznámého v oněch dobách, o nichž jste tu slýchali. Já totiž podle toho, co tu kolem sebe vidím, usuzuji, že uplynulo několik set let od doby, co se váš národ stýkal s vnějším světem...“

Stařec na souhlas přikývl...

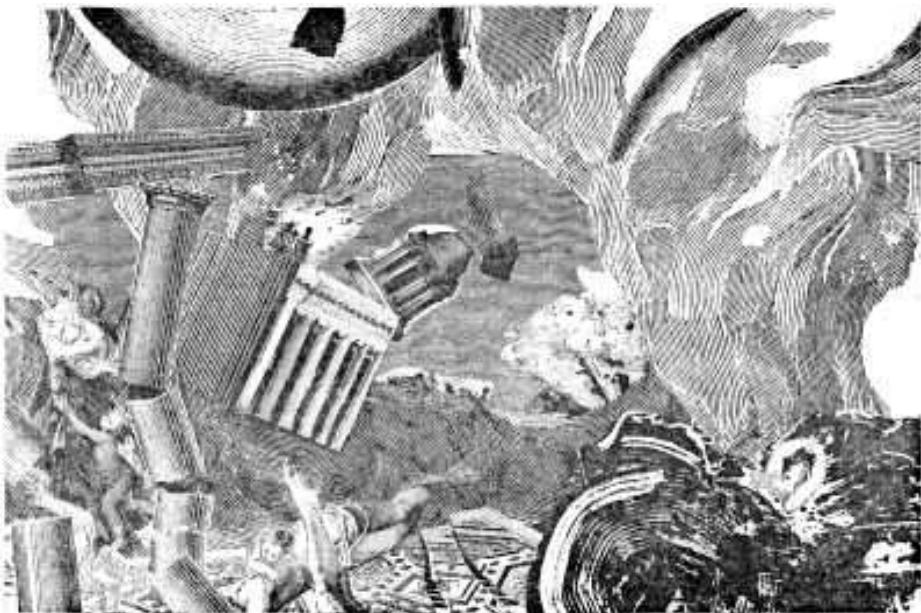
„Slyšeli jste někdy o řecké kolonii, založené vašimi předky a nazvané Fokida⁷?“

„O Fokidě vím,“ řekl Charikles. „Nepocházíš snad z onoho města, mladý muži? Nejsi náš krajan, vzdálený příbuzný...?“

„Krajan snad ne, to bychom zacházeli příliš daleko,“ pokračoval René s úsměvem. „Ale nelze pochybovat, že máme společný původ. Je jisté, že i vy patříte spolu s námi k velké rodině národů, kterým vědci říkají indoevropské. Různé národy, které vyšly z tohoto společného hnízda, vznikly z jediného národa, usazeného na vyvýšené planině Střední Asie. Nebudu dlouze vykládat, jak v pradávných dobách, dlouho před historickým věkem, tento národ se vystěhoval do rozlehlých prostor Asie a Evropy. V Asii zůstali Indové, hovořící sanskrtem, a Médové a Peršané, hovořící zendsky. To byly hlavní dvě větve. V Evropě pak nacházíme čtyři hlavní větve: Germany, Pelasgy⁸, Slované a Kelty. Víte asi, že na počátku věků ona zem, které my podle Římanů říkáme *Řecko* a které jste vy říkali *Hellas* (podle zakladatele Helléna), jmenovala se Pelasgie. Především Arkádie a Attika se chlubily vznešeností svého původu a byly hrdé na to, že pocházejí z pelasgické větve. Pelasgové taky zabydlili větší část Itálie, jejíž jižní oblasti podle počtu a důležitosti vašich kolonií nesly dlouho název Nové Řecko. Pelasgický jazyk tvoří taky kořeny jazyka latinského stejně jako řeckého. Uvádím tyto podrobnosti proto, abych vám ukázal, že máme opravdu společný původ a že jsme odnože téhož kmene, ovšem na různém kulturním stupni.“

⁷ Dnešní Marseille. (Pozn aut.).

⁸ Pelasgové byli nejstarší obyvatelé Řecka. (Pozn. překl.).

Zároveň se v zemi ozvalo strašlivé praskání . . .

„Naslouchám ti se zájmem, cizince,“ řekl Charikles. „Z tvých mladých rtů vychází moudrost. Hovoř však, prosím, o městě, jehož jméno jsi už vyslovil.“

„Znáte přece začátky Fokidy, založené vašimi dobrodružnými předky z Iónie před dvěma tisíci pěti sty lety. Vaši obchodníci se pouštěli na svých křehkých bárkách daleko a poznávali rychle všechny výhody, které mohli získat z našich úrodných středomořských oblastí... Ale co nebezpečí, co nástrah na ně číhalo! Fokidská kolonie se udržela jako zázrakem! Na pevnině byla obklopena mocnými kmeny galskými a ligurskými, které jí bez boje nepopustily ani píd' svého území. Na moři se setkávali vaši předkové se silným kartaginským a etruským loďstvem, které bez milosti potápělo každou cizí loď, plující za obchodem do Sardinie. Ale vaši bohové je patrně chránili a tehdejšími Fokid'anům, dnešním Marseillanům, se všechno dařilo, aniž musili tasit meč. Syrakusané zničili etruské loďstvo a Řím nakonec pohltit všechny obchodní státy. Podlehly mu i Kartágo, Etrurie a Sicílie. Fokid'ané by byli rádi

převzali roli Kartaginců, která jim byla zřejmě přisouzena jejich obchodním duchem. Netroufali si však přece jen tak vysoko a spokojili se s tím, že počali ve svém nejbližším sousedství civilizovat *barbary* – jak nazývali mé předky – a zakládat četné osady podle břehů Středomořího moře, od Přímořských Alp až po mys sv. Martina, to znamená až k prvním koloniím kartaginským.

Kdybyste se mě nyní zeptali, jaký národ žil na sever od fokidské kolonie a kdo byli mí předkové, řekl bych vám to slovy starořeckého zeměpisce Strabona:

»Společný charakter galské rasy je podle filosofie Posidonia v podstatě neodolatelná, až šílená bojechtivost, touha po zápase zcela otevřeném a bez potměšilosti. Jestliže Galy někdo rozzlobí, pustí se rozhněvaní bojovníci přímo proti nepříteli a napadnou ho, aniž by se starali o cokoli jiného. Proto je lze tak snadno přemoci lstí. K boji je přiměje kdo chce, bez ohledu na příčinu. Jsou k němu neustále připraveni, ač nemají jiné zbraně než svou sílu a odvalu. Rádi se však dají přivést i k věcem užitečným; jsou přístupni kultuře i znalostem čtení a psaní. Při svých vysokých postavách a při svém množství se rádi shlukují ve velkém počtu a prostě i spontánně se rádi ujímají všech utlačovaných...«

To je jedno z prvních svědectví dávné vědy o mých předcích...“

„Ten poslední povahový rys je opravdu krásný,“ řekl Charikles s pokývnutím své ušlechtilé hlavy. „*Rádi se ujímají všech utlačovaných.* Taková vlastnost si zaslouží pochvalu!“

„A setkáváme se s ní v celé slavné historii mé vlasti,“ řekl René se zábleskem hrdosti v očích. „Ano, mohu to s pýchou tvrdit, protože žádný jiný národ nesehrál v historii tak ušlechtilou roli... Vždycky stál na cestě ke světlu a ke svobodě v čele, vždycky byla Francie světloňosem světa, každá ušlechtilá myšlenka našla v ní svou odezvu. V civilizačním poslání tak vystřídala Řecko...“

„Vystřídala?“ zvolal živě Charikles. „Cožpak Hellas zmizela?“

„Politicky ano, to nemohu zakrývat. Její velikost, která ozařovala celou antickou civilizaci, a její vliv pocítíme dodnes. Ale mocensky ustoupila asi sto padesát let před naší érou Římu, Ale jak skvěle zazářil tehdy ten malý národ! Řekové vynikli prostě ve všem: ve vědách, v umění, ve válečnictví. Ještě dnes zůstáváme plni obdivu stát před uměleckými díly vyšlými z jejich rukou, z jejich per, z jejich

mozků. Vy jste, Charikle, asi nepoznal divy, vyšlé z rukou synů vaší vznešené vlasti. Neznáte jména jako Feidias, Euripides, Sokrates, Aristoteles nebo Platón. Nuže, my všichni civilizovaní lidé moderní doby vycházíme ze studia řeckého génia. Kdo nezná antickou kulturu, je nevědomec. Nikde nenacházíme díla krásnější, než jsou výtvoři řeckých umělců. Napodobujeme je, obdivujeme je, někdy dosahujeme i jejich výše, ale nikdy je nepředčíme, protože jsou ve všech oborech vrcholem dokonalosti.“

„Tvá slova jsou velmi příjemná, mladý muži, a posilují mě stejně jako nejlepší víno,“ zvolal Charikles živě. „A podívej se na Atlantidu! Je taky dojata. Vpíjí se do tvých slov a je teď na svůj lid ještě pyšnější!“

„Ano,“ řekla krásná Atlantis, „je příjemné slyšet chválu ctností mého národa, cizince, i když je kruté vyslechnout zprávu o jeho úpadku... My bohužel z jeho dávné slávy známe jen staré Homérovy verše. Řekni nám – ví se o nich ještě? Četl jsi je někdy ze starých papyrů? Znáš krále Agamemnóna a Helenu, krásnější než Afrodité? A znáš zrádného Parise?“

„I Aianta, Odyssea a starého Nestora! Kolikrát jsem se nad nimi zapotil ve školních lavicích!“ zvolal se smíchem Rané. „Ano, znám je, asi méně, než bych měl, ale nad studiem Homéra tráví mládež mého národa větší část svého školního času. Máme i učence, kteří tomu zasvětili celý svůj život a z knih o Homérových, básnících by se dala sestavit celá knihovna.“

„Vy barbaři asi básně nemáte – že?“ zeptala se naivně Atlantis.

„I máme,“ řekl trochu dotčeně René. „A přijmete-li mě jako učitele francouzštiny, předvedu vám je, Atlantido. Ale přiznám se vám, že nemáme básníka, který by se vyrovnal Sofoklovi nebo Euripidovi, ani sochaře velikosti božského Feidiase; a přesto jsou naši umělci první ve světě.“

„Ale jak jste se dostali na tak vysoký stupeň?“ ptala se Atlantis se zájmem. „Jste snad našimi přímými dědici?! Poznali jste snad prostřednictvím Fokid'anů naše tajemství?“

„To by si vyžádalo příliš dlouhý výklad,“ řekl René. „Ale přesto se o to pokusím.“

A usazuje se blíž ke svým posluchačům, rozpomínal se mladý důstojník na všechny své znalosti národopisné, vědecké, umělecké a

historické. Když podrobně vyložil povahu Galů, povahu Franků, Bretonců a Římanů, načrtl jim stručné dějiny světa od chvíle, kdy oni s ním ztratili styk, tedy asi od doby založení Fokidy, to znamená asi šest set let před naší érou. Trvalo to dlouho. Oba osamělí Řekové poslouchali zvědavě i pozorně, aby jim neušla ani nitka z přadena událostí. A kdyby byl jejich náhodný profesor vykládal celou noc, byli by mu naslouchali se stejným zájmem.

René byl nakonec dlouhým výkladem unaven, když se dostal v dějinách Evropy až do devadesátých let devatenáctého století. Bez dechu ustal ve vyprávění. Místností se rozhostilo ticho naplněné jen přemýšlením.

Charikles se probral ze svého zasnění jako první.

„Vše, co jsi nám řekl, mladý cizince, mě trochu mate,“ řekl konečně. „Tolik divů...! Tolik událostí...! Tolik proměn...! Ach má vlasti, tak malá rozlohou, ale tak velká ušlechtilostí ducha, buď požehnána! Zemřu, aniž políbím tvou posvátnou půdu! Ale dříve než sestoupím do podsvětí, chci poděkovat bohům, že mi poslali tohoto mladého cizince, který mi pověděl o slávě a velikosti mé země. I já, cizince, chci říci něco o svém lidu a vysvětlit ti, jak to, že nás nacházíš tady, na dně hlubokých vod... Ale zmáhá mě už únava... Údy mi těžknou a jazyk mi nechce sloužit. Má dcera Atlantis mě teď vystřídá a vše ti vysvětlí, mladý cizince. Její sladký hlas tě okouzlí a mne ukolébá v mých posledních hodinách na tomto světě. Mluv, drahé dítě, nasloucháme ti a uctíváme v tobě trojí majestát: majestát krásy, nevinnosti a vědění. Nezapomeň na nic, co může tohoto mladého muže poučit, vzpomeň si na výzvu, s níž ses k němu sama obrátila, a nech přes práh svých rtů přecházet pouze slova pravdy. Mluv a kéž sama bohyň Pallas řídí tvá slova!“

Atlantis se otci skromně uklonila a nedala se dál prosit.

„Poslechnu tě, otče,“ řekla. „A ty, cizince, buď shovívavý, jestliže má nedospělá ústa nebudou někdy mému vyprávění stačit. To málo, co vím. vím od Charikla. Jemu bude patřit chvála, budou-li se ti má slova líbit a zabývat tě.“

XV

ATLANTIS VYPRAVUJE

„To, co teď budu vyprávět, cizince, i ty, otče, je odkaz dávných tradic. A jejich počátek musíme hledat v dobách uplynulých před dvěma až třemi tisíci lety.

Dověděla jsem se to z úst Chariklových, který to převzal od svého vznešeného otce Antigorase. A ten se vše zas dověděl od svého otce. Tak to pokračuje až do temna věků.

Už v době, kdy má hlava sotva převýšila otcova kolena, naučil mě Charikles číst z papyrů staré zápisy mých předků.

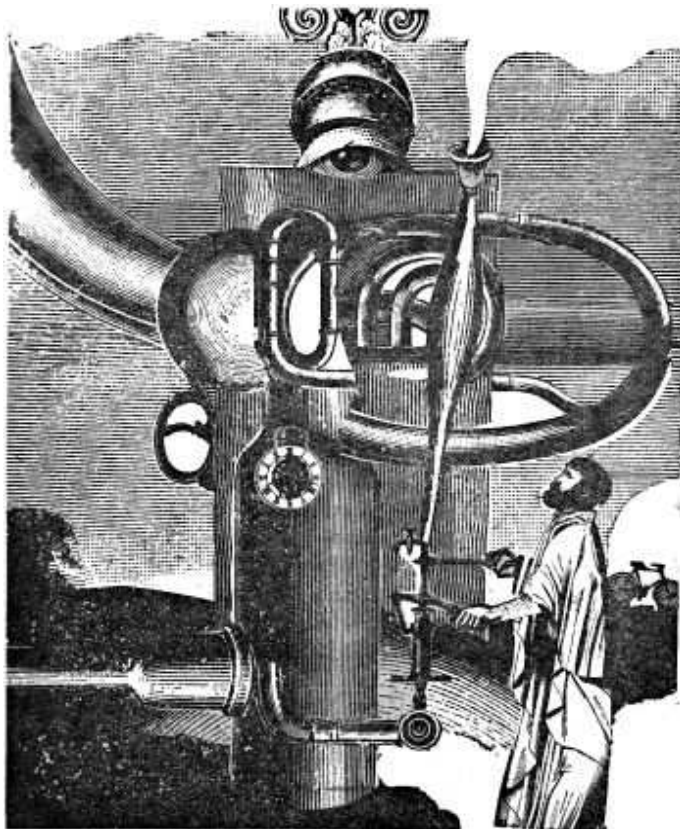
Na počátku žili naši otcové na zemi jako vy všichni. A mořské dno, lidským očím neznámé, bylo obydleno jen nestvůrami hlubin, tritony a mořskými nymfami.

Naše země tvořila tehdy rozsáhlou pevninu, která se táhla za Herkulovými sloupy směrem k nově objeveným zemím, kterým říkáte, jak jsi nám právě prozradil, Amerika.

Byla to jedna z řeckých kolonií, o nichž jsi hovořil, mladý cizince. A byla to kolonie kvetouc! Ach, na jaký stupeň moci se dostali mí předkové, na jakou výši ve válce i v míru! Tys hovořil o Feidiasovi a o Praxitelovi. Nevím, co vykonali. Ale dříve než uvidím díla vytvořená jejich dlátem, neuznám jejich práci za lepší, než je práce našich mistrů, než díla, která uchováváme ve zbožných vzpomínkách a která nám zachovaly ve svých mistrovských obrazech štětce našich malířů. Ovlivnění nejčistšími tradicemi egyptského umění – protože učenci ze staré země bohyně Isidy řídili jejich vkus i ruku –, vytvářeli denně nové zázraky. V jejich svobodných městech vyrůstaly nádherné chrámy, zasvěcené bohům, kteří byli otci bohů vašich.

Život tam plynul klidně a vznešeně. Ona svoboda, o níž jsi nám vyprávěl jako o hodnotě, pro niž vytekly potoky krve, je jediná hodnota, pro niž stojí za to narodit se a žít. Tak mě tomu učil otec už od kolébky. A my jsme ji získali beze sporů a bez bojů. I nejposlednější z nás měli svá práva všemi uznávaná, stejně jako oni uznávali práva těch největších z národa.

Mladá úrodná země vydávala svým šťastným dětem hojnost plodů. Vzduch byl čistý, lehký a vonný. To jsme s mým otcem často záviděli

Ale úplný zázrak byla příprava umělého vzduchu...

smrtelníkům. Phoibovo světlo⁹ a velké modré nebe nad jejich hlavami, hluboké lesy a sněžné hory, ztrácející se svými vrcholky v oblacích...! Nikdy jsme nepoznali rozkoš ze vdechování vzduchu rodné země... Ale mohli jsme si stěžovat? Není náš život tady úplným zázrakem? Což je větším důkazem úžasného génia našich předků...?

Můžeš to sám posoudit, cizince!

Uprostřed dvacáté olympiády, za vlády Aklepiosovy, bylo štěstí Atlantidy náhle přerušeno strašnou katastrofou. Jednoho rána se objevil Phoibos s tváří zachmuřenou, obklopen bouřnými mraky. Pak ho náhle zastřel rudý oblak. Z dalekých nebeských končin se zdvihl

⁹ Apollon Phoibos byl bohem slunce. (Pozn. překl.).

strašný vítr, ozval se hlas hromu. Všichni lidé zdvihli ruce a vzývali bohy. Ale hrůzně rozbouřené moře se u přístavu vzdulo, jako by z něho chtěly vyrazit neznámé příšery. Z nedaleké hory zazněl chmurný rachot. Už několik dní děsily lid sloupy černého morového dýmu, stoupajícího z jejího puklého čela... Náhle vyrazil z hory sloup plamenů a vznesl se až do oblak... Pak spadl na zem jako hrůzný déšť a po svazích hory se valily proudy žhavé lávy, které pobořily a spálily všechna stavení na zelených svazích hory. Zároveň se v zemi ozvalo strašné praskání... přímo pod nohama nešťastníků prchajících před ohnivou záplavou. Země se rozevřela a vše pohltila. Tisíce lidí zmizely v takto vzniklé propasti. Země na všech stranách pukala, i s kořeny vyrvané stromy se kácely, chrámy a domy se s rachotem rozpadávaly a z nebe padal oheň, který zničil vše, co zemětřesení ušetřilo... Zdvížené víny oceánu se převalily přes pobřeží, zaplavily a utopily vše, co chtělo touto cestou uprchnout... Ta hrůza trvala několik dní... Nakonec živly ve svém hněvu ustaly, a když zděšené lidstvo zjišťovalo rozsah katastrof, vidělo, že šije, spojující Atlantidu s africkou pevninou, je protržena. Přírozený most byl vystřídán širokým průlivem, morem dosud zvlněným obrovskými vlnami. Bývalý poloostrov obklopoval teď ze všech stran oceán.

Minuly první dny po katastrofě. Mrtví byli oplakáváni. Ti, co našli při zemětřesení smrt a jejichž zohavená těla pokrývala zemi, byli s úctou spáleni. Na břehu nového moře byla navršena obrovská hranice, na niž byla za velkého nářku uložena těla nešťastných. Každá rodina někoho ztratila. A některé zmizely navěky celé. A místo nádherných staveb, slavných děl předků, byly teď na všech stranách jen ohněm zčernalé trosky.

Ale srdce Atlant'anů byla příliš vznešená, než aby podlehla zoufalství. Všichni – muži, ženy i děti – se pustili ze všech sil do práce. Po poměrně krátké době zaskvěla se atlantská města v bývalé své kráse... Obyvatelé zas nabyli odvahy. Bolest se ztišila. Zapomnění, ona rostlina, která klíčí podle mého otce v lidských srdcích, vzklíčila i v jejich nitru, a tak brzy zapomněli na zemětřesení, které je oddělilo od světa. A někteří tomu byli vzhledem k nebezpečnému sousedství divokých afrických barbarů dokonce rádi.

Ale hněv bohů – z příčin nikdy nepoznaných – krušil Atlantidu dál.

Když země unikla nebeskému ohni, zemětřesení a propadnutí do hlubin, došlo k úkazu ještě strašnějším.

Lidé si náhle všimli, že jejich země se neustále snižuje. Pomalým, ale vytrvalým pohybem se náš ostrov potápěl. Ještě nedávno pobřežní srázy, vzniklé za potopení pevninské šíje, vyčnívaly na sto loktů nad hladinu. Později už byly mnohem nižší. A za několik měsíců už sotva vyční valy nad vodu! Zelené louky, táhnoucí se za nimi, omývalo brzy zrádné moře. Poté byly i ony potopeny a noha neopatrného chodce se do nich bořila. Tam, kam vstoupila, vzniklo ihned miniaturní jezírko... Lidé tomu zprvu nechťeli věřit, pokoušeli se něco proti tomu dělat, zastavit to... Ale bylo jasné, že naše břehy zmizí jednou celé pod vodou. Klesání půdy bylo neznatelné, ale trvalé. Všechny nevyhnutelně čekala strašná smrt!

Když nešťastní Atlantané poznali pravdu, zmocnilo se jich zprvu tupé ochromení. Byly nařízeny veřejné modlitby. Na oltářích vzplály oběti. Ale nepozorovatelná pohroma pokračovala dál a vyhlodávala už brzy samotné základy mé vlasti.

A tehdy došlo k poradě učenců. Naše země vždy vynikala moudrostí svých dětí. Nejlepší z nich pracovali dva měsíce na výpočtech. Prováděli četná pozorování a použili k tomu všech prostředků. Vypočetli, že nejpozději za deset let octne se celá Atlantis pod vodou.

Byla to strašná situace, která srazila odvahu i těch nejstatečnějších. Ale ne na dlouho.

Sotva byla ta zpráva zveřejněna, vznikly v zemi dva tábory. Někteří lidé chtěli utéci, hromadně se vystěhovat a najít si novou vlast, kam by si svou civilizaci přenesli. Ti to taky provedli pamětihodným stěhováním, které se stalo jedním z hlavních mezníků atlantské historie. Tito kolonisté odpluli do vnitrozemského moře za Herkulovými sloupy. Dochované ústní podání uvádí, že právě jejich potomci založili město Fokidu.

Ostatní, úžeji spjatí se svou drahou Atlantidou, především vědci, umělci a vybraní lidé z celé země, rozhodli se stůj co stůj zůstat a proti vpádu oceánu bojovat. Vybudovali hráze, náspy a obrovské přehrady pro boj s mořem. Já sama jsem často při svých dětských hrách pozorovala z dálky obří kamenné bloky za křišťálovými stěnami rodného vězení. Ukážu ti je, cizince. Dnes jsou pokryty mořskými

chaluhami jako řasnatým pláštěm a dokazují dosud gigantickou práci mých předků.

Postup vod byl do jisté míry obrovskou pílí zpomalen, ale zastaven nebyl. Místo deseti let měl boj trvat snad dvacet třicet... Ale zkáza posvátné země byla stále jen otázkou času.

Mezi nejvýznamnějšími vědci vynikal vznešený mudřec Architas. Dovol mi, cizince, abych mu věnovala slova chvály! Byl to náš předek. Charikles i já cítíme ve svých žilách vznešenou krev, která proudila i jeho ušlechtilým srdcem. Byl všemi obdivován. Už od mládí jevil vynikající nadání ve všech vědách. To, co jsi nám vyprávěl o Archimédovi, slýchala jsem vždy i o Architasovi. Nejtěžší problémy byly pro něho hračkou. Byl neustále pohroužen do studia kosmických sil a životem procházel jako ve snu. 1 nejobyčejnější příhody mu byly důvodem k největším objevům nebo k nejvyšším myšlenkám. Každý s ním jednal s největší úctou a v atlantské republice zaujímal právem místo nejvyšší. Nehleděl na majetek, kterým ho osud štědře obdařil, takže mohl obětovat své vědě pozoruhodné částky. Odíval se prostě do bílé vlněné látky, spal na tvrdém loži a živil se pšeničnými klasy, mlékem a ovocem. Podobal se božskému Pythagorovi, o němž jsi hovořil, a s hrůzou odmítal prolévat krev nevinných tvorů pro svou obživu. My, jeho potomci, řídíme se jeho vzorem.

Tento učenec miloval svou vlast vřelou láskou. Při pomyšlení, že by ji měl navždy opustit, se jeho duch hrozil a jeho pýcha bouřila. Má se snad dát člověk porazit slepými silami přírody? Nikdy! Bude bojovat až do konce a vyjde z tvrdého boje jako vítěz.

A Architas vyložil udivenému národu svůj neslýchané odvážný plán.

Ozbrojen všemi vymoženostmi vědy a podepřen svým nesmírným bohatstvím, sestavil si plán, jak umožnit Atlantidě život pod vodou a jak ji chránit před zuřivostí oceánu.

Tento plán uskutečnil vybudováním města pod jakýmsi ochranným zvonem, stavbou obrovského křišťálového paláce opatřeného všemi zařízeními potřebnými k životu lidské společnosti. Všechna kulturní a výrobní zařízení, vytápění a osvětlování, prostě vše bylo umělé, vše bylo produktem lidského úsilí.

Tento palác, toto podmořské město jsi spatřil na vlastní oči, cizince. Nadýcháváš se tu dosyta kyslíku vyrobeného mými vědeckými

předky. Jistě sis nikdy nepomyslel, že by takové zázraky mohly být dílem obyčejného smrtelníka!

A přece to vymyslel a sám vybudoval můj slavný předek Architas. Promyslel vše do nejmenších podrobností a načrtl plán tak přesný, že jeho udivenému lidu nezbylo než plán uskutečnit.

Všichni se dali do práce. Neznamená to ovšem, že se všichni lidé rozhodli dát se pohřbít vlnami. Jakmile byl projekt vyhlášen, vyšel i příkaz, že na něm musí pracovat všichni občané Atlantidy. Nikdo to neodmítl a práce pokračovaly rychle. Ale denně přibývalo rodin, které prohlašovaly, že před úplným potopením své země odejdou. Jakmile byly nejdůležitější práce hotovy, došlo ke druhému stěhování. Věnuj svůj obdiv, cizince, těm, kteří neměli odvahu pohroužit se do hlubin... Neodpluli dříve, dokud se jejich pomoc neukázala už jako zbytečná. Ale šlechtnost jejich duší je stejně nezachránila. Bouře, která se rozzuřila po jejich vyplutí, svrhla je do hlubin, před nimiž prchali. Tím lze taky vysvětlit, proč podivuhodný Architasův projekt zůstal tajemstvím pro všechny zbylé obyvatele zeměkoule. Tak aspoň nazýváš naši planetu, kterou jsme se vždy učili pokládat za plochý kotouč, a ne za kouli.

Já však zřejmě ještě mnohému nerozumím a poslušně přijmu tvé poučení, mladý cizince, budeš-li mít trpělivost s dítětem, jehož dosavadní život uplynul ve výjimečném prostředí a jemuž je vnější svět stále tajemstvím...

Kolem Architase se seskupilo sotva dvacet rodin. Na nejvyšším bodě města, na vrcholu jedné z kupolí, byla postavena křišťálová loď. Ti, kteří zůstali, pozorovali z ní své denně se zmenšující území. S úskočnou pomalostí ohlodávalo moře jeho břehy. Pobřežní srázy už zmizely; nenávratně pak klesly do vodní propasti domy a chrámy. Nad vlnami zůstal jen vrchol křišťálového příkrovu. Ale i ten posléze zmizel a na celou Atlantidu se rozprostřel rubáš oceánu. I skleněná kupole se pomalu potápěla. Její obyvatelé byli zaplaveni tekutým živlem. Pozorovali, jak pomalu, pomaloučku stoupá za průhlednými stěnami jejich bydliště voda oceánu. Brzy kolem sebe viděli jen chmurnou nesmírnost vod. Vysoko nad sebou, jako při pohledu ze studny, pozorovali ještě azurovou klenbu nebes. Plavý Phoibos na ně vysílal své poslední paprsky.

A jednoho večera se konečně vody spojily i nad nejvyšším bodem jejich příkrovu.

Vše tím skončilo. Atlantis navěky opustila svět živých.

Architas všechny posiloval svým příkladem a svou odvahou. Paprsky denního božstva nahradilo elektrické světlo, jehož tajemství Architas znal a které nám, jak vidíš, svítí dodnes. Nové, nádherně osvětlené město pokračovalo v cestě do hlubin. A teď už od staletí nepohnutě spočívá jako perla v důlku obrovské lastury, vytvořené dnem starého oceánu. Vzдорovalo času, nikým nepoznané a zasluhující obdiv vesmíru.

Atlant'ané si zvykli na nový život. Architas dokázal nahradit plody opuštěné země umělými kulturami. Bývalá nádhera těchto kultur už ovšem dávno pominula, když se o ně dnes starají jen stařec a dítě, jejichž potřeby jsou nepatrné a síly slabé. Ale ty jsi obdivoval stejně jako tvůj statečný sluha krásu našich skleníků i našich zvláštních sadů, které kdysi stačily k obživě mnoha rodin.

Architas změnil i všechnu výrobu; jako hračkou přicházel denně na nová a nová zdokonalení. Obdivoval jsi látku našich oděvů. Nevypadá snad jako z nejjemnější vlny mladých beráneků, jak jsem to slýchala? Je to tkanina ze lnu, změněného podmořským pěstěním v měkký, hedvábně lesklý materiál. Architas říkal, že v zemi a ve vzduchu jsou všechny prvky všech věcí a že stačí, aby si chemik uvolnil ty, které k životu potřebuje... Ale úplný zázrak byla příprava umělého vzduchu a jeho pozemské použití v mimořádných podmínkách. Architas ten zázrak“ uskutečnil jako první. Svědčí o tom dodnes naše zdejší existence...

Já jsem ovšem poslední potomek toho rodu a mohu říci, že jsem nikdy nepřemýšlela o vnějším světě... Musil jsi přijít ty, cizince, abys mě k tomu přiměl a dovedl mě k poznání, že jsem výjimečný tvor a vězeň moře v této skleněné kleci...“

XVI

ZPĚV SIRÉNY

Atlantis ustala ve vyprávění. S očima upřenýma do nejasné a chvějivé hloubky vod za průhlednými stěnami zahrady, zdála se být ovládána jakýmsi viděním, vyvolaným velikostí a smutkem minulosti. Bylo to příliš tíživé pro její mladou hlavu, když se tu viděla jako jediná dědička a osamělá troska.

Hluboce dojatý René vyčetl z její upřímné tváře všechnu hloubku jejích myšlenek. Byl vzrušen smutkem jejích slz i jejím osaměním, které si neuvědomovala a které ve své podivné existenci nemohla ani posoudit. Svou vznešeností, svou krásou, svou absolutní čistotou zbavenou styku se vším hrubým musila by budit jen úctu, svým zjevem vyvolávat jen sympatie a náklonnost, kdyby ji byl vrtošivý osud, tak krásnou a stvořenou pro potěchu lidských“ očí, neskryl jako perlu na dno oceánu!

Jak podivný život vedla! Před Reného příchodem nespátřila nikdy mladou tvář. Vše, co slýchala, znělo slavnostně a vážně. Nepoznala dětskou mluvu, ono půvabné žvatlání; nepoznala uvolnění z hovoru o ničem... Nepoznala ani nejnevinnější žertování. Vždy vedla jen učené hovory, dlouhé periody květnatých přirovnání, které by byly zněly z jejich úst nesmírně podivně, kdyby všechny její pohyby nebyly tak prosté a půvabné.

„Kolik radosti a slunce by si tak mladý život zasloužil!“ říkal si René. „Co bych za to dal, kdybych ji mohl seznámit s mou dobrou matkou a s živou, milou Helenou! Jsem si ovšem jist, že Patrice na mou výzvu přispěchá. Nikdy mě přece nezklamal. Ale je to muž a já bych chtěl vidět Atlantidu mezi ženami, aby si mohla doplnit závažný nedostatek tohoto života, zbaveného něžnosti a lásky matky, sestry, přítelkyně, a třeba i služby... prostě lásky ženy!“

Ze srdce se mu drala na rty slova sympatie, povzbuzení a naděje. Byl by jí chtěl říci, že i kdyby měla vše ztratit, našla by v něm přítele. Že by chtěl její dosud chmurný život ozářit. Ale úcta a strach z Chariklova hněvu a snad i z dívčina nepochopení mu zavřely ústa. Vždyť Atlantis i při své vysoké řecké kultuře neznala tolik věcí a mezi nimi jistě i řadu citů, které utvářejí moderní duši. Místo předčasných

projevů přátelství by si měli napřed navzájem odhalit svou morální stránku. A on by jí měl stručně vysvětlit život tam nahoře, od něhož ji tvrdý úděl oddělil. Neměl by se především snažit rozptýlit černý mrak všetecké slavnostnosti, který ji tížil jako olověný plášť? Neměl by ji naučit mladému smyslu pro radost? A smíchu, který neznala? Neměl by tím z osamělého vznešeného tvora udělat prostou a sladkou dívku, kterou ve skutečnosti byla? Byl by právě už čas, aby začal první kapitolu budoucnosti a dal dívce najevo, že nemá-li ona ani rodinu, ani domov, ani kruh přátel, otvírá se jí teď mnohem radostnější perspektiva.

Veden úzkostlivou opatrností, umínil si mladý důstojník utajit všechny živé myšlenky, kterými překypovalo jeho srdce. Obratnými otázkami se jen pokoušel zbavit Atlantidu tísně, která ji tížila. Poutavým líčením zajímavých událostí z dějin svého národa ji postupně zasvěcoval do důvěrnějších a veselejších událostí. Nechal ji vyprávět o životě v tomto potopeném světě; jak vše přirozené bylo nahrazeno umělým; k jakým dokonalostem přivedla vydědence nezbytnost, matka vynalézavosti, jak o tom svědčí dokonalost a vrcholný vkus nejběžnějších zařízení; jak zbožně a pietně byla zachovávána tradice, založená minulými generacemi, a jak po smrti nejstarších obyvatel Atlantidy nezbyl tu nadále už nikdo, kdo se někdy nadýchal vnějšího vzduchu a vnímal denní světlo. Jak za několik měsíců po jejím narození byla záhadnou epidemií zbavena matky, příbuzných, přátel a chůvy. A konečně jak její rasa, vždy tak silná a odolná, je dnes představována jen dvěma osobami: Chariklem a Atlantidou.

Ale když ji nechal René tohle vše vyprávět, snažil se z toho odstranit všechno chmurné a dát vyniknout věcem směšným a šťastným. Jakmile nějaká podrobnost vzbudila jeho smysl pro humor, pospíšil si to ihned vtipně okomentovat. A mladá dívka, která až dosud znala jen halasný smích homérských bojovníků, učila se teď svěžím projevům radosti, udivena i rozradostněna vníkaním do dosud neznámé oblasti, do oblasti úsměvů.

René využíval každé záminky k tomu, aby ji naučil nejen několika francouzským slovům, ale i základním znalostem o světě, o jeho zařízeních, o zvycích, o módě, o lidské velikosti i směšnosti. A měl radost, když pozoroval, jak v ní zvolna taje vážnost vzezření, jak její

mluva nabývá prostšího a důvěrnějšího tónu, jak se na jejích krásných tvářích objevuje rys dětinské radosti. A jako neslýchanou novost pozoroval v jejích modrých očích jiskřičky duchaplnosti.

„Není nadarmo Aristofanovou¹⁰ prapraprasestřenicí!“ říkal si René radostně, když pozoroval veselou živost mladé Řekyně. Bylo by ho velmi mrzelo, kdyby byl tento dar, vlastní jeho rase a schopný přímět každého k pohledu na vše z veselé stránky, odepřen stvoření tak půvabnému. Drahá Atlantis! myslil si René. Co schopností a talentu v ní asi spalo! Měl bych tak nádhernému duchu umožnit volné a harmonické rozvinutí. Musím si, bohužel, jen opakovat, že matka a sestřenice by tady udělaly úplný zázrak. Atlantis se svou úžasnou intuicí a aténskou chápavostí by porozuměla všemu ještě dříve, než by jí to bylo vysvětleno! Myslím však, že by to byla škoda a skoro bezbožnost obléci tuto antickou múzu do toalety z pařížské rue de la Paix, dát jí místo sandálů střevíce a její pásku ve vlasech nahradit opentleným kloboukem. Ale to je jasný předsudek. Jsem si jist a chápu nyní, že po týdenním, ba jen několikahodinovém pobytu v Paříži, dokonale pochopí způsob moderního oblékání. Vždyť nepřitelem smyslu pro módu je jen hrubství. A kdo pochopil lépe než Řekové kult pokroku? A závisí snad absolutní krása na obleku? Nezáleží vše na půvabu, s nímž se oděv nosí? A kdo by mohl s půvabnou Atlantidou soupeřit? A tak tomu bude se vším. Ona jistě bez námahy vše pochopí a přizpůsobí se všemu, co bude krásné a dobré. Stane se co nejrychleji nejdokonalejší Francouzskou!

Plynuly dlouhé hodiny, plné zajímavých nových dojmů a vzájemných objevů, výletů do neznámých oblastí, při nichž se oba mladí lidé střídali v roli vůdce. Když si později na tyto dny vzpomínali, zdálo se jim nemožné, že ten čas plynul normálně. A měli pravdu, protože dny jsou stejně jako století jen konvenční časovou mírou a jejich dny měly délku celého života.

Zatím Charikles za dlouhého dívčina vyprávění upadal zvolna do svého mlčení a do své nehybnosti. Zprvu byl pozorný, ale pak se mu začaly zavírat oči a jeho pomalý, hluboký dech jim prozradil, že se vrací jeho znepokojivá ospalost. Ubohá Atlantis však nevnímala vážnost situace. Tím podezřelejší byla starcova netečnost Renému.

¹⁰ Aristofanes (5. stol. př. n. l.) byl starořecký autor komedií. (Pozn. překl.).

Ten byl přesvědčen, že musí nemocného držet při vědomí, a proto mu podal několikrát pár kapek onoho nápoje. Jindy se zas snažil třením a teplými obklady zvýšit teplotu chladnoucího už těla. Všechno jeho úsilí však bylo marné. I když stařec jevil ještě známky života, byl to spíš projev přání, aby ho nechali v klidu dožít poslední dny života... Přesto však v jeho jasných chvílích se oběma mladým lidem zdálo, že se na jeho mramorovém obličeji objevuje náznak pozornosti... Jednou dokonce zjistili lehké zamračení, které mu přelétlo přes čelo jako nepatrné zvlnění vodní hladiny lehkým vánkem... Naslouchal jim? Slyšel, co si povídají? Rozuměl jim?

René a Atlantis spolu nikdy nehovořili tak dlouho jako v oné hodině. Své příběhy si už vypověděli a teď si otvírali své nitro. Ve vzrušené řeči mladého muže a ve žhavé pozornosti dívky cítil snad stařec nad vlnami van života, kterého se dobrovolně zřekl. Na prahu věčnosti snad hořce zalitoval všeho, co mohl poznat a co navěky opouštěl. Snad se mu nad tím staré srdce sevřelo.

Oba mladí lidé se nad něho sklonili, pátrajíce po novém projevu bdělosti a vědomí. Oslovovali ho tiše, prosili ho, aby jim aspoň gestem naznačil, nechce-li něco. Ne, stařec byl zcela nehybný. Snad se však mylili. Usadili se zas u Chariklova lůžka. Na tváři Atlantidy vyvolala naděje živější červen, než byla její obvyklá, jemně růžová barva. Byla v té chvíli neskonale krásná, že René z ní nemohl spustit zrak. A nevinný pohled mladé Řekyně byl zřejmě příčinou jeho trvalé pozornosti.

Ptal se sám sebe, jak mohl květ tak krásný vykvést tam, kde se ho nikdy nedotkly sluneční paprsky...

„Omluvte mě,“ řekl rychle, když viděl, jak dívka rudne. „Takové pohledy jsou neodpuštělné. Ale přísahám vám, že to bylo neúmyslné.“

Mladá dívka neuměla poklony ani přijímat, ani odmítat. Z vrozené skromnosti jen zrudla a ani jí nenapadlo pohoršit se nad Reného slovy.

„Proč mi tedy neřeknete, že mě shledáváte krásnou?“ zeptala se prostě. „Krása je dar bohů, jak mi říkal otec, a já jim děkuji, že mě učinili krásnou i ve vašich očích... Nemyslete si ostatně, že jsem nikdy neviděla Phoibovo světlo...!“

„Co říkáte?“ zvolal René. „Jakže? Že by možnosti vznešeného starce šly tak daleko? Že by byl schopen proniknout černou a těžkou

vrstvou vod a dostat se s vámi až na denní světlo? To mě opravdu udivuje!“

„Opravdu se mi zdá,“ řekla Atlantis, „že věda mého otce, odkaz vznešeného Egypta rozmnožený otcovým nadáním, nechává daleko za sebou to, čemu říkáte výsledky moderní fyzikální vědy. Viděla jsem opravdu vlastníma očima slunce...“

„Je to možné? Vešla jste tedy do našeho světa? Tím větší máte právo zase se tam vrátit! Zdá se mi, že sním. Prosím vás, vypravujte mi o tom! Ani nevíte, jak mě ta zpráva rozradostnila.“

„Ne, ve vašem životě jsem nebyla,“ řekla Atlantis s ne-vylíčitelným výrazem melancholie. „Nikdy jsem do něho nev kročila... Nikdy jsem neopustila říši bohyně Thetidy¹¹. Otec by mi to byl nedovolil. Nikdy bych se byla taky neodvážila žádat ho, aby porušil přísné zákony našeho života a pustil mě nad vodní hladinu. Můj otec je absolutní vládce – jako bohové! Ví, co je správné, a jeho nařízení nemůže porušovat slabá dívka. Ale když se vás zmocní zvědavost, když vám neustále otvírá oči a vstupuje vám do srdce..., co proti ní zmůžete?“

Phoibos právě dokončil od chvíle mého narození svůj patnáctý oběh kolem Země a otec usoudil, že jsem už schopna chápání. Zasvětil mě proto do celé historie našeho lidu. Až do té doby jsem vůbec nevěděla, že Atlantáné žili někdy tam nahoře. A co říkám? Nevěděla jsem ani, že nahoře vůbec nějaký svět je... Ach, kéž by si byl své tajemství nechal pro sebe! Od onoho dne poznala má duše neklid a nespokojenost. Pochopila jsem, že jsem tady uvězněna. Marně mi otec vykládal o slávě mých předků, marně se mě snažil přesvědčit o výhodě příslušnosti ke vznešené a silné rase, marně mi líčil obrovské přednosti mých bratří ve srovnání s muži shrbenými pod jhem otrokářů a zkrušenými neustálou prací. Otcovo hrdé srovnávání naopak způsobilo, že jsem záviděla i těm vyděděncům jejich smutný osud. Můj otec je nazýval otroky. Ach, jak jsem jim záviděla! Měli volnost dýchání, nebeskou klenbu nad hlavou a slunce jako pochodeň... A co ty ubohé ženy, které mi otec líčil jako žebrácky prosící o almužnu a vlekoucí své hadry ulicemi, často s dítětem v náručí, neschopny někdy nést své břímě dál...

¹¹ *Thetis byla bohyně moře, dcera Nereidy a Achillova matka. (Pozn. překl.).*

Jak ráda bych byla opustila své nádherné oděvy, nadbytek všeho, hojnost jídel, slávu naší minulosti a bezpečnost přítomnosti... Jak ráda bych to byla měnila za jejich bídu, jen abych se mohla volně nadýchnout, potěšit se pohledem na své bližní, naslouchat lidskému hlasu a šumotu rušného života.

To vše jsem chovala ve skrytu svého srdce. Ale otcův zrak byl pronikavý a mé čelo při každé nostalgii nápadně zbledlo. Otec mi jednou řekl:

»Atlantido, do tvého srdce vstoupila touha s bledým čelem, s propadlou tváří a se zmatkem ve zraku.«

»Otče,« odpověděla jsem mu, »odpusť slabé dívce, která proti tomu nedokáže bojovat. Ano, přiznávám se ti, že se mé duše zmocnila temná touha a krutě ji svírá...«

»A proč ses nesvěřila svému otci?«

»Úcta a obava, že se mu znelíbím, zavřely mi ústa.«

»Mluv tedy! Dávám ti k tomu svolení.«

Řekla jsem mu to tedy, ovšem ne tak volně jako teď vám, protože jsem se bála, aby v mém neklidu a v mé touze po změně nevycítil snad hrot výčitky. Svěřila jsem se mu, že mi v srdci narůstá silná touha spatřit svět živých, svou pravou vlast, uniknout aspoň na chvíli tomuto hrobu, který mě drtí... Charikles mi toho na mé přiznání mnoho neřekl... Když totiž mluví, vycházejí z jeho rtů jen nejasné výroky. Ale kdyby byl chtěl mé naděje zklamat, jeho odmítnutí by bylo bývalo neodvolatelné. On však byl mým smutkem zřejmě dojat, ač to ani slovem, ani výrazem tváře nedal najevo. Brzy jsem zjistila, že koná přípravy na cestu. Můj otec je totiž stejně dobrý dělník jako výborný mechanik. Plán je u něho vždycky doprovázen hned realizací. Svými vznešenýma rukama postavil jakýsi neprodyšně uzavřený člun, opatřený vodíkovými plováky, který nás měl vynést až k mořské hladině. Bylo to plavidlo zázračně lehké a elegantní.“

„Ach, jak rád bych viděl Chariklovo mistrovské dílo!“ zvolal René.

„To ráda věřím,“ řekla s úsměvem mladá Řekyně. „Bylo by zbytečné, kdybych vám vychvalovala stroj, jaký jste zkonstruoval i vy. Rozdíl byl jen ve směru plavby! Běda však! Nikdy neuvidíte to krásné plavidlo, které jsem si tak zamilovala. Charikles je vlastníma rukama zničil.“

„Probůh, snad nebyl vynálezce stížen pomíjivým šílenstvím?“

„Ne,“ pokračovala Atlantis. „Otcova jasná mysl se nikdy nezkalila. Byl to od něho jen osvobozující čin, kterým vrátil dílo svého génia zpět do nicoty. A co se vlastně stalo? Vše bylo připraveno k výstupu pro splnění mých tajných přání. Třásla jsem se netrpělivostí a čekala jen na otcovo svolení ke vstupu do člunu, který nás měl vynést do vytoužených oblastí. Konečně mě vzal otec za ruku a slavnostně prohlásil:

»Atlantido, teď se ti splní to, po čem jsi až chorobně toužila! Ale dříve než spatříš ty kraje, které v tobě budí takovou zvědavost, je mou povinností, nařízenou mi tradicí, upozornit tě na něco... Naše plavba se bude týkat jen oceánu. Ani Charikles, ani Atlantis nevstoupí nikdy na zem obývanou barbary. A budeme dávat pozor, abychom svou přítomnost neprozradili lodím, s nimiž se možná setkáme. Ale hlavně trvám na tom, že tyto plavby budou řídké a krátké. A zjistím-li, Atlantido, že na nich tvé srdce lpí, že toužíš po jiném prostředí, než v jakém žili tví předkové, nebudu váhat a ihned zničím stroj, který tě odvedl od věrnosti k rodnému krbu!«

Já jsem slíbila vše, co otec chtěl. Pomyslela jsem si, že se mohu klidně podřídít jeho vůli. A byla jsem ostatně tak šťastná, že jsem ho ani dobře neposlouchala. Člun se vznesl ze svého mateřského přístavu nádherným skokem a v několika vteřinách byl na hladině oceánu. Jaká to podívaná! Phoibos právě končil svou denní pouť a nořil svůj plamenný vůz pod obzor. Na nebi už plály hvězdy. Slunce zvolna mizelo a objevovaly se další hvězdy. Vanul vonný, božský vítr... Bohové! Jaký to byl zázrak! Jak může být nešťastný ten, kdo se takovým divům těší každý den? Můj otec mi ukazoval jednotlivá souhvězdí a říkal mi, jak se podle nich orientovat. Naslouchala jsem mu jako ve snu. Zdálo se mi, že se sám stal bohem... Ale brzy mi pronikla srdcem ostrá bolest. Charikles řekl: »Připrav se k sestupu!« Už už jsem se na něho chtěla obrátit s prosbou, ale včas jsem se zarazila. Poprvé v životě jsem se přetvařovala. Pohlédla jsem vesele na otce a přijala jsem docela lhostejně příkaz k návratu. Musila jsem tu nádhery stůj co stůj vidět znova, znovu vnímat kolébám vln, utápět se v tom nádherném vzduchu. Musila jsem čekat, až se otec rozhodne pro nový výstup do světa nad námi, ale nesměla jsem prozradit svůj spěch a svou nedočkavost. Ta chvíle konečně přišla. Druhá plavba trvala déle; otec byl se mnou spokojen a chtěl mě nějak odměnit. Tak

se to opakovalo ještě několikrát. Žila jsem jen pro tyto plavby. Jedné noci – nebylo to tak dávno – jsme pluli s lehkým větrem v zádech, když se před námi objevila jakási loď velmi elegantního tvaru. Zvolna se blížila. Zdálo se mi, že na palubě rozpoznávám lidskou postavu. Ach, mladý cizince, nedovedeš si představit, jaké vzrušení se zmocnilo srdce ubohé Atlantidy! Můj otec byl buď zamyšlen, nebo usnul – nevím... Zdálo se, že nevěnuje vůbec pozornost tomu, co se kolem něho děje. Náhle do mne vstoupil bůh hudby. Aniž jsem tomu chtěla a uvědomovala si to, propůjčila jsem svůj hlas citům, které ve mně narůstaly. Z mých rtů se náhle vznesl zpěv. Otec mě pečlivě seznamoval s hudbou i zpěvem, ale tomuto zpěvu jsem se nikdy neučila. Byl to výraz bolestné, neodolatelné a spontánní touhy mé duše... Odmlčela jsem se, spokojena s vyjádřením své touhy. Ale jak vám mám vyličít své překvapení, když se nedaleko mne vznesl nad vody čísi harmonický hlas? Moře tak odpovídalo na mou výzvu. Slovům jsem nemohla rozumět, ale melodii jsem si zapamatovala. Až do mých posledních dnů mi nevymizí z paměti.“

„Atlantido! Atlantido!“ zvolal René, který nedokázal zakrýt své vzrušení. „Jsem si jist, že tu melodii znám. Dovolte, abych vám ji připomněl!“

A hlasem rozechvělým dojetím zazpíval první hudební frázi písně

Nezměrná nebesa vypravují...

Atlantis se široce rozevřenýma očima zkameněla překvapením. A dvě slzy – první, které René v jejích očích zahlédl – vyjádřily její pohnutí.

„To jste byl vy...! To jste byl vy...!“ opakovala hlasem plným dojetí.

„Ano, byl jsem to já!“ potvrdil René, stejně ohromený, ale neméně šťastný. „Ach, drahá Atlantido, tohle je pouto, které vydá za deset let přátelství. Bylo to při mém sondování dna Sargasového moře na palubě *Cinderelly*... Byla právě půlnoc, když jsem zaslechl ten božský hlas stoupat prostorem. Kolikrát jsem se marně pokoušel zapsat si tu nesrovnatelnou melodii!“

„Nedovedla bych už ji opakovat,“ řekla Atlantis. „Vše, co vím, je to, že vyšla z mého srdce jako modlitba a že mi navždy uzavřela dveře

vedoucí do těch volných prostorů. Při zvuku neznámého hlasu se totiž Charikles probral ze svého zamyšlení a zvolal:

»Nešťastnice! Co jsi to udělala? Jako ošidná Siréna používáš svého božského hlasu k očarování vlastního otce, aby polevil ve své bdělosti! Zapomněla jsi na svůj slib? Tím je tomu konec, Atlantido! Rozluč se s hvězdnou bání, s vlnami a se sladkým vzduchem! Už nikdy to vše neuvidíš!“

Kryt člunu se nad námi uzavřel a my jsme se ponořili do moře. Úryvek vašeho zpěvu mi ještě zněl v uších. A Charikles druhého dne své mistrovské dílo zničil.

Žádná slova nemohou vyličit mou tehdejší bolest. Ztratila jsem všechny naděje.“

XVII

CHARIKLES MĚNÍ NÁZORY

Oba mladí lidé byli dojati a vzrušeni tím, co se právě dověděli. Vybavovali si nejmenší podrobnosti onoho podivného setkání, ověřovali si je vzájemným svědectvím a tisíckrát si znovu říkali, že v tom je prst osudu. A při tom vzrušení si nevšimli, že Charikles má už delší dobu otevřené oči.

„Pozor!“ zvolal náhle stařec.

Oba rozradostnění mladí lidé se okamžitě octli u lože nemocného. K jakému novému zázraku tu došlo? Hlas nemocného byl zřetelný, jeho zrak jasný a rysy pevné. Oba mladé lidi však víc než tyto příznaky návratu do života překvapil nový výraz ve starcově tváři.

Ani jeden, ani druhý nevěděl proč, ale zdálo se jim, že se z Charikla stal docela jiný člověk, jim do dnešního dne neznámý. A brzo měli pochopit to, co zatím jen nejasně tušili. Do této duše, věnující se výhradně studiu minulosti, vnikla nyní přítomnost. Do toho neúprosného srdce vstoupil soucit.

„Mé děti,“ řekl, „chci vám něco říci. Už několik hodin vás poslouchám, slyším vás a rozumím vám. Už několikrát jsem se chtěl vmísit do vašeho hovoru, ale nemohl jsem. Měl jsem jazyk jako

spoutaný. Musil jsem vás vyslechnout až do konce, aby z mých očí odpadly postupně všechny šupiny, aby mé zatvrzelé srdce pochopilo tuto novou lekci, danou mi mladým cizincem. Byla to lekce lidství a soucitu! Atlantido, nesluší se, aby se stařec pokořoval před mládím, tím méně otec před svou dcerou. Ale já se nechci vydávat ke stínům svých předků dříve, dokud si nepřiznám, že jsem byl k tobě tvrdý. Myslil jsem, že jednám správně... Řídil jsem se tradicí!“

„Ach, můj drahý otče!“ zvolala dívka, vrhla se u otcova lože na kolena a přitiskla k starcově vyhublé ruce své rty. „Ach, nemluv tak! Odpusť mi mou odvalu. Jen ty víš, co mi máš říci. Nemohu poslouchat, když se přede mnou obviňuješ, ty, člověk tak vznešený, tak velký... Ach, nemohu to opravdu poslouchat. Tvá slova mi pronikají hrudi jako meč. Jak jsem si mohla, já nešťastná, stěžovat, když celý můj osud byl řízen moudrostí! Otče, zapomeň na neopatrná slova, která mi mohlo diktovat jediné zlé božstvo. Volám za svědky všechny božské ochránce našeho rodu, že má úcta a vděčnost k tobě nikdy nepominou!“

Vzlykot, který přerušil její slova, zabránil jí v dalších“ výlevech.

„Uklidni se, dceruško,“ řekl Charikles a pohladil něžně plavou hlavu zoufalé dívky. „Schopnost sebeobvinění dokazuje šlechtetnost srdce. Jestliže jsi mi někdy křivdila, bylo to v maličkostech a já ti to snadno odpouštím. Teď však musím mluvit a ty musíš poslouchat!“

Slýchal jsem často, že z dětských úst vychází moudrost. To je pravda. Já, stařec oddaný vědám, živený přemýšlením, poučený historií a silný zkušenostmi, byl jsem teď poučován vašimi rty. Přinesli jste mi důležité poselství. Pochopil jsem, proč se teď moudrost oděla do jiného šatu. Poznal jsem vítězství krásnější než všechna minulé, vítězství ctnosti a citu, které popisuješ, mladý cizince, vznešenými slovy bratrství, soucitu a lidské solidarity. Já jsem věřil, že má věda je starší, ne-li větší než to, co u vás bylo jen tápáním v temnu. Musil jsem se proto chovat k tobě s nedůvěrou a odmítat styky s barbary – jak naši řečtí otcové nazývali všechny cizince – a až do konce prosazovat svou nadřazenost. Ale musil jsem se sklonit a uznat, že svět šel i bez nás dál. Myslil jsem si, že už „dosáhl nejvyšší dokonalosti a musil se zastavit, nechtěl-li nadále klesat. Ty jsi mi však ukázal můj pyšný omyl. Ty jsi nikdy nevychvaloval svou rasu přehnanými a domýšlivými slovy. Na tvých rtech se usadila

skromnost a v srdci cit, jehož pojmenování se mi líbí: *vlastenectví*. Nechtěl jsi mě nijak oslňovat obrazem civilizace získané bez úsilí a ukázal jsi pravdivě krušnou práci staletí, zdoluhavé přemáhání dědičných omylů, pracný pokrok mravních ideálů. Pochopil jsem, co nám chybělo. Ve své poslední hodině jsem zjistil, že celý můj život byl sevřen v pažích přeludu, v sevření vyschlého kostlivce. K čemu je dobrá věda, která nepatří všem? K čemu je všechno umění uzavřené v odloučenosti? K čemu je pak všechno bohatství, krása a moc bez odezvy v celém lidstvu?

Ale co to všechno bylo proti příkoří, s nímž jsem svou dceru odsoudil k osudu tak krutému a tíživému! Ani slovo, mé děti! Musíte mě vyslechnout až do konce!

Ano, byl jsem přísný a tvrdý! Ale kdo někdy zjistí podíl vůle a podvědomí v takových omylech. Poslouchal jsem slepě atlantskou tradici. Ale teď se mi konečně otevřely oči. Ty jsi sem vnesl ducha své doby, mladý cizince. Je to duch dobrodružný. Nevylíčitelné kouzlo vyvěrající z tvé ušlechtilé a vroucí osobnosti mě přemohlo. Ode dne, kdy jsi dokázal vnutit mi svou přítomnost, počalo se ve mně cosi proti mé vůli měnit. Ale ledy mého srdce roztály především při vyslechnutí vašeho hovoru. Ty ses pokoušel, cizince, seznámit mě s hlavními rysy vašeho moderního světa. Jsou to vzájemná láska, nesobectví, jemnost, nenucenost bez důvěrnosti a především rytířská zdvořilost, po právu a šlechetně projevovaná vůči ženám v rodinném kruhu. Tvůj příklad byl silnější než všechny tvé výklady. Poslouchal jsem Atlantidu a zdálo se mi, že slyším mluvit nového člověka, já, který jsem jí dal život a sám ji vychovával! To proto, že jsem s ní nikdy nemluvil tak jako ty! Kolik půvabných květů jsem nevědomky zničil na této křehké rostlině! Chtěl jsem ji jako špatný zahradník násilím ohýbat a přinutit ji obětovat mladá léta dobrovolnému vyhnanství a navždy se zavřít do skleníku, kde se dusila a zmítala. Opakuji, že se musím za svou zaslepenost omluvit. Teď to vidím správně. Dávám ti svobodu, Atlantido! Lidé tvé rasy mohli se dopustit umíněnosti nebo neoblomnosti, ale nikdy jim nechyběla velkodušnost. Tys to poznala sama, dcero, i když jsem ti to neřekl. Ale já jsem ochoten ti dát zadostiučinění. A jestliže se ti zdá být tvůj starý otec někdy krutý nebo tvrdý, pak věz, že trojí pancíř kolem jeho srdce – pýcha, tradice a zvyk – zakryly i nejryzejší náklonnost k jedinému dítěti.

Odejdi, Atlantido! Opusť ve stopách šlechtného cizince dům svých otců...”

Mladá Řekyně, poslušná otcových příkazů, pokusila se ovládnout vzrušení, které v ní vyvolala jeho slova, aby nepřerušila ani jediným gestem hovor, který jí vnikal do srdce. Ale teď už se nedokázala ovládnout.

„Otče, otče!“ zvolala vzlykavým hlasem. „Chceš své dceři zlomit srdce? Já že bych tě měla opustit? Ach, jestliže jsem někdy zatoužila po volném vzduchu a po ruchu lidnatých měst, chtěla jsem se tam dostat jedině s tebou. Bez tebe bych se toho všeho zřekla. Řekni mi, otče, že jsi to věděl, a především mě nenut, abych tě opustila!“

„Špatně jsi mě pochopila, dceruško,“ řekl stařec se shovívavým úsměvem. „Ty nemusíš odcházet. Jsem to já, kdo už má hodiny sečteny...”

Atlantis se rozplakala.

„Musíš umět přijmout nezbytné, dceruško,“ pokračoval stařec s náznakem přísnosti v hlase. „Nekažme si marným nářkem vznešené poslední chvíle, kdy se máme ohlédnout nazpět po celém životě posledním pohledem, který nám ještě zbývá...”

„Tohle není poslední chvíle!“ zvolal živě René. „Ještě několik hodin, Charikle, a objeví se tu snad můj přítel, který se výborně vyzná v léčení a který vám vrátí zdraví! Neberte nám naději! Neberte nám víru, že naše péče a naše láska vám vrátí chuť a síly k životu. Nikdy jsem nepoznal svého otce, Charikle. Věřím, že jsem ho teď poznal ve vás! Dovolte mi taky, abych se s Atlantidou rozdělil o její neklid i o její naděje. Ušetřte mě chmurných vyhlídek na smrt, které mě trápí stejně jako ji...”

„Je zbytečné věřit v iluze,“ řekl stařec s láskyplnou pevností. „Smrt má už pokynula a já musím uposlechnout. Umění tvého přítele může můj konec nanejvýš o chvíli oddálit. Ale protože je ještě čas a protože mi bohové dopřáli jasnou mysl, bude lepší, když provedu nutná opatření k nápravě minulosti a k zajištění budoucnosti, místo abych ztrácel vzácné hodiny marnými nadějemi!“

Charikles se odmlčel, jakoby unaven dlouhým hovorem. Atlantis se chopila jeho ruky a skrápěla ji mlčky slzami. René stál u lůžka a čekal uctivě, až stařec nabere nové síly a vyjádří jim své myšlenky. Pochopil, že to budou slova rozhodná. Což neřekl stařec před chvílí

Atlantidě, aby odešla se šlechtným cizincem? Ale jak jinak by s ním mohla odejít než jako nevěsta? Charikles mu skutečně chce svěřit své jediné dítě, poslední květ starého rodu, dojmavý už svým osudem, který se blízkým osířením stane ještě dojmavějším. René by byl rád starce ujistil, že jeho rozkaz bude vykonán, že vzácné dědictví se dostane do spolehlivých rukou, že sirotek najde rodinu a cizinka vlast.

Po pravdě řečeno události se rozvíjely rychleji, než by si byl René přál. Když pronikl do této podmořské pevnosti, váben tam silným magnetem, snažil se přirozeně zalíbit Chariklovi a jeho dceři tak, aby ho přijali a krok“ za krokem se dostávali právě k tomuto rozuzlení. Počítal se všemi možnostmi svého plánu a vývoj událostí mu ukazoval, že počítal správně.

Jediné, co nepředvídal, byla závratná rychlost, s jakou se události vyvíjely. Nijak přece nespěchal, ale už teď mohl nazývat Atlantidu svou snoubenkou. Nešlo však jen o něho. Měl ještě matku, matku jistě milovanou a ctěnou, ale věděl, jaké plány do budoucna si už dávno sestavila, a věděl taky, že i kdyby jeho matka nepomýšlela na jeho sňatek s Helenou, pudově by protestovala proti snaše tak podivného původu.

Počítal ovšem s tím, že předpokládaný odpor přemůže. Ale bude to musit udělat se všemi ohledy a s největší šetrností. Bude muset matku postupně připravovat na seznámení s otcem a s dcerou. Bude jí musit oba představit ve vhodnou chvíli. A jakmile paní Caoudalovou a Helenu přesvědčí – což se určitě stane –, pokusí se přednést svou žádost. Ale nynější zvrát událostí nebyl právě příznivý. Teď musí počkat na Chariklovu poslední hodinu, zatlačit mu oči a po vykonání poslední služby zemřelému vydat se s Atlantidou na pevnou zem a představit paní Caoudalové zajímavou cizinku. A kam by ji taky mohl odvést jinam než do náruče matky? Zná ji přece dobře. Bude milá, pohostinná, vlídná k sirotkovi... Ale přijme ji za dceru? Ne, takový vstup do budoucnosti by nezajistil příští soulad. Kdyby ji tak mohla paní Caoudalová vidět v tomto prostředí, hovořit se vznešeným Chariklem, zařídit společně s ním budoucnost obou dětí, ponechat jim podle starého a dobrého francouzského zvyku volnou ruku, byly by největší potíže odstraněny! To René věděl. Ale o tom mohl jen snít. A k čemu jsou představy nemožného? Jediné, co mohl dělat, bylo

přijmout skutečnost tak, jak se mu nabízela, a snažit se ozbrojit odvahou, trpělivostí a přesvědčivostí proti obtížím budoucna.

Co bych byl dal před dvěma měsíci za nepatrný zlomek dnešního vítězství! pomyslí si. Za jakou cenu bych byl vykoupil dnešní situaci i se zkouškami a zápasy, které mě patrně čekají! Běda však! Nejsou to obtíže a boje, čeho se teď bojím. Jak se mám ozbrojovat odvahou, když jde o zápas s milovanou matkou. A jak nastavit neohroženě čelo opovržení, které patrně postihne vznešenou Atlantidu?

Zatímco René přemítal v duchu o problémech, které zastínily jeho velkou radost, Charikles se trochu vzchopil, a aniž nějak změnil své rozhodnutí, chystal se pokračovat v přerušném hovoru, dát Renému své poslední příkazy a projevit mu svou úctu i důvěru. A čím? Souhlasem ke sňatku Reného s jeho dcerou, s perlou oceánu! Jeho krásná tvář byla ozářena výrazem šlechtné velikosti, protože byl právem přesvědčen, že dává svému mladému hostu dar neocenitelný. Jak by byl býval nebohý stařec překvapen, kdyby byl věděl, jaké myšlenky teď probíhají myslí jeho příštího syna! Že by on, Charikles, člověk tak vysokého rodu, byl přijat nějakou rodinou chladně a odmítavě? Jeho příbuzenství že by mělo být nežádoucí? Jeho dcera jen trpěna?

Jak by mu něco podobného mohlo napadnout? René mu sice poodhalil roušku, ale nemohl mu říci vše o předsudcích, o malosti, o nedůvěře, což jsou city skryté i v srdcích nejlepších. O takových věcech se nemohl zmiňovat.

„Mladý cizince.“ řekl Charikles slavnostním hlasem, „přístup blíž!“

Chopil se Reného ruky a vložil ji do ruky Atlantidy.

„Dávám ti ji,“ řekl. „Je tě hodná. Dobře jsem si tě prostudoval. Jsi šlechtný i silný; na čele ti září inteligence a v očích se ti blýská odvaha. Tvá ústa nepoznala nikdy lež. Tvé srdce bylo přivábeno mou dcerou. Zůstaň jí věrný. Budeš její jedinou rodinou. Buď jí otcem i manželem! Vše co pro ni vykonáš, ona ti stonásobně vrátí.“

„Charikle,“ řekl René pevným hlasem, „přijímám pln lásky a vděčnosti váš úžasný dar. Kéž naše péče prodlouží vaše dny! Ale až přijde čas, kdy nás budete musit opustit, odejděte v klidu! Vaše dcera bude mít vše, co bude potřebovat. Víc vám slibovat nebudu. Sám jste to řekl lépe, než bych to vyjádřil já. Mé srdce bylo přivábeno

Atlantidou a můj život patří jí. Budu se stále snažit učinit ji šťastnou. Kéž se mi to podaří!“

Dívka němě a odevzdaně naslouchala, aniž se vmísila do hovoru, jehož předmětem byla ona sama. Její nevinný pohled vyjadřoval hlubokou radost a naprostou důvěru. Stejně jako její otec neměla tušení o možných potížích. A kdyby je byla tušila, byla by každé znepokojení zaplašila hrdým vědomím vlastní ceny. Zatím však byla velmi vzdálena takových myšlenek. Není opravdu k ničemu pobývat tisíce metrů pod hladinou oceánu. K čemu jí byla výchova v takovém osamění, když měla přestoupit práh manželství bez znalostí a vědomí celé řady drobností a předsudků? Otázka věna a svatebních darů i jiné zvyky, které jsou někdy tak důležité, neměly místo v její mysli. Stejně i otázka, zda je ono spojení pro obě strany únosné. Později to snad všechno pozná a naučí se brát vážně i žerty a úšklebky, které nacházejí místo i v nejvážnějším lidském konání. Zatím to však neznala a René mohl mít příjemnou jistotu, že v zájmu jeho snoubenky o jeho osobu nebylo nic z těchto nízkých věcí. Ve vědomí Atlantidy byly jen tři osoby: otec, René a ona sama. Vnější svět pro ni neexistoval. Proto mohla nábožněji než jakákoli jiná nevěsta poslouchat slavnostní slova, která rozhodovala o jejím životě.

„Dceruško drahá,“ pokračoval Charikles hlasem ještě čistým, ale viditelně slábnoucím, „ten, koho budu nadále nazývat svým synem, řekl, že u nich si ponechává otec někdy právo rozhodovat o dceřině sňatku; ale jinak že naše absolutní rodičovské právo je u nich oslabeno. Jejich dívky mohou vyjádřit své přání. Tento zvyk mě udivuje. Ale s ohledem na podmínky tvého budoucího života se tomu podřizují. Řekni mi, Atlantido, s jakým srdcem si bereš manžela, kterého ti dávám.“

„Se srdcem plným radosti,“ neváhala s odpovědí dívka. „A žehnám ti za to, otče. Neznám mnoho věcí, ale jednou si jsem jista. A sice, že bych si mezi všemi vybrala právě toho, s nímž mě spojuješ. Trvám na tom, co říkám, protože vy jste, René, několikrát bezděčně projevil jisté pochyby. Přiznejte se,“ dodala se šelmovským úsměvem, „že jste někdy pokládal mou volbu za dílo náhody. Pomyslel jste si, že má náklonnost mohla docela dobře patřit jinému, kdo by byl místo vás zaklepal na stěnu našeho bydliště. Ale mýlíte se. Nikdy jsem nikoho neviděla, to je pravda, ale není snad můj otec nejkrásnější a

nejdokonalejší z lidí? A jestliže jste vyšel i ze srovnání s ním vítězně, musela jsem dojít k přesvědčení, že ho ještě předčíte. Ostatně mezi námi nemůže být napříště otázka větší nebo menší vzájemné ceny. Co nám záleží na tom, jsou-li ve světě lidí muži nebo ženy cennější než my? Jsme teď spojeni – a to stačí.“

„Dceruško,“ řekl radostně Charikles, „z tvých slov vystupují jen moudrost a uvážlivost. Je však pravda, synu, že to dítě vyčetlo i tvé tajné myšlenky?“

„Je to přesně tak,“ řekl René překvapen a zároveň potěšen. „Podobné myšlenky opravdu proběhly mou myslí. Ale není to snad omluvitelné dokonalostí vaší dcery a mými nepatrnými vlohami? Věřte mi však, Atlantido, že po těchto vašich slovech jsem všechny obavy zaplašil. I já, Charikle, vám žehnám za to, že jste mi dal takovou nevěstu. Žádný muž nedostal nikdy dívku tak vznešenou a tak čistou!“

„A já děkuji bohům, že mi uchystali konec tak šťastný,“ řekl stařec. „A prosím je, aby vám popřáli dlouhý a šťastný život... Ale já se při pozorování vaší mladé radosti zapomínám a nechávám unikat své síly, místo abych dal, jak se sluší, do pořádku věci hmotné! Vyslechněte proto, děti, mé poslední příkazy!“

Na chvíli se odmlčel. Pak hlasem, který už zněl jen jako dech, pokračoval:

„Nechci spočinout v jiném hrobě než na lůžku, na němž teď ležím, na němž naposled vydechli i mí předkové a na němž bude uzavřen slavný sled obyvatelů Atlantidy...“

A tebe, synu můj, prosím, abys za svou ženu přijal šperky, které najdeš ve skřínce ze slonoviny v hlavách mého lůžka. Tvoří věno důstojné dcery Atlantů. A mohou být odneseny, aniž vás nějak zatíží... A já chci, abyste odešli ihned, jakmile zemřu...”

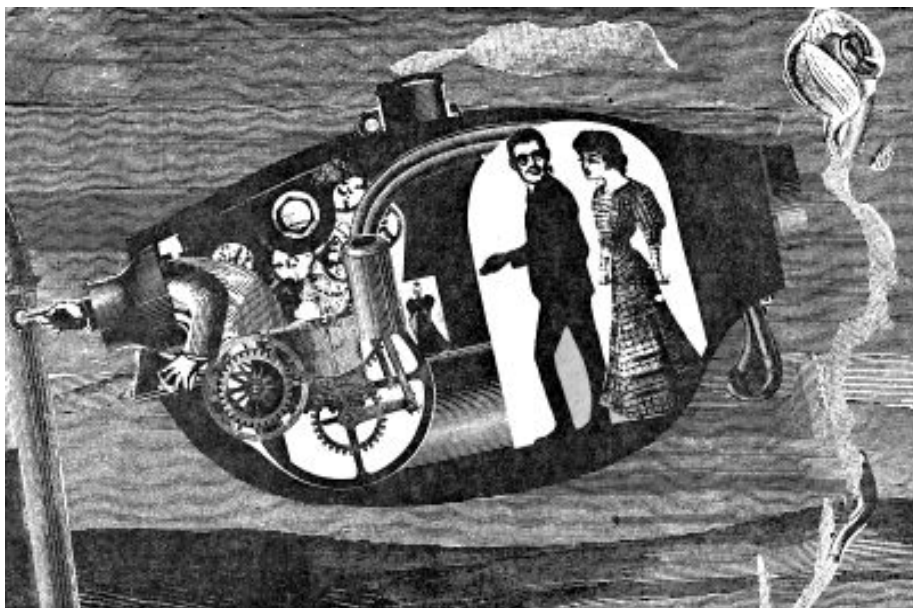
Chariklův hlas tak zeslábl, že ho René a Atlantis sotva slyšeli. Po krátké odmlce s námahou pokračoval:

„A k vašemu odchodu musím ještě něco vysvětlit...”

Ale vtom jeho hlas zanikl, tvář mu náhle ztuhla a tělo znehybnělo.

Atlantis se k němu vyděšeně sklonila a snažila se třesoucí rukou zjistit srdeční tep. René nastavil ke zbledlým rtům zrcátko.

„Dýchat ještě nepřestal!“ řekl radostně. „Vidíte to lehké zamlžení? Musíme doufat. Čekám ostatně na přítelovu pomoc...”

A jak byla loď vzácná tím co teď převážela

XVIII PRVNÍ ZAZVONĚNÍ

Atlantis a René si museli u Chariklova lože uvědomit svou bezmocnost. Utěšovalo je jen vědomí, že stařec ještě žije a že v této přestávce nabude možná nových sil. Měli toho ostatně tolik k přemýšlení, že neměli na zoufalství čas.

A Charikles jim kromě toho nařídil klid a rozvahu. Jako nějaký polobůh opovrhoval nadměrnými projevy bolesti i radosti, které pokládal za neslučitelné s krásou a s harmonií. Nařídil jim taky, že chce u svého úmrtního lože vidět jen projevy míru a klidu.

Hlíдали ho tedy a střídali se, jen když si odcházeli odpočinout nebo se najíst. Často navazovali rozhovor, který je spojoval stále úžeji, a hned zas upadali v nenucené mlčení, které je výsadou dokonalé shody.

Od Kermadekova odjezdu uplynul sedmý den. René už počítal hodiny. O Kermadekovi a Štěpánovi vůbec nepochyboval. První z nich byl slepě poslušný, druhý vrcholně oddaný. Nepostaví-li se jim

do cesty žádná překážka, budou v předpokládanou dobu zde. Možnost překážek však mladý námořník vylučoval. Byl vždycky optimista a měl onu šťastnou povahu, která věří na všechny možné zázraky, urychlující každou akci. Tón naprosté jistoty jeho dopisu musil Štěpána přimět k okamžitému rozhodnutí, Neměl však ani potuchy, že stejně zapůsobil i na jeho matku a na Helenu.

Uplynuly dvě hodiny. Náhle se ozval zvonek. René se rychle rozběhl k vodním vratům. S nesmírným ulehčením zjistil, že vodou proniká mohutný sloup elektrického světla. To byla *Titania*! Jeho dílo! Černá, bachratá, jednolitá! Bez oněch linií, které tvoří krásu obyčejných lodí. Všechny její přednosti byly uvnitř. A jak byla teď vzácná tím, co přivázela!

René s tlukoucím srdcem otáčel klikou zvedáku, který posunoval stěny zdymadla. Voda vnikla volně dovnitř. Ponorka vplula do komory a stěna se za ní zavřela. René uvedl v činnost tlakové pumpy, které zdymadlo vyprazdňovaly. Pozoroval, jak hladina klesá i se svým těžkým břemenem, jak voda do poslední kapky mizí. Hotovo! *Titania* spočinula v suchu na písčitém dně nádrže. René netrpělivou rukou otevřel dveře, rozběhl se k člunu, vyšplhal po jeho boku a vrhl se k žebříku s nataženou pravicí, aby přivítal Kermadeka a Štěpána...

Ale padl do náruče své matky!

Výkřiky, pláč, radost, stisky rukou, otázky bez odpovědí, všeobecné nadšení. Prostě zmatek nad zmatek. Paní Caoudalová s očima plnými slz nemohla se nabažit pohledů na syna a jeho polibků. V záplavě nesouvislých slov opakovala tisíckrát, že už ve shledání nevěřila, přesvědčena, že jí kruté moře všechno vzalo...! Plísnila Reného za jeho odvalu, chválila ho pro jeho smělost, jmenovala ho jeho dětskými jmény, dávno zapomenutými a pod vlivem náhlého vzrušení zase vzkříšenými.

„Teto Alice,“ řekla Helena ve snaze přemoci všeobecné dojetí, „nechtěla bys Reného už pustit? Nemrzelo by nás, kdybychom ho mohli taky obejmout a vyměnit si s ním pár slov.“

„Ach, poděkuj Heleně!“ řekla paní Caoudalová, když se vymanila ze synova objetí. „Jsem-li teď zde, jsem za to povinována díkem jí!“

Náhle se zarazila, s očima rozšířenými jako při zjevení nějaké nadpozemské bytosti. Kermadek, který stál jako ona čelem ke dveřím

a s čapkou v ruce, rozplýval se v úsměvech a v poklonách. Všichni se tam otočili.

Z úst jim mimovolně unikly výkřiky překvapení a obdivu.

Před nimi se objevila Atlantis. Přivolaná radostnými hlasy, přišla až sem. Ale na prahu ji údiv vbil do země. To, co viděla, bylo zcela nové a zcela nečekané. Ale mladá poustevnice nezůstala jako ochromená z té vřavy, z hlasů, z tolika lidí a z té podivné podívané. V té skupině, která musila být v jejích očích davem, nezvábil její zrak ani Kermadek, ani René, ani Patrice. Zato ji přímo fascinovala Helena v šedivém cestovním kostýmu, v rukavicích, s krásnými tmavými vlasy a se zjevem moderní ženy. Ale až do hloubi duše ji vzrušila paní Caoudalová. Matka! Co krásných básní se nahovořilo mladému sirotku o mateřské lásce. I Charikles se o ní zmiňoval vznešenými a nadnesenými slovy. Netajil před Atlantidou, že bohové se k ní zachovali krutě, když jí vzali matku tak záhy. Ale jinak se o tom buď z opatrnosti, nebo z přirozené zdrženlivosti příliš často nezmiňoval. Dívka si proto až do dnešního dne neuvědomovala, oč byla ošizena. Dnes to poznala!

Pochopila v této chvíli to, co René dávno vycítil, a sice smutek své samoty. Ted' věděla, proč jí mladá hlava v nejasném neklidu tak často klesala, proč tisíce dětinských myšlenek jí nedokázalo přejít přes rty, když pro ně nenacházela vhodný výraz, proč tolik toužila po projevech něhy, tak přísně Chariklem zakazovaných. Její touha se ovšem nenesla k otci, ale k matce, k bledé zemřelé ženě, už dlouho spočívající pod kamenem na zahradě. Ted' viděla to, co by ji bylo blažilo už od kolébky, co bylo dopráno všem lidem a co zlí bohové jí jediné odepřeli!

S chtivostí v očích, s jednou rukou opřenu o rám dveří a s druhou na bušícím srdci, naslouchala vodopádu slov, v nichž se stápekla mateřská radost paní Caoudalové. Byla přitom proniknuta nábožnou úctou, připravena klesnout na kolena, přičemž neměla ani potuchy, že se sama stala předmětem všeobecného obdivu.

Ve svém bílém oděvu upraveném bez náznaku strojenosti do volných záhybů, které by byl rád zobrazil sám sochař Feidias, vypadala jako bohyně. Ale zároveň bylo možno z jejích nevinných rysů vyčíst naivní obdiv, výraz plně prozrazující její úzkost a touhu zúčastnit se všeobecné radosti. Helena to jako první uhodla a jako

první se rozhodla k činu. S půvabem zcela odlišným od půvabu mladé Rekyně, ale stejně působivým, postoupila k Atlantidě a vzala ji něžně za ruku.

„Poznávám vás, Atlantido,“ řekla. „René mi o vás vyprávěl... Mám vás už dlouho ráda.“

Z dlouhých řas Atlantidy skanuly dvě slzy podobné kapkám rosy na fialkách.

„Já vás taky znám a taky vás mám ráda, Heleno,“ odpověděla Atlantis.

A pak se hlasem plným něhy a úcty zeptala:

„To je jeho matka?“

A její hlas i pohled říkaly jasně: Kéž by mě měla ráda! René se neodvážil říci ani slovo. Čekal se srdcem naplněným nadějí i obavami. Znal poklad dobroty v srdci paní Caoudalové, ale znal i její předsudky. Byl nadmíru šťasten náhlým zvratem událostí, který vše změnil. Věděl však zároveň, že drobná maličkost může vše pokazit.

Nepočítal však marně se šlechetným srdcem své matky. I ona upřela na mladou Řekyni zrak plný sympatií. A pod její imponující krásou viděla duši osamělého dítěte, které potřebuje oporu a žízní po něžnosti.

Otevřela jí svou náruč. „Mé dítě,“ řekla, „obejměte mě!“

Mladá dívka se k ní s dušeným výkřikem rozběhla, padla na kolena, chopila se její ruky a pokoušela se ji políbit. Ale paní Caoudalová ji zdvihla, sevřela ji v objetí a obě pak smísily své slzy.

Helena a Štěpán vyměnili s Reném rychlé a dojaté pohledy. Oba se rázem stali Reného spoluviníky. Něco jim ostatně říkalo, že tím byly zpevněny i jejich vzájemné osudy.

Ale po tom silném vzrušení octli se všichni v jakýchsi rozpacích. Doktor Patrice dal hovoru jiný směr žádostí, aby byl Atlantidě představen. A chtěl dále, aby ho ihned odvedli k loži nemocného.

Atlantis, která chtěla splnit povinnosti hostitelky, marně ho žádala, aby si napřed trochu odpočinul. Štěpán prohlásil, že přijel prohlédnout a léčit Charikla, a ne odpočívat. A protože mladá dívka si v hloubi duše nic jiného nepřála, odvedla ho k otcovu lůžku. Kermadekovi řekla, aby dámy odvedl do odpočívárny a připravil jim něco k jídlu. Paní Caoudalová dala pokynem ruky Renému souhlas, aby šel se Štěpánem. René s vděčným pohledem ihned poslechl.

Paní Caoudalová, která tam byla hned jako doma, usadila se s Helenou do podušek na velkém divanu. „Jistě chápeš, Heleno,“ řekla, „že nemůžeme jít k nemocnému dříve, než nám to doktor dovolí. A společenská forma ostatně přikazuje, aby René...“

„Ale teto Alice, jakápak společenská forma?“ zvolala Helena se smíchem. „Zdá se mi, že jsme se nezachovali příliš společensky, když jsme vnikli do domu, kam nás nikdo nezval!“

„Můj bože, to je pravda!“ vyděsila se paní Caoudalová, konsternována tímto konstatováním. „Ale řekni mi, Heleno, myslíš, že Atlantis pokládá náš příjezd za dotěrnost?“

„Atlantis?“ řekla Helena živě. „Mohlo by to božské čelo skrývat myšlenku tak nízkou? Což nevidíš, že ta půvabná bytost má jedinou touhu? A sice otevřít nám svůj dům stejně jako své srdce! Vždyť je tak milá, tetičko! A já ji zbožňuji!“

„Heleno, nějak moc spěcháš!“ řekla paní Caoudalová se chtěnou přísností.

„Ale co? Vždyť ji máš taky ráda, teto Alice! Nelze ani jinak, že Kermadeku?“ obrátila se na statečného lodníka, který před ní přistrčil stolec obtížený ovocem, načesaným zřejmě v nějaké zahradě vil.

„Samozřejmě, slečno Heleno,“ odpověděl Kermadek a postavil se do pozoru jako voják při hovoru se svým představeným.

„Přízněj se, Kermadeku, že k ní chováš větší náklonnost než ke mně!“

„To tedy ne, slečno. Dovolíte-li, pak matku a sestřenici mého velitele nemůže nikdo překonat. Ale jinak je ta mořská slečna docela pěkná.“

„Heleno,“ řekla paní Caoudalová, jakmile Kermadek odešel, „co si vlastně myslíš, že hovoříš s tím námořníkem tak familiárně?“

„Ale teto Alice! Kermadek není obyčejný námořník, ale přítel. A pak... jsem tak šťastná! Je mi tady tak dobře! Vidiš přece, jak je to tu všechno nádherné, skvělé klidné! Je to království krásy, pravá Arkádie, ideální země! Není tu nic ošklivého, nic zlého. Žádní sluhové a žádní páni, žádné společenské vrstvy! Jsme tu jako trosečníci na osamělém skalisku. Všechno lživé zmizelo. A všem nám tu vládne jen dobro!“

„Co tím chceš říci, dceruško?“ zeptala se zneklidněná i dojatá paní Caoudalová.

„Však to dobře-víš, tetičko. Budu hovořit zcela otevřeně. Jsem šťastnější než Atlantis. Mám matku, opravdovou matku. Nikdy jsem nemusela zatížit své srdce nějakým tajemstvím nebo jakoukoli jinou zátěží. Se všemi radostmi i strastmi jsem se ti mohla směle svěřit. Všechno tě vždycky zajímalo... Nikdy jsem si neuvědomila tak mocně jako teď, jak ti musím být vděčná. Pochopila jsem to teprve tehdy, když jsem viděla pohled té vyděšené princezny, který na tebe upřela. Ubohé dítě! Se vším svým bohatstvím a nádherou je ubožejší než nejchudší cikáně, od rána do večera plísňené a bité, ale aspoň občas matkou milované a políbené. Nezdá se ti, že jsme jí něco dlužni? Že bychom ji měli utěšit, podepřít, milovat, vrátit jí část štěstí, na které má právo a které ji bylo tak nespravedlivě odepráno?“

„Nepochybuj o tom, drahé dítě,“ řekla dojatá a trochu rozpačitá paní Caoudalová, „ani na okamžik si nemysli, že bych nebyla ochotna podporovat tě v tvé šlechtynosti. Je to všechno tak překvapivé, podivné, zvláštní... Však jsi viděla, že jsem tu dívku objala...“

„Ano, ano, projevila jsi jako vždy svou dobrotu. Ale naslouchej hlasu svého srdce! Jedině ono má pravdu. Nečekej, až tě budou prosit, až si vynutí tvůj souhlas. Vlož Reného ruku do ruky jeho nevěsty!“

„Heleno! Dítě! Co mi to tu říkáš?“ zvolala paní Caoudalová vyděšeně. „Uvědomuješ si, že by to znamenalo zničit mé nejdražší naděje? A co ty, ty... má vyvolená dcera...“

A z očí jí vytryskly slzy.

„Tvou dcerou už jsem,“ řekla Helena a objala plačící tetu. „Víc už jí být nemohu, i kdybys měla ještě sto synů, tetičko, abys mě za ně mohla provdat. Zřekni se plánu, který by nepřinesl nikomu štěstí. Říkejme si vždy pravdu! René mě nechce – odpusť mi tu upřímnost! – a já nechci jeho! To by byl určitě špatný začátek manželství. A musím dodat, že oba už máme... Chci říci, že René už se zaměřil se svou volbou jinam... neodvolatelně! Chtěla bys snad pro nějaký přeludný plán zničit jeho štěstí?“

„Jeho štěstí? Bůh chraň! Můj milovaný syn! Nepřeji si nic líného, než aby byl šťasten.“

„Dej mu tedy souhlas, po kterém touží. Vyjdi mu vstříc a řekni mu, že pokládáš Atlantidu za svou dceru!“

„Atlantis mou snachou? Vodní víla, nereida, žena oděná jako Polymnie¹²?“ sténala ubohá paní Caoudalová.

„Půjčím jí některý ze svých obleků,“ namítla klidně Helena.

„Co tomu řeknou naši přátelé? Co si pomyslí naši sousedé?“

„Pomyslí si, že v Caoudalově rodině se nikdy neoctla žena tak krásná, tak ušlechtilá, tak zajímavá; že sis našla snachu, která je tě hodná! A co ti v tom vlastně brání? Že je Atlantis cizinka? Nemůžeš však přece pochybovat o tom, že je urozená srdcem i tradicí. A pomysli si, drahá teto, že když její otec přijal za syna Reného, musil v sobě zlomit stejně tvrdý odpor, který je i v tobě. A já jsem přesvědčena, že jej zlomil. Nenech se jím předstihnout ve šlechtetnosti, teto Alice. Vyjdi jim vstříc; zaslouží si to! A René ti bude vděčný!“

Helena pokračovala ve své obhajobě s tváří rozpálenou šlechtetným odhodláním. Nevšimla si ani, že právě přišel doktor Patrice a obdivně se na ni zahleděl.

„Tak co, Štěpáne? Co je nového?“ zeptala se paní Caoudalová, která ho spatřila první.

„Zatím nic, ale ještě je naděje, aspoň relativní. Ale prodlužovat nadlouho život nemocného nelze. Použil jsem už elektrické masáže a ještě se k tomu vrátím. Náš vznešený hostitel si zatím přeje, abych se šel občerstvit a odpočinul si.“

A když mu obě dámy uvolnily místo u stolku, pokračoval:

„Ve skutečnosti nepotřebuji ani odpočinek, ani jídlo. Nikdy jsem se necítil tak svěží a tak v pořádku. Tohle je kouzelné místo! Nesmírně příjemné bydliště! Začarovaná zahrada!“

„Nabyl nemocný vědomí?“ zeptala se paní Caoudalová.

„Teď zase spí, ale to nebude dlouho trvat.“

„Myslíte, že nebude příliš dotěrné, vstoupím-li do jeho pokoje? Chtěla bych tam být, až nabude vědomí, abych se mu mohla omluvit za náš vpád a vyslovila mu svou úctu,“ řekla ta dobrá paní svým obřadným způsobem. A jemně dodala: „Chtěla bych podepřít to ubohé dítě v jeho těžké zkoušce, ač mu bohužel můžeme nabídnout jen své sympatie.“

„Bud' si jista, že nám i za to bude vděčná,“ zvolala vřele Helena, „a že naše sympatie přijdou na správnou adresu. Viděla jsem už mnoho

¹² Socha řecké ženy v pařížském Louvru. (Pozn. překl.).

úmrtních loží, ale žádné se nepodobalo tomuto. Musíme si uvědomit, že úzké lože, na němž ten stařec vydechne naposled, je pro tu dívku celým vesmírem, vším, co až dosud poznala. Její chování je podivuhodné. V jejím bolu je i všechna její prostá ušlechtilost. A přece ji tu čeká jen strašné osamění!“

„Pojďme k ní!“ řekla paní Caoudalová živě. „Když nám k tomu dáváte souhlas, vyčítala bych si každou minutu, o kterou se opozdíme.“

Všichni tři vstali a vyšli z odpočívárny. Doktor je zavedl do pokoje nemocného. Atlantis a René zaujali svá obvyklá místa u hlav lůžka. Stařec ležel na purpurovém loži nehybně jako socha, ale ve tváři neměl žádný výraz utrpení. Před chvílí se bílý mramor jeho obličeje zbarvil trochu živěji. Byl teď opravdu krásný. Obě příchozí se uctivě zastavily jako na prahu svatyně. René a Atlantis jim vyšli naproti a vybídl je k posazení. Ale Patrice, zvyklý ze svého zaměstnání číst v lidských srdcích a stále připraven prokazovat dobro, poznal, že matku i syna spaluje touha po důvěrném pohovoru a že nejlepším balzámem pro srdce Atlantidy bude jeho drahá Helena.

„Dovolíte-li,“ řekl bez okolků, „chtěl bych, abyste mě teď nechali asi hodinu o samotě s mým nemocným. Ty, René, se můžeš uchýlit s matkou do vedlejšího salóнку a zůstat tam, abys byl v případě potřeby po ruce. A vám, slečny, nařizuji ve funkci doktora krátkou procházku. Zatím vás nepotřebuji, ale později bude vaše pomoc velmi cenná. Je tedy vaší povinností nabrat nové síly a trochu se rozptýlit, což je nejlepší. Jsem si jist, že slečna Atlantis velmi ráda provede svou návštěvnici těmito krásnými zahradami.“

„Chcete?“ zeptala se Helena s okouzlejícím úsměvem.

„Ach ano, chci,“ řekla Atlantis a upřela svůj nevýslovně sladký pohled do Heleniných očí.

Obě dívky odešly. Několik minut neřekly ani slovo. Obě se zabývaly svými myšlenkami. Na ohybu aleje promluvila jako první Atlantis.

„Heleno,“ řekla, „chtěla bych vám říci to, co cítím, ale co neumím vyjádřit... Vy znáte Reného a můžete mi snad proto říci, proč si vyvolil právě mne.“

„Jsem Reného sestra,“ řekla Helena prostě, „a tím i vaše!“

„Má sestra...! Chcete být má sestra...! Ach, to je příliš mnoho radosti v jediném dni!“

„Drahá Atlantido,“ řekla Helena a dívku objala, „což nevidíte, že má radost je větší?“

Tímto tónem pak rozhovor pokračoval. Dívky si vyměnily řadu důvěrných sdělení, a když za nimi po dvou hodinách přišel René s doktorovým vzkazem, aby šly k nemocnému, byly už důvěrnými přítelkyněmi.

Patrice je volal proto, aby byly u blížícího se Chariklova probuzení.

Shromáždění u jeho lůžka, čekali mlčky na ohlášenou změnu jeho stavu, jak se už několik minut různými příznaky prozrazovala.

Náhle však došlo k překvapující události.

Od vstupního zdymadla zazněl elektrický zvonek... A pak dvakrát za sebou znovu...

Kdo to mohl v těchto hodinách zvonit?

XIX

DRUHÉ ZAZVONĚNÍ

„Mám jít otevřít, pane poručíku?“ zeptal se Kermadek.

„Otevřít! Otevřít! Řekneš si to jen tak! Koho to sem čert nese? Ti lidé by zasloužili, abychom je nechali čekat až do soudného dne. Ať si odvyknou rušit nemocného!“

Naléhavé a energické další zazvonění přerušilo jeho slova.

„Ti chlapi jsou nějak netrpěliví,“ usoudil Patrice s úsměvem. „Co tomu říká naše půvabná hostitelka? Máme strpět, aby ještě další vetřelci vnikli do jejího domu?“

„Naše samota je už trvale zrušena,“ odpověděla Atlantis s nádechem důstojnosti. „Jsem si jista, že Charikles by novým příchozím vstup neodmítl. A já si dovoluji v jeho zastoupení ten souhlas dát. Jdi, mladý a čilý sluho,“ obrátila se ke Kermadekovi, „a pozdrav Chariklovým jménem zbloudilé poutníky! Nabídni jim osvěžující nápoj, chléb a sůl a přiveď je sem, až se zbaví zbytků prachu z cest...“

„To je nápad, mluvit o prachu!“ bručel si Kermadek a šel příkaz vykonat. „Myslím si, že návštěvníci jsou pokryti spíš lasturami a chaluhami. Nu, pojďme se podívat!“

Vyšel ven svým kymácivým námořnickým krokem. Uplynulo několik minut. Pak se ozvaly výkřiky překvapení, v prudce otevřených dveřích se objevil Kermadek a se širokým úsměvem na tváři ohlásil halasně:

„Jeho Výsost kníže Monte-Cristo a kapitán Sacripanti, kteří by chtěli složit své poklony těmto dámám a těmto pánům!“

René a Patrice se zatvářili nesmírně mrzutě. Paní Caoudalová se zamračila a přehodila si přes ramena šál, jako by se tak chtěla před těmito dotěravci chránit. Chariklova dcera přihlížela vstupu cizinců zcela chladně.

Ti na sebe nedali dlouho čekat. Kníže ve svých nejlepších šatech, s nosem vzhůru, s rudýma ušima, s kloboukem pod paží, vítězně pokročil vpřed a dámy pozdravil. Za ním Sacripanti, napomádovanější a ještě bohatěji než jindy ověšený zlatými řetězy, přívěsky a kravatovými jehlicemi, pokoušel se o úklony, které měly být slavnostní, ale byly jen směšné.

„Kapitán Sacripanti mě chtěl doprovodit jako tlumočník,“ řekl kníže s majestátním gestem. „Ovládá dokonale všechny staré i moderní jazyky a já jsem usoudil, že jeho služby budou přímo neocenitelné, až si budu vyměňovat své myšlenky se zajímavou rodinou, která si zde vybudovala své sídlo... A vy, milý Caoudale, ukojte laskavě mou sžíravou touhu a představte mě tomuto vznešenému starci a jeho kouzelné dceři... neboť předpokládám, že tato slečna je skutečně dcerou tohoto pána...“

„Opravdu,“ řekl velmi mrzutě René. „Ale račte vzít na vědomí, že náš hostitel Charikles není teď v takovém stavu, abychom mu mohli někoho představovat. Řekněte nám raději, odkud přicházíte a jak jste se sem dostal! Já tomu namouvěru nerozumím.“

„Člověk by řekl, že se sem jezdí jako na docela obyčejné místo,“ řekl svým neomaleným způsobem Kermadek.

„Cože? Docela obyčejné?“ zvolal kníže a usadil se pohodlně v křesle ze slonoviny, které pod jeho váhou zapraskalo. „Věz. chlapče, že žádné místo, na které vstoupí kníže Monte-Cristo, není obyčejné. Ale abych odpověděl na vaši otázku, milý Caoudale. udělám to po

ířském způsobu: odpovím taky otázkou. Neviděly snad mé slabé oči tento zázrak půvabu a krásy za našeho památného sestupu v ponorné kabině z *Cinderelly*?“

„Ano,“ odpověděl netrpělivě René.

„Nu... mám ještě něco vysvětlovat? Ten, kdo zná knížete Monte-Crista, nepotřebuje už vědět víc. Spatřit takovou krásu a rozhodnout se uvidět ji ještě jednou mohl jsem udělat jedině já!“

A kníže se rozhlédl kolem sebe pohledem plným uspokojení.

„To nám však stále nevysvětluje, jak jste se sem dostal,“ pokračoval ledově René.

„Ach, ach, milý Caoudale... při své bystrosti na to musíte přijít. Víte dobře, že ponorná kabina už nebyla k použití. Chtěl jsem si zprvu udělat jinou a sestoupit sem sám, když jste nás tak znenadání opustil. Ale pak jsem si řekl, že bude jednodušší, když si seženu o vaší práci nějaké informace a udělám to jako vy... Můj ctihodný přítel kapitán Sacripanti se uvolil za určitou peněžní odměnu vše zařídit...“

„Vy jste mě, jinak řečeno, špehoval!“ zvolal René.

„Ach, slovo špehovat je trochu silné, drahý příteli. A pokud vím, vy jste se s ničím netajil. Sacripanti zjistil, že si dáváte stavět ponorku. Veřejnost o tom věděla a já jsem si snadno domyslí, proč to děláte. A protože má knížecí pokladna není ještě na suchu, nařídil jsem jednoduše, aby mi vaši konstruktéři postavili ještě jednu takovou ponorku, jako je *Titania*. Pustil jsem se s ní na moře ve společnosti svého výtečného přítele... a tady jsme! Nečekal jsem ovšem,“ pokračoval kníže s galantní úklonou, „že tu najdu společnost tak četnou a tak půvabnou!“

„Právě tak jsme nečekali ani my, že se tu setkáme s vámi.“ řekl ostře René. „Ale hleď, Štěpáne! Náš hostitel jeví určité příznaky oživení...! Neměli bychom obnovit své pokusy?“

„Dávám se vám k tomu plně k dispozici,“ řekl kníže Monte-Cristo se vznešeným výrazem. „Zákon milosrdenství je posvátný; a já ho nechci porušovat odmítáním pomoci tomuto ušlechtilému starci, který je – aspoň podle vzhledu – velmi urozeného původu.“

René se netrpělivě obrátil a spolu s doktorem a s Kermadekem pokračoval v elektrické masáži, příchodem knížete přerušené. Zatímco se zabývali starcem, kníže Monte-Cristo, který jejich péči pokládal za dostačující, obrátil se k paní Caoudalové, aby ji podrobil skutečnému

výslechu na námět Charikla a jeho dcery. Byl to výslech, při němž paní Caoudalová odpovídala s největší horlivostí. A tak kníže Monte-Cristo a teta Alice zapomněli na drobné rozmršky, které kdysi kalily jejich styky, a stah se zase nejlepššími přáteli.

Helena a Atlantis hovořily stranou a bavily se jazykovými chybami mladé Řekyně, kterou René přiučoval francouzštině během dlouhých hovorů při lůžku nemocného.

Jedině Sacripanti neměl co dělat. Zřejmě mu však to osamocení nijak nevadilo. Přecházel sálem, všechno pročenichal, všechny kouty prohlédl a zdálo se, že se mu všechny ty divy náramně líbí.

Asi po hodinové elektrické masáži stále ležící Charikles zhluboka vzdychl. Otevřel oči a pohybem paže naznačil, že se chce zvednout. René ho vzal v podpaží a pomohl mu. Stařec se kolem sebe dlouze rozhlédl.

Pohled na neznámé tváře ho nesmírně překvapil.

„Kde to jsem?“ šeptal. „Jsem snad už v říši stínů...? Kdo jsou ti cizinci u mého lože? Nebo se mi to snad jenom zdá?“

„Já jsem u vás,“ řekl René a stiskl starci ruku.

„Atlantido!“ ozval se stařec silnějším hlasem.

Atlantis přispěchala lehce jako stín k otcovu loži, objala ho paží kolem krku a zasypala ho polibky i radostnými slzami.

Stařec ji přitiskl slabě k srdci.

„Drahé dítě,“ řekl, „zase tě vidím, Atlantido! Ale řekni mi, co je to tu za cizince? Odkud přišli? Jsou skuteční, nebo to jsou jen přeludy, výtvary mého chorobného mozku? Když jsem usínal, byla jsi u mého lože sama s naším mladým přítelem. A teď je vás tu tolik... Kdo je ta vznešená žena s hrdým čelem a s bílými vlasy? Podobá se Hektorově matce. Její černé šaty ještě víc zvýrazňují bledost její tváře... A kdo je ta půvabná nymfa, kterou by bylo možno pokládat za tvou sestru a které mi připomíná obraz, jaký nám zanechal Homér popisem sladké Briseidy¹³?“

„Nosí jméno, které ti není neznámé, otče. Jmenuje se Helena,“ odpověděla s úsměvem Atlantis. „A je to Reného sestra.“

„Nevinná a čistá Helena,“ řekl dobrácky stařec. „Přístup blíží, dívko, a nech můj zesláblý zrak spočinout na zářivé kráse tvého čela! A ten

¹³ Postava mladé kněžny z Illiady. (Pozn. překl.).

muž vážného vzhledu a hrdého pohledu bude brzy tvým manželem? Zdá se mi vhodný jako tvá opora a jako Reného bratr...”

Tato nenadálá otázka vehnala krev do tváří Heleny i doktora. A Charikles bez náznaku šibalství pokračoval: „A ten zralý muž s tváří pošetilce je taky z vašeho rodu? Je to snad tvůj otec, René?”

A stařec jen těžko zakryl nechuť, kterou v něm vzbudil Monte-Cristo.

Ten už dlouho čekal na svou příležitost. Pochopil podle Chariklova pohledu jeho otázku.

„Příliš otálíte, Caoudale, s mým představením!“ řekl vyčítavě. „Vysvětlíte, prosím, tomu úctyhodnému knížeti, že má co dělat se sobě rovným..., že můj rod může bez vychloubání soupeřit ve stáří s jeho rodem... a že Monte-Cristové jsou z dostatečně dobrého domu...”

A hrdě se vypjal.

René několika slovy vysvětlil Chariklovi vše, co se tu udalo během starcova dlouhého spánku. Stařec, posílený několika kapkami ušlechtilého vína, které mu doktor podal, naslouchal všemu s největším zájmem. Uvědomil si, že jaksi nejasně vnímal zvuk zvonku u vodního zdymadla. Poděkoval Štěpánovi tónem vznešené prostoty za péči, kterou mu doktor věnoval, a obrátil se k paní Caoudalové s pochvalou její odvahy, s níž sem sestoupila i s dcerou. Paní Taoudalovou by to bylo jistě přivedlo do značných rozpaků, kdyby byla rozuměla aspoň jednomu zrádnému slůvku. A stařec pak s typicky řeckým smyslem pro krásu neopomněl uvést řadu poklon na mateřský půvab ubohé dámy. S uspokojením si všiml i Kermadeka, jehož upřímná tvář a chování se mu už dávno zalíbily. Zdálo se, že se mu nelíbí jedině kníže Monte-Cristo a jeho společník. Zeptal se jen, zda v jejich případě nebyly zanedbány zákony pohostinnosti a víc se o nepříjemné hosty nezajímal.

Ale taková situace se výbušnému knížeti nemohla líbit. Po vzrušeném rozhovoru knížete s kapitánem Sacripantim v rohu sálu přistoupili oba k loži nemocného, Monte-Cristo velmi rozčilený, kapitán víc než kdy jindy podobný sluhovi na maltském náměstí.

„Kníže Charikle,“ ozval se Levantinec špatnou řečtinou, „chci se vás na něco zeptat jménem knížete Monte-Crista, který vám už řekl o vznešenosti svého rodu.“

„Mluv!“ řekl Charikles s bezděčným zamračením.

„Kníže Monte-Cristo je dosud svobodný, což vás nesmí překvapit vzhledem k jeho věku a k jeho postavení ve společnosti,“ začal nadutě Sacripanti, zatímco René se snažil překládat jeho slova paní Caoudalové.

„A proč můj vznešený velitel dospěl až do středu zemské pouti¹⁴, jak praví básník... ba dokonce jej už překročil... proč se vystavuje nebezpečí, že jeho rod bez potomků jednoho dne vymře, když první starostí člena slavné rodiny musí být péče o zachování rodu... proč se zkrátka vznešený Monte-Cristo dosud neoženil?“

„A přitom žádá o ruku každou dívku, s níž se kde setká! Však o tom něco víme!“ bručela si pro sebe rozzlobená paní Caoudalové.

Sacripanti se po tomto úvodu na chvíli odmlčel a rozhlédl se vykulenýma očima kolem sebe. Charikles naslouchal s výrazem zdvořilé rezignace, zatímco kníže pokyvoval souhlasně hlavou.

„Důvod vám řeknu hned!“ zvolal náhle Sacripanti. „Slavný kníže, urozený šlechtic, vznešený a mocný pán ostrova Monte-Cristo, nenašel do dnešního dne vhodný střevíc na svou nohu... chci říci dívku dost vznešenou, aby se s ní moli! spojit...“

„No tohle!“ zašeptala paní Caoudalové, zatímco Helena ji tahala za rukáv, aby mlčela.

„A takovou dívku teď našel!“ pokračoval Sacripanti a ukázal teatrálně prstem na Atlantidu, půvabně opřenou o Heleninu paži ve volné poloze kariatidy z řeckého chrámu. „To je ona, vznešený kníže! Jen tvá dcera je svým rodem hodná stát se matkou synů knížete Monte-Crista. A já nehodný mám tu čest požádat vás o její ruku pro knížete...“

A Sacripanti zamekl podlahu svou čapkou v prapodivném pozdravu, zatímco Monte-Cristo, zrudlý jako rajče a s očima navrch hlavy, přistoupil až k udivené Atlantidě, aby jí vtiskl na čelo zásadní polibek.

„Stůj!“ zvolal Tharikles, který jeho úmysl uhodl. „Uklidni se, kníže Monte-Cristo... Má dcera je skutečně hodná té pocty a my ti za to oba děkujeme. Ale její mladé srdce už je zadané. Já, její otec, vložil jsem už její ruku do ruky tohoto mladého muže, který jako první z lidí

¹⁴ *Narážka na úvodní verš básně Peklo z Dantovy Božské komedie. (Pozn. překl.).*

vstoupil do tohoto příbytku a pak se sem za mou dcerou vrátil. Ta se proto nemůže stát tvou ženou, protože jsem ji už slíbil Renému.“

„Ach, ach!“ zvolala přidušeně paní Caoudalová, která chtěla knížete odkázat do patričních mezí. „Tohle vás asi bude trochu mrzet, milý pane! Viděl to někdo někdy? Žádat o ruku dívky, kterou poprvé spatřil před dvaceti minutami! A ani ne před měsícem byl zapálen do osoby, která není odtud daleko... Řekněte mi, má vůbec zdravý rozum?“

„Má dcera a můj mladý přítel už dostali ke svému spojení můj souhlas,“ pokračoval Charikles. „Zbývá jim teď vyprosit si i svolení této obdivuhodné matky, která neváhala čelit kvůli synovi i hrůzám propastných hloubek. Můžeme snad o jejím svolení pochybovat? Co by mohla mít vůči Atlantidě? Nedostala snad má dcera od bohů nadbytek božských darů: mládí, krásu, nevinnost, světlo nejjasnějšího ducha a největší dobrotu srdce? Ach, Atlantido, milované dítě, byla jsi mi vzornou dcerou. Tvůj starý otec zemře bez lítosti, protože tě odevzdává nové rodině, do níž si zasloužíš vstoupit... Přistupte blíž, vznešená ženo! Necht' se naše ruce spojí s rukama našich dětí! Charikles vám dává dceru a zavře klidně oči k věčnému spánku!“

A chopil se slavnostně ruky své dcery. René, Helena a Štěpán obstoupili s prosebným výrazem paní Caoudalovou. Trochu vyděšená Atlantis upřela na ni naléhavý pohled. Ale teprve zamyšlený a pohrdavý výraz v tváři knížete Monte-Crista přiměl tetu Alici k rozhodnutí. Bažným pohybem vykročila k Chariklovi. chopila Reného za ruku a spojila ji s rukou mladé dívky.

Pak se rozplakala. Atlantis se jí však vrhla kolem krku a objala ji tak něžně, úctyplně a oddaně, že poslední výhrady paní Caoudalové se rázem rozplynuly.

„Ne, ne,“ koktala ubohá matka, vracejíc dívce polibky, „když to musí být, zříkám se svého snu... Je to však absurdní. Takovou svatbu ještě nikdo neviděl. Ale ta dívka je opravdu okouzlující. A až ji oblékneme do některých tvých šatů, Heleno (máte skoro stejné postavy), nebude jí ani nejhezčí děvče z Lorientu sahat nad kotníky... Myslím, že její otec má plnou pravdu. Určitě to bude nejlepší snacha na celém světě, a až se odtud dostane, až se vzdělá a zcivilizuje...“

„Zcivilizuje...?“ přerušil ji uraženě René. „Jen se podívej, maminko! Vždyť to je bohyně...! Královna z Homéra...! A prý zcivilizuje!“

„Nu dobrá, dobrá,“ řekla trochu nakvašeně paní Caoudalová. „Já ti tu tvou Atlantidu povoluji! Nemáš mi tedy co vyčítat. Ale dovol mi aspoň mínění, že má trochu divné způsoby a že vyvolá na radnici zcela nezvyklý dojem...“

René už chtěl odpovědět trochu ostřeji, ale Štěpán několika mírnými slovy nesoulad odstranil. Paní Caoudalová pak na jeho radu pokračovala ve zjišťování Atlantidiných pokroků ve francouzštině. Obě se usadily vedle sebe na kupu polštářů. Pozornost a inteligence žačky paní Caoudalovou plně uspokojily a vnukly jí naději, že bude moci svou příští snachu velmi brzy uvést do společnosti.

Monte-Cristo, velmi rozmrzelý svým neúspěchem, stáhl se stranou. Sacripanti už před chvílí zmizel a s ním i Kermadek. Náhle se dveře prudce rozlétly a na prahu se objevil rozcuchaný a vyděšený tlumočník.

„Velký bože... snad nehoří?“ zvolala paní Caoudalová a rázem byla na nohou. Úplně zapomněla, kde je.

„Co je? Co se stalo?“ ozývalo se ze všech stran.

Kapitán Sacripanti nemohl vůbec promluvit. Kroutil vyděšenýma očima, sahal si na hlavu, jako by si chtěl rvát vlasy, a ukazoval prstem kamsi za sebe... prostě groteskní a úděsný obraz největší hrůzy.

„Tak co se vlastně stalo?“ zvolal René a pořádně kapitánem zatřásl.

„Tam... tam...“ vyhrkl konečně kapitán přiškrceným hlasem. „Dveře... jsou otevřeny...!“

„Jaké dveře?“

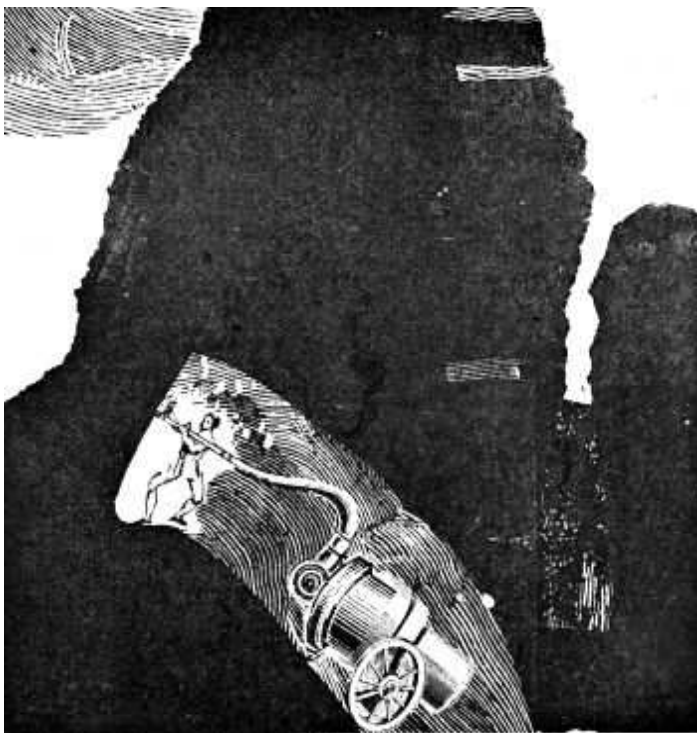
„Nejdou už zavřít... Jsme uvěznění...! Ztraceni!“ pokračoval kapitán. „Běda mi, že jsem se musil dožít takového konce své kariéry!“

„Jsme uvěznění proto, že nějaké dveře jsou otevřeny? To se mi zdá být nějak divné!“ řekla překvapená paní Caoudalová.

„Co nám to tu žvaníte?“ zvolal Patrice. „Kníže, ten váš kapitán ztratil zřejmě rozum... Chápete vůbec, co nám tu říká?“

„Ne,“ odpověděl kníže znepokojeně. „Ale je zřejmě celý bez sebe!“

Konečně se jim řadou otázek podařilo zjistit příčinu Levantincovy hrůzy. Když kapitán pročenichával všechny kouty, došel až ke zdymadlu. Tam se setkal s Kermadekem, který klel a nadával jako pohan. A statečný lodník měl věru důvody ke vzteku. Když kníže a Sacripanti vystoupili ze své ponorky, zanechali ji vedle *Titanie*, která

Po letech námahy dovedl své dílo ke konci

spočinula právě proti vchodu do vnitřní místnosti. Ale nešťastnou náhodou si těžký ocelový člun lehl na bok vedle prvního tak, že zatarasil dveře ve chvíli, kdy byly ještě otevřeny, a znemožnil tak průchod. Ted' nebylo možné naplnit komoru zdymadla a vyplout s člunem ven.

A Kermadek řekl Sacripantimu, že jsou tady na věčné časy uvěznění!

Lze si představit zděšení, které se všech zmocnilo, když svou situaci pochopili. Charikles a jeho dcera udiveně přihlíželi, jak se všichni překotně vrhají k malému přístavu, aby zjistili pravý stav věcí.

Zpráva byla bohužel pravdivá. Dveře se daly uvolnit jedině zázrakem. Jinak si nikdo neuměl představit, jak se teď odtud dostanou. Napřed všechny ochromila hrůza. Ale pak se všichni vzpamatovali. Zatímco se kníže utápěl ve výlevech zoufalství podobně jako kapitán a

hořce si vyčítal se svým tlumočníkem hloupost, s jakou nechali svou loď v tak nebezpečné poloze, vzala paní Caoudalová neteř pod paží, jako by ji chtěla svými slabými silami chránit. Helena se snažila skrýt své obavy, které jí zmrazily srdce. Patrice, René a Kermadek však neklesali na mysli a radili se horečně o všech možných prostředcích, jak nešťastný člun odtáhnout.

XX

ZAJATCI MOŘE

Žalostné Sacripantiho sténání vzbudilo nakonec pozornost Atlantidy, která odešla za ostatními. Několika slovy ji zasvětili do situace.

Aniž by sdílela všeobecné obavy, přijala Chariklova dcera zprávu s plnou vážností.

„Co na tom, konečně?“ řekla. „Když má teď René celou svou rodinu u sebe, nemůže si už nic lepšího přát a ničeho se bát. Nejsme snad v těchto místech dokonale šťastni a klidni? Nejsme zde všichni pohromadě? Já sama si nepřeji nic jiného, než abychom tady zůstali trvale... Budeme pokračovat v dějinách Atlantidy – a to bude vše! Chankies vám prozradí tajemství svého obdělávání půdy a možnosti žít v hloubce tisíce metrů. Bylo mi řečeno, že Phoibos vykonal od mého narození sedmnáct obletů naší Země. Téměř po celou tu dobu jsem žila v nevědomosti o vnějším světě... Nakonec však ve mně vzklíčila zvědavost a můj neklid vyrušila prudká touha poznat mé bližní... Teď je však má touha uspokojena. Vidím vás a miluji vás jako členy své rodiny. Žijte tedy zde, když vás k tomu osud odsoudil... A věřte mé zkušenosti, že tu nebudete nešťastni...“

„Svatá dobroto!“ zvolala paní Caoudalová, když pochopila smysl dívčích slov. „To dítě ztratilo rozum! Mam se snad změnit v Sirénu a skončit život v této propasti? Vidíte už snad Helenu odsouzenou do věčného žaláře? Ne, ne, musíme pryč, i kdybychom měli sami vydávat... Já osobně nikdy neodpustím nešťastnému knížeti, že přijel

za námi a že nám zabránil v úniku z díry, do které jsme tak hloupě vlezli... Je to strašná situace! Skutečně k zbláznění!“

„Drahá teto,“ řekla Helena, zoufalá nad duševním stavem své adoptivní matky, „i v našem neštěstí je určitá útěcha, jak správně řekla Atlantis. Jsme tu aspoň všichni pohromadě. Vzpomínáš si na své zoufalství, když jsi nevěděla nic o Reném? Jaký to byl rozdíl proti dnešní situaci! A budeme-li tu musit zůstat celé roky...“

„Pěkně děkuji!“ zvolala živě paní Caoudalová. „Co si myslíš? Celé roky! Myslíš, že si mohu dovolit ztratit tolik let? A je mi divné, že od chvíle, co vím o našem uvěznění, zdá se mi, že tu je nedostatek vzduchu! Určitě se tu dusím... Nezdá se vám totéž?“

„Ujišťuji vás, drahá paní, že to je jenom zdání,“ řekl Patrice. „Je tu velmi čistý vzduch. Ostatně při tlaku pod touto klenbou nemůže vzduch zřidnout. A kyslíkové přístroje, které jsem si právě prohlédl, pracují se zázračnou dokonalostí...“

„Hleďte, milý Štěpáne,“ přerušila ho paní Caoudalová, „nemluvte mi o kyslíkových přístrojích ani o odporné fantazmagorii, v níž teď žijeme. To všechno mě strašně popouzí. Kyslík! Když si pomyslím na čistý vzduch, který tak prostě vdechujeme v naší zahradě! Ach, má ubohá zahrada! A můj dům! V jakém stavu musí asi být! Jsem si jista, že Jeanetta využívá mé nepřítomnosti a nechá usazovat na všem vrstvy prachu... Včera měla podle pravidla dělat generální úklid v salónu. Ach, určitě se tam ničeho ani nedotkla! Nebo to udělala jen halabala, aniž odstavila nábytek... Všechny služby jsou stejné! Ani ta nejlepší nestojí za nic!“

„A přesto jsem tě slýchala říkat, teto Alice, že Jeanetta má cenu zlata,“ řekla Helena, celá šťastná, že tetiny domácí starosti zaplašily na chvíli hrůznou skutečnost.

„Snad! Ale když na ni mohu dohlédnout! Ptám se tě však, co asi dělá, když ji opustím na toulky do hlubin tisíce metrů! Naštěstí nikdo neví, kde jsme. Propadla bych se věru studem, kdybych to musela některé z mých známých říci. Jen si představ, co by tomu asi řekla paní Duthilová nebo paní Calvertová!“

„Tvářily by se asi hodně směšně,“ prohlásila Helena v záchvatu smíchu. „Paní Calvertová má zásady hodně zastaralé. Kdybychom jí vyprávěly o našich dobrodružstvích, určitě by pochybovala o jejich pravdivosti.“

„Však si dáme pozor, abychom o tom neřekly ani slovo, jestliže se nám podaří dostat se odtud. Můj bože, každá minuta tady mi připadá jako celé století! René, Štěpáne, co vy si o tom myslíte? Dostaneme se odtud, nebo ne? Řekněte mi to přímo! Chci vědět, na čem jsme!“

René se tu právě objevil s Kermadekem. Oba dva právě prohlédli vnější komoru, která zůstala otevřená a prázdná.

„Draha maminko,“ řekl René, „pokládám tě za dost statečnou, abys dala přednost pravdě před uklidňující lží. Nuže, pravda je, že se *snad* odtud dostaneme. Vše záleží na tom, zda se nám podaří odsunout člun, který nám zahradil cestu. Nedovedeš si však stejně jako ostatní představit strašnou váhu ocelové ponorky, která si lehla na levý bok. Je nás tu pět silných chlapů (říkám pět, protože s umírajícím Chariklem počítat nemůžeme). A síla vás tří žen vydá za sílu dalšího muže. Ale pouze s těmito silami nehneme s překážkou ani o milimetr...“

„A tak co? Je to snad konec? Jsme tu zaživa pohřbeni?“ přerušila ho netrpělivě paní Caoudalová.

„To ne. Nemůžeme sice zvednout člun našimi silami, ale můžeme toho dosáhnout pomocí mechanických prostředků, které jsou v tomto úžasném podmořském světě k dispozici. Ještě štěstí, že jsme se dostali k lidem tak duševně vyspělým, jako jsou Atlantané!“

„Výborně!“ zvolala paní Caoudalová. „Dejme se tedy ihned do práce! Říkám vám, že každá minuta mi tu připadá jako celé století...!“

„Běda, maminko,“ řekl René smutně, „musíš se ozbrojit odvahou... Hrozně lituji, že jsi sestoupila do tohoto hrobu jen proto. abys mě našla...!“

„Cože?“ zvolala zbledlá paní Caoudalová. „Bude to trvat dlouho?“

„Velmi dlouho.“

„Týden...? Dva...?“

„Možná že celé měsíce, ne-li roky, ubohá maminko. Uvědom si, že si to vyžádá hodně času a námahy, než si postavíme jednak potřebné stroje, jednak novou zdymadlovou komoru... To budeme musít nezbytně udělat... a naší práci bude napomáhat jen naděje...“

„Měsíce, ne-li roky?“ opakovala paní Caoudalová zděšeně. „Nu, je mi to jasné. Už nikdy nespátím Francii...! Prosím vás všechny za odpuštění, že mám tak málo odvahy, ale přiznám se vám, že takový výhled do budoucna mi zmrazil krev v žilách... Celé roky!“

„Ach, teto Alice, jen odvahu!“ zvolala Helena a objala paní Caoudalovou. „Snad se nám to podaří dřív... A pak: jsme tu všichni pospolu... a to je výhoda, o kterou nás nikdo nepřipraví.“

„Snad jen smrt, na kterou v tomto hrobě nebudeme dlouho čekat,“ šeptala paní Caoudalová. „Vzpomínáš si, Heleno,“ dodala s třesoucími se rty, „že jsem měla vždy hrůzu z myšlenky na pohřbení zaživa? Už od nejranějšího dětství mě to tížilo jako noční můra... Zdávalo se mi, že se dusím... A teď to tedy mám!“

„Ale maminko, prosím tě,“ zvolal zoufale René, „nepoddávej se tak chmurným myšlenkám! Musíme doufat! Nedejme se zkrušit... a pracujme! Jedině v tom je naše spása!“

René i Patrice se však marně snažili povzbudit odvahu ubohé paní. Zdálo se, že je ze všech nejvíce zničená a zdeptána. Ani Helenina rozhodnost na ni nezapůsobila. Ve stejně žalostném stavu byl však i Monte-Cristo. Seděl zničen ve svém křesle, ruce spuštěné a prázdný zrak, takže ničím nepřipomínal veselého kavalíra, jak ho všichni znali. Sacripanti byl opřen o osudný člun a vyčerpával se marným úsilím postavit jej opět na kýl. Zdálo se, že úplně ztratil hlavu.

Atlantis, která svými velkýma akvamarínovými očima sledovala na tvářích svých společníků i nejmenší duševní hnutí, odešla náhle lehkým krokem k Chariklovi. Brzy se objevila zas na prahu místnosti a zvolala jasným hlasem:

„René, Heleno, pojd'te honem k otci! Řekla jsem mu, co vás trápí, a on vás volá k sobě...“

Šťasten tímto rozptýlením pospíšil si René s matkou k loži nemocného. Musil jí při tom podpírat, protože to neštěstí jí zbavilo sil. Všichni se shromáždili u purpurového lože kolem křesla, které Atlantis přisunula k paní Caoudalové.

Starý Charikles se na svých vyšívaných poduškách nadzdvihl a uvítal hosty upřímným úsměvem. Na všechny silně zapůsobil vznešený klid jeho čela a pronikavý pohled zapadlých očí.

„Zdá se, že je vám lépe, otče,“ řekl René. „Opravdu se mi zdá, že se vám vrací zdraví.“

„Neklam se, chlapče,“ odpověděl Charikles vážně. „Mé hodiny jsou sečteny. Má lampa z nedostatku oleje zhasne. Tento projev života je už poslední. Ale dříve než zemřu, sdělím vám důležité tajemství.“

Atlantido, nalij mi do číše srdeční lék mých předků! Mám toho hodně na srdci a síly by mě mohly zradit.“

Atlantis si pospíšila poslechnout, a když stařec omočil v číši rty, pokračoval:

„Vždycky jsem si myslel, že své tajemství svěřím před smrtí jedině své dceři, která je později předá svému synovi, jak tomu bylo v našem rodě celá staletí. Ale před zoufalstvím hostů, které sem přivedla náhoda a kteří mě nahradí u mého osiřelého dítěte, neváhám déle. Jak už René uvedl, potřebovali byste dlouhá léta, než byste podmořský člun uvolnili, připustím-li, že se vám to vůbec podaří. Naštěstí je tu ještě jiná možnost, jak se dostat z podmořské říše!

A tu možnost vám prozradím!

Jeden z mých předků, moudrý Ulyssos, prožil celý svůj život na dně moře. Nikdy nezatoužil po vnějším světě, protože z četby byl přesvědčen, že pravé štěstí neexistuje na zemi, nýbrž jedině v Atlantidě, oddělené od světa. Ale když dosáhl dvaceti let, oženil ho otec s krásnou Eucharidou. Tato dívka byla od mládí trápena silnou melancholií. Trpěla epileptickými záchvaty, z nichž se probírala vždy smutnější. Zdvihala oči plné nostalgie ke křišťálové klenbě svého vězení. A když se provdala za Ulyssa, přiznala se mu k příčině své melancholie. Zmírala touhou po zemi, po čerstvém vzduchu, po oživujících slunečních paprscích. Ve svých těžkých snech se ocítávala tam nahoře. Žila tam jako obyčejná smrtelnice, těšila se ze slunce, trhala plody a květy svých prapředků. V těchto snech nacházela jedině štěstí, jaké kdy poznala od chvíle, kdy se dověděla o existenci vnějšího světa. Každým dnem ji stěny jejího vězení svíraly stále víc. Zdálo se jí, že ji tíží olověný příkrov... Jestliže Ulyssos nechtěl, aby mu umírala před očima, musil najít způsob, jak proniknout temnými vodami a odvést Eucharidu pod nebe, pod hvězdy, ke světlu a ke svobodě!

Tehdy nebyl znám žádný prostředek k vystoupení na hladinu. Ulyssos, zoufalý nad smutkem své ženy, počal hloubit jakýsi tunel, který měl vyústit na nedalekém ostrově. Chtěl tím splnit přání své ženy a umožnit jí pobyt na vnějším vzduchu. Ale běda! Dříve než dokončil dvacátou část tunelu, smutná Eucharis, utrápená svou smutnou touhou, usnula navždy, aniž mohla třeba jen na vteřinu obdivovat slunce, předmět všech svých snů! Ulyssos ji hořce

oplakával. Brzy však uposlechl otcova příkazu a vstoupil do nového manželství s půvabnou Lalagé. Ale na ubohou Eucharidu nezapomněl. Protože nechtěl, aby i druhá dcera jeho národa zemřela touhou po zemi, pokračoval v práci na podmořském tunelu. Po letech námahy dovedl své dílo ke konci. A ten tunel existuje dodnes! Je dlouhý asi třicet stadií a vyústí uje na malém azorském ostrůvku. Bylo mi řečeno, že se ten ostrůvek jmenuje Svatá Anna. A touto cestou můžete odejít, kdykoli budete chtít!“

Nelze si představit radost paní Caoudalové i ostatních při této povzbuzující zprávě. Každému spadl tíživý kámen ze srdce, každý přijal s nesmírnou úlevou zvěst, že nemusí zůstat bůhvíjak dlouho na dně oceánu. Kdyby byli měli poslechnout Sacripantiho, byli by odešli ihned a nečekali ani o minutu déle. Ale ostatní, dokonce i paní Caoudalová, nechtěli přes svou netrpělivost opustit dobrého starce ve stavu, v jakém byl. Paní Caoudalová se spokojila s tím, že s očima zářícíma radostí žádala, aby jí aspoň ukázali vstup do toho tunelu.

„To není daleko,“ řekl s úsměvem stále klidný Charikles. „Je to přímo za stěnou této místnosti pod květinovým porostem. Až tam vejдете, rozsvítíte si elektrické světlo a půjdete přímo kupředu. Půda je tam pokryta nejjemnějším pískem a stěny zarostlé popínavými rostlinami. Bez námahy projdete třicet stadií dlouhou cestu, kterou můj předek tak trpělivě budoval. Na konci najdete křišťálové dveře se zlatými veřejemi, maskované v pozadí malé jeskyně umělým skaliskem. Tato jeskyně je už částí pobřeží ostrůvku Svatá Anna. Podej mi, dcero, santalovou krabici z mé skříně! Je v ní uložen klíč.“

Atlantis otevřela rychle velkou skříň ze slonoviny u Chariklova lože. Vyňala z ní krabici ze santalového dřeva nesmírně jemné práce a odevzdala ji otci. Stařec krabici otevřel, vyňal z ní klíč, a když na chvíli zavřel oči a šeptal slova jakéhosi zaříkávání, podal jej dceři a řekl jí, že jako přímé dědičce Ulyssově jí patří právo klíč převzít. Atlantis klíč uctivě vzala a zavěsila si jej na zlatý řetěz, který jí visel na krku a ztrácel se v záhybech její sněhobílé tuniky. Charikles ještě něco v krabici hledal a vytáhl z ní svitek papyru, pokrytý starým písmem. Podal jej Renému se slovy:

„Tohle je úplný popis dějin Atlantidy od nejstarších dob. Studuj je pozorně, synu! Najdeš na těch stránkách nové důvody k uctívání rasy, z níž pochází tvá nevěsta. A teď,“ dodal Charikles, „mysleme na věci

méně vznešené. Tady je předmět, který ač malý, má podle slov mého otce nesmírnou cenu. To bude věno mé dcery. Slýchal jsem, že tyto perly, výrůstky lastur perlotvorek, mají u vás velkou cenu. Nemýlím se?“

Při těchto slovech vzal Charikles malý váček z podivně a pronikavě vonící kůže a vysypal si z něho na přikrývku hrst perel. Byly to perly všech tvarů a velikostí, od kusů jako hrách velkých až po perly velikosti mandle. Jejich matný lesk, mléčná bělost a nesrovnatelná čistota vynutily si všeobecný obdiv. Jedině Atlantis pohlížela zcela netečně na nádherné perly, zatímco paní Caoudalová a Helena prohlásily, že něco tak nádherného nikdy neviděly. Charikla tak potěšil jejich obdiv, že poslal Atlantidu pro druhou krabici ze slonovinové skříně a podal ji se vznešeným gestem svým hostům. Byla to celá sbírka antických šperků. I když neměly úžasnou cenu oněch perel, byly to předměty stejně vzácné už svým materiálem a způsobem zpracování.

Paní Caoudalové nabídl neslýchané jemný řetěz. Přes svou délku byl by se dal uložit v náprstku, kdyby byl neměl v pravidelných vzdálenostech navlečeny jako přívěsky nádherné černé perly. Řetěz sám byl vyroben ze stejného neznámého kovu jako prsten daný Atlantidou Renému při jejich prvním setkání, onen prsten, který René od onoho dne nesl s prstu... Charikles dal řetěz paní Caoudalové s prosbou, aby si jím upevnila závoj na vlasech. Dal jí k tomu ještě dlouhé zlaté jehlice, dvě pásové spony a několik spon k sepnutí šatu na rameni, jak to té dobré paní vysvětlil. Paní Caoudalová pak byla vyděšena představou, že by vypadala jako herečka z řecké tragédie.

Pak se stařec obrátil k Heleně s mírným úsměvem a navlékl jí na zápěstí dva těžké náramky, na krk jí pověsil lehký náhrdelník z opálů a na její krásné vlasy vložil bílé, perlami pošíité pásky, které jejímu trochu vzpurnému obličejí dodaly vážný výraz a antickou krásu.

Atlantis s úsměvem přehodila Heleně přes ramena dlouhou tuniku z bílé vlny, stejnou, jakou nosila sama, a zatleskala radostně rukama přeměně Heleny v půvabnou Řekyni. Těžko by byl někdo našel dvě sestry tak půvabné, jako byly v této chvíli vodní víla a pozemšťanka.

Patrice a René dostali taky po prstenu, Kermadek číši vyrobenou z obrovské lastury vsazené do platiny a upevněné na nožku z červeného korálu.

Obě dívky došly až do sloupů z růžového mramoru

Pak Charikles své hosty poprosil, aby přijali ještě nádherný koberec. „Pro tohoto chlapíka,“ řekl a ukázal na Kermadeka, „bude hračkou odnést to na svých silných ramenou.“

Pak si dal přinést ze své nevyčerpatelné slonovinové skříně další kožený váček, větší a těžší, než byl ten první, a poprosil Štěpána s výrazem vznešené prostoty, aby laskavě přijal obsah váčku jako odměnu za svou péči. Štěpán to chtěl odmítnout, ale stařec s otcovsky dobráckým naléháním ho přinutil dar přijmout.

Ale jak se mladému a zcela nezištnému doktorovi rozbušilo srdce, když Charikles váček rozvázal a vysypal obsah na kraj svého lůžka! Byla to sbírka řeckých a fénických mincí, která musila mít pro své stáří nesmírnou cenu... Štěpán se neubránil zmatenému pohledu na

Helenu. Tady měl teď majetek, který mu chyběl! Teď byla odstraněna jediná překážka, kterou si jeho hrdost postavila mezi něho a Helenu. Charikles sledoval chápavým pohledem odraz mocného dojetí na Štěpánově tváři.

„Přijmi bez zdráhání tento dar od svého nemocného, mladý Aesculapův žák,“ řekl s úsměvem. „Je to jen pro začátek ve tvé příští domácnosti.“

„Ale co vaše dcera... a René?“ koktal Štěpán.

„Má dcera má víc, než může potřebovat,“ odpověděl Charikles. „A myslíš, že ona ti není vděčná za péči, kterou jsi věnoval jejímu starému otci? Není přece nevděčnice! Ona ostatně nikdy nepoznala užítí tohoto kovu, kterého si vy nahoře tolik ceníte. Dávám ti to proto, že u vás nabudou tyto věci na důležitosti. Přijmi je, mladý muži, a dovol Chariklovi poděkovat bohům, že ti mohl být ještě před svou smrtí něčím užitečný...“

Teď už Patrice musil dar přijmout. Paní Caoudalová byla nadšena královským věnem Atlantidy a nemohla zakrýt uspokojení, když viděla stejné bohatství i v rukou Štěpánových...

Tato jeskyně byla opravdu úžasná a výtečná ta žena počala chápat, proč jejího syna tolik trápila touha po tom nebezpečném cestování.

XXI POSLEDNÍ Z ATLANTIDY

Atlantis sledovala souhlasným pohledem rozdělování nádherných darů, hrdá na štědrost svého otce a šťastna radostí, kterou vyčetla ze všech očí.

„A co ti ostatní, otče?“ řekla nakonec. „Jsou to taky naši hosté. Nedáš jim taky něco na památku?“

„A kde jsou?“ řekl Charikles. „Přiveďte je sem! Zapomněl jsem na ně jen proto, že mi je nikdo nepřivedl na oči. Chválím tě za tu myšlenku, dceruško,“ dodal s pohledem něžné hrdosti. „Jsi teprve na počátku života v lidské společnosti a už dovedeš myslet na všechny. Chceš svým bratřím ušetřit jakékoli zklamání. Dokonce předvídáš

jejich přání... Můžeš opravdu směle vstoupit do lidské rodiny. Nikdy tam nebudeš stát stranou. A vy ostatní ji přijměte s důvěrou ke svému krbu; bude vám dělat jen čest!“

Kermadek šel zatím pro knížete a jeho společníka. Našel je, když si kníže zapisoval nějaké poznámky a druhý čenichal po všech koutech. Když je přivedl, obrátil se Charikles ke knížeti se slovy:

„Právě jsem se rozloučil se všemi svými hosty. Každý z nich obdržel důkaz mé náklonnosti nebo úcty. Chci dát něco na památku i vám. Přijměte tento prsten. Materiálem i zpracováním je nesmírně cenný. Jeho cenu zvyšuje ještě příběh, který se k němu váže. Už dvacet staletí je v našem rodu chován jako důkaz neúplatnosti osudu.

Krutý tyran Polykrates měl přes všechnu svou bezbožnost neslýchané úspěchy při všem svém konání. Obával se však, že takové štěstí by mu mohlo být osudné, že bohové, žárliví na smrtelníkovy úspěchy, nedovolí mu těšit se z tak obrovského bohatství. Proto se rozhodl obětovat jim úplatou cenný dar. Zvolil právě tento prsten. Vhodný jako dar právě pro boha vod Neptuna, a hodil jej do moře s prosbou, aby mocný bůh přijal s potěšením jeho vzácný dar. Když za několik dní rozkrajoval rybu, kterou mu kuchař předložil, našel v ní svůj prsten! Poznal tak, že bůh jeho dar odmítl. Zanedlouho tyran zemřel, zavražděn svým vzbouřeným lidem.

Jeden z našich předků se oženil s ženou z tyranova rodu a ta mu přinesla s věnem i tyranův prsten. Přijmi jej, kníže Monte-Cristo, a jestliže ti někdy dým úspěchu zacloní srdce nebo soudnost, vzpomeň si na příběh Polykratův!“

Kníže nedbal starcových závěrečných slova přijal prsten se špatně utajenou radostí.

„To je ale vzácnost!“ šeptal, plný touhy vyprávět kdekomu po návratu o všech těch divech, které tu spatřil. Ale už předem se bál, že narazí na skeptiky, metlu Gaskoňska. Ale jestliže jim to nedokáže tímto prstenem, tak potom už ničím!

Charikles zatím odevzdal Sacripantimu několik vzácných šperků, které vyvolaly v očích tohoto znalce drahých kamenů záblesk triumfální radosti.

Ach, příteli Sacripanti! pomyslíš si, teď jsi ze všeho venku! Blahoslavena budiž tato cesta! Tak nečekané štěstí! Okamžitě se vzdám postavení tlumočníka a věnuji se obchodu... Tato smaragdová

brož má cenu padesáti tisíc franků. Jakmile se octnu v Paříži, nakoupím množství orientálního zboží, pronajmu si poblíž královského paláce místnost a zařídím se tam jako Turek! To byl vždycky můj sen! Ach, jak nečekané štěstí! Ach, ten překvapivý stařec! Ale jak jen může takhle rozhazovat své jmění? To nikdy nepochopím...!

Jásající kapitán se uklonil až k zemi a vyšel pozpátku ven. Brzy za ním odešel i Monte-Cristo. I paní Caoudalová po posledním soucitném pohledu odešla za svou neteří se Štěpánem do sousední místnosti, aby umírajícího svou přítomností už nerušili. Chtěli ho tady nechat při rozloučení s dcerou o samotě.

Charikles dlouho nic neříkal. Ale nespál. Jeho živý a hluboký pohled prozrazoval čilost všech jeho smyslů. Dlouho přemýšlel. Atlantis a René respektovali jeho mlčení a neodvažovali se přerušit je slovem nebo pohybem.

„Myslím, že jsem na nic nezapomněl...,“ řekl stařec konečně. „Byly mé pokyny týkající se tunelu jasné?“

„Dokonale,“ potvrdil René.

„Odejděte za hodinu po mé smrti, která už není daleko.“

„Poslechneme vás.“

„Otče,“ řekla Atlantis naléhavým hlasem, „dovolte své dceři jednu prosbu...“

„Mluv, mé dítě!“

„Proč máme čekat? Proč byste neměl jít s námi? Nebylo by lepší, kdybychom vás odnesli? Možná že pozemský vzduch by vám vrátil zdraví!“

„Ne, dceruško,“ řekl Charikles, „má cesta je u konce a musí skončit tady! Tady chci spát svůj věčný spánek, tady chci být pohřben pod vodami ochránce oceánu, v němž jsem prožil svůj prostý a klidný život. Neodsuzuji tvou prosbu, ale vyhovět jí nemohu. Splňte mou vůli a hodinu po mé smrti – pouze hodinu, nic víc – odejděte cestou, kterou jsem vám naznačil. V půli cesty najdete odpočívárnu, kde si trochu odpočnete, než se vydáte na další cestu. Jakmile dojdete ke křišťálovým dveřím, snadno je otevřete *a ihned* – rozumějte dobře! – *ihned vyjdete ven, aniž byste čekali, co se v tom tunelu bude dít!*“

Při těchto slovech se na vyhublé starcově tváři objevil záhadný úsměv. Ale okamžitě byl nahrazen obvyklou vážností.

Ó země! Ted' jsem tvou dcerou!

„To je vše,“ řekl. „Víc už mluvit nebudu. Atlantido, jdi se ještě naposled projít obydlím, kde jsi se probudila k životu, které chránilo tvé dětství a vidělo rozvíjet tvé pŕvaby mládí. Jdi do zahrady, kde jsme se spolu procházeli. Odved' tam svou novou sestru a natrhejte květiny, kterými tvá zbožná ruka ozdobí mé poslední lůžko. Znovu ti žehnám – žehnám vám oběma. A nyní mě nechtě o samotě... Už nepromluvíím...“

Atlantis jako poslušná vykonavatelka otcových příkazů políbila starce na čelo a chystala se vyjít do zahrady, když napřed řekla o svém smutném poslání Heleně, která byla šťastna, že si na ni stařec vzpomněl v tak pohnutlivé chvíli. Rozhodla se proto pomáhat Atlantidě při výběru květin. René, Štěpán, paní Caoudalová a Kermadek konali přípravy k odchodu, přičemž měli neustále na mysli, že umírající je na doslech a snažili se ničím nerušit jeho poslední hodiny.

Obě dívky před odchodem do zahrady se podle Chariklova příkazu rozloučily se všemi předměty v paláci. Tato zbožná procházka byla pro Helenu okouzlující podívanou. Zatímco mladá Řekyně odešla do

svého pokoje, obdivovala Helena nádherné podmořské sídlo z perleti a z průhledných tkanin. Prohlížela si zařízení všech místností: pracoven, odpočíváren, jídelen a salónů. Pak přešla do části pomocných služeb, do křídla s kuchyněmi, s různými dílnami, pracovnami, lázněmi atd.... Cože? pomyslíla si Helena. A my bychom chtěli civilizovat dílo takové kultury? Myslíme si, že je můžeme ještě něčemu naučit? Vždyť Atlantis určitě shledá naše bytové zařízení ubohým a hrubým! Ještě štěstí, že je teta Alice výborná hospodyně, takže u nás vládne čistota a pořádek. Můžeme tedy bez uzardění ukázat naši kuchyni a naše nádobí. Jinak bych byla jako majitelka zahanbena. Ale zase jsem u té maloměstské chlubitosti! Což by se mohla Atlantis, ta živoucí báseň, bavit snižováním toho, co u nás spatří? Jsem si jista, že bude vnímat jen krásu věcí a že všechny její soudy budou půvabné a milé jako ona sama...!

Při této myšlence padla slečna Rieuxová své společnici kolem krku. Atlantis neměla jistě ani ponětí o příčině tak náhlého projevu něžnosti, ale přijala jej, aniž se ptala na důvod, a bez okolků jej oplatila.

Obě mladé dívky došly až do sloupořadí z růžového mramoru, které Helena dosud neznala a které vedlo do Atlantidiny zahrady. Tam se okouzlená slečna Rieuxová zastavila. To, co viděla, předčilo všechny dosud jí známé krásy. Bylo to vonné zákoutí, které patřilo matce mladé Řekyně a předtím její babičce a pak celé dlouhé řadě Atlant'aneek. Byla to vskutku kouzelná zahrada, intimní koutek krásy. Od vchodu se táhla alej obrovských růží s nekonečnou pestrostí květů. Pobočné aleje vedly dalšími růžovými porosty. Nikde však neurážel zrak divoký nesoulad barev. Oči přecházely od barvy slabě narudlé až k ostře šarlatové, od sametově růžové k čistě bílé barvě mechových růží. Žádná křiklavá kombinace neurážela oči a na nemnoha místech, kde v chtěném kontrastu skláněla své bledé čelo čajová růže mezi zářivě rudými květy, tam bylo možno vycítit zúmyslné uspořádání rukou umělce nebo básníka.

„Sedněme si tady,“ řekla Atlantis. „Je to zahrada mé matky. Charikles mi často říkal, že tady trávila zádumčivé chvíle přemýšlení, jakoby v předtuše blízké smrti...“

„Ztratila jste ji v hodně mladém věku?“ zeptala se Helena.

„Vůbec jsem ji nepoznala.“

„Já jsem svou matku taky neznala,“ odpověděla Helena se slzami v očích. „Byla jsem dokonce ještě nešťastnější než vy, protože jsem ztratila, sama ještě v kolébce, i otce. Ale teta Alice mi nahradila vše, co jsem ztratila. Bude matkou i vám! Je tak dobrá!“

„Ano,“ řekla mladá Řekyně, „cítím, jak mě to k ní vábí. Ale nezdržujme se už a natrhejme květiny, které mají ozdobit otcovo úmrtní lože. Nařídil nám to.“

Dlouho procházely zahradou a vyhledávaly nejkrásnější růže. Zlatými nůžkami stříhaly ty, které pokládaly za nejvhodnější, za nejkrásnější květy bez kazu.

Brzy byly náruče květů na jejich síly příliš těžké. Dívky je proto uložily na lavičku, a když byly hotovy, zavolaly Reného a Štěpána, aby jmi pomohli květy odnést.

„Je nejvyšší čas,“ pošeptal doktor Heleně. „Pravě jsem byl u Charikla. Pomalu zhasíná. Je to nevídaně klidné a vznešené umírání, ale nebude už trvat dlouho.“

„Odvahu, drahá Atlantido,“ řekl René své nevěstě. „Čeká vás kruté rozloučení, ale vězte, že s vami sdílím každé hoře a že bych je chtěl převzít všechno na sebe...“

„Budu mít odvahu, slibuji vám to,“ odpověděla dívka se svou prostou upřímností. „Viděl jste, René, že v nejhorších chvílích nejvyššího pohnutí jsem ochabla a vypukla v pláč a nářek. Otcí se to však nelíbilo. Vytkl mi to. Dokážu ho už poslechnout. Nebudu rušit vznešenou chvíli výlevy své bolesti...“

Odešli k loži umírajícího. Květiny uložili na nízký stolek. Atlantis neztrácela čas a počala je upravovat lehkou rukou kolem nemocného. Helena jí je podávala. Občas v práci ustaly a Atlantis vrhla pohled plný lásky na krásnou tvář odpočívajícího poloboha. Byla to jediná tvář, kterou kdy poznala a kterou teď musela navždy ztratit. Z očí jí vytryskly slzy a skanuly jako kapky rosy do rozkvetlých růží. Ale dívčiny rysy se nestáhly do grimasy smutku, žádný vzlyk nevyšel jí z hrudi. Při Chariklově pohřebním obřadu měly místo jen krása, mír a harmonie.

Pohřební přípravy byly brzy hotovy. Když Heleně nezbyla už ani jedna růže, ustoupila nazad k paní Caoudalové, která s obličejem v kapesníku tiše plakala. René přistoupil k Atlantidě, která stála vpravo

u lůžka. Doktor vzal do dlaní ruku umírajícího a snažil se zjistit poslední projevy dohasínajícího života...

Náhle otevřel Charikles oči. Jeho zrak vyhledal dceřin pohled, upřený do jeho očí. Slabě se usmál a oči zas zavřel.

„To je konec!“ řekl stísněným hlasem doktor.

Uplynulo několik minut nábožného ticha. Všichni pocítili onu tajemnou hrůzu, která doprovází strašnou návštěvnici... Jako první probrala se z otupení Atlantis. Vymanila se z náručí Reného, který jí projevil soustrast něžným objetím, odešla od lůžka, sňala ze stěny zlatou lyru a vrátila se s ní k hlavám úmrtního lože.

Chvilí zůstala se skloněnou hlavou v neskonale půvabné poloze stát, sbírajíc zřejmě myšlenky. Pak její štíhlé prsty počaly bloudit po strunách a vyluzovat nejasnou melodii. Konečně zvedla hlavu a do zpřesněné a jasné melodie zazněl její hlas.

Prostými a vážnými slovy zpívala o slávě svého rodu, o slavných činech svých předků. Zpívala o dlouhém životě v Atlantidě, o boží metle, která ji postihla, o své matce zasypané květinami, o své kolébce, o starci, který zůstal ze slavného rodu jako poslední. Pak zpívala o Chariklově slávě, o jeho vědění, o jeho ctnostech a o jeho moci. Nakonec pak o jeho vznešené smrti.

„Zde leží ten, který nás opustil...! Jeho duch už bloudí na pokraji království stínů. Jeho předkové ho už poznali a vítají ho. Přijímají ho jako poslední slavný výhon dávného rodu... Pro mne, pro květ utržený ze starého stromu, je určen jiný osud. Budu daleko od svých předků, najdu novou vlast... Ale přijmu ji radostně, protože tam budu následovat svého manžela, jak to nařídil můj otec...“

To vše vyzpívala na zvláštní monotónní melodii, která nebyla melodií budoucnosti, ale nejvlastnější melodií minulosti.

Atlantis vyloudila z lyry poslední akord, odložila ji a zmlkla. Splnila tím svůj poslední úkol. Poslechla Charikla do posledního bodu. Nastala chvíle odchodu. Štěpán a René si vyměnili souhlasné pohledy, rozhodnutí odchod urychlit.

Mladá Řekyně byla pohroužena do svých myšlenek. Nezdálo se, že by vnímala, co se kolem ní děje. René vzal jemně zlatou lyru, pověsil ji zas na stěnu a odvedl díku k Chariklově loži. Dovolil jí políbit naposled jeho bílou tvář. Pak vzal rozhodným gestem svou nevěstu za ruku a zamířil ke dveřím. Bez odporu poslechla.

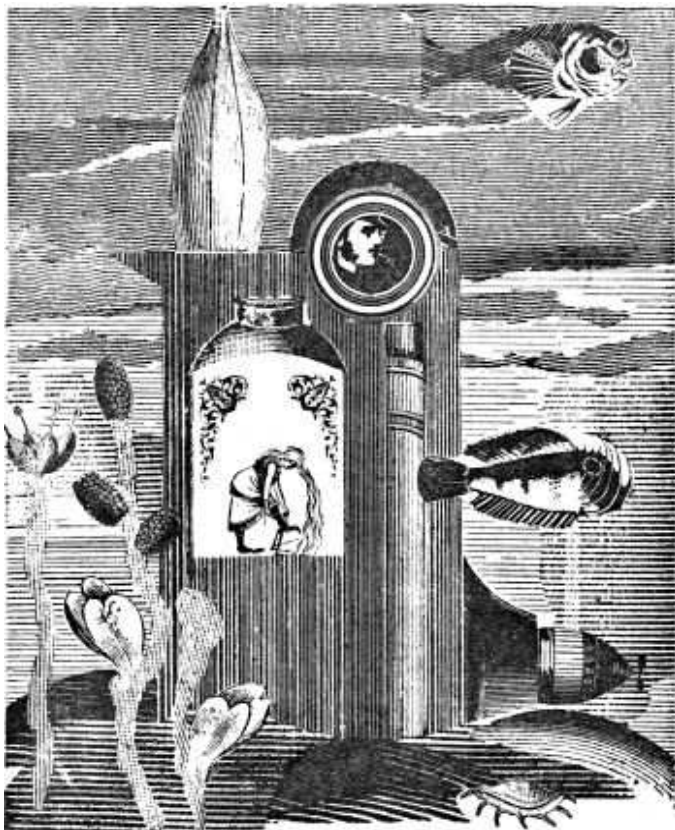
Přesně za hodinu po posledním výdechu vznešeného Charikla sestoupili všichni do tunelu.

XXII

NÁVRAT NA DENNÍ SVĚTLO – ZÁVĚR

Jak už řekl Charikles, dno tunelu bylo pokryto jemným zlatožlutým pískem, měkkým jako samet. Stěny byly poměrně vysoké a pokryty popínavými rostlinami, u nichž by se byla Helena ráda zdržela. Ale Štěpán i René ve starosti o zdárný únik z hlubin nechtěli ztrácet ani minutu. Podle starcových pokynů měli před vstupem do tunelu rozsvítit elektrické světlo, které ozařovalo podzemní chodbu do nedohledna svým jasem.

Cesta ubíhala zprvu mlčky. Všichni ještě byli pod dojmem smuteční scény. Působivý obraz starce navěky uloženého na purpurovém lůžku měli stále před očima, takže je doprovázel i na cestě tunelem. Atlantis kráčela mlčky lehkým krokem mladé bohyně, s čelem zachmuřeným závojem smutku. Její velké, hluboké oči nevnímaly nic z okolí, jakoby zahleděny na nějaké vnitřní zjevení. Možná, že v mysli mladé Řekyně probíhal celý její dosavadní, teď navždy změněný život. Viděla znovu otce, jehož přísná něha bděla nad každým jejím krokem. A teď ho navždy opouštěla! Na prahu nového a podivného života mladá poustevnice rozjímalá o tom všem a dávala poslední sbohem všemu, co až dosud poznala a milovala. Její nevinné srdce žhavě toužilo po lásce své nové rodiny. Osířelá dívka se chtěla stát skutečně Heleninou sestrou a dcerou paní Caoudalové. Helena respektovala její tichou bolest a kráčela tiše vedle ní. Obě dívky, zavěšené do sebe, si rozuměly bez jediného slova, a když se pod víčky mladé Řekyně nahromadily slzy a zamlžily jí pohled, dala jí Helena lehkým stiskem ruky najevo, že i když Atlantis ztratila otce, našla zase sestru... Atlantis k ní otočila svůj čistý zrak; každá vteřina toho němého sdělení jen potvrzovala vzájemnou náklonnost, kterou ve svém věku pojaly jedna k druhé hned na první pohled

Napříště trávil v podmořském příbytku dobrou třetinu života

Paní Caoudalová šla za nimi mezi Reném a Štěpánem. Vzadu pak kráčel vznešený Monte-Cristo v Sacripanuho doprovodu. Kermadek tvořil zadní voj, pískal si tiše do pochodu starou bretoňskou píseň a myslel přitom, jak o tom všem bude vyprávět svým krajanům, až se s nimi octne na palubě nějaké lodi.

Tak kráčeli bez zastávky a tiše asi dvě hodiny. Štěpán usoudil, že už prošli asi polovinou cesty. Jeho odhad byl potvrzen příchodem do jakési kruhové jeskyně, prozrazující svými mechem obrostlými a kolem kamenného stolu rozestavenými balvany, že tu jde o jakési místo odpočinku.

Paní Caoudalová přes svou žhavou touhu po denním světle počínala už jevit příznaky únavy. Všichni proto souhlasili s

několikaminutovým odpočinkem. Až nabерou nové síly, pustí se zas odvážněji na další cestu.

Kermadek okamžitě rozložil na kamenná sedadla nejměkčí ze svých koberců a vyzval dvorně dámy k posazení.

Paní Caoudalová se nedala prosit a pozvání přijala. Dokonce se opřela zády o skálu, což bylo u ní nevídané, protože v důsledku výchovy své přísné matky měla ve zvyku sedět vždy zpřímá a odsuzovala každou volnost a moderní nevázanost. Tvrdila, že nezná nic horšího než mladou ženu nebo mladého muže zabořené do pohovky. Měla hrůzu z měkkých křesel – podle jejího soudu příliš pohodlných – a často říkala, že její matka a její babička – obě zemřelé ve věku osmdesáti let – zachovaly si až do konce štíhlou postavu jen díky navyklému přímému držení těla. Po pravdě řečeno vznešenost Atlantidina chování vzbudila v ní od prvního setkání náklonnost. Bylo jisté, že kdyby byla vodní víla nesla špatně svou hlavu na ohnutých zádech nebo kdyby byla přijala svou návštěvnicí bez půvabu, nebyla by našla milost v jejích očích.

„Není to opravdu špatné,“ řekla paní Caoudalová, neskrývajíc své uspokojení. „Ale přiznám se, že už počínám mít hlad. Myslím, že bych něco pojedla..., což jsem dosud nikdy neudělala, protože pod žádnou záminkou se nemá jíst mezi jednotlivými jídly.“

„Okamžik, paní Caoudalová,“ zvolal pohotově Kermadek. „Myslíte snad, že by se syn mého otce vydal někam bez jídla? Tam dole byla špižírna plná a já jsem toho využil.“

Při těch slovech shodil Kermadek s ramen plátěnou brašnu s mnoha kapsami. Vyňal z ní tři láhve starého vína, jedno mléčně bílé, druhé růžové a třetí inkoustově černé, dále malé zlatavé chleby velmi podivného tvaru, zavařeniny, vonné ovoce a několik tabletek neznámé hmoty podobné kakau, které Atlantané objevili zřejmě dávno před Španěly.

„Vzal jsem tam namouduši to nejlepší, co jsem našel!“ řekl Kermadek.

„A je to výtečné!“ prohlásila paní Caoudalová, když ochutnala výborné, broskvím podobné ovce. „Tady by se člověk snadno stal vegetariánem, kdyby dostával k jídlu takové ovoce!“

„Namouvěru, paní Caoudalová, já bych s vaším dovolením měl raději biftek,“ prohlásil Kermadek. „Ale tohle se dá taky jíst!“

„To věřím, že tomu dáš přednost před dušeným hovězím,“ smál se René, který znal hrůzu všech námořníků z hovězích konzerv, jež tvoří základ jejich denní stravy.

„Dušené hovězí? Fuj! Po tom netoužím!“ zvolal Kermadek znechuceně. „To dávám opravdu přednost tomuhle!“

A na podporu svých tvrzení spolkl celý chléb, pokrytý, silnou vrstvou zavařeniny.

Atlantis, ač nikdy nepila nic jiného než vodu, na Helenin nátlak smočila rty v číši vína a utrhl si několik velkých, sametově modročerných zrn z vinného hroznu. Se svým ptačím přidělem byla brzy hotova. I Helena dojedla velmi brzy. Když to Štěpán viděl, zamířil k ní se slovy?

„Heleno, pojďte se podívat na tuhle podivnou rostlinu!“

Paní Caoudalová a René se zatím snažili rozptýlit bolestné myšlenky mladé Řekyně. Monte-Cristo, Sacrinanti a Kermadek se činili u tří lahví, které se rychle prázdnily. Nikdo si jich tam nevšímal.

Jakmile Štěpán s Helenou pooděšel, řekl:

„Tak Reného už máme zasnoubeného. Jak je asi šťastný!“

„Snad nežárlíte?“ zeptala se šelmovsky Helena Rieuxová. „Nepomýšlel jste si snad na Atlantidu jako náš milý kníže?“

„Na Atlantidu...? Mohla byste tomu věřit, Heleno?“

„Cožpak vím?“ řekla dívka smíchem, aby zakryla své rozpaky. „Tyhle rostliny jsou ale opravdu zajímavé. Nemohli bychom některé ukázky vynést nahoru?“

„Co záleží na rostlinách, Heleno?“ řekl Štěpán, vzal prudce obě dívčiny ruce do svých a stiskl je. „Kvůli nim jsem vás sem nevolal.“

„Dobrý bože! A kvůli čemu tedy?“

„Chci vám položit otázku, na níž závisí štěstí celého mého života...! Chtěl bych vědět, zda by nebylo lepší zůstat tady než vystoupit do světa živých, kdybych tam měl jen živořit. Proto se vás chci zeptat, Heleno, chováte-li ke mně tolik náklonnosti, abyste se mohla stát mou ženou!“

Helena zdvihla ke svému příteli čistý pohled, teď velmi vážný, ale zkrásnělý upřímným výrazem.

„Ano, Štěnáne.“ odpověděla prostě. „Stanu se vaší ženou, budete-li chtít.“

Štěpán v nesmírném vzrušení a se slzami v očích přitiskl rty k Heleniným dlaním...

„Musím vám však něco vytknout.“ pokračovala dívka s úsměvem. „a sice to, že jste musil mluvit s Chariklem, než jste se vyjádřil... A to je zlé! To je zlé! Opravdu si myslíte, že k radostnému přijetí vaší nabídky jsem potřebovala onu sbírku peněz?“

„To jistě ne!“ zvolal mladý lékař dojatě. „Ale určitě bych se byl nevyjádřil, kdyby mi nebyl ten skvělý stařec odstranil jedinou překážku z cesty... Odpusťte mi to, ale dokud jsem neměl nějaký majetek, nemohl jsem se rozhodnout k vyjádření...“

„A víte, že to není pro mne příliš lichotivé?“ pokračovala zlomyslně dívka. „Musím být hodně ošklivá a hodně nepříjemná když si můžete myslet, že muže ke mně vábí jen můj majetek!“

„Jste zlá! Ach, kdybych vás byl mohl zruinovat...! Odsoudit vás k žebrácké holi...! Udělat z vás malou, drahou žebračku...!“

„Děkuji! Opravdu láskyplné přání!“ zvolala Helena. „Kdybyste byl tedy bohatý a já chudá, nebyl byste mnou pohrdl?“

„Neříkejte taková slova! Ani žertem ne!“

„Proč mí tedy přisuzujete nižší city, než jsou vaše?“ zvolala Helena vítězně. „Ne, ne, musím vám vyhubovat! Já si totiž už moc dlouho hryžu tise udidla! Kdybyste věděl, kolikrát jsem vám to už chtěla říci! Věděla jsem dobře, že vám nejsem tak docela protivná... A kvůli pitomým penězům jsem se musila dívat, jak se mi vzdalu-jete. Ano, přesně tak! Vzdaloval jste se mi! Tyhle společenské konvence jsou někdy opravdu stupidní!“

„Poslyšte, Heleno.“ přerušil ji živě Štěpán, „tak docela stupidní nejsou! Jak bych byl mohl jako člověk v nejlepším věku, i kdybych byl stokrát silnější, stokrát vzdělanější...“

„Pěkně děkuji, pane!“ zvolala Helena s hlubokou úklonou.

„Však vám rozumím a vy mně taky...! Mohl bych přijmout pozvání do vašeho domu? Mohla byste vy žít v přepychu a já v chudobě? To by bylo jistě nepřijatelné a vy byste to nepřipustila stejně jako já...!“

„Je však jisté, že vás беру cele takového, jaký jste,“ Prohlásila Helena s něžným pohledem... „Ale mockrát jste mě rozzlobil!“

Náhle se ozval hlas paní Caoudalové:

„Můj bože, René, kde je tvá sestřenice?“

„Daleko ne, máti. Stará se o ni Štěpán,“ odpověděl lišácky René.

„Opravdu,“ řekl Štěpán. „Jednal jsem hrozne neuváženě! Teď musím poprosit vaši drahou tetu, Heleno, aby mě přijala za zetě!“ A chopil se ruky Heleny, která mu ji vsunula pod paži.

„Myslíte,“ pokračoval Štěpán, „že bez Chariklova daru bych byl udělal svou nabídku s tak lehkým srdcem? Víím ovšem, že podle vašeho názoru to nejsou vůbec důležité věci. Ale i kdyby to nebylo bývalo v souvislosti s touto dobrou a výtečnou dívkou, měl jsem srdce plné vděčnosti k tomu starému patriarchovi a má vděčnost nikdy nepomine...!“

Když paní Caoudalová spatřila Helenu zavěšenou do Štěpána a podívala se jim do tváří, okamžitě pochopila, oč jde. Ale protože se už musela vzdát dlouho hýčkaného snu o spojení svého syna se svou adoptivní dcerou, nemohla si teď přát pro Helenu manžela vhodnějšího nad Štěpána.

Několika rychlými slovy bylo vše domluveno a vše s největší ohleduplností schváleno, přičemž paní Caoudalová potlačila i malý povzdech, s nímž oba snoubence objala.

Zatímco se tyto zajímavé záležitosti uspořádaly, vznikla jakási hádka mezi třemi pijáky vína: mezi vznešeným knížetem, Sacripantim a Kermadekem. Víno v nich utlumilo všechny obavy. Vznešeného knížete zbavilo manželských starostí a Sacripantiho hrůzy, v níž přišel málem o rozum. Oba dva se zabývali nádhernou myšlenkou na návrat do skleníku, aby se ujali vlastnictví všech nahromaděných tam pokladů. Bude to snadné, když teď poznali tuto cestu. Kermadek však tloukl zuřivě pěstí do kamenného stolu a vyhlašoval své veto.

„To je přece pitomec!“ volal kníže Monte-Cristo plný překvapení. „Co ti to udělá? Stačí, když se tam s námi vrátíš a budeš nadosmrti boháč!“

„Ne, pane kníže, při vši úctě k vám prohlašuji, že se tam nikdy nevrátíte!“ opakoval Kermadek s paličatostí své rasy.

„A proč, prosím, hlupáků?“

„Protože bez svolení mého velitele se tam vrátit nesmíte. A on vám svolení nikdy nedá.“

„Rád bych věděl, jaké právo má na tu jeskyni!“

„Právo prvního objevitele a právo dědice toho starého pána.“

„A chce se tam vrátit on sám?“

„Pan poručík se tam nikdy nevrátí, protože nebožtík před svou smrtí prohlásil, že chce spát ve své jeskyni v klidu až do soudného dne. A s vůlí mrtvých si nemůže zahrávat ani kníže...!“

Monte-Cristo se dusil zlostí. Pak jen zuřivě pokrčil rameny.

„Ale kdo mi v návratu zabrání,“ zvolal, „budu-li se tam chtít vrátit?“

„Já, vlastním jménem Yvon Kermadek,“ odpověděl rázně mladý námořník. „Vy nejste můj velitel, pane kníže, a já vám raději klidně rozbiju hlavu, než bych vás nechal jít zpátky bez poručíkova svolení.“

Marně kníže a Sacripanti, rozzuření nenadálou překážkou, zasypávali Bretonce hlasitými nadávkami ten trval na svém rozhodnutí a nic ho nemohlo zvíkat. Hádka se počínala už nebezpečně stupňovat, když dal René příkaz k dalšímu pochodu.

Tím vše utichlo. Všichni se vydali na cestu k zemskému povrchu. Kermadek krácel za knížetem, jako by ho chtěl hlídat a zabránit mu v provedení svatokrádežných úmyslů. Marně se kníže ohrazoval proti tomuto pořadí. Kermadek nechtěl nic slyšet, a tak cesta pokračovala za zvuků jejich tiché hádky.

Po půldruhé hodině pochodu došli ke křišťálovým dveřím.

Viděli je už několik minut na konci podzemní chodby. Byly skvěle osvětleny elektrickým světlem a vypadaly skutečně jako pohádková brána, vedoucí do jiného světa.

Dojatá Atlantis se zastavila a sepjala při pohledu na zářící dveře ruce. Tady byla ona brána, která ji tak dlouho oddělovala od svobody!

Pak lehce jako Diana vykročila a došla ke křišťálovým dveřím první. Se zlatým klíčem v ruce a s tváří obrácenou ke svým přátelům vypadala v bílém šatě jako řecká socha, vytvořená dlátem některého z jejích předků.

Když všichni došli až k ní, ohlédla se dívka naposledy na osvobozující cestu a sepjala ruce v gestu extatické kněžky. S bledým čelem a se zapadlými očima zvedla svůj křišťálový hlas, který se ztrácel daleko pod klenbou chodby.

„Charikle! Atlantido! Sbohem!“ opakovala třikrát.

Chvíli naslouchala ozvěně svého hlasu, která zanikala v dáli, rázně se otočila a vsunula klíč do klíčové dírky. Zámek zacvakl a dveře se otevřely...

Zároveň se však z hlubin země, daleko za odcházející skupinou, ozval strašný hukot.

Všichni se na okamžik zmateně zastavili. Necháпали, co se to děje.

Neuplynulo ani pět minut, když se tunelem ozval hluk valícího se vodního proudu. První vlny dolétly až k nim a lehaly si jim k nohám s proužky bílé pěny.

Jen taktak se jim podařilo vyběhnout z jeskyně. Moře, jako by je pronásledovalo, vrhlo se za nimi a navždy podzemní cestu zatopilo... Všichni teď pochopili, jak to Charikles zařídil.

Rozhodnut, že nechá Atlantidu zaplavit i se svým tělem upravil mechanismus dveří tak, aby otevřením se uvolnila moři cesta do tunelu.

Nyní navěky odpočíval v klidu na svém úmrtním loži. Moře, tak dlouho držené v patřičně vzdálenosti vůlí jediného člověka, ujalo se zas vlády ve své říši. Vody zničily kolébku Atlantidy a mořské řasy teď navěky pokryjí pohádkové poklady nahromaděné jejími předky.

Pod dojmem této katastrofy zůstali všichni uprchlíci jako omráčení hrůzou na prahu tunelu a naslouchali, jak se o jeho žulové stěny tříští zuřivé vlny.

Zůstali tak dlouho. První se vzpamatoval Kermadek.

„Tak se tam přece jen nevrátíte, pane kníže,“ řekl vítězně.

Monte-Cristo se vzteky otřásl, když ho námořník tak zesměšnil, a rázem zapomněl na posvátnou hrůzu, která jím zachvěla jako dech neznámého světa. Atlantis stála jako mramorová socha. Helena ji vzala kolem pasu a vyvedla ji z jeskyně. Všichni pak rychlým krokem vyšli na plné slunce.

V pozadí se zvedala temná skaliska, tak dlouho zakrývající tajné dveře. Táhl se čelem proti moři jako průčelí tajemného chrámu. Vpravo a vlevo se skály snižovaly a umožňovaly výhled na hezkou planinu. Na výspě, vybíhající odvážně do vln, stály stoleté stromy plné popínavých lián a namáčeující své kořeny v průhledné vodě. Tisíce ptáků v nich švitořilo na plné hrdlo a zdravilo večerní hymnou západ slunce.

Celý kraj dýchal klidem, štěstím a mírem.

Atlantis se s Heleninou Domoci probrala ze svého otupení, zaclonila si dlaní oči a rozhlédla se dlouhým pohledem kolem sebe.

„Konečně! Konečně!“ zašeptala. „Konečně tě vidím, slunce! Ó země! Ted' jsem tvou dcerou! A moře se mě už nikdy nezmocní!“

A klesla na kolena s obvyklou vznešeností všech svých gest a přitiskla zbožně rty k zemi. Paní Caoudalová byla možná touto scénou trochu pohoršena, ale všechno to bylo tak vznešené a od mladé Řekyně tak přirozené, že ji nikdo nemohl podezírat z afektovanosti. Ale v té chvíli se obrátila pozornost všech ke Kermadekovi.

„Slečna jedná správně,“ řekl ten statečný chlapík. „Měli bychom to udělat všichni, protože málo chybělo a nebyli bychom matičku zemi už nikdy spatřili!“

A sám padl na kolena, sňal čapku a pozdravil pobřeží zbožným polibkem.

„Ale teď na cestu!“ zvolal Štěpán, aby zaplašil zasnění, do něhož všichni upadli. Musíme si najít vhodný úkryt až do doby, než přijdeme na nějakou možnost návratu do vlasti.“

Všichni vyšli ze skalisek a pustili se do louce při pobřeží. Zanedlouho objevili nízké střechy malé rybářské vesničky, táhnoucí se podél břehu, Štěpán a René se tam vydali na výzvědy a brzy se vrátili pro ostatní, aby je zavedli do nejpěknějšího domu z osady, daného jim majitelem plně k dispozici.

Lze si představit překvapení mladé Atlantidy, když po životě princezny z pohádky spatřila poprvé divy civilizace, představované ubohou chatrčí azorského rybáře. Ona, která byla zvyklá na příbory ze zlata a perleti, musila se teď spokojit jen s primitivními, nedostatečně vypálenými hliněnými nádobami. Ale Atlantis na vše zapomněla v radosti z pohledu na lidské bytosti, na děti, na starce, a dokonce – jaká radost! – na krávu a na velkého hlídacího psa! Rybáři přijali výklad trosečníků, kteří jim do pravdě řekli, že přišli v moři o ponorku. A pak jim jejich hostitel řekl, že za týden připluje americký parník. „Trosečníci“ ho tedy budou moci použít k návratu do vlasti.

Týden uplynul velmi rychle. První starostí paní Caoudalové bylo vyrobit z kusu hrubé černé látky „civilizovaný“ šat pro Atlantidu. Když se dívka s úsměvem na tváři objevila trochu zmatena novým oblekem, slaměným kloboukem a svátečními střevíčky jedné rybářské dívky, vypadala tak půvabně, že vyvolala výkřiky obdivu.

Paní Caoudalová, hrdá na své dílo, se jen usmívala. Helena pak s povzdechem složila krásné antické šaty své přítelkyně a řekla:

„Vezmu je s sebou a dobře je schovám. Atlantis je v nich báječná. Teď je jen běžně krásná, ale dříve byla bohyně!“

„I jdi!“ řekla vesele paní Caoudalová. „Takhle je mnohem krásnější. Předtím jí muselo být chladno, když měla ruce i nohy obnažené... A dovedeš si představit, že by v takovém obleku vsedla na americký parník? Bohyně jsou moc hezké pod vodou, ale já mám raději obyčejné dívky.“

Trosečníci se vrátili do Francie.

Neuplynuly ani dva měsíce a v Paříži byly oslaveny dva sňatky čtyř mladých lidí, kteří se pařížskými obřady chtěli vyhnout dotěrné zvědavosti venkovanů. Paní Caoudalová, plně usmířená s novým stavem věcí, zbožňovala Atlantidu skoro stejně jako Helenu.

Po šesti měsících hovořila mladá Řekyně francouzsky stejně jako nějaká Pařížanka. Oblékala se s vybraným vkusem a její tchyně jí mohla vytknout jen to, že nad její krásou vždy celá ulice zmlkla... René si na to nestěžoval. Denně objevoval v srdci a v duši mladé vodní víly nové dokonalosti... Co se Heleny a Štěpána týče, jejich vzájemný úsudek byl už dávno hotov, takže se na něm nemohlo už nic měnit. Každý z nich pokládal svého druha za dokonalého... A tak šlo všecko co nejlépe.

Jediným mráčkem na jejich smavém nebi bylo chování knížete Monte-Crista. René ho velmi, vážně prosil, aby nikde nic neprozrazoval o jejich fantastické cestě. Nechtěl totiž, aby se příběh jeho ženy a její podmořský původ staly předmětem klábosení zvědavců. Ale kníže tomu nechtěl rozumět. Ačkoli z ryzí zdvořilosti prohlásil, že nikomu neudá přesně podrobnosti o Chariklovi a jeho dceři, trval na svém úmyslu poslat Akademii pamětní spis o svém dobrodružství. To taky po dlouhé námaze udělal. Naneštěstí jeho žvanivost a fantazie ho strhly k takovému přikrašlování onoho příběhu, který byl sám o sobě už dost fantastický, že mu nikdo neuvěřil ani slovo.

Marně se kníže dušoval, přísahal a odvolával se na všechny známé vědce. Protože podle úmluvy se nemohl dovolávat svědectví svých společníků, mohl si říkat, co chtěl, ale nakonec ho všichni prohlašovali za žvanila a fantasu.

Jeho příběh mu mohl dosvědčit jedině Sacripanti, ale jeho svědectví by bylo mělo jen malou cenu, nehledě k tomu, že kapitán záhadně zmizel. Jeho útěk nakonec objasnil René, když zjistil ztrátu jedné z

největších Atlantidiných perel. Zuřivý Monte-Cristo chtěl zloděje pronásledovat. Ale po dohodě s ostatními se rozhodl nechat ho v klidu. Stejně se Sacripanti ztratil beze stopy.

René Caoudal se vrátil na svůj křižník a požádal ministra námořnictví o zproštění ze služby. Uvedl samozřejmě, že v případě ohrožení vlasti se dává loďstvu k dispozici.

Atlantis byla v nové rodině dokonale šťastná. V jejím milujícím srdci zaujali místo po vznešeném starci všichni: René, jeho matka, její bratr. Štěpán a její sestra Helena. Ale René si po čase všiml melancholického mraku na jejím půvabném čele. Často přistihl Atlantidu, jak při pohledu na moře vzdychá. Občas ji trápila těžká nostalgie. Reného snadno se probouzející něha velmi rychle objevila důvody této melancholie. Ubohé dítě toužilo po svém oceánu, po kouzelném tichu hlubin, po divech, mezi nimiž vyrůstalo.

A tak René – aniž komu co řekl – prodal několik perel vznešeného Charikla a pustil se se vší péčí a důmyslem do stavby ponorky a nádherné podmořské vily na dně Juanova zálivu.

Jakou radost měla jeho vodní víla, když její manžel pod záminkou procházky po pobřeží ji jednou zavedl na práh nového domu, skromného obrazu Atlantidina kouzelného rodného kraje.

Ted' si Atlantis nic jiného už nepřála.

Napříště trávila se svým manželem v podmořském příbytku dobrou třetinu života. Do jejich letní vily je často doprovázeli Štěpán a Helena. V té kouzelné samotě zapomínali na lidi i na drobné nepříjemnosti života. Obsluhoval je tam věrný Kermadek, který vystoupil z námořní služby a věnoval se pro celý život jen službě u svého důstojníka. Oběma se vedlo znamenitě.

Paní Caoudalová však jednou provždy odmítla sestoupit pod vodu. Hrozně se totiž bála, že by tam za ní přišel i kníže Monte-Cristo a její děti i jejich hosty tam zase uvěznil tentokrát navždy!

KONEC

ZÁHADNÁ ŘÍŠE

Vesmírné rakety, transplantace, elektronkové počítače, inteligentní automaty, chemické a biologické zázraky jsou samozřejmostí naší doby. Ale ještě před padesáti lety pouhá představa o nich budila shovívavý nebo pohoršený úsměv. Ale co kdybychom pozvali osvíceného a učeného Archiméda v doprovodu stejně učeného a osvíceného Leonarda da Vinciho na letecký výlet? Možná že by k jejich úžasu stačila pouhá televize.

Údobí od antiky k novověku je překvapivě krátké proti miliónům let, které do té doby proběhly na naší planetě bez zvláštního pokroku. Podle učenců byl vynález kola daleko převratnější událostí než třeba potvrzení existence antihmoty

Nejdůležitějším činitelem lidského nalézání a vynalézání je ovšem mozek člověka, i když zplodí tak poutavé výmysly, jako je knížka, kterou jste si právě přečetli.

Ale kdo dnes může bezpečně prokázat, že jde o nesmysl?

Po technické stránce jistě. Víme, že je nemožné, aby se pod hladinou oceánu, tedy pod tlakem miliónů tun vody vztyčovaly kříšťálové kupole, aby pod nimi vegetovaly rostliny i zvířata přesně jako na povrchu zemském, aby tu žili lidé právě tak jako pod modrou oblohou

O minulosti naší planety toho víme právě tak málo jako o její budoucnosti. Všechny vědní obory, které se minulostí i budoucností obírají, užívají slov jistě, nezvratně, je dokázáno, je to fakt — jen opatrně. Spíš dávají přednost výrazům:

teoreticky, hypo-teticky, domníváme se, pravděpodobně.

Latinské přísloví lapida clamant říká, že kameny křičí. Jenže lidé byli po staletí k jejich výkřikům hluchí. Ve středověku sloužily zbytky antických chrámů prostě jako stavební materiál. Tehdy měl svět co dělat sám se sebou a jistoty lidstva byly absolutní. Plochou Zemí držela na hřbetě velryba, nad ní se klenulo nebe, k němu byly přišroubovány zlaté hvězdy. Kolem Země šplounale moře. Všechno řídil a spravoval dobrotivý pánbíček. Co nad to bylo, od ďábla bylo, a kdo mluvil něco jiného, byl ďáblův vyslanec, a proto šup s ním do plamenů

Kdybychom jako řádní účetní sečetli vé vědě položky má dáti — dal. došli bychom k hřejivému uzávěru, že lidstvo má na svém účtu značná aktiva. Od devatenáctého století se můžeme takřka denně pokochat převratným objevem vědeckým, technickým vynálezem, teorií objevenou, vyvrácenou, znovu potvrzenou.

A jak do toho světa zapadá Atlantida, jak tomu bylo doopravdy?

To se ví, že jinak, než jak nám to líčí André Laurie. Otázka zní stále naléhavě: JAK TO BYLO S ATLANTIDOU?

Ani dnes, přestože mnoho vědců už vyhlásilo, že došli k pravdivé .a definitivní jistotě, nemůžeme jednoznačně odpovědět. Zmizelá Atlantida byla totiž nalezena v těchto místech:

Azovské moře, Tritonovo jezero v Africe, Syderský záliv, ostrov Džeber, Kanárské ostrovy, Herkulovy sloupy (jednou je míněn Gibraltar, podruhé však sloupy z chrámu Melkartova),

Maroko, Skandinávie, Špicberky, Sibiř, Nová Země, Maďarsko, Nigérie, Sahara. V 17. století prohlásil anglický filosof Bacon, že Atlantidou je prostě Amerika.

Spisů o Atlantidě je podle sovětského autora A. Bessmertného asi 25 tisíc, podle článku ve Vědě a technice z roku 1965 je jich „pouze“ 15 tisíc. I tento zanedbatelný detail je pro celý problém příznačný. V devatenáctém století napsal Sesemehl: „Soupis domněnek o Atlantidě by byl docela slušným příspěvkem k poznání lidského bláznovství.“

V devatenáctém století se to pánům vědcům snadno napsalo: bláznovství. Což neprohlásili, že je nesmysl, aby stroje těžší než vzduch létaly? Že elektřina je do-cela zábavná hračka, ale pro vážné účely, nebo dokonce pro průmysl zcela bezvýznamná?

A bylo to.

Jenže dnes víme své. Ony stroje, co byly hotovým šílenstvím, létají nejen přes kontinenty, ale i k hvězdám A elektřina?

Takže se klidně vrátíme k zkoumání záhady Atlantidy.

BESTSELER PÁNĚ PLATÓNŮV

Prvními atlantology byli:

Hérodot (484—425 př. n. l.), dodnes známý světooběžník, dějepisec a spisovatel.

Platón (427—347 před n. l.), dodnes známý filosof, spisovatel, který to vlastně všechno spískal.

Hérodot z Halikarnassu píše historii bojů Řeků s asijskými útočníky. Mezi jinými útočnými národy jmenuje i Atlanty obývající pohoří Atlas; což je omyl, který spletl mnoho vědců

Kočovné kmeny obývající pohoří Atlas nikdy totiž nemohly být Atlantány, vysoce civilizovaným kulturním národem.

Platón v dialozích Kritias a Timaios podrobně vypráví o Atlantidě a tento best-seller už přes dva tisíce let inspiruje lidstvo k hledání oné bájně říše. Platón píše, že své vědomosti získal od řeckého zákonodárce a filosofa Solón. Ten zase své vědomosti načerpal v posvátném městě Sais u egyptského kněze. Onen učený a zasvěcený muž vysvětlil řeckému filosofovi, že je dítě, jako ostatně všichni Řekové, když věří těm krásným zkazkám (myslí tím řeckou mytologií) o původu lidstva a světa, protože všechno bylo úplně jinak.

Pravil doslova: „Vždyť se pamatujete (antické Řecko) jen na jednu potopu světa, ačkoliv jich bylo dříve mnoho, dále pak nevíte, že ve vaší zemi žil nejkrásnější a nejušlechtlejší rod světa, z něhož pocházíš ty i všechny vaše obce.“

Byla, věru, Solón, kdysi před největší vodní zkázou nynější aténská obec nad jiné zdatnější, vypravují totiž písma, jak vaše obec zastavila kdysi velikou moc zpuště se valící od Atlantského moře na veškerou Evropu i Asii: Tenkrát totiž bylo lze se dostat přes ono moře, neboť mělo před svým ústím, které vy ve své řeči jmenujete Herkulovými sloupy, ostrov ..

Mezi historiky a geografy jsou jistě pochyby, jestli Herkulovy sloupy značí vždy Gibraitarský průliv. Mohlo snad jít o sloupy chrámu Melkartova na Velké Syrtě, o horstvo Tenerife na Kanárských ostrovech či o sloupy chrámu na Krétě. „... . ten ostrov byl větší než Libye a Asie dohromady (skeptická poznámka k údajím: zřejmě

jde o Malou Asii. Egyptský pan farář nemohl mít představu, jak vlastně je velická Asie. Ostrov zvící Asie plus Libye by nebyl ostrovem, ale pořádnou pevninou) a tehdejší cestovatelé mohli se z něho dostat na ostatní ostrovy a zase na protější pevninu prostírající se kolem toho pravého moře. A na tom Atlantském ostrově povstala neobyčejná královská moc, panující nad celým tím ostrovem i nad mnoha jinými ostrovy a částmi pevniny ..."

Dále vyličil egyptský kněz žasnoucím Solónovi, kterak se tato mocná země pustila do války a pokusila se podrobit si svět. Atéňané se však nedali, zaštitili svou vlast i slabší sousedy a onen neznámý lid — Atlanťany — vyhnali zpět před Herkulovy sloupy. Jenže místo aby oslavovali vítězství nad nájezdníky, propadli se, chudáci, do země. Onu zkázu líčí takto:

„Ale v pozdějším čase nastala jednou neobyčejná zemětřesení a povodně; přišel jeden osudný den a noc, a tu propadlo se u vás všechno mužstvo schopné zbraně do země a právě tak ostrov Atlantis se propad do země a zmizel."

Dialog zvaný Kritias popisuje podrobně vzhled hlavního města s královským hradem. na němž Atlanťané nešetřili zlata a stříbra; hodně se podobá antickému městu. O zemi Platón píše:

Především tedy zdvihal se ostrov z moře velmi vysoko a příkrě, ale krajina kolem města byla úplná rovina: objímala město a sama byla kolem dokola objímána horami, svažujícími se až k moři, holá a rovná, podoby obdélné, prostírající se na jedné i druhé straně tři tisíce stadií (192,27 m), je to

délka olympijského stadiónu, a zšíři mající od moře vzhůru středem dva tisíce. Tato pak celá část ostrova byla obrácena k jihu, chráněna na straně severní. Hory kolem ní tehdy prý vynikali množstvím a velikostí a krásou nade všechny nynější, chovající v sobě bohaté osady, řeky a močály a luhy s hojnou potravou pro všelijaká zvířata krotká i divoká, i lesy rozmanité jak množstvím, tak druhy stromů a poskytující hojné dříví pro všechny práce ..."

Dále popisuje velice podrobně společenské i státní zřízení, kulturu i mravy tak zasvěceně, že mnozí zájemci o historii Atlantidy došli k názoru, že Platón dává svým spoluobčanům návod, jak by měla vypadat vzorná společnost, jakými zákony a ustanoveními by se měla řídit a jaké náboženství uctívat. Jeho žák filosof Aristoteles prohlásil, že ten, kdo stvořil Atlantidu, ji opět nechal klesnout pod mořskou hladinu. Aristotelův zamítavý postoj — ostatně má ho k celému systému platónské filosofie — se ovšem hodil odpůrcům existence Atlantidy

S poznámkami a poznatky antických, řeckých i egyptských filosofů souvisejí i bohatá antické mýty, dále sumerské a babylónské legendy, později se k nim druží legendy keltské a po objevení Ameriky rozmnožují mytickou společnost i báje starých Inků a Mařů.

Dnes se problém Atlantidy dělí na dvě závažné otázky:

1. *Existoval uprostřed Atlantického oceánu ostrov nebo pevnina?*

2. *Existovala nejstarší, dosud neznámá vyspělá civilizace, která byla kolébkou pozdějších kultur a civilizací?*

Pátrání po Atlantidě se dnes účastní geologové, archeologové, astronomové, geografové, biologové, zoologové, chemici i geochemici, antropologové, etnografové, historici, filosofové, spisovatelé i básníci.

Každý nebo lépe řečeno každá skupina vědců vytvořila podle svého oboru a podle svého názoru odpovídající teorii. Z bohatého rejstříku vždy velice zajímavých a téměř vždy si odporujících teorií jsme pro vás vybrali alespoň některé:

Ruský vědec S. Bašinskij soudí, že pádem obrovského meteoritu byla způsobena katastrofa. Asteroid vytvořil Austrálii. Pádem se těleso rozbilo, jeho část-se posunula na místo dnešní Ameriky a ta by měla být tedy Atlantidou. Tato teorie však nemá geologické opodstatnění.

Bohdan Kamiński, ředitel varšavské hvězdárny, to svádí na proslulou Halleyovu kometu. Přibližuje se k Zemi takřka pravidelně jednou za 275 let. Poprvé ji pozorovali Číňané roku 476 před n. 1., pak se objevila v roce 240 před n. 1. a potřetí — tentokrát ji pozorovali i v Evropě — nás navštívila v roce 87 před n. 1. Za naší éry už její „pohostinná“ vystoupení nebyla tak pravidelná.

V době, kdy myslíme, že mohlo dojít ke zkáze Atlantidy, kroužila tato ohnivá dáma v naší sluneční soustavě, byla tedy mnohem blíže Zemi než při svých dalších návštěvách. Onoho roku byla kometa tak blízko, že ji zasáhla zemská přitažlivost, vyrvala z její hlavice obrovský kus hmoty, který se zřítil na Zemi a zavinil katastrofu.

K charakteristice komet uvádějí astronomové, že tyto útvary vznikly před miliardami let a v jejich zásobárnách (tím se myslí zářivé ohony, sahající do vzdálenosti 450 miliard kilometrů od Slunce, tedy až na polovinu cesty k nejbližší hvězdě) se táhne oblak složený asi ze 100 miliard komet. Jsou to údaje jistě svědomitě propočítané, ale jejich řádové hodnoty se jaksi vymykají z chápání prostých pozemšťanů.

Vážnou konkurencí Halleovy komety je Karolínský meteorit. V roce 1954 vyšla objemná kniha Otty H. Mučka *Nalezení Atlantidy*. Objevil ji uprostřed Atlantského oceánu a domnívá se, že ji zničil Karolínský meteorit. Otto Muck udává nejen přesné datum zkázy rok 8948 před n. 1., ale i přesný den — 5. červenec — a přesnou hodinu: 13 hodin greenwichského času. To vše odvodil z mayského kalendáře. Podle něho je právě ono datum nultým dnem nového kalendáře. Mayové, jediní, kteří tuto katastrofu přežili, od onoho dne začali počítat novým kalendářem. Skláníme se před našimi chladnokrevnými předky, že v takové chvíli měli na mysli kalendář! V Muckově teorii však něco nehraje. V guatemalském Ticalu, v nalezišti pozdní mayské klasické kultury, se našly tři dveřní trámy s vyrytými letopočty mayského kalendáře. Metodou radioaktivního uhlíku, která pomáhá bezpečně stanovit stáří hmoty, určili vědci stáří trámů a vyrytých letopočtů na 1470 ±1200 let a druhé datum na 1503 ±1100 let před n. 1. Protože archeologové a jejich kolegové také dokázali mayský kalendář přepočítat na naše běžné gregoriánské datování, víme, že

počátek mayského kalendáře můžeme stanovit na rok 3113 před n. 1. A z toho vyplývá, že počátek mayského kalendáře nelze slučovat se zánikem Atlantidy.

Ale vraťme se ke Karolínskému meteoritu. Byl objeven pomocí letecké fotografie v roce 1930. Onen památný snímek odhalil, že podél celého atlantského pobřeží od Floridy až po New Jersey se táhnou krátery. Napočítali jich 14 000

Tyto krátery byly způsobeny pádem meteoritů kometového původu. „Kamínky“ dopadaly na Zemi v nízkém úhlu od jihovýchodu a jejich dopad měl podobu atomových výbuchů. Výzkum pomocí magnetometru ukázal zvýšené magnetické schopnosti některých kráterů, a tu se na obzoru opět vynořuje podezření na starou známou Halleyovu kometu. Podle Muckových odhadů padla podstatná část meteoritu do Atlantského oceánu a zapůsobila silou rovnající se svou intenzitou výbuchu tří tisíc vodíkových bomb. Je pochopitelné, že tato „rána“ zapříčinila nejen vznik mayského kalendáře, ale hlavně zkázu světa.

Ostatně Muck, jehož teorie byla zuřivě napadána, není jediný, kdo je přesvědčen, že příčinou zkázy Atlantidy byl pád meteoritu. O. Kelly a F. Dachill, vědci z Pensylvánské university — obor geochemie — vzbudili asi před dvaceti lety pěkný poprask teorií, že důležitým, ne-li rozhodujícím činitelem v dějinách Země byly její časté srážky s meteority.

Během posledních 500 milionů let k nám z vesmíru hupslo nejméně 50 000 nebeských pozdravů. Jejich hupsnutí

skončilo výbuchem a kráterem. Některé srážky byly tak důkladné, že mohly vychýlit zemskou osu. Ovšem podle výpočtu polohy pólu v geologických dobách je srážka Země z cizím tělesem, které by způsobilo vychýlení, nepravděpodobná.

Když se ke všemu takový meteorit rozhodl, že se vykoupě v moři, vyvrhl nejen svým pádem, ale především svým výbuchem takové masy vod do prostoru, že způsobil potopu. Voda se pak prudce vypařila, ochladila a padala zpět. Strašná chumelenice zastihla pokojně žvýkající mamuty, ti zmrzli, udávili se a teď je udivení lovci a archeologové vyhrabávají z věčného ledu s žaludkem plným trávy a rostlin, které by v těch končinách nyní nemohly prostě růst, protože v oblasti věčného sněhu tráva neroste. To je jedno vysvětlení ledové doby.

Odpůrci Dachilla a Kellyho namítají, že zemská atmosféra značně brzdí pád meteoritů, proto se z nich většina vypaří a ty velké dopadají na zemi ve stavu vlažném, a tudíž nemohou způsobit takovou melu, jako je výbuch žhavé hmoty. Dále uvádějí, že počet kráterů nestojí za řeč. Jenže, kdo hledá, najde. Vědci se do toho dali a našli:

Kráter Coou-Brette, hluboký 174 metry. Nalézá se v Arizoně. Suché podnebí podobné poušti ho zachovalo téměř nedotčený. Má průměr 1200 metrů a kousky meteoritů byly nalezeny až ve vzdálenosti 10 kilometrů.

Kráter Ašanti v Ghaně má průměr deseti kilometrů.

Kráter Chubhův na poloostrově Labradoru má tři a půl kilometru v

průměru. Je naplněný vodou a objevili ho hledači zlata.

Dobře známý je i *tunguzský meteorit* z roku 1908 Ačkoliv je to událost velmi mladá, rozvířili se kolem ni bujně dohady. V roce 1947 dopadl na území Sovětského svazu meteorit v oblasti *Suchote Alin*. V Austrálii je kráter *Wolf Grcek*. Okolí Hellefordu v provincii Ontario bylo letecky fotografováno a na snímku se objevila dobře viditelná stopa po zásahu meteoritu. Polovina Kanady byla v zájmu vědy letecky zmapována, našlo se tučet meteorických kráterů, největší o průměru 32 kilometrů.

Vrty prokázaly, že k pádu meteorů došlo nejméně před 500 milióny let. Tyto geologicky mladé krátery jsou však hotovými pidimužíky proti svým starším příbuzným. Obrovitým kráterům staršího původu se říká astroroblémy. Největší z nich, Vedefort Ring, je v Africe a má v průměru 50 kilometrů Dopadem meteoritu byla okolní půda zdeformována až do vzdálenosti ... iivou set kilometrů.

Největší a nejnovější kráter (datem svého objevu) našli polární badatelé v letech 1958—1960, a to pod hlubokou vrstvou sněhu v Antarktidě. Má v průměru 230 kilometrů a nemohl být vytvořen ničím jiným než dopadem meteoritů Je mladičký, má pouze 5000 let, dokonce ani sníh nad propadlinou není dosud rovný jako jinde v této oblasti.

Zánik Atlantidy — pokud v její existenci věříme — nelze tedy vylučovat dopadem meteoritu. Lokalizovali bychom ji do oblasti Azorských ostrovů. Při topografickém zkoumání dna Atlantského oceánu

odhalily ultrazvukové sondy mnoho neznámého a zajímavého, ale prokázaly, že žádný obrovský meteorit nemohl zatlačit pevninu do hloubky několika tisíc metrů, která je v těchto místech. Ani Azorské ostrovy, nejhlubší a ostrov Ascensi3n, největší část hřbetu, část Atlantického hřbetu, ani skála sv. Pavla nemají nikde nejmenší stopu po něčem, co by tvarem připomínalo kráter meteoritu.

To je všechno velmi poutavé a hezké, všechny tyto dopady a výbuchy by mohly způsobit zkázu Atlantidy, namítá v knize Atlantis její autor F. M Žirov, kdyby:

.. všechny tyto teorie neopomíjely skutečnost, že pády tak obrovských nebeských těles by způsobily intenzívní zvýšení teploty, podstatná část tělesa i země by se vypařila: K tomu však nedošlo ani v jednom geologickém období."

Ach, ono osudné kdyby.

Z P Ů S O B I L T O L E D ?

V knize sovětského autora F. M, Žirová, kterou jsme již připomněli, je uvedena zajímavá, ale ojedinělá teorie. Autor ji nazývá Hórbigerovou. Podle Horbigeru -je celý vesmír naplněn rozptýlenou hmotou, převážně složenou z vodíku buď volného, nebo v podobě vesmírného ledu. Ten společně se silikáty, niklem a železem tvoří kosmický stavební materiál. Tyto dohady byly potvrzeny současnou vědou. Působí prý pozvolné, ale setrvalé zpomalování pohybu planet a jejich přibližování se ke Slunci.

Vodní zásoby Země přičítá Hórbiger padání ledových družic spadlých na naši planetu odpovídají počtu

geologických údobí. Prvohory, druhohory i třetihory byly prý poznamenány tím, že jejich Měsíce na ně prostě spadly. Výjimku zatím tvoří současná geologická doba — čtvrtohory — ozařovaná dobrým starým Měsícem. Dnes už o něm „víme, že rozhodně není z ledu.

Pády Měsíců na ubohou zeměkouli měly pochopitelně strašně následky. Prudké ochlazení, zánik rostlin, živočichů, ale také daly vzniknout ložiskům rud, uhlí, nafty a podobně.

Největší ledovou dobu vyvolal pád třetihorního Měsíce. Dobu jeho pádu Hórbiger neupřesnil. Žáci a stoupenci této teorie se opět dovolávají rozluštěných výpočtů mayského kalendáře, nalezeného v bolivijském Tiahuanacu Podle tohoto kalendáře došlo k pádu Měsíce před 22 tisíci lety. Pak následovalo bezměsíčné období. Oporu pro tuto teorii nacházejí její přívrženci v tiahuanackých mýtech.

Bezměsíčné období trvalo asi 10 000 let. Pak se vynořil náš Měsíc a zapříčinil pěknou melu. Přestože dnes je Měsíc důstojný starý pán, způsobuje příliv a odliv. A což teprve když byl mladý a v plné tvůrčí síle. Přitáhl si světové oceány a od obou pólů vlnou vysokou několik set metrů. Nastala potopa, mluví o ní ostatně bible i jiné staré záznamy. Zanikla Atlantida, vznikla okrajová moře i moře Středomoří. Současně došlo k explozi vulkanického magmatu, zemětřesení a sopečným výbuchům.

Tato teorie byla vyvrácena, ale zdá se nám neodolatelně romantická, že jsme neodolali a uvedli ji.

CO SOUDÍ O ATLANTIDĚ GEOLOGOVÉ A OCEÁNOGRAFOVÉ

Jejich teorie jsou přesně zpracované, opírají se o množství zjistitelných a prokazatelných fakt, existenci Atlantidy ani neprokazují, ani nepopírají.

Obrátíme s geology svou pozornost k takzvané diskontinuitě Moho Řečeno zjednodušeně, je to předěl mezi zemskou kůrou a zemským pláštěm. (Nese jméno svého objevitele, profesora záhřebské university Mohorovičiče. Praktičtí vědci jméno zašifrovali a zkrátili na Moho.) Nuže, tato diskontinuita vykazuje zajímavý rozdíl. Pod kontinenty je hloubka Moho 30—50 kilometrů, ale pod oceány pouhých 8—10 kilometrů.

Hlavním stavebním materiálem kontinentů je žula, hornina vyvřelého původu. Pod ní je bazalitická hornina až 10 kilometrů silná, ta dosahuje k spodní hranici „kontinentální slupky" Po ní následuje hornina podobná periodititu, ale ta už patří k zemskému plášti.

Pod oceány je však žulová vrstva tenká nebo chybí úplně Z toho vyplývá, že stavba oceánů je úplně jiná než stavba kontinentů, a z toho plyne, že se tedy oceány nemohou proměnit v kontinenty, a naopak kontinenty, se nemohou stát oceány. Na námitku, že mnohde tam, kde je dnes nejsušší souš, bývala moře (jako v Čechách v křídové době), odpovídají vědci pohotově, že to nebyly žádné oceány, nýbrž jen taková mělká moře, takřka rybníky. I když jde o hlubiny několika set metrů, neznamená to prý nic proti hlubinám oceánů a proti jejich rozloze. Tuto námitku musíme polknout a pokračovat v bádání.

Atlantis, praví oceánografové, nemohla tedy být pevninou, nýbrž jen poloostrovem nebo ostrovem. To také tvrdí Platón. Známe ovšem vulkanické ostrovy, které se náhle objeví — ona náhlost čítá tisíciletí — je měřena geologickými hodinami, na jejichž ciferníku je tisíc let sotva vteřina. Vulkanické ostrovy se tedy náhle vynoří a náhle zase zmizí. I hory vznikly v moři, jak jinak by se dostala zkamenělina mořského zvířete do hřebenu Himálaje vysokého osm kilometrů. Ale jak doopravdy vznikly oceány a kontinenty, nevíme. Vědci zjistili, a to dost bezpečně, že kontinenty jsou staré asi 3500—4500 miliónů let. Teorie o jejich vzniku jsou zajímavé a samy by vydaly na knihu. Za poslední milión let se však vnější uspořádání kontinentů a oceánů podstatně nezměnilo, takže Atlantis byla spíš ostrovem.

Z Á H A D A G O L F S K É H O P R O U D U

Sovětský oceánografický kolektiv na lodi Sádko učinil zajímavý objev. Týká se teplého Golského proudu, který ohřívá severní Evropu. Dělá to „teprve“ 11 500 let. Předtím v oněch končinách vládly ledovce, teprve od té doby pronikají na sever rostliny i zvířena mírnějšího pásma. Co se to ale před těmi tisíciletími v oceánu přihodilo, že teplá voda z Mexického zálivu se najednou objevila v severní Evropě? Zřejmě zmizela nějaká překážka, která zadržovala pohyb teplé vody. Nebyla tou překážkou Atlantis?

A tu jsme u největšího překvapení, které nám připravily moderní geologické vědy: je to shoda mezi

Platónovým datem zániku Atlantidy (přibližně před 11 500 lety) a dobou největších geologických a klimatických změn, které za poslední geologické období proběhly. Před 11 tisíci lety se tedy rychle oteplila mořská voda, změnila druh mořských usazenin nastaly velké změny v poloze říčních údolí, přemístila se ústí mnoha veletoků a nastalo provětrání dosud izolovaných mořských pánví, které se spojily s oceánem. To všechno nás vybízí k tomu, abychom uvažovali, nemají-li snad tyto změny vztah k ponoření nějakého rozsáhlého ostrova v Atlantickém oceánu nebo nemají-li ještě dalekosáhlejší význam. Před jedenácti tisíci- lety nastal totiž přechod od poslední doby ledové do doby poledové, ve které žijeme dodnes. Mořská hladina ve všech oceánech začala rychle stoupat, kontinentální i vysokohorské ledovce tály a ustupovaly, vzduch i voda se rychle oteplovaly. Pravou příčinu těchto změn doposud neznáme, právě tak jako neznáme důvody celého mechanismu střídání ledových a meziledových dob. Není však vyloučeno, že poslední ledová doba skončila právě proto, že se v severním Atlantiku skutečně ponořil pod hladinu velký ostrov, což způsobilo, že teplý Golský proud pronikl do Severního ledového moře. Tak mohlo dojít k oteplení celé severní polokoule a k jejímu odlednění. Podle výzkumu usazenin v Severním ledovém moři bylo skutečně dokázáno, že se tam teplá voda Golského proudu dostala před 11 tisíci lety.

To je tedy příspěvek bádání sovětské lodi Sádka. Tím se sice nepotvrzuje, že zmizelý ostrov byl Atlantidou, ovšem ani se to nevyvrací.

Z E M Ě T Ř E S E N Í

Atlantidu mohly zničit i geologické síly. Dokázaly by to snadno. Je však otázkou, jak dlouhou dobu by k tomu potřebovaly. Ony totiž pracují sice velkoryse a důkladně, ale pomalu. Například nejstarší usazené horniny v Alpách jsou z triasu, nejmladší holocénní. Po období oligocénu však horstvo „náhle“ vyrazilo do výše. Ono „náhle“ znamená v případě Alp pouhých deset miliónů let, což je skutečně okamžik ve srovnání se 140 milióny let, které potřebovaly horniny ke svému usazení od triasu po oligocén.

Existují ovšem geologické síly v podobě katastrof: výbuchy sopek, zemětřesení, tornáda, které by mohly smést z povrchu i ostrov. Podmořský hřeben v Atlantském oceánu je oblastí bohatou na vulkanické výbuchy, ale není prý pravděpodobné, že za posledních 100 miliónů let se tu vyskytlo katastrofální zemětřesení, které by zničilo velké území. Ovšem hlavu za to nikdo dát nemůže. Protože však podle Platóna byla Atlantida nejen zničena, ale také se ponořila do hlubin (potvrzuje to i nevysvětlitelné objevení se Golského proudu), zdá se, že to bylo skutečně zemětřesení a že ona překážka bránící pronikání teplého proudu do Evropy mohla být právě Atlantis.

Známý spisovatel Ludvík Souček uvádí v knize Velké otazníky k problému Atlantidy mimo jiné i tento zajímavý údaj:

„Spory o Atlantidu vybuchly plnou silou na zasedání Pacifického vědeckého kongresu ve Vancouveru roku 1933 Obhájcí historické Atlantidy

tvrdili, že mytická pevnina mezi Herkulovými sloupy a Amerikou musela existovat, protože architektura středoamerických Indiánů a starých Egyptanů má společné rysy, zejména aztécké chrámy a egyptské pyramidy se vzájemně neobyčejně podobají

Jazyk původních obyvatel Kanárských ostrovů je nápadně příbuzný se starokeltštinou a s řečí afrických Berberů.

Písemné záznamy neznámých obyvatel Velikonočních ostrovů mají některé společné znaky s egyptskými hieroglyfy.

Při průzkumu reliéfů mořského dna mez, Evropou a Amerikou, podnikaném před kladením mezikontinentálního kabelu, byl zjištěn tvar dna odpovídající Platónovu líčení. Jsou tu například vysoké hory — vždyť Azorské ostrovy jsou vrcholy podmořských hor, čnějící z oceánu — a poblíže hor rozsáhlá rovina, Platónem také popisovaná. V těchto místech je — mimochodem řečeno — silná vulkanická činnost nejen pravděpodobná, ale přímo pravidlem. Poslední sopečný výbuch a zemětřesení postihlo Azory v únoru 1964.

Roku 1898 se poškodil podmořský kabel na jedné z mělčin Atlantiku. Potápěči spuštění na místo poruchy vynesli z mořského dna kusy lávy, které podle shodného tvrzení znalců ztuhly na vzduchu, nikoli pod vodou.

Švédská loď Albatros provedla v roce 1948 na Středoatlantském hřbetu řadu pokusných vrtů. V jednom z nich byly k všeobecnému překvapení nalezeny siadkovodní rozsivky, žijící pouze v jezerech nebo v řekách. Nesporně zde tedy existovala souš se sladkými vodami.

V jedné z posvátných knih Mayů je zmínka o „kraji hliněných hradeb“, který zapadl do moře před tisíci lety

Některé překvapující znalosti primitivních a málo vyspělých národů lze stěží vysvětlit jinak než existencí velmi probudilého národa, který předal své vědomosti nebo alespoň jejich zlomky okolním kmenům a pak záhadně zmizel ze scény světového dění.

To je několik malých otazníků ze Součkovy knihy Velké otazníky.

ROMANTICKÁ HISTORIE

Tento příběh je jako vystřižený ze science fiction, nicméně odehrál se v našem století a má své obhájce i odpůrce. Zajímavý je tím, že se v něm vyskytuje jedna věhlasná autorita.

Objevitel Tróje (která přece byla také smyšlenkou, tentokrát starého Homéra) Heinrich Schlieman

Badatelův vnuk totiž sděluje " „Můj děd Heinrich Schlieman roku 1890, několik dní před svou smrtí, odevzdal v Neapoli jednomu dobrému příteli zapečetěný balíček. »Toto se musí doručit pouze tomu členu mé rodiny, který se slavnostně zapřísáhne, že zasvětil svůj život úkolu naznačenému uvnitř, pravil nápis na balíčku.

Hodinu před svou smrtí prosil děd o papír a tužku a chvějící se rukou napsal: »Tajný dodatek k zapečetěnému balíčku. Rozbij vázu se soví hlavou! Prozkoumej její obsah! Týká se Atlantidy. Kopej ve východní části rozvalin saiského chrámu a na pohřebišti v údolí Chaucana! Důležité! Nalezneš důkazy správnosti mé teorie. Jímavými slovy doporučuje svému

potomku pátrání o Atlantidě a jeho vnuk Heinrich Schlieman píše

„Na jedné dědově listině jsem četl: »Když jsem roku 1873 odkrýval rozvaliny Tróje v Hisaríku a našel jsem slavný Priamův poklad, byla v něm bronzová váza zvláštního vzhledu ... na několika předmětech a na bronzové váze se dá přečíst fénický nápis. Od Chronose, krále Atlantidy."

V dalším dokumentu pokračuje napínavá historie. „V roce 1883 jsem viděl v Louvru sbírku předmětů vykopaných ve středo- americkém Teotihuacanu Mezi nimi jsem objevil hliněné střepy a předměty vyřezané ze zkamenělých kostí, které byly co do tvaru a materiálu navlas věrnými kopiemi předmětů, které jsem našel v bronzové váze Priamova pokladu. Tato podobnost nemohla být náhodná. Středoamerické vázy nebyly fénického typu a nebyl na nich žádný nápis. Rychle jsem prozkoumal vlastní nálezy a přesvědčil jsem se, že historické nápisy byly na předměty připsány později.

Získal jsem pro sebe podobný kus z Teotihuacanu a podrobil jsem jej chemickým a mikroskopickým zkouškám Tyto zkoušky jednoznačně potvrzují, že obě vázy, jak trojská, tak středoamerická. byly zhotoveny ze stejné zvláštní hlíny, která se nevyskytovala ani ve starověké Fénicii, ani ve Střední Americe

Dal jsem provést chemickou analýzu kovových předmětů. Podle zkoušky se kov skládal z platiny, aluminia a mědi; taková slitina nebyla nikde v antických památkách zjištěna, a ještě i dnes je neznámá. Tak se tedy dostaly do mých rukou dva předměty, pocházející ze země od sebe velmi vzdálených, které

byly zhotoveny z naprosto stejného materiálu a jsou bezpochyby stejného původu Tyto předměty nejsou práce ani fénické, ani mykénské nebo středoamerické Co z toho vyplývá? To, že se do těchto nalezišť dostaly z jednoho společného místa Nápis nalezený na mých předmětech určil místo původu* Atlantis!

Tento mimořádný objev mě pobízel k energickému pokračování v průzkumu. V petrohradském muzeu jsem objevil prastarý papýrový svitek. Pocházel z doby panování faraóna Senta z II. dynastie. Popisuje, jak faraón vyslal na západ výpravu, aby našla stopy země Atlantis, odkud se Egyptané před 3350 lety vystěhovali, přinášejíce s sebou moudrost mateřské země.

Nápis, který jsem objevil na mykénské Lví bráně, hlásá, že Misor, od něhož podle nápisu pocházejí Egyptané byl synem egyptského boha Thotha. jenž byl opět synem atlantského kněze, který se zamiloval do dceř krále Chronose. a proto musel uprchnout Po dlouhém putování se dostal do Egypta. Postavil první saiský chrám a vyučil kněze moudrosti své vlasti.

Důležitý dokument končí tímto:

„Jedna deska pocházející z mých trojských vykopávek obsahuje lékařský traktát egyptských kněží. Podobné recepty jsem našel v "Berlíně v jednom španělském rukopise; autor rukopisu dostal tyto recepty od aztéckého kněze v Mexiku a ten je převzal ze starého mayského rukopisu.

Ani Egyptané, ani Mayové, kteří vytvořili civilizaci Střední Ameriky před Aztéky, nebyli velcí mořeplavci a neměli lodě schopné přeplout Atlantský oceán Ani Féníčané nemohli být prostředníky mezi oběma polokoulemi

Ale shoda mezi egyptskou a mayskou kulturou je přece tak dokonalá, že není možné ji připisovat náhodě Takové náhody neexistují. Jedině možné je právě, to, co říká báj. Kdysi existoval velký kontinent, který spojoval nynější Nový svět se Starým světem. Byla to Atlantis. A tato Atlantis založila kolonie v Egyptě a ve Střední Americe."

Schliemanův vnuk pilně bádá na místech možných i nemožných. Po šestileté práci vydává toto svědectví:

„Objevil jsem Atlantis, dokázal jsem existenci této velké říše i to že všechny civilizace historických dob pocházejí odtud.

Shromáždil jsem mince téhož původu ze zvláštní slitiny s hieroglyfy. Zvláštní na tom bylo. že tyto stejné mince pocházely z tak rozličných a tak vzdálených míst; jedna byla z trojské vázy, jedna ze sarkofágu saiského kněze a jedna středoamerická." Došel k názoru, že jsou to mince Atlantidy, a k podepření své teorie uvádí ještě dva úryvky z prastarých rukopisů:

„V roce 6 Kán 11 Muluk. v měsíci Zák, začala hrozná zemětřesení, která trvala bez přestání do 13 Chuemu. Země Baheních hor, země MU padla za obět'. Po dvojím mohutném otřesu, zatímco bez přestání běsnily podzemní sopky, jedné noci zmizela. Pevná země se několikrát zvedla a propadla se."

Mezi starodávnými listinami budhistického kláštera ve Lhase je i starý chaldejský rukopis, který byl sepsán asi 2000 let před n. 1.

„Když hvězda Bal spadla na toto místo, kde je nyní jen voda a nebe. Chvěla se a otrásala dvě města se svými zlatými branami a průzračnými chrámy jako listy stromu za bouře Země se rozpadla na kusy a propadla do hlubin."

Strhl se náramný poplach. Bouřlivá diskuse „byla—nebyla Atlantis“ vzplála. Pokolikáté už?

Věda udělala mílové kroky kupředu, objevila a uvedla v život čirá bláznovství, jak by to nazvali naši dědové, třeba lasery nebo rakety, a báj o Atlantidě nebyla odložena. Dohady se rozšířily na oblasti skepticky řečeno, také z říše fantazie, objevují se pojmy atomový výbuch, setkání s astronauty jiné kosmické soustavy srážka s antihmotou. Stačilo by to na tlustý román, další k oněm pětadvaceti tisícům svazkům

C O B J E V I L P A S T O R S P A N U T H

„Atlantis musí být totožná se zemí Fajáků, kam se dostal Odysseus po ztroskotání své lodi. a tento ostrov nebyl nikde jinde než na východ od ostrova Helgolandu. Propadla se do moře nejspíš kolem roku 1200 před n. l.“

Spanuth se dovolává pracovníků Orientálního ústavu chicagské university: ti objevili v třicátých letech našeho století chrám a palác faraóna Ramesse III (1204 až 1173 před n. l.) Mezi nástěnnými obrazy a hieroglyfy přečetli zprávu o invazi mocného mořského národa do Egypta. Zajatí králové a válečníci faraónovi vysvětlili, že k nájezdům je vyprovokovaly těžké katastrofy, které postihly jejich vlast

Vpád mořského lidu je nejspíš součástí druhého stěhování národů. Vědci se domnívají, že toto druhé stěhování bylo vyvoláno přírodními katastrofami a zhoršením podnebí. Tehdy, kolem roku 1200 před n. l., pronikli do Řecka Dórové, dobyli achajské a iónské území, rozvrátili kve-

toucí Mykény; pod cizí nadvládu se dostala i Kréta a Kypr:

„Jejich země je zničena, vyrvána a smetena bouří... hlava jejich měst rozvrácena,“ přečetli vědci v nástěnných malbách a hieroglyfech v chrámu v Medibet Habu. A právě na tom staví Spanuth svou teorii. Dokazuje, že měl pravdu Platón, když vyprávěl o Atlantidě. Vždyť on se to dověděl od Solóna a Solón své zprávy přinesl z Egypta. Platón i hieroglyfy Ramesse II. vyprávějí totéž. Neznámý národ Fajáků, o kterém vypráví Homér v Odysseji, a námořní národy, které vpadly do Egypta, byli přece příbuzní, byli to Germáni. Jejich říše, vysoce kulturní, se rozkládala v severním Německu, Dánsku a jižním Švédsku. Královský ostrov blízko Helgolandu klesl při zemětřesení do moře. Spanuth se dovolává svědectví massilijského kupce Pythease. Ten v roce 350 před n. l. pronikl do Severního moře. Podal nám zprávu o ostrově Basilea, který leží v moři proti Germánii. Plinius později doplnil kupcův údaj zjištěním, že ostrov je vzdálen jeden den plavby od pobřeží.

Možná že tato Basilea je zbytkem Platónovy Atlantidy, který se po staletích znovu vynořil nad moře. Avšak podle zjištění geologů nemohl být v 7. a 8. století u Helgolandu žádný ostrov. To tedy znamená, že Basilea a Heigoland jsou jeden a týž ostrov.

V létě 1952 zorganizoval Spanuth potápěčskou expedici. Za několik minut po sestupu ohlásil první potápěč: „Vidím vysokou kamennou hradbu . . . , teď rozeznávám druhou zeď Zcela rovnoběžně s tou, na které stojím.

Když Spanuth průzkum skončil, provedl všechna měření a odebral vzorky přitesaných kamenů,

nepochybovali jeho přívrženci, že objevili hradby bájně Atlantidy.

Jejich nadšení a přesvědčení však vědci nesdíleli. Proto se Spanuth příštího léta opět vypravil na potápěčskou expedici. Moře bylo bouřlivé a štěstí mu nepřálo. Přesto potápěči vynesli z hlubin čistě opracované kameny.

„To však není důkazem existence Atlantidy.“ prohlásili jiní. „V těch místech se mohla potopit dánská loď se stavebním materiálem.“

Tak, Spanuth zatím jiné důkazy na potvrzení své domněnky nepodal. Musíme tedy jen čekat, až Severnímu moři budou vyrvány všechny jeho poklady a tajemství.

ATLANTIDA A VLTAVÍNY

O Atlantidě jsme se toho už dověděli dost, ale s jistotou vlastně nevíme nic. A s vltavíny je to podobné. Zajímavé je, že jde tentokrát o český produkt, a přece má prý spojitost s Atlantidou. A nejen s Atlantidou, ale i s návštěvou z kosmu nebo s katastrofou při setkání hmoty s antihmotou nebo s atomovým výbuchem. Je ale docela možné, že zelenavé vltavíny nemají vůbec nic společného ani s jednou uvedenou událostí, ale možná že ...

Je to hezká představa, že vesmírní kosmonauti si vybrali právě jižní Čechy, takový líbezný koutek planety. Ale musíme vás zklamat Teorie o návštěvě bytostí z jiné hvězdné soustavy se netýká jižních Čech, ale Libye.

V libyjských končinách jsou ony proslulé Baalbecké terasy, s kterými si badatelé nevědí rady. I tato záhada nás přivádí k Atlantidě Baalbecká terasa je

totiž sestavena z kvádrů až 20 metrů dlouhých a vážících téměř 2000 tun. Sovětský profesor Agres vyslovil domněnku, že je to zbytek obrovské přistávací a startovací plochy. Kdo ji tedy postavil a kdo odtud vzletěl? Jak a čím byly vyřezány v lomech tyto obrovské kvádry a dopraveny na místo?

Profesor Agrest se domnívá, že to způsobila návštěva z jiné vesmírné říše. Atlantologové shledávají oprávněným podezření, že při podobné návštěvě došlo k atomovému výbuchu který smetl do moře i Atlantidu.

Ovšem je tu otázka: naleziště tektitů jsou v Indočíně, Austrálii, Georgii, v USA a u nás, kde tedy vlastně ležela Atlantida? Nebo se zeptáme jinak: je možné, aby došlo na tak četných a od sebe vzdálených místech k atomovým výbuchům nebo aby přistávali cizí astronauti takřka hromadně na naší planetě?

A dostáváme se opět k známému konci Tektity zkázu Atlantidy nepotvrzují, ale ani nevylučují.

Vyberte si, co se vám líbí.

NALEZENÁ ATLANTIDA

Řecké pobřeží je poznamenáno četnými zemětřeseními a také menším (ve srovnání se zemětřesením) počtem zásahů ničivých mořských vln — tsunami. 3370 let před n.L. došlo k explozi sopky Santorin na ostrově Strongoli. Vulkán vychrlil smrtonosnou lávu a celý ostrov doslova přitom vyletěl do povětří. Na jeho místě vznikl 300—400 metrů hluboký kráter,

Podle profesora archeologie Marinatose smetla ničivá vlna tsunami po výbuchu San torinu minojská města

na severním a východním pobřeží Kréty.

Náhlou a úplnou zkázu ostrova Strongoli doprovázelo silné zemětřesení a profesor Galanopoulos soudí, že právě tato zkáza krétské kultury dala podnět Platónovi k báji o Atlantidě.

Od výbuchu sopky do Platónových dob uplynulo jedenáct století, Tedy dost dlouhá doba, aby se na mnohé zapomnělo, ale příliš krátká doba, aby se kvetoucí města a jejich kultura zcela ztratily v nepaměti.

Platónův popis Atlantidy odpovídá sopečnému ostrovu, který je delší dobu v klidu. Na dně propasti je možné ještě dnes rozeznat stopy po kanálech a přístavištích. Zátopy a zemětřesení mohly snadno zasáhnout i severní pobřeží Egypta, takže zprávy o nich, vyšperkované lidskou fantazií, se mohly dochovat v kruhu saiských kněží. Odtud je získal filosof Solón.

Profesor Galanopoulos je zřejmě i výborným znalcem psychologie Soudí totiž, že přírodní katastrofy časem ztrácejí svou tragiku, a to zejména tehdy, když se odehrávají na nějakém známém místě. Proto báje přesunuje dějiště zkázy Atlantidy z Egejského moře až za Herkulovy sloupy (Gibraltar) do Atlantského oceánu, tedy až na samý konec antického světa. Je ovšem možné, že kdysi Řekové nazývali Herkulovými sloupy mys Meleas a Metapan na jižní části Peloponésu Jejich obeplutí bylo skutečně obtížné. Řecký vědec Galanopoulos rovněž soudí, že se Platón zmýlil v čase o několik století, a to je jistě možné.

Také americký oceánograf James W. Mavor v knize Cesta do Atlantidy lokalizuje zaniklou říši na ostrov Santorin severně od Kréty.

Badatelům Mavorovy skupiny se totiž podařil veliký objev: odkryli minojský palác, několikapatrovou budovu. A proti významnému badateli o minojské kultuře na Krétě, E. Ewansovi jim štěstí přálo Našli horní poschodí paláce úplně nepoškozené i s nástěnnými freskami a stopami výzdoby v pestrých barvách.

Můžeme se tedy jen těšit a držet badatelům palec, aby jejich pátrání zdárně postupovala, abychom se konečně dozvěděli pravdu o Atlantidě.

JIŘÍ ČERNÝ

Bago dědečka Pieta

Mám přítele, který je lékárník a nemocen, ale nebere žádné léky, neboť všechny léky, říká, jsou černokněžnictví.

Nikoli tak Jappie van Niekerk, který není nemocen, ale má skladiště tablet, lektvarů a medicín.

Chtěl by se stát diamantem. Diamanty jsou na věky, kdežto člověk je pomíjející, a Jappie van Niekerk nechce pominout.

Je obchodníkem s diamanty. Diamanty jsou pára, která ho žene. Na svět se dívá jako skrz čistý solitér, tady jsem já, tam je svět. Tak ho to baví a tak by to chtěl vydržet až do konce dnů.

Po mnoha letech jsem ho opět navštívil v jeho domě v Johannesburgu, který vypadá jako obrázek na obálce anglického šlechtického románu. Šlo mu už na šedesát. Vyměnili jsme si obvyklé lži o tom, jak jsme se za ty roky nezměnili.

„Co dělá váš dědeček Piet?“

„Můj dědeček Piet,“ řekl a podíval se na mě přes brejle z želvoviny, „se rozvádí a chce se oženit pošesté. Prvé tři ženy umořil, se čtvrtou se rozvedl a pátá mu utekla, protože se moc hádá. Ted' chodí za jednou mladou vdovou. Namluvil jí, že je mu pětadesát a že je jako housle: stářím lepší.“

„Jak to dělá?“

„Žvejká.“

„Co žvejká?“

„Tabák smíchaný s tamaryškem, ošlejchem, mandragorou a jistým zulukaferským bejlím, které mu poradil jeden africký čaroděj. Kdysi ho rozbolel zub. Začal bagovat a zahnal bolest. Pak k tabáku přidával různé byliny; experimentoval, až objevil univerzální medicínu, divotvorný lék proti všem nemocem. Od té doby nestárne. Je to rodinné tajemství. Svěřil je jenom mému prastrýci, jemuž bylo vloni sto patnáct let, a pratetě Van Wykové, která ve sto třech ještě řídí auto a čte noviny. Nejraději hlídku Opuštěná srdce.“

„A co vám? Vám to neřekl?“

„Ne. Chtěl zdědit moje diamanty. Až ted' jsem to z něho vyrazil. Pohrozil jsem mu, že prozradím vdově jeho skutečný věk.“

„Kolik mu vlastně je?“

„Právě se prožvejává do svého sto čtyřicetého roku.“

„Věříte tomu?“

„Vím to. Jsou na to doklady. Á nejen to. Vím, že bago dědečka Pieta je jediný spiritus vitae, všelék a elixír života, který má výsledky. Podívejte se!“ Za pancéřovými dveřmi, kde ukládal svoje diamanty, měl malou gerontologickou apatyku. „Taťly jsou hormony, čínské kořeny, prášky z rohu nosorožce, sušené buňky, babské léky a tajné formule z celého světa. Všechny jsem je vyzkoušel. Prodělal jsem transplantaci žláz. Profesor Niehans mě napíchal ve Švýcarech tolik injekcí extraktu z jehněčích vnitřností, že jsem ráno místo Guten Morgen bečel jako ovce. Pět let jsem upínal zrak na špičku nosu a docílil jsem jediné toho, že od té doby šilhám. Jóga, injekce, operace, pilulky, všechno je humbuk a dryáčnictví.“ Položil

na stůl vedle láhve s vermutem, který jsme popíjeli, karafu se zabroušenou křišťálovou zátkou: „Kromě tohodle!"

„Co je to?"

„Bago dědečka Pieta. Vydestilované, zkapalněné a koncentrované. Tekuté tajemství života. Každá kapka představuje deset let věčného mládí. Obsah karafy vystačí na dvě století."

„V každém těle sídlí smrt," namítl jsem. „Nikomu se ji ještě nepodařilo ošálit."

„Kromě dědečka Pieta! Nikdo nemůže popřít..."

Nedokončil větu, neboť vešel Jean, jeho francouzský komorník, s telegramem na stříbrném podnosu.

Jappie van Niekerk otevřel depeši.

„Vdově se narodilo dítě!" zvolal vítězoslavně, otřel hedvábným šátkem zperlenou pleš a nalil si z karafy do sklenice. „A otcem je dědeček Piet!"

Než jsem mu mohl zabránit, vypil v tom rozčilení místo vermutu dvě deci elixíru života.

Mělo to ukrutné účinky. Co se dělo potom, je příliš fantastické, než abych se odvážil popsat to vlastními slovy. Cituji proto několik vybraných záznamů z kritického období z deníku komorníka Jeana Duranda, nalezeného v opuštěném domě Jappieho van Niekerka v polovině prosince uplynulého roku.

Zde jsou:

8. ledna. *K různým duševním stavům, většinou abnormálními které prožívá v poslední době pan Jappie van Niekerk se přidružily nevysvětlitelné změny v jeho vzezření. Jeho hlava, do včerejška holá jako koleno, zarostla hustými hnědými kučery. Z tváře mu zmizely vrásky a při večeři vyvlivl umělý chrup pod nímž vyrazily nové vlastní zuby. Obzvláště vyvinuté jsou špičáky, kterými ve stavu téměř nepřičetného nadšení otevřel v kuchyni několik konzerv a jednu krabičku sardinek.*

20. března. *Můj pán dnes oblékl smoking, který měl na sobě naposledy před dvaceti léty. Za poslední tři měsíce ztratil patnáct kilo přebytné váhy. Zeštíhlal a zhezknul. V koupelně zpíval marche militaire.*

6. dubna. *Dal vyklidit biliárovou síň. Instaloval tam dálnopis a tři osobní sekretářky. Ve dne v noci sem lítají burzovní zprávy z Amsterdamu, Londýna a "Nového Yorku. Šíleně bohatne. Koupil mrakodrap, protože mu liftboy ve výtahu nedovolil kouřit. Liftboy vyletěl.*

2. července. *Už zase není tři dny doma. Ty jeho milostné avantýry!*

17. srpna. *Jappiemu van Niekerkovi přestaly růst vousy. Dal se ke skautům a koupil si vzduchovku. Spí na zahradě pod stromem. Vzali jsme mu tomahavk, kterým zdemoloval růžový sad. Křičel jako divý.*

24. listopadu. Dnes v časných ranních hodinách utekla z domu kuchařka. Jappie už nechce na hrníček. Musel jsem najmout chůvu. Rozkládá na stole peřinky, plínky, povijan. Je to děsivé. Už to nevydržím . . .

Tady končí journal intime komorníka Jeana Duranda. Konec historie jsem se nedozvěděl. Jean se ztratil z Johannesburgu. I po Jappiem a chůvě jako by se slehla zem.

Na Štědrý den, měsíc po posledním deníkovém zápisku, našli však na schodech kostela Dvakrát reformované holandské církve v Nugetové ulici pohozeného sirotečka v proutěném koši.

Nemluvně bylo neuvěřitelně droboučké, a než je dovezli do nalezince, zmizelo záhadně z koše.

Zbyl po něm jenom slintáček s vyšitým jménem JAPPIE.

Experiment s časem

Nad OZMIR (Odpalovací základnou mezihvězdných ionových raket) v Praze - Motole pluly těžké šedivé mraky. Vítr se hnál od Bertramky ulicemi Košíř a prach, který posbíral, kroužil prostorem jako pára v křivuli.

„Zase jim ta mašina na počasí nefunguje. Ještě zmokne, nastydne a poletí s chřípkou," brblal František Novák, a dral se elegancí slavnostních hostů halou ke koridoru.

Zdemoloval lakýrky panu Sebastianu von Apfelbaumovi (Astronomisches Rechnen-Institut, Heidelberg) a povybil primátora hlavního města Prahy Josefa Krupičku na velvyslance Španělské socialistické republiky Fernanda Maxmiliana Acquavivu. Dr. Rayovi Seymour-Hardingovi (U. S. National Radio Astronomy Observátory, Greenbank, West Virginia) vrazil do ruky s takovou vehemencí, že obsah jeho šampaňské číše vystačil na potřísnění běloskvoucí náprsenky ministra zahraničních věcí Spojených států afrických Quenk:eleka Mogatosiho, na pobouřené poprsí operní zpěvačky Barbary Blondelové a na pokropení kybernetika Fjodora Ivanovice Alexandrova, vnuka slavného sbormistra z Poslední světové války.

„Do pucu se hodit, to umějí, honorace, ale vyhnout se starýmu člověku, to ne," hudral.

„Dál už nemůžete," zastavila ho stráž před koridorem. „Chrononaut se už rozloučil. Teď k němu mohou jen členové rodiny,"

„Já jsem dědeček," odbyl ho František Novák a rozběhl se chodbou.

Chrononaut Jan Novák byl sám.

„Dědečku, ty jsi ještě v životě nepřišel nikam včas," vyčetl mu a odvrátil oči od televizní stěny, na které sledoval poslední přípravu k odpalu.

„To pro ty čáslavky, Jeníčku. Ty je tak rád.“

„Já teď nesmím, dědečku.“

„Ale jdi, kdopak to na tobě pozná, jen si vezmi, máš před sebou takovou dlouhou cestu. Já jsem, hochu, taky vždycky toužil po dálavách. Už jako chlapec jsem jednou utekl z domova a vydal se na cestu kolem světa. Ale peníze mně vystačily jenom do Kralup. Vem si ještě jednu.“

„Už bych, dědečku, neměl.“

„Jen ber. Užij si ještě. Když jsi byl malej, vždycky jsem ti říkal: Dej se radši na zahradnictví, Jeníčku, astronautem být nemůžeš, nemáš orientační smysl, ztratil by ses. A teď je z tebe chrononaut. Vy mladí jste samý cyklotrony a bevatrony, ale o životě víte starou belu.“ František Novák se rozpálil: „A při veškeré té vaší vzdělanosti jste, s odpuštěním, pitomí. Víš ty, Jeníčku, proč tě vlastně do toho povětrí posílají? Protože jsi sirotek a kromě jednoho starýho dědka seš osamělej jako strom na pasece.“

„Ale dědečku, co to povídáš.“

„Jen mě nech, vím, co mluvím. Já jsem sem pozvanej na tvůj pohřeb.“

„Dědečku!"

„Neokřikuj mě! Ted' tě vystřelí a poletíš. Rychlostí světla! Co vy si to, lidi, pořád vymejšíte, konec tomu není. U elektronického mozku, když začne bejt moc chytrý, stačí vytáhnout zástrčku, ale vy nejste k zastavení,, Už hnedle není nic, co by nešlo. Jak někdo řekne, že něco nejde, přijde nějaký blbec, kterej neví, že to nejde, a udělá to. K čemu je třeba, aby lidi lítali rychlostí světla, no řekni, Jeníčku. A vem si ještě hrušku."

„To má, dědečku, ohromný význam. Chronoraketa »Jednorožec« obletí planety a hvězdy enormních vzdáleností a vrátí se na zem. Je mnohokrát rychlejší než běh našeho času. Podle pozemského měření poletí sto let rovnajících se stu světelných roků. Na palubě rakety však uběhne jen něco přes rok. »Jednorožec« potvrdí platnost Einsteinovy teorie relativity. Chápeš, jaký je to velkolepý experiment s časem? — Ne, Čáslavku už nechci, měl jsem tři."

„O soudruhovi Einsteinovi jsem slyšel a ta jeho teorie není pro mě žádný mystérium, tu už jsem si mockrát vyzkoušel."

„Jak to, dědečku?"

„No, když jsem ještě zamlada čekal na tvoji babičku, každá minuta mně připadala jako hodina. Ale když jsme spolu byli v seně na poli, každá hodina mi byla jako minuta. Ted' jsem pro trojrozměrnou relativitu. Ty se sem vrátíš za sto let a budou tu jiný lidi, Tak co? Akorát zjistíš, že třeba vynalezli plastickej papír, aby mohli číst noviny ve vaně. Na takový experimenty by neměli vybírat mladý lidi. ale dědky, jako jsem já."

„Ty jsi, dědečku, ještě jako čečetka."

„Ba ne, hochu. Já už jsem starej jako krleš. Ale to ti ještě řeknu, že ten přístroj, kterým ted' myslíte vy, potřebuje opravit. Vy a vaše věda! Člověk, Jeníčku, není ostrov a mládí má svý práva. Žít se musí sakumorásk. Con amour, A co Anička? Té to má být jedno, že se jí oženíš s nějakou mondenou z příštího století. A bůhví jestli to pak ještě zvládneš," uchichtl se děda, „to už ti bude sto pětadvacet."

„Ani se nepřišla rozloučit," zesmutněl Jenda.

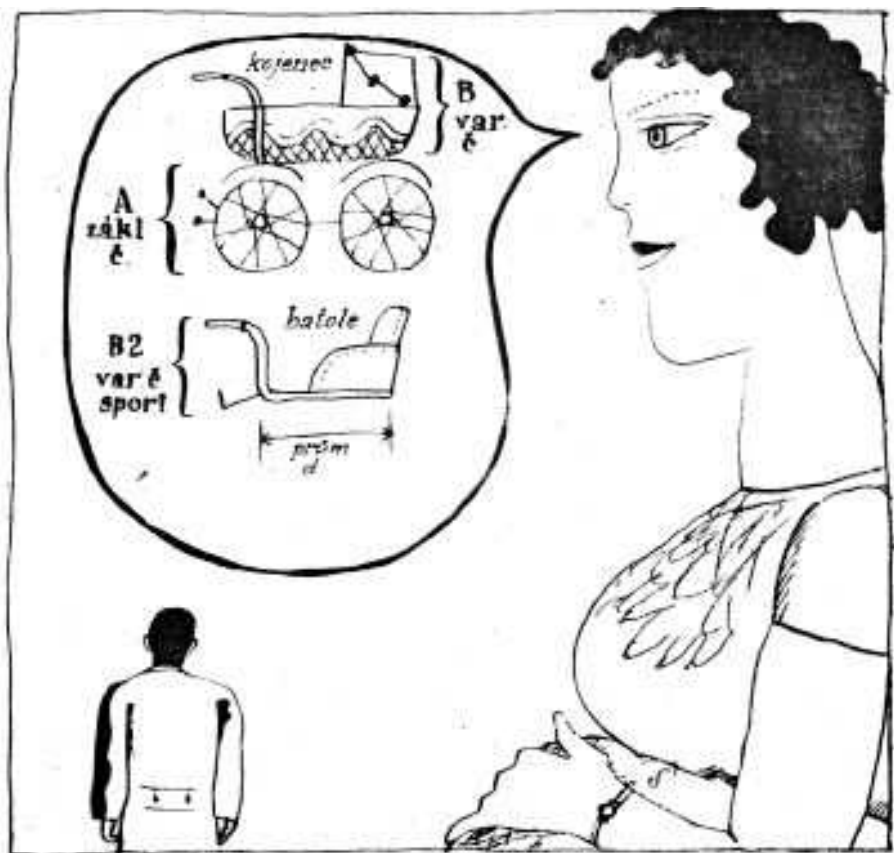
Na televizní stěně se objevil hlasatel: „Chrononauta Jane Nováku! Připravte se k odletu!"

„Prokryndapána, dědečku!" Jenda Novák zezelenal a chytil se za břicho: „Ty tvoje hrušky!"

„Tak si ještě odběhni, oni na tebe počkají."

„To nejde, dědečku. Všechno je načasované na zlomky vteřiny. Já tam musím."

„Takhle ne, Jeníčku, vždyť jsi jako plátno," zakřikl ho František Novák rezolutně a táhl ho k umývárně, zatímco muž na televizní stěně trubil k nástupu. „Krucipísek, to jsem to vyvedl," zhroutil se děda do křesílka. Z televizní stěny burácely příkazy a hlasatel se dostával do extáze zoufalství.

Pak obraz zhasl, do zšeřelé místností vletěli dva muži, popadli dědečka a strčili ho do něčeho, co se podobalo stříbrnému skafandru.

Když se Jan Novák vrátil a vyrazil z budovy, nedálo se už nic dělat.

Děšť bil na zem v blýskání a divokém hřmění bouře s nespoutanou násilností uvolněných přírodních sil. Prostor mezi ocelovými obelisky a pylony odpalovací základny byl prázdný. Gigantické teleskopy se nořily do nebeského kotle, v němž zmizela interstelární loď řítící se proti proudu řeky času mrazivým světlem hvězd. Historie si ztropila žert.

Dědeček Novák se probral ze zkoprnění a první, co pocítil, byl hlad. Slídl očima vnitřkem rakety: Takhle špekáčky kdyby byly. A plzeň! Ale hned se zastyděl, neboť si uvědomil, že se dotýká věčnosti.

No dyť je dobře, okřikl se, a odhaduje tuby a krabice na stěně, smířoval se: Tak se holt budu živit zubní pastou a krémem na boty. To si dám bene.

Tato slova vstoupila do dějin jako první, která slyšela země z paluby časorakety „Jednorozec“. Když dědeček zjistil, že uvažuje nahlas, do mikrofonu, odkašlal si a pronesl tuto řeč:

„Tady je František Novák z Louňovic, číslo popisné 129. Jeníčku, odpusť! Zdravím vás všechny na vaší malé planetě. Situace, ačkoli beznadějná, nevzbuzuje obavy. Protože teď se píše rok 2002, budu zase mezi vámi v roce 2102. To vy už ale nebudete, jelikož život je krátký a samý modřiny. Ledaže se vám mezitím taky podaří oblafnout čas. Mám starost, co tady budu do té doby dělat. Nic nedělat je hrozná dřina. Ale já si něco vymyslím. Jako kluk jsem si řzydycky přál udělat kometě na ocase uzeL Mějte se dobře

Historikové jedenadvacátého století se rozcházejí v interpretaci další jedné věty, kterou dědeček Novák ještě údajně dodal, ale která zanikla v chechtotu, kterým se při ní roztřásl tak, že poškodil kosmoseismografy v Tókjó.

Většina z nich však uvádí, že tato věta zněla: „A teď mě může hrobař hledat!“ anebo nějak podobně.,.

Výrobci života

„Máme automatizaci. Dvacetihodinový pracovní týden. Dva měsíce dovolené. Penzi ve čtyřiceti. A ty jsi už. tři dny nevylezl z laboratoře,“ vyčítal mu Janek.

„Večer přijdu domů,“ sliboval Petr.

„Jestli přijdeš, bude o jednoho lháře na světě míň,“ řekla Marta a podívala se na něho, jako by ho nikdy předtím neviděla.

Petr vzal ženu kolem pasu: „Pojď dál.“

„To se smí?“ zeptal se Janek

„Teď ano. Když jsem začínal, byla moje práce tak tajná, že jsem někdy sám nevěděl, co dělám. Dnes se ale dějí fantastické věci, k nedomyšlení. Ještě pamatujeme plánovače sestavující hospodářské horoskopy, ale elektronické supermozky nám už dávají odpovědi na otázky, které se ještě neumíme zeptat.“

Petrova laboratoř byla v Ústavu technologické revoluce.

„Tady se rodí nové průmysly. Zde byly vyrobeny první; věčné oleje, nezníčitelné tkaniny, potraviny z vody a vzduchu, prostředky zastavující degenerační procesy v těle, pilulky, které mění lidskou povahu.“

„Na čem pracujete teď?“ zeptal se Janek.

„Na reprodukci živých organismů chemickou cestou.“

„Co je to?“

„Populárně řečeno, umělá výroba života — ve zkumavkách.“

Marta k němu vzhledla poplašeným zrakem.

„Už se to povedlo?“

„Skoro. Musí to vyjít každou chvíli. Žijeme teď v napětí a nejistotě, nevíme, co se stane příští vteřinu. Někdy si připadám jako starý alchymista před retortou.“ Petr přetékal vzrušením: „Věda je pravá romantika, není mocnějšího dráždidla fantazie. Dnešní vědec je dovršující tvůrce, dotváří, co ani představivost už nemůže postihnout. Strhává sedmý závoj, převrací majestátnost všeobecného pořádku, z hlubin věcí vyřvává tajemství života. Jeho rentgenovému pohledu nezůstává nic skryto.“

„Mohl bys otevřít okno?“ požádala Marta.

„Je ti něco?“

„Ne, nic,“ zavrtěla hlavou a věnovala mu hádankovitý úsměv, teplý jako letní nedělní ráno na zahradě, kde kvetou šípky.

„Až se nám podaří vyrobit život, současná doba bude středověkem nového věku a vědci se stanou moderními divotvárci, vybavenými darem zázračného vidění.“

„Je tu dusno,“ řekla Marta. „Půjdu na chvíli na chodbu.“ Odešla po špičkách, jako by nechtěla někoho probudit.

„Co s ní je?“ zeptal se Petr švagra a šel zavřít okno. „Vždyť je tady zima jako v konírně.“

„Do včera jsem na to taky nemohl přijít, ale ty jsi to už mohl vědět dávno.“ Janek zamrkal očima a pak je přimhouřil: „Který tyglíky v laboratoři jsou těhotný, o tom máš přehled, ale že ti žena bude rodit, sis ještě nevšiml.“

Petr klesl do židle za psacím stolem a slovo mu uvázlo v otevřených ústech. Prostý fakt života triumfoval nad hloubkou a intenzitou vědeckého postřehu.

„Člověk je stále ještě nejdokonalejší výrobek,“ pokračoval švagr, „a může jej stvořit kdejaký neodborník,“

VESELÉ I VÁŽNÉ VYPRÁVĚNÍ O ČESKÝCH HRADECH

VYPRÁVÍ HADOVAN ŠIMÁČEK

KONOPIŠTĚ

NÁVŠTĚVOU NA ZÁMKU ARCIVÉVODY FERDINANDA D'ESTE

Oblast veselé řeky Sázavy je hustě poseta zámky a hradními zříceninami, které inspirovaly nejedno literární dílo. Sám jsem se pokusil promítnout kus dějin posázavských hradů do své historické detektivky *Zločin na Zlenicích hradě* L. P. 1318. Bylo by, myslím, zajímavé vyprávět historii každého z těch posázavských hradů, ať už je to sám zlenický hrad — dnešní senohrabská *Hláška*, Kostelec či Týnec nad Sázavou, Dubá nebo Komorní Hrádek. Pro tuto sérii jsem však vybral *Konopiště*, vedle Českého Šternberka nejvyhledávanější zámek v Posázaví; zámek, kde se v „Zločinu“ odehrává scéna inspirovaná medvědy chovanými v konopišťském hradním příkopě.

Konopiště neleží přímo na řece Sázavě, nýbrž v lesích poblíž Benešova, nad rybníkem, v němž se malebně zrcadlí jakoby stvořeno pro malířské či fotografické záběry. To místo mu vyhlédli páni z rodu *Benešoviců*, kteří měli v erbu zavínutou stělu neboli „odřivous“ a začali se psát podle nového hradu páni z Konopiště právě v onom roce 1318, jež jsem si zvolil pro svůj příběh. Proti dobovému zvyku, kdy si šlechta libovala v německých názvech končících na *-ber g*, *-burg* a *-stein*, dostal hrad kupodivu české jméno, pravděpodobně po konopném poli, jehož plachu zaujal.

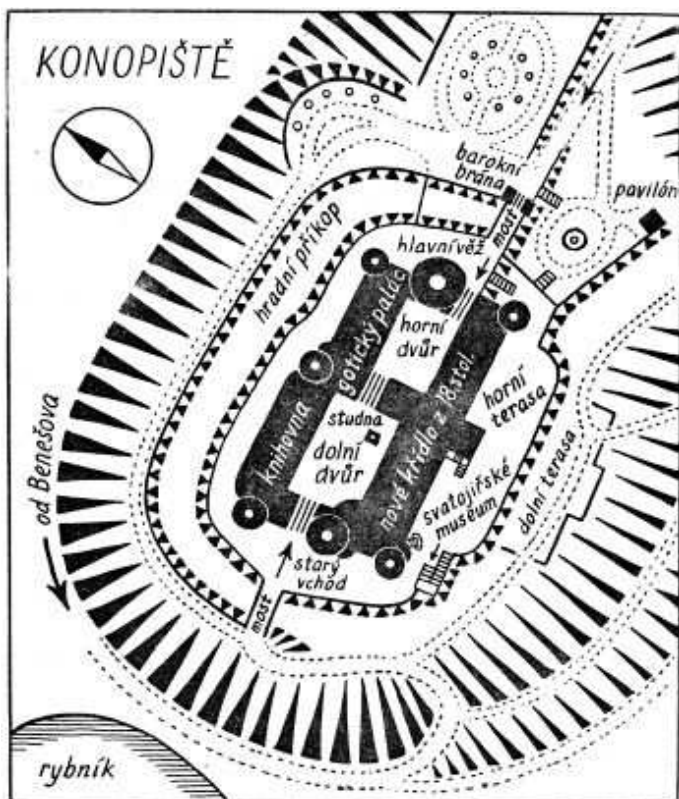

Rodokmen Benešoviců lze sledovat až do r. 1080, ale byli zřejmě rodovou šlechtou ještě starší. V polovině 13. století založili v Benešově minoritský klášter, později vypálený Žižkou. Jeden z členů rodu, Dobeš, byl královským purkrabím na Bechyni, jiný pražským biskupem, horlivým straníkem krále Václava II. za jeho střetnutí s jihočeskými Vítkovci, kdežto jeho bratr Milota z Dědic byl viněn, že králova otce Přemysla Otakara II. zradil v bitvě na Moravském poli. Zakladatelem Konopiště někdy na sklonku 13. století byl pravděpodobně právě biskup *Tobiáš z Benešova* nebo Milotovi synové *Dobeš a Beneš*.

Hrad byl na svou dobu vybudován neobyčejně nákladně, podle francouzského vzoru, obehnaný byl příkopy 20 m širokými. Zdá se, že přes příkop vedl dvojitý zdvihací most, a pozdější zprávy mluví o pěti branách a sedmi věžích, z nichž při obraně mohla každá sloužit jako samo-: statná pevnost. Hlavní válcová věž se zachovala dodnes po všech přestavbách, jimiž Konopiště prošlo. Nebylo jich málo a velmi podstatně změnily jeho původní tvář. Středověký hrad byl totiž postupně změněn v pohodlné renesanční sídlo (za Hodějovských), aby potom doznal barokní úpravy (za hrabat z Vrtby); tenkrát v 18,

století bylo pět věží sníženo do výšky ostatní zástavby, bylo postaveno nové křídlo, odstraněny pevnostní valy a částečně i příkopy. Nakonec byl pak zámek přebudován pro potřeby honosného bydlení rakousko-uherského následníka trůnu Ferdinanda d'Este architektem Josefem Mockerern. Ve své době byl Mocker posuzován jako neomylný restaurátor středověké architektury, dnešním názorům na zachování historických památek však jeho pojetí zdaleka neodpovídá.

Vraťme se však k počátečním dějinám hradu. Po příbuzných pánech z Konopiště zdědil jejich hrad a panství Zdeslav ze Šternberka, erbu zlaté hvězdy v modrém poli. Pocházel ze starobylého rodu Divišoviců, kteří se začali psát podle hradu Šternberka na Sázavě, založeného už někdy v polovině 13. století, a jejichž jedna větev se usadila na Moravě, kde si založili rovněž hrad Šternberk. V držení Šternberků zůstalo Konopiště přibližně 250 let.

Petr Konopišfský ze Šternberka patřil na počátku husitské revoluce k předním panským odpůrcům hnutí. Jeho oddíly přepadly husitský venkovský lid, táhnoucí do Prahy, u Živohoště. Střetl se potom s Žižkou, spěchajícím na pomoc Praze, u brodu v Poříčí nad Sázavou. Padl v bitvě u Vyšehradu. Jeho vdova *Perchta* se dohodla s pražany, přistoupila k husitskému programu, shrnutému do čtyř pražských článků neboli artikulů, a v r. 1423 se u ní na Konopišti konalo památné „hádání“ ve sporu o věroučné otázky mezi knězi a mistry umírněného pražského a radikálního tábořského směru. Sněmování skončilo vyslovením požadavku vzájemné náboženské snášenlivosti. Středověk měl pro podobnou toleranci jinak malé pochopení. V bitvě u Lipan bojovaly konopištské oddíly v řadách panské jednoty.

Od roku 1440 byl konopištským pánem *Zdeněk ze Šternberka*. Ačkoli katolík, pod jednou, stranil původně Jiřímu Poděbradskému, svému švagru; Jiřího první manželka byla totiž Zdeňkovou sestrou. Později však proti husitskému králi zosnoval panskou jednotu, zvanou podle šternberského hradu Zelenohorskou. Byl proto prohlášen za „*neposlušného a svévolného rušitele míru a obecného dobrého*“. V domácí válce oblehla králova vojska šest šternberských hradů, mezi nimi Kostelec nad Sázavou, a hlavně Konopiště. Obláhatelé vybudovali proti hradu vlastní opevnění s několika baštami. Teprve po půldruhém roce se však konopištská posádka vzdala. Šternberkovým synům Jaroslavovi a Zdeslavovi bylo Konopiště vráceno až za krále Vladislava.

Šternberkové potom drželi hrad do konce 16. století, kdy sňatkem panství přešlo na moravského pána *Archleba z Kunovic*. Roku 1603 je koupí získalí *Hodějovští*, jejichž modrý erb byl ozdoben stříbrným kaprem. Byli usazeni již delší dobu v sousedství Konopiště a jejich správa se v duchu doby vyznačovala zvýšenou péčí o vlastní hospodářství, takzvaný panský *dominikál*, na rozdíl od poddanského, selského *rustikálu*. Zvelebovali své dvory a zakládali výrobní podniky a představěli si hrad, jak už zmíněno, podle potřeb renesančního panského sídla. Jako účastníci českého protihabsburského povstání ztratili však všechn majetek pobělohorskými konfiskacemi. Smil Hodějovský opustil Čechy s Fridrichem Falckým, který když byl ještě českým Zimním králem — na Konopišti jednou přenocoval.

Konopiště s jinými hodějovskými statky získal z konfiskací původně *Valdštejn*, ale prodal je jednomu z nej- větších kořistníků pobělohorského období *Pavlu Michnovi z Vacínova*, sekretáři povýšenému do hraběcího stavu, účastníku spekulativního sdružení, jež se obohatilo za cenu zbídačení celého národa při zlehčení kutnohorské mince. Jeho účastníky byli kromě Valdštejna a Michnovi i císařský místodržící kníže z Liechtensteina, jakož i židovský a nizozemský penězník — Bassevi a de Witt.

Michnovovo protireformační řádění a útlak nevolníků vyvolal na jeho statcích v letech 1626—1627 lidové povstání, za něhož bylo vypáleno konopišťské panství i s Benešovem. Tenkrát se prý mezi vzbouřenci objevil i dřívější majitel týneckého panství Adam Hodějovský, toho času v dánských vojenských službách. Povstalci byli rozprášeni vojskem, poslední skupina obklíčena a potřena na Neštětické hoře u Konopiště.

V létě 1648 ovládli celou širokou oblast okolo Konopiště od Prahy až k Táboru — Švédové. Při dobývání Konopiště jim posloužily též bašty, postavené za obléhání hradu v době poděbradské. Když skončila třicetiletá válka, zůstala na panství více než třetina domů a usedlostí pustých. Michnům se nepodařilo hospodářství povznést a panství v zuboženém stavu koupil r. 1673 J. L. *Sinzenzendorj*, který do Benešova povolal nové osadníky za slib osobní svobody a zproštění všech běžných povinností, jimiž jinak byli poddaní zavázáni feudálnímu pánu. Po něm vládne na Konopišti *Karel Přehořovský z Kvasejovic*, štedrý k církvi i ke školám, a konečně hrabata *Vrtbové*, kteří pak zámek vlastnili po tři generace. Dobře hospodařili ve svůj prospěch, ale tiskli poddané sedláky, takže soudobý kronikář charakterizoval ředitele panství J. I. Schallera jako „nelidského vydrhducha“. Proto i Konopišťskem proběhla znovu vlna nevolnické vzpoury, tentokrát s heslem zrušení roboty. Sedm účastníků bylo panskými myslivci zastřeleno před zámkem. Jsou pohřbeni v kostelíku Chvojemi.

Od konce 18. století se už hospodařilo lidštěji, zejména když se správy vrtbovských statků ujal pokrokový ekonom Josef Puteani. Po vymření vrtbovského rodu zdědilí Konopiště *Lobkovicové* a v r. 1887 je získal následník trůnu arcikníže *František Ferdinand d'Este*, jímž pro Konopiště začíná nová epocha. Nesmírným nákladem si dal

zámek přestavět podle svého vkusu, bez ohledu na historické hodnoty. Zlikvidoval průmyslové podzámčí, obklopil zámek rozsáhlými zahradami, parkem s plastikami a oborou; sběratelská náruživost naplnila komnaty starožitnostmi, uměleckými předměty a kuriozitami.

Ferdinand d'Este žil na Konopišti, vzdálen vídeňského dvora, k němuž pociťoval odpor, podle svých zálib. V románě *Atentát* zdůrazňuje Karel Nový, že jedině zde, na Konopišti, kde všichni byli jeho a všechno, kam se podíval, mu patřilo, nebyl arcivévoda vázán žádnými dynastickými ohledy; podle libosti se tu oddával především lovecké vášni, blízké přímo vražedné posedlosti. Jeho hony totiž byly podle slov Karla Nového „hotové bitvy, při kterých arcivévoda neúnavně střílel, vraždil a ničil". Celý zámek se stal obrazem Ferdinandovy osobnosti, čímž ovšem nabyl nové historické dokumentární hodnoty.

Když v červnu 1914 rozkvetly v konopišťském růžovém sadu, nedávno dokončeném, opojně vonící květy, přijel na přátelskou návštěvu německý císař Vilém II. Sotva ho sem vedl pěstitelský zájem o růže. Můžeme se ovšem jen dohadovat, o čem se tu mezi čtyřma očima mluvilo. Císař Vilém se snažil zapojit Rakousko ještě účinněji do služeb německého tlaku na Východ, pověstného *Drartg nach Osten*. Také d'Este měl svou koncepci rakouského výboje na Balkán. Krátce nato došlo k sarajevskému atentátu, jemuž padl za oběť následník rakousko-uherského trůnu i se svou chotí. Byl to signál k první světové válce. Návštěva německého císaře na Konopišti nabyla tím povahy tragické přede hry.

Po válce převzal Konopiště československý stát a s výjimkou krátké přestávky tzv. protektoráte, kdy byl zámek připojen k cvičišti zbraní SS na Neveklovsku, vlastní jej dodnes.

Dnešní vzhled zámku mluví mnohem víc o architektu Mockerovi, restaurátoru Karlštejna, a o arciknížeti Ferdinandovi než o středověké minulosti, ale uvnitř zámku jsou shromážděny poutavé sbírky uměleckého nábytku, porcelánu, goblénů, obrazů, mysliveckých trofejí, loveckých i exotických zbraní. V zámecké zbrojnici upoutají turnajová brnění a skutečnou zvláštností je sbírka sošek sv. Jiří, kterou chtěl rakouský arcivévoda soutěžit s anglickým králem — vždyť šlo o anglického patrona.

Dá to ovšem nemalou starost pečovat o 300 000 loveckých trofejí, šest tisíc zbraní, o 1583 památek s motivem Jiřího drakobijee, o čištění padesátky koberců, kilometru běhounů, několika set zámeckých oken... To všechno je nutné, aby návštěvníci odcházeli ze zámku arcivévody d'Este, dnes ve státní péči, spokojeni. Přitom příjmy mají krýt vydání. Tož se tu investuje ve prospěch cizineckého ruchu, zřídili tu *snack-bar U arcivévody*; poblíž zámku pečuje o cizince motel a nabízí se tu i příležitost k jízdě koňmo okolní krajinou.

Krása přírody v nejbližším okolí rozhodně zvyšuje přitažlivost zámku. Opravdu, jaké by to bylo kouzelné prostředí pro Dvořákovu *Rusalku* s tím pohádkovým zámkem zhlížejícím se v jezeře uprostřed obory! Ale vždyť tu už skutečně bylo několikrát pod večerním letním nebem předvedeno Čajkovského *Labutí jezero* ...

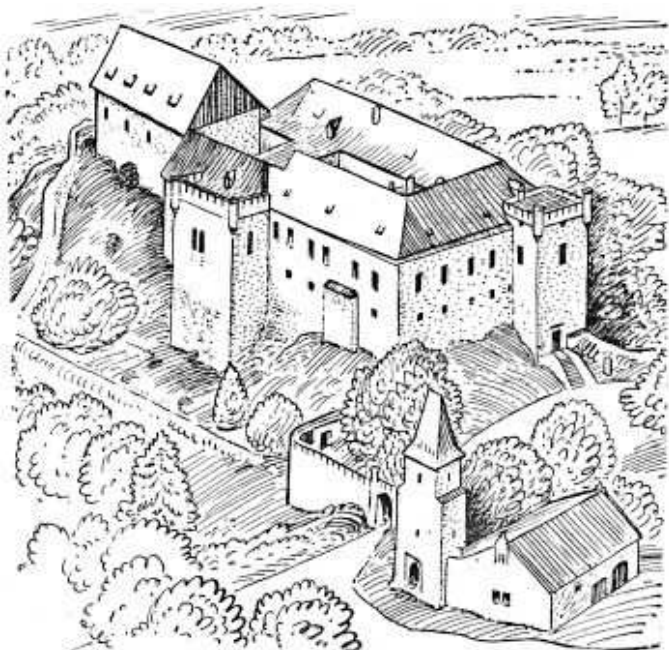
KÁMEN

DETEKTIVKA ROZLUŠTĚNÁ PO 400 LETECH

Rytíř *Oldřich Fifka z Vydří* si jednou pozval na svůj hrad Kámen zemany z okolí a kvasili spolu dlouho do nocí, takže jim všem stouplo víno do hlavy. Přišla řeč na Fifkova souseda *Jana Malovce z Pacova*, který nebyl mezi pozvanými. Pán hradu Kamene jen mávl rukou a nerudně zavrčel: „Malovec? O tom nešlechetném zrádci mi nemluvte. Už jeho otec zrazoval a jablko nepadne daleko od stromu. I Jan Malovec je zrádce a nechci s ním už mít nic společného!"

Divili se páni přátelé, že nic podobného dříve o Malovcovi neslyšeli, ale Oldřich Fifka je na svou čest ujistil, že ví všechno dobře od Václava, který je purkrabím na Choustníku. Ještě za krále Jiřího se prý Malovcův otec dopustil té zrady ...

Jednomu z pánů přátel to nedalo, a jak už se to stává, za několik dní nato se s novinou objevil u rytíře Malovce. Zdalipak pan strýc ví, co o něm ten hubatý Oldřich Fifka z Vydří rozšiřuje?

Rozkatil se zavalitý rytíř Malovec, ještě více zrudl v brunátné tváři, mocně uhodil pěstí do stolu a zvolal: „Já že jsem zrádce? Můj otec že byl zrádce? A oč je lepší Fifka? Však se o něm na všech trzích povídá, že na tom svém hradě Kameni razí falešnou minci a že ho pro tu faleš u pranýře na soběslavském rynku veřejně vyhlásili co penězokaza.“

Nemálo se podivil pan přítel a honem zase spěchal oznámit, co uslyšel, Fifkovi z Vydrí. Také ten zčervenal jako rak, velmi se ošíval, až šilhal. Jen ať prý Malovec mele svou, stejně zrádcem zůstane. Ale pan přítel popichoval, že prý takovou hanu nesmí rytíř Fifka na sobě nechat, jen ať toho zrádce Malovce s hubou nevymáchanou zažaluje. Tak se nectné řeči obou rytířů dostaly do Prahy, až k členům komorního soudu. Obvinění z ražby falešné mince byla ošemetná věc. Vždyť kdo by skutečně padělal peníze, propadl cti, statkem i hrdlem. Přeptali se páni od soudu, jak to bylo, v Soběslavi. Ale slovatný soběslavský purkmistr i moudří a opatrní páni konšelé si nevzpomínali, že by o nějaké falši byla řeč. Měli prý s rytířem Fifkou jakési nedorozumění ohledně placení, ale ten spor už je dávno vyřízen. Totéž ochotně potvrdil též Fifkův švagr Jan Žaba. Vybídli tedy páni od soudu přímo Fifku z Vydrí, aby předložil žalobu a zastavil daší utrhaní na své cti. Aby ohradil svou čest, musil tedy rytíř Fifka z Vydrí zažalovat Malovce. Nedělal to dvakrát rád. Snad měl zlé svědomí, že sám špatně mluvil o Malovcovi a jeho otci, že je oba zrádcoval.

Skutečně také, když se pan Malovec postavil před Jeho Milostí králem Vladislavem a jeho radou, trpce si stěžoval, jak o něm rytíř Fifka z Vydrí, sezením na Kameni hradě, před jinými rytíři a zemany nepěkně mluvil, jako by on i jeho otec byli nešlechetnými zrádci. Prý ho to tak rozčililo, až ve zlosti pravil, co se všude o Fifkovi veřejně hovořilo, že prý si sám peníze dělá.

Vrtěli páni z rady hlavou a pravili, že Soběslavští i pan Jan Žaba jako svědek popírají to, co se říká, že by totiž rytíř Fifka byl u soběslavského pranýře vyvolán jako penězokaz.

Malovec jen pokrčil rameny. Co slyšel, to slyšel. A proč mu Fifka z Vydrí nectné spílá zrádců?

„Nu dobře,“ řekl král Vladislav, Jeho Milost, a zeptal se rytíře Fifky, co on na to.

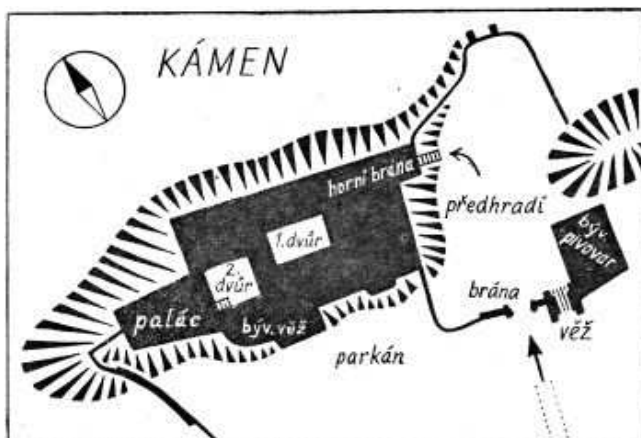

„Vaše královská Milosti," vece Oldřich Fifka z Vydří, „v rozkvašení se zajisté leccos pleskne. Ať se mi rytíř Malovec omluví pro to, co o mně pravil, i já ho pak ochotně na jeho cti očistím."

„Dobře," pravil král. „Ta řeč má hlavu i patu." Vždyť opravdu se příliš často stává, že dojde k různici z přílišné horlivosti. Radil se pak král se svou radou, až vynesli rozsudek. Sdělili jej oběma sokům, oba rytíři souhlasili.

Nejprve tedy povstal rytíř Jan Malovec z Pacova a podle pokynu pravil před králem, Jeho Milosti, a pány od komorního soudu: „Oldřiše Fifko, to, co jsem řekl, že tě totiž v Soběslavi zjevně provolali pod pranýřem pro faleš, slyšel jsem od lidí. Ale protože Jan Žaba, tvůj švagr, a také Soběslavští to popírají, ani já už to nechci říkat a tvrdit, že na svém hradě Kameni razíš falešnou minci. Mám tě tedy za toho, za kterého tě mají Jeho královská Milost, páni a jiní dobří lidé."

Tu řekl král Vladislav k rytíři Fífkovi: „Dobře. Máme tě, Oldřiše, za dobrého člověka, za šlechtice." Stejně promluvila i královská rada. Potom povstal sám rytíř Fifka z Vydří a zahovořil k Malovcovi: „Jene Malovče, jelikož jsi mě vinil, že jsem pravil, že pocházíš ze zrádce a sám jsi zrádcem, to jsem neřekl ani neříkám. Řekl jsem jen to, co jsem slyšel od Václava, který je purkrabím na hradě Choustníku. Protože se však on, purkrabí Václav, k tomu nezná, jsem tomu rád a mám tě za šlechtice, člověka dobrého a na cti zachovalého."

Tak se stalo. Oba rytíři byli opět opatřeni na cti, podali si ruce a brzy společně zasedli ke stolu a připili si na zdraví.

To, co jsme vyprávěli, se přihodilo před komorním soudem na Hradě pražském, za krále Vladislava Jagellonského, jehož zvykem bylo říkat „Dobře“, a to L. P. 1476. Uplynula čtyři století. Roku 1858 dal tehdejší majitel hradu Kamene v zámku kopat, v domnění, že nalezne poklad. Místo pokladu našli však dělníci v zasypaných sklepích kleště a nástroje k bití či ražení mince a také pláty na způsob penízků vykrojené a mnoho uhlí, což vše je neklamným důkazem, že se na hradě Kameni padělaly peníze. Tak byl po čtyřech stech letech Oldřich Fifka přece jen usvědčen z toho, z čeho jej nařkl Jan Malovec z Pacova z přílišné horlivosti. Jenže ...

Uplynulo asi půl století, kdy se po Oldřichovi Fifkovi z Vydří, počátkem 16. století, dostal hrad Kámen do majetku potomků Jana Malovce. Tenkrát byli Maiovcové už bohatým rodem. Až se lidé divili, odkud že mají tolik peněz. Jeden z Malovců z Pacova, Jan Kryštof, zastával dokonce nejvyšší zemské úřady. Když r. 1677 zemřel, přikryli jeho tělo náhrobkem, na němž byl vytesán tento zbožný nápis:

„Ó čtenáři, co jsem já? Prach a popel; co jsem byl? Urozený a statečný rytíř Jan Kryštof z Malovic, pán na Kameně, Zvěstově a Libouni, a lile, nyní dědictví mé jsou červi; byl jsem Jeho Milosti císařské rada, než proti smrti rady jsem nenašel; byl jsem soudce zemský, sám pak soudu Božího jsem neušel; byl jsem malostranský

heft-i man, 6 jak malou stránku jsem si zejskal; byl jsem nej-> vyšší země berník, nyní v berni smrti se nacházím; co mně dnes, zejtra tobě; vzdechni aspoň a řekni: odpočinutí věčné dej mu, Pane. 1677."

Tolik tedy o Malovcích na hradě Kameni... jenže podle nových zjištění se zdá, že penězokazeckých nástrojů, nalezených na Kameni, se užívalo i za pánů Malovců, že totiž Maiovcové pokračovali v řemesle Fifkově. Nu co, dědictvím jejich jsou červi, ať tedy odpočívají v pokoji, kdž už je svědomí netlačí. Ve své době byli všichni na své cti dobře opatření!

Pokud jde o mne, myslím si, že sama penězokazecká historka řadí jinak málo známý hrad Kámen nedaleko Pelhřimova mezi ty české hrady a zámky, o nichž se zachovaly nejzajímavější zkazky. Co o něm říci jinak? Ze stojí opravdu na obrovském temném kameni, či spíše rozlomené skále, která mu tvoří podstavec. Ze byl založen někdy ve 13. století, později různě přestavován, hlavně v 15. století, a potom za Malovců a v 19. století obnoven v pseudogotickém slohu. V r. 1773 byl popisován takto:

„Zámek jest ve svých hlavních zdech veskrze dobrý a vestavený na skále v krajině velmi veselé, odkudž lze celý statek ze všech stran přehlédnouti; vidí se také, velmi daleko, jako ze zámku hlubockého. Krov jest podle pohledu dobrý, ale měl by jej tesař ohledati..

U hradu byl pivovar a tehdejší majitel dal tam zřídit i kuchyňskou zahradu.

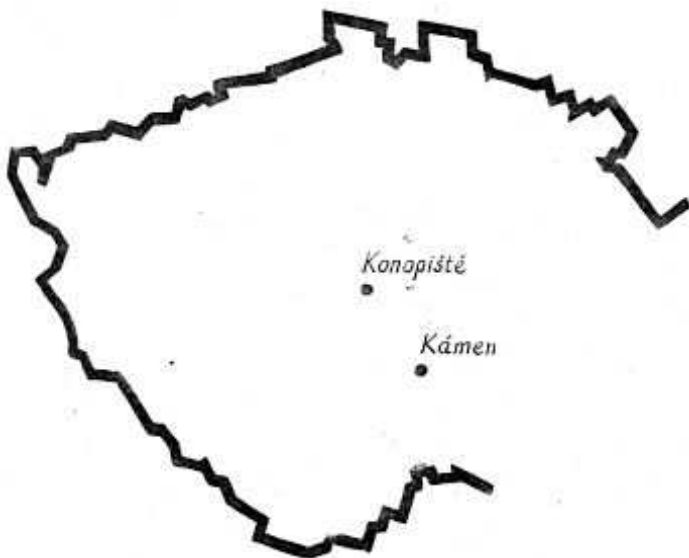
O prvních vladycích z Kamene, kteří měli v erbu zkřížené meče, je slyšet na počátku 14. století. *Přibík Tluksa z Kamene* za husitských válek vskočil jednou — prý pomocí zrady — s táborským hejtmanem Janem Hvězdou z Vicemilic, řečeným Bzdinkou, do Bechyně, posádku zji- mali a město vypálili. A to je opravdu asi tak všechno, co ještě zajímavého lze říci z historie hradu Kamene, který byl v minulých letech důkladně opravován, aby byl připraven přijmout zvědavé návštěvníky.

Podíváte-li se tam, vzpomeňte si, že pravda sice někdy vyjde najevo až za 400 let, ale dočista ji utajit nikdy nelze. A snad si jednou i z hradu Kamene jako suvenýr přinesete podobnou minci, jaké se dnes razí v Koněpruských jeskyních, kde za krále Jiřího byla také padělatelská dílna.

Ale to už je zase jiná historie.

POVĚST O TŘECH PANNÁCH Z HRADU KAMENE

Podobně jako na jiných hradech — Rychmburku či Svojanově — našli i na Kameni zazděnou lidskou kostru. Protože jednou žilo na hradě šest neprovdaných sester, totiž Kateřina, Ludmila, Justina, Voršila, Marijana a Božena, měla lidová tvořivost příležitost upříst pověst o třech hradních pannách, které se prý domluvily, že hrad s celým panstvím připadne té z nich, které se nejdřív zazelená větev uříznutá ze staré lípy. Než se tak stane, neprovádají se a uchovávají si své panenství. Tak si alespoň slíbily. Jedna z nich však závazek porušila. Když se jí narodilo mrtvé děcko, daly ji zbývající dvě z trestu, že porušila slib, zazdít. Děcko pak pohřbili na takzvané Panenské louce která od té doby sloužila jako hřbitov.

**K A
R A
V A
N A**

A N D R É L A U R I E • T A J E M N Á A T L A N T I S

Svazek č. 47

Řídí Josef Šobrt a Jan Petr Velkoborský

Z francouzského originálu Atlantis přeložil Václav Netušil. Ilustroval Václav Kobšt. Graficky upraven J. Hryda. Obálka s použitím kresby Václava Kobšty navrhl Jaroslav Fišer. Výběr zajímavosti připravila redakce. Pátou část seriálu Dále od hradu, dále... napsal Radovan Šimáček. Ilustrovali Jiří Louda a Vladimír Kopecký. Román na pokračování Julesa Verne Podivuhodné setkání v džungli z francouzského originálu Le grande Forêt přeložil a upravil Václav Netušil a ilustroval Vladimír Ročman (str. 77--89). Vydal jako svou 4946. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1971. Odpovědný redaktor Josef Šobrt. Výtvarný redaktor Jaromír Zápal. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Z nové sazby platinu Binn Z. vytiskla Severopraha, n. p. závod I. v Liberci. 13,34 AA (text 12,57, ilustr. 2,77), 13,64 VA. Náklad 80 000 výtisků. První vydání. 13-776-71 14/74. Brožovaný výtisk 7 Kčs.

© Albatros, 1971 Translation © Václav Netušil, 1971 Illustrations © Václav Kobšt, 1971

sníci. Jedním z nich byl syn sedláka z Thuringenu — Melchior Bauer. Fanatik bible a jpravé víry navrhl r. 1763 pruskému králi Bedřichovi II. plán nebeského vozu", jehož pomocí měl král a Bauer osvobodit svět od moci papeže a nastolit čisté slovo boží na zem. Nelze se divit, že „osvícený monarcha byl nedůvěřivý k této divoké nabídce. Stačí si přečíst úryvek dopisu králi: ale místo peří na křídlech je na dřevě a drátech přišité hedvábí nebo papír, protože i nebe je pevně vypnuto dráty a protože vůz stojí na čtyřech kolech, může se snadno vznést do

Na návrzích náboženského podivína byla však obdivuhodná realnost jeho skic, které byly provedeny do nejmenších detailů a tak důkladně, že mohly okamžitě sloužit jako návod ke konstrukci bezmotorového letadla. A ještě víc. Bauer měl v úmyslu opatřit vůz motorem, jehož konstrukce spočívala na témže principu, na němž spočívá dnešní moderní letectví. Svůj vůz chtěl stavět někde v skrytu v horách, aby jej nenašli papežovi drábové. Ale nikdo mu nedal k tomu prostředky ani příležitost. A dodnes bychom nevěděli nic o Melchiorovi

vzduchu jako labuť rozjetím po hladkém povrchu hory nebo široké ledové ploše — neboť bůh řekl člověku: Půjdeš trojí cestou — po zemi, po vodě a vzduchem ..."

Bauerovi, kdyby náhoda nebyla objevila v r. 1921 jeho návrhy namačkané ve starém pytlí s papíry, určenými ke spálení.

Těsně před dozráním plodu žil v

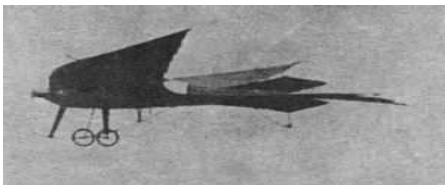
Ulmu ještě křejčík jménem Berblinger. Jeho pokus o let líčí tradice v mnoha podáních. Jedna verze popisuje jeho let přibližně takto:

Dlouho stál na lešení a díval se do Dunaje v hloubce pod sebou. Pojala jej úzkost a začal zděšeně pobíhat sem

v jednom letním dnu do vonícího vřesu.

Chanute přinesl Lilienthalův kluzák do Ameriky. Zde se s ním seznámili bratři Wrightové.

„V létě r. 1896," píše ve své biografii, „když přišla do Ameriky tragická zpráva o smrti Lilienthalově, teprve

a tam po lešení, vesloval křídly, rozbíhal se. Když už to trvalo příliš dlouho, rozkázal netrpělivý královský majestát, aby policejní sluha jej popostrčil. Což se stalo za všeobecného nevázaného smíchu přihlížejícího množství a žalostného a srdceryvného nářku křejčíka, který se zřítíl do hloubky, odkud jej vytáhla z vody loď, připravená na podobný pád.

Koncem 19. stol. mizí z jeviště dějin fantastové. Scénu ovládli první hrdinové a vynálezci.

V r. 1893 se podařil Ottu Lilienthalovi první let s klu-zákem v délce 350 metrů. Potom realizoval ještě více než 2000 letů, než přišel závěr dramatu. Náraz větru jím mrštil

potom jsme obrátili svou pozornost k problémům letu."

A měli Stěštlí. Dne 17.12.1903 se jim podařil první motorový let. Jen pět lidí vidělo tento jejich první úspěch. „Přestože byli pozváni všichni obyvatelé z okruhu 5—6 mil, lidé váhali vystavit se studenému prosincovému větru jen proto, aby opět — jak se domnívali — neviděli stroj vzlétnout." První let trval 12 vteřin a byl dlouhý 53 metrů.

Bratři Wrightové změnili tvář země.

Ale i sny Lilienthalovy se naplnily v jeho následovcích.

Nehlučně se vznášá pod nebem kluzák, provázen písni Aeolovy harfy, která zpívá s větrem jméno jeho tvůrce.

KONOPIŠTĚ POČÁTEK 14. STOL.

BREŠOVICI

KONOPIŠTĚ 1327—1500

KONOPIŠTĚTI ZE ŠTERNBERKA

KÁMEN POČÁTEK 14. STOL.

VLADYKOVÉ Z KAMENE

KÁMEN 1437—1438

VLADYKOVÉ Z ŽIRGVIC

KONOPIŠTĚ 1604—1620

HODĚJOVCI Z HODĚJOVA

KONOPIŠTĚ 1623—1673

MICHNAVÉ Z VACŇOVA

KÁMEN 1463—1468

BEŘKOVICÉ Z OSTRONOVCE

KÁMEN 1523 AŽ 18. STOL.

MALOVICÉ Z MALOVIC

KONOPIŠTĚ 1713—1830

HRABATA Z VRTBY

KONOPIŠTĚ 1807—1914

ARCIVISOVA FRANTIŠEK FERDINAND
D'AUSTRALIA-EST

KÁMEN 18. STOL.

BŘEŠŤOVÉ Z BŘEŠŤ

KÁMEN 19. STOL.

ŠKIBOVÉ Z ATTERBU